

LZA Ekonomikas institūts • Institute of Economics L.A.Sc

Adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-1050, Latvija
Tel.371-7222830 Fax: 371-7820608 E-mail: spiceina@lza.lv

APCERĒJUMI PAR LATVIJAS IEDZĪVOTĀJIEM / Nr 5

**LATVIJAS DARBA POTENCIĀLS
UN TĀ ATJAUNOŠANĀS IESPĒJAS
XX – XXI GS. MIJĀ**

Autori:

**Pārsla Eglīte, Ausma Māra Cīce,
Ieva Marga Markausa, Bronislavs Ivbulis, Ilze Gņedovska**

**HUMAN POTENTIAL IN LATVIA
Its Quantitative and Qualitative Reproduction
at the Rise of XXI Century**

(in English: contents, summary and tables)

Rīga, 1999

- 133055

4
—
/

Lpt 1-26
5

2005-6
193

SE 175711
BK 139055

Lpt
3

LZA Ekonomikas institūts • Institute of Economics L.A.Sc

Adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-1050, Latvija

Tel.371-7222830 Fax: 371-7820608 E-mail: spiceina@lza.lv

APCERĒJUMI PAR LATVIJAS IEDZĪVOTĀJIEM / Nr 5

**LATVIJAS DARBA POTENCIĀLS
UN TĀ ATJAUNOŠANĀS IESPĒJAS
XX – XXI G.S. MIJĀ**

Autori:

**Pārsla Eglīte, Ausma Māra Cīce,
Ieva Marga Markausa, Bronislavs Ivbulis, Ilze Gņedovska**

**HUMAN POTENTIAL IN LATVIA
Its Quantitative and Qualitative Reproduction
at the Rise of XXI Century**

(in English: contents, summary and tables)

Rīga, 1999

UDK 314(474.3)

Ap 116

0302013906

APCERĒJUMI PAR LATVIJAS IEDZĪVOTĀJIEM / Nr 5: Latvijas darba potenciāls un tā atjaunošanās iespējas XX – XXI gs. mijā. Autori: P.Eglīte, A.M. Cīce, I.M. Markausa, B. Ivbulis, I. Gņedovska. Rīga: LZA Ekonomikas institūts, 1999, - 124 lpp.

Izdevumā apkopoti Latvijas Zinātnes padomes no budžeta līdzekļiem finansētā pētījumu projekta 96.0436. galvenie rezultāti.

Atbildīgā redaktore: *Pārsla Eglīte*

Datormakets: *Broņislavs Ivbulis*

ISBN 9984-9364-2-2
ISSN 1407-2246

©LZA Ekonomikas institūts, 1999
Iespiests: Rīgā, SIA "P&K"

Saturs

	Lpp.
Ievads	7
<i>Pārsla Eglīte</i> . Latvijas darba potenciāla raksturojums	10
<i>Ausma Māra Cīce</i> . Latvijas neizmantotā darba potenciāla raksturojums	28
<i>Ieva Marga Markausa</i> . Profesionālā izglītība un darba tirgus	52
<i>Pārsla Eglīte, Bronislavs Ivbulis</i> . Latvijas darba potenciāla prognoze laikposmam līdz 2020. gadam	63
<i>Pārsla Eglīte</i> . Valsts ieguldījums darba potenciāla atjaunošanā	80
<i>Pielikumi</i>	91
Iedzīvotāju skaita un vecumsastāva prognoze pa dzimumiem līdz 2019. g. 2 variantos	91- 94, 103 - 106
Darbspējas vecuma iedzīvotāju prognoze	95, 103
Darba potenciāla prognoze (izglītības cilvēkgados)	96, 104
Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita un vecumsastāva prognoze	97 - 100, 109 - 112
Pilsētu un lauku darbspējas vecuma iedzīvotāju prognoze	101, 113
Pilsētu un lauku darba potenciāla prognoze	102, 114
Iedzīvotāju izglītības līmeņa prognoze (vidējais izglītības gadu skaits)	115 - 116
Iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa pa vecumgrupām pilsētās un laukos	117, 121
Summary	122

Contents

Page

Introduction	7
<i>Pārsla EGLĪTE</i> . Actual features of labour potential in Latvia	10
<i>Ausma Māra CĪCE</i> . Characteristics of the Unused Labour Potential of Latvia .	28
<i>Ieva Marga MARKAUSA</i> . Professional education and labour market	52
<i>Pārsla EGLĪTE, Bronislavs IVBULIS</i> Projection of labour potential in Latvia up to 2020	63
<i>Pārsla EGLĪTE</i> . The state's investments in reproduction of labour potential ...	80
Appendix	91
Distribution of latvian population by age and gender up to year 2019 by 2 scenarios	91 - 94, 103 - 106
Age composition of Latvian Working Age Population	95, 103
Labour Potential (mlj of expected life and schooling years)	96, 104
Distribution of Latvian urban and rural population by age	97 - 100, 109 - 112
Age composition of urban and rural working age population	101, 113
Labour Potential in urban and rural areas (mlj of expected life and schooling years)	102, 114
Average years of schooling	115 - 116
Distribution of urban and rural population by level of education	117, 121
Summary	122

Ievads Introduction

Tautas dzīvais spēks ir sabiedrības un tautsaimniecības pamatu pamats, jo tikai tās vajadzību apmierināšanai nepieciešama ražošana un tikai tas spēj šai nolūkā likt lietā visas citas dabas un cilvēku radītās bagātības. turklāt cilvēku, viņu darbaspējas un prasmes pieder atjaunojamiem resursiem, tātad tie var būt neizsmejami un kļūt arvien vērtīgāki, ja vien ir tam labvēlīgi apstākļi. Sevišķi būtiski tas ir Latvijai, kam nav lielas izrakteņu bagātības un izcili auglīgas augsnes.

Pasaules attīstībai globālā mērogā pārejot no industriālā un postindustriālā posma uz tā saucamo informācijas sabiedrību, darbaspēka izpētē vairs nepietiek ar skaita un tā pārmaiņu statistiskajiem rādītājiem. Arvien vairāk tiek izvērsti izglītošanas un profesionālas sagatavotības jeb cilvēkkapitāla raksturojumi. Sevišķi aktīvi šai ziņā ir potenciālie investori un starptautisko finanšu organizāciju eksperti, jo valstī esošais vai gaidāmais cilvēkkapitāls ir nozīmīgs nosacījums moderno tehnoloģiju efektīvai izmantošanai un darbaspēkam cenai.

Latvijas Centrālā Statistikas pārvalde kopš 1995. gada novembra regulāri divas reizes gadā veic valsts darbaspēka apsekojumu pēc principiem, kas kopīgi visām Eiropas Savienības valstīm, kā arī reizi gadā – profesiju apsekojumu.

Savukārt Nodarbinātības valsts dienests savos ikgadējos pārskatos publicē ziņas par reģistrēto bezdarbnieku sastāvu pēc dzimuma, vecuma, tautības, izglītības un profesijas jeb iepriekšējā amata, diemžēl, ne pēc šo pazīmju savstarpējām kombinācijām.

Abi šie datu avoti raksturo faktisko darba tirgu: patreizējo piedāvājumu tajā un – vismaz daļēji – pieprasījumu, ciktāl to var pielīdzināt faktiski nodarbināto un patreizējo vakanču sastāvam. taču darbaspēka pieprasījums turpmākajam laikposmam lielā mērā veidosies atkarībā no gaidāmā piedāvājuma, īpaši tā kvalitatīvajam sastāvam, prasības pret kuru, kā jau minēts, arvien pieaug.

Konkrēti paredzēt prasības pret darbaspēka profesionālo sastāvu ilgstošam laikposmam rēķinoties ar attīstības dinamismu mūsdienās, ir praktiski neiespējams. tāpēc būtiskākās un vispārējās prasības ir augstas darbaspējas un pielāgotiesspējas: Eiropas Komisijas 1998. gada 14. oktobrī Briselē pieņemtajās Nodarbinātības vadlīnijās 1999. gadam to veicināšana nosaukta starp 4 nodarbinātības veicināšanas stūrakmeņiem – līdztekus uzņēmējdarbībai un visām iedzīvotāju grupām vienlīdzīgām iespējām.

No otras puses, darba tirgus pieprasījuma apmierināšanas iespējas ir atkarīgas no darbaspēka skaitliskā pieauguma un pārmaiņām tā demogrāfiskajā sastāvā. tāpēc likumsakarīgi, ka Eiropas demogrāfiskajā konferencē 1999. gada rudenī Hāgā viena no 5 plenārsēdēm pirmo reizi veltīta jau notiekošajām un gaidāmajām pārmaiņām darba tirgū, to abpusējai saistībai ar iedzīvotāju sastāvu un ataudzi. XX gadsimta otrajā pusē darba tirgū ir būtiski mainījies kā pieprasījums pēc noteiktas kvalitātes darbaspēka, tā piedāvājums pēc dzimuma un vecuma. Nodarbinātība kļuvusi daudzveidīgāka gan attiecībā uz darba mūža sākuma un beigu vecumu, gan darba režīmu un tā veikšanas vietu. Šī dažādība paplašina sieviešu nodarbinātības iespējas un ietekmē lēmumus par ģimenes dibināšanas un tās paplašināšanas laiku, kā arī bērnu skaitu. tādējādi pārmaiņas nodarbinātībā atgriezeniski ietekmē arī tā skaita un sastāva pārmaiņas turpmākajā laikposmā. Ģimeņu veidošanās procesu ietekmē arī jauniešu vēlāka ienākšana darba tirgū un bezdarbs viņu vidū, ko daļēji izraisa vecāko paaudžu darba mūža pagarināšanās un viņu īpatsvara palielināšanās darbaspēka sastāvā.

Šo tendenču paredzamā turpināšanās izraisa nepieciešamību veidot katras valsts sociālo politiku, rēķinoties ar nodarbinātības, izglītošanās, sociālās drošības un ģimeņu atbalsta pasākumu nenovēršamo savstarpējo saistību.

Latvijā šis uzdevums ir īpaši aktuāls, jo reģistrētais bezdarbs pat pie mūsu līdzšinējā, salīdzinot ar vairumu Eiropas valstu, agrā pensionēšanās vecuma un zemajām darbaspēka cenām 1999. gadā pārsniedz 10% ekonomisko iedzīvotāju, kas atbilst Eiropas valstu vidējam līmenim: 10-14%. Kopā ar jau minēto zemo caurmēra darba samaksu un ierobežoto sociālās drošības izmaksu apjomu noteic zemu pirktspējas līmeni, kas ir galvenais cēlonis dzimstības samazinājumam zem paaudžu nomaiņai nepieciešamā līmeņa. Savukārt zemā dzimstība izraisa iedzīvotāju sastāva novecošanos un kavē darbaspējīgo iedzīvotāju kvalitatīvā sastāva pārmaiņas, bet līdzšinējais – padomju industrializācijas apstākļos veidojies darbaspēka profesionālais sastāvs neatbilst prasībām jaunajā attīstības posmā.

Minēto parādību nozīme Latvijas turpmākajā attīstībā, to savstarpējā saistība un līdz šim nepietiekamā izpēte tieši to mijiedarbībā noteica LZA Ekonomikas institūta iedzīvotāju pētniecības kopas veiktā pētījuma tēmas izvēli: Latvijas darba potenciāls un tā atjaunošanās iespējas XX-XXI gadsimtu mijā.

Darba mērķis – izzināt pārejas posmā notikušās un XXI gs. sākumā paredzamās pārmaiņas Latvijas darba potenciālā, t.i., darbaspējīgo iedzīvotāju kopumā ar tam piemītošo izglītības līmeni un profesionālo sagatavotību, tā pielietojuma pakāpi, atjaunošanās un strukturālo pārmaiņu iespējas. Darba rezultāti domāti izmantošanai valsts politikas pilnveidē darba potenciāla izaugsmes sekmēšanā, rēķinoties ar jau minēto darbaspēka izmantošanas, sastāva un atjaunošanās procesu savstarpējo mijiedarbību.

Izdevumā apkopoti galvenie nosauktā pētījuma rezultāti un secinājumi. Autori atļaujas cerēt, ka tie sniegs lasītājiem jaunu informāciju, kā arī rosinās vērtēt sociālās parādības to kopsakarībās un dot arī savu ieguldījumu Latvijas lielākās bagātības nemitīgā atjaunošanā un arvien augstākā pakāpē. tomēr pētījumiem jāturpinās – līdz pētījamā objekta un situācijas nebeidzamajām pārmaiņām.

Nepārtraukti mainās arī pētījumu objekta un tā dažādo aspektu raksturošanai lietojamie jēdzieni. tādēļ sniedzam arī to nozīmes, kādās tie lietoti šai izdevumā un izmantotajos avotos.

Lietotie jēdzieni:

darbaspēks – ekonomiski aktīvie iedzīvotāji: nodarbinātie un darba meklētāji;

darbaspējas vecums – katrā valstī ar likumu noteikts: Latvijā pārejas posmā sākot no 15 gadiem līdz mainīgam pensionēšanās vecumam: 1998. gadā sievietēm 57, vīriešiem 60;

darbaspējīgie iedzīvotāji – darbaspējas vecuma un vecāki iedzīvotāji, kas saglabājuši darbaspējas un ir ekonomiski aktīvi;

cilvēkkapitāls – darbaspēka caurmēra izglītības līmenis un profesionālā sagatavotība. Līdzīgā nozīmē “cilvēkresursi” un “strādātspējas potenciāls”;

darbaspēka kvalitāte – tā apmācības kvalitāte, elastība un pieejamība, respektīvi, gatavība stāties darbā un ierasties darba vietā;

darba potenciāls – darbaspējīgo iedzīvotāju kopums ar tam piemītošo cilvēkkapitālu (izglītību un profesionālo sagatavotību) un paredzamo darbaspēju pielietojuma ilgumu (atlikušo vidējo darba mūža garumu līdz pensionēšanās vecumam);

darba tirgus – darba piedāvājums (ekonomiski aktīvo skaits un sastāvs) no darba ņēmēju puses un darba pieprasījums (darbvietu skaits un prasības pret darbinieku kvalifikāciju) no darba devēju puses, to savstarpējā attīstība un mijiedarbība;

nodarbinātie iedzīvotāji – visas tās personas (15 gadi un vairāk), kas apsekojuma nedēļā strādāja par atlīdzību vai peļņas nolūkā (veica kādu darbu) vismaz vienu stundu, arī algotos un neapmaksātos sabiedriskos darbus, un sievietes, kuras atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā līdz tas sasniedz 3 mēnešu vecumu. Nodarbināto skaitā neietilpst mācību iestāžu audzēkņi darbaspējas vecumā, kas mācās un nestrādā algotu darbu;

darba ņēmējs – algots strādnieks, darbinieks – persona, kura veic kādu darbu (ieskaitot arī darbu ģimenes saimniecībā vai ģimenes uzņēmumā), no kura viņš vai viņa ģimene gūst ienākumus, peļņu (samaksu naudā vai natūrā). Šeit ieskaita arī algotu darbu strādājošos studentus;

darba devējs (īpašnieks) – persona, kura strādā par saviem līdzekļiem un nodarbina vienu vai vairākas personas;

pašnodarbinātais – persona, kura strādā par saviem līdzekļiem un nenodarbina citus;
ģimenes saimniecībā vai ģimenes uzņēmumā strādājošs neapmaksāts ģimenes loceklis – persona, kas strādā radniekam piederošā ekonomiskajā uzņēmumā, nesāņemot darba samaksu, un kurš dzīvo tajā pat mājsaimniecībā, sāņemot ēdināšanu un mitekli;

darba meklētāji – visas tās personas (vecumā 15 gadi un vairāk), kas vai nu **ir** vai **nav** reģistrētas Nodarbinātības valsts dienestā, un attiecībā uz kurām vienlaicīgi izpildās sekojoši trīs nosacījumi:

- 1) apsekojuma nedēļā nekur nestrādāja un nebija pagaidu prombūtnē no darba,
- 2) pēdējo 4 nedēļu laikā aktīvi meklēja darbu,
- 3) darba atrašanas gadījumā bija gatavs nekavējoties (tuvāko 2 nedēļu laikā) sākt strādāt.

bezdarbnieks, reģistrēts – darba spējīgs nestrādājošs Latvijas Republikas pilsonis vai ārvalstnieks (bezvalstnieks), kurš saņēmis pastāvīgas uzturēšanās atļauju vai kuram pasē ir iedzīvotāju reģistra atzīme ar personas kodu, ir darbības vecumā, kuram nav citu ienākumu vismaz minimālās darba algas apmērā, kurš neveic uzņēmējdarbību, meklē darbu un ir reģistrēts Nodarbinātības valsts dienestā pēc pieraksta vietas un vismaz reizi mēnesī griežas šajā dienestā;

nodarbinātības (bezdarba) līmenis – nodarbināto vai bezdarbnieku īpatsvars ekonomiski aktīvo vidū.

Atbildīgā redaktore

Latvijas darba potenciāla raksturojums Actual features of labour potential in Latvia

Valsts esošā darba potenciāla raksturojums nepieciešams darba tirgus piedāvājuma iespējami efektīvākai izmantošanai, rēķinoties ar tā skaitliskas un kvalitatīvas atjaunošanās iespējām un darba potenciālā paredzamo pārmaiņu prognozei ar turpmāko darba potenciāla veidošanas pasākumu izstrādi. Šiem nolūkiem būtiskākie raksturlielumi ir:

- darbspējīgā vecuma iedzīvotāju īpatsvars valsts iedzīvotāju kopumā un demogrāfiskā slodze,
- darbspējīgo iedzīvotāju sastāvs pēc vecuma un dzimuma,
- visa kopuma un atsevišķo paaudžu sastāvs pēc izglītības līmeņa,
- atsevišķo paaudžu ekonomiskā un mācību aktivitāte,
- to veselības stāvoklis un dzīvotspēja.

Minēto būtiskāko potenciāla pamatrādītāju skaitliskā izteiksme ir pieejama Latvijas valsts statistikas datos, kā arī atsevišķu pētījumu rezultātos.

Darba potenciāla raksturojumam mūsdienās un tā veidošanās izskaidrojumam izmantojami arī citi raksturlielumi – kā profesionālais sastāvs, teritoriālā mobilitāte u.tml. tomēr to daudzveidības un mainīguma dēļ viņu prognozējamība un ietekme uz attīstības tendencēm ir ierobežota. tādēļ šai rakstā minēto un līdzīgu darba potenciāla iezīmju analīze nav izvērsta.

Darba potenciāla pamatsastāvu veido valsts darbaspējas vecuma iedzīvotāju kopums, un to papildina vecāki cilvēki, kas saglabājuši darbaspējas. Latvijas Republikā darbaspējas vecuma zemākā robeža noteikta ar 15 gadu vecumu, bet augstākā kopš 1996. gada tiek pakāpeniski palielināta no 60 gadiem vīriešiem un 55 gadiem sievietēm līdz, paredzams, 62 gadiem abiem dzimumiem, kaut arī daļa iedzīvotāju strādā arī pēc šī vecuma.

Starptautiskos iedzīvotāju vecumsastāva un demogrāfiskās slodzes salīdzinājumos par darbaspējas vecuma robežām visbiežāk izmantoti 15-64 gadi (ieskaitot) bez dzimumu izšķirības, kas daļēji atbilst faktiskajam nodarbināto sastāvam Latvijā. tāpēc tāds lietots arī šai darbā darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvara un tā paredzamo pārmaiņu raksturojumam.

Minētā *darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars* Latvijā 90.-to gadu laikā ir pieaudzis no 66 līdz 67% no visiem valsts iedzīvotājiem, kas praktiski neatšķiras no citām Eiropas valstīm: desmitgades vidū maksimālais novērots Ukrainā – 69%, minimālais Īrijā 63.2% (1. tab.). Atbilstoši tam demogrāfiskā slodze jeb cilvēku skaits ārpus darbaspējas vecuma uz 1000 darbspējīgajiem Latvijā ir visumā tik pat liels kā citās tuvējās valstīs, t.i., aptuveni 0.5 nosacīti apgādājamo uz 1 darbspējīgo. Savukārt apgādājamo vidū, līdzīgi vairumam citu valstu, bērnu un jauniešu īpatsvars pārsniedz 65 gadu vecumu pārsniegušos: 1999. gadā 56% pret 44%. tātad, darbaspējas vecuma cilvēkiem liekot lietā savas darbaspējas, valsts iedzīvotāju sastāvs būtu piemērots visu paaudžu pietiekamai apgādei un valsts tautsaimniecības attīstībai.

Īstenībā daļa jaunāko darbspējīgā vecuma cilvēku turpina mācīties, daļa vecāko – jau beiguši darba gaitas, daļa visu paaudžu nevar atrast darbu, bet vēl citi nav ekonomiski aktīvi veselības vai ģimenes rūpju dēļ. tāpēc faktiskais apgādājamo skaits uz vienu pelnītāju ir ievērojami lielāks nekā demogrāfiskā slodze, kas aprēķināta, vadoties tikai no iedzīvotāju vecumsastāva. Saskaņā ar Centrālās Statistikas pārvaldes regulāri veicamā darbaspēka apsekojuma datiem 1998. gada novembrī Latvijā bija nodarbināti 1167.8 tūkstoši cilvēku jeb 47.9% valsts iedzīvotāju. tātad uz 1 pelnītāju reāli bija gandrīz 1.1 apgādājamais, ieskaitot nenodarbinātos darbspējīgā vecuma iedzīvotājus. Kā var secināt no šī rādītāja salīdzinājuma ar demogrāfisko slodzi, apgādājamo skaita pārsvars pār pelnītājiem mūsdienā Latvijā neizriet no iedzīvotāju vecumsastāva, bet gan darbspējīgo nodarbinātības līmeņa.

Galveno vecumgrupu īpatsvars un demogrāfiskā slodze Eiropas valstīs 1995. gadā*
• Demographic burden per 100 working age* persons

Valsts • States	Gads • Year	Vecumgrupu īpatsvars • Share of age-groups, %			uz 1000 iedz. vecumā 15-64 • per 1000 at age 15-64		
		0-14	15-64	65+	0-14	65+	kopā • total
Latvija • Latvia	1992	21.4	66.3	12.3	323	186	509
	1995	20.7	66.0	13.3	314	202	516
	1999	18.5	67.0	14.5	277	216	493
Igaunija • Estonia		20.7	66.2	13.1	313	198	511
Lietuva • Lithuania		21.9	66.3	11.8	330	178	508
Baltkrievija • Belarus	1994	22.5	65.7	11.8	342	180	522
Krievija • Russia	1994	21.9	66.6	11.5	329	173	502
Ukraina • Ukraine	1994	17.1	69.1	13.9	247	201	448
Čehija • Czech rep.		18.9	68.0	13.1	278	193	471
Ungārija • Hungary		18.3	67.7	14.0	270	207	477
Polija • Poland	1994	23.5	65.8	10.7	357	163	520
Dānija • Denmark		17.3	65.5	15.3	264	234	498
Zviedrija • Sweden		18.9	63.6	17.5	297	275	572
Norvēģija • Norway		19.4	64.6	16.0	300	248	548
Somija • Finland		19.1	66.8	14.1	286	211	497
Īrija • Ireland	1994	25.3	63.2	11.5	400	182	582
Lielbritānija • United Kingdom		19.5	64.8	15.8	301	244	545
Francija • France		19.6	65.5	15.0	299	229	528
Vācija • Germany	1994	16.4	68.4	15.2	239	222	461
Itālija • Italy	1994	15.3	68.7	16.1	223	234	457

* Latvijas Demogrāfijas gadagrāmata par atbilstošiem gadiem

* Recent demographic development in Europe, 1995 / Council of Europe, Strasbourg, 1995, p.26-27

Pēdējais, kā zināms, atkarīgs no darbaspēka pieprasījuma jeb darbavietu skaita un darbaspēka piedāvājuma, t.i., strādātgrībētāju skaita, kā arī viņu spēju un sagatavotības atbilstības pieprasījumam.

Faktiskais šīs aktivitātes līmenis Latvijā pirms nodarbinātības līmeņa krišanās 1998. – 1999. gada Krievijas krīzes ietekmē raksturots 2. tabulā. taču abu dzimumu atšķirīgais ekonomiskās aktivitātes līmenis, kā arī sieviešu un laucinieku aktivitātes pieaugums prasa savu izskaidrojumu un vērtējumu. tāpēc nepieciešams detalizētāks darbaspējīgo raksturojums.

Darbaspējas, ekonomiskā aktivitāte, profesionālā sagatavotība un gatavība to mainīt vai papildināt ir lielā mērā saistīta ar cilvēka mūža posmu.

Vecumgrupu aktivitātes un kvalitatīvā sastāva atšķirības.

Jauniešu ekonomiskā aktivitāte, tiecoties iegūt augstāku kvalifikāciju un labākas izredzes darba tirgū, ir vairākkārt zemāka nekā 20 gadu vecumu pārsniegušajiem. Latvijā 90.-to gadu otrajā pusē, augot mācību aktivitātei, jauniešu ekonomiskā aktivitāte 15-19 gadu vecumā ir samazinājusies puišiem no 36% līdz 21% no savas paaudzes un jauniešiem no 23% līdz 13% (3. tab.). Līdzīga tendence vērojama vīriešiem 20-24 gadu vecumā, kas nav raksturīgi sievietēm, jo viņu mācību aktivitāte ir lielāka agrākajā vecumos.

Maksimālais ekonomiskās aktivitātes un nodarbinātības līmenis tiek sasniegts 30-49 gadu vecumā, kas ir visizglītotākās paaudzes (sk. zemāk) un arī paspējušas uzkrāt darba pieredzi. Pēc 55 gadu vecuma ekonomiskā aktivitāte un nodarbinātība diezgan krasi samazinās: vairumā gadījumu zemāka izglītības līmeņa, mūdienu prasībām neatbilstošas sagatavotības un attiecīgi zemā pieprasījuma dēļ (sīkāk sk. A.Cīces rakstu šai izdevumā).

Īpaši raksturīgi tas ir sievietēm līdz šim iespējamās priekšlaicīgās pensionēšanās iespēju dēļ – atbrīvojot darba vietas jaunākām un izglītotākām paaudzēm, kā arī dodot iespēju jaunajām māmiņām nepārtraukt profesionālo darbu. Savukārt sieviešu mazākā ekonomiskā aktivitāte

20-39 gadu vecumā saistāma ar jaundzimušo uzraudzību nepietiekamās dienas aprūpes un pirmsskolas iestāžu tīkla attīstības dēļ un arī grūtībām atgriezties darbā pēc 1.5-3 gadus ilgā pārtraukuma ar tā negatīvo ietekmi uz darba prasmi un zinību svaigumu [Eglīte, 1998].

2. tabula

Ekonomiskās aktivitātes līmenis Latvijā, 15 – 59 g. vecumā,

%, 1996. g. V un 1998. g. V*

• Rates of economic activity in Latvia at age 15-59 years,

%, 1996. g. V un 1998. g. V

Statuss, dzimums • Status and gender	Latvijā • Latvia		pilsētās • urban		t.sk. Rīga • of which Riga		laukos • rural	
	1996	1998	1996	1998	1996	1998	1996	1998
Ekonomiski aktīvie • Economically active	75.8	73.3	77.3	73.8	78.7	<u>79.4</u>	73.7	72.0
tai skaitā • of which								
vīrieši • men	83.4	78.5	85.0	79.7	86.2	81.5	83.4	75.7
sievietes • women	68.6	68.4	70.3	68.4	71.8	<u>77.3</u>	64.0	<u>68.2</u>
Nodarbinātie • Employed	61.8	<u>62.3</u>	61.6	60.8	63.5	<u>65.4</u>	63.8	<u>65.9</u>
tai skaitā • of which								
vīrieši • men	67.3	66.0	67.4	64.8	69.5	66.2	70.1	68.8
sievietes • women	56.7	<u>58.7</u>	56.3	<u>57.1</u>	57.9	<u>64.3</u>	57.5	<u>62.9</u>
Darba meklētāji • Job seekers	14.0	11.0	15.7	13.0	15.2	14.0	9.9	6.1
tai skaitā • of which								
vīrieši • men	16.1	12.4	17.6	14.9	16.7	15.3	13.3	6.9
sievietes • women	11.9	9.7	14.0	11.3	13.9	13.0	6.5	5.3
Sieviešu % 15-59 g. veco iedzīvotāju vidū • Share of women among population at age	51.4	51.3	52.5	52.4	52.0	49.7	50.1	48.8
starp: ekonomiski aktīviem • economically active	46.6	<u>47.9</u>	47.7	<u>48.6</u>	47.4	<u>48.4</u>	43.1	<u>46.2</u>
nodarbinātiem • employed	44.0	<u>48.4</u>	46.8	<u>49.2</u>	47.4	<u>48.8</u>	32.8	<u>46.7</u>
darba meklētājiem • job seekers	47.1	45.2	47.9	45.6	47.4	46.5	45.2	42.1

* atbilstoši darbaspējas vecumam minētajos gados • according to official working age at that time

** pasvītroti pieaugušie rādītāji • underlined the parameters increased

Avoti:

Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1996. g. maijā. R., 1996. g. novembris, 26., 41., 58., 181. lpp.

• Labour Force in Latvia. Survey data May 1996. R., November 1996, pp. 26., 41., 58., 181.

Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. g. maijā. R., 1998. g. novembris, 28.-29., 41.-42. lpp.

• Labour Force in Latvia. Survey data May 1998, November 1998, pp. 28.-29., 41.-42.

Tādējādi sieviešu ekonomiskās aktivitātes pieaugums no 1996. līdz 1998. gadam izskaidrojams ar dzimstības mazināšanās vai otrādi – sieviešu nodarbinātības līmeņa celšanās bez valsts atbalsta strādājošo pirmsskolas vecuma bērnu uzraudzībā noved pie bērnu skaita ierobežošanas.

Ar līdzšinējā pensijas vecuma – 60 gadu sasniegšanu aptuveni divkārt samazinās abu dzimumu nodarbinātība un ekonomiskā aktivitāte. tomēr gandrīz 20% vīriešu un 10% sieviešu turpina strādāt līdz 70 gadu vecumam un daži vēl ilgāk. tas nenozīmē, ka pārējie būtu zaudējuši darbaspējas līdz ar pensionēšanos vai jau pirms tam. Daļai jāpārtrauc darba gaitasniecīgā pieprasījuma dēļ pēc vecākiem darbiniekiem ar daudziem no viņiem novecojušām zināšanām un prasmēm.

Aktīvā vecuma vīriešu un sieviešu ekonomiskā aktivitāte Latvijā 90.-to gadu otrajā pusē,
% no cilvēku skaita vecumgrupās atbilstošā gada novembrī*
• Share of economically active population, % of the total population at age groups, November of the year

Vecums • Age	Nodarbinātie • Employed				Darba meklētāji • Job seekers				Ekonomiski neaktīvi • Economically inactive			
	1995	1996	1997	1998	1995	1996	1997	1998	1995	1996	1997	1998
Vīrieši • Men												
15-19	21.7	16.0	14.2	14.2	14.1	12.3	10.0	7.2	64.2	71.7	75.8	78.6
20-24	65.0	65.3	64.8	60.7	22.4	19.7	14.5	13.6	12.6	15.0	20.7	25.6
25-29	74.5	76.3	80.7	82.7	18.8	16.6	11.4	10.4	6.7	7.1	7.9	7.0
30-34	80.0	77.1	82.3	81.9	15.4	15.9	9.8	11.6	4.6	7.0	7.9	6.5
35-39	78.8	74.9	79.8	81.8	13.8	16.7	11.5	12.1	7.4	8.4	8.7	6.1
40-44	75.2	75.5	80.4	80.3	16.1	15.5	11.2	10.2	8.7	9.0	8.4	9.5
45-49	75.1	71.0	73.4	77.1	14.7	14.3	14.3	13.3	10.2	14.7	12.3	9.7
50-54	70.9	71.8	71.7	76.6	16.2	12.9	11.7	12.1	12.9	15.3	16.6	11.3
55-59	62.8	60.3	64.1	64.9	12.1	13.2	9.5	9.9	25.1	26.5	26.4	25.2
60-64	22.5	28.6	31.1	30.6	11.9	7.3	4.0	2.4	65.6	64.1	64.9	66.9
65-69	18.8	14.6	14.9	19.7	3.5	2.0	2.6	0.7	77.7	83.4	82.5	79.6
Sievietes • Women												
15-19	11.9	10.2	11.6	6.7	11.6	9.9	5.8	6.8	76.5	79.9	82.6	86.4
20-24	46.0	46.1	46.5	45.5	14.9	14.7	15.2	15.8	39.1	39.2	38.3	38.7
25-29	60.6	61.9	66.3	66.6	14.0	16.0	10.5	8.8	25.4	22.1	23.2	24..6
30-34	69.0	63.6	67.9	70.9	13.4	15.5	14.0	10.6	17.6	20.9	18.1	10.5
35-39	74.4	73.0	72.1	70.6	12.5	13.0	13.5	11.9	13.1	14.0	14.4	17.5
40-44	76.1	78.0	77.6	76.6	10.4	11.8	11.0	10.1	13.5	10.2	11.4	13.3
45-49	78.1	75.4	76.9	74.6	12.3	11.4	8.4	13.0	9.6	13.2	14.7	12.4
50-54	66.4	66.5	66.7	68.6	10.7	11.7	13.3	9.3	22.9	21.8	20.0	22.1
55-59	24.8	31.9	37.7	37.9	7.7	4.6	3.3	2.8	67.9	63.5	59.0	59.2
60-64	12.5	14.5	19.8	16.6	5.6	3.7	1.3	1.3	81.9	81.8	78.9	82.1
65-69	9.6	7.2	13.0	10.4	3.9	2.9	0.1	0.9	86.5	89.9	86.9	88.7

* Šī un turpmākās tabulas pēc Centrālās Statistikas pārvaldes darbspēka aptaujas datiem • This and the next tables without other note - from Labour Force Surveys

Atšķirības dažādu paaudžu iegūtajā *izglītības līmenī* veidojušās daudzu vēsturisku un ekonomisku apstākļu ietekmē. to starpā galvenais: nemītīgi augošais pieprasījums darba tirgū pēc kvalificētiem darbiniekiem atbilstoši tautsaimniecības attīstības pakāpei. tomēr dažādās valstīs un vēstures posmos šīs vispārējās tendences tempus ietekmē darba samaksas līmeņa atšķirības atkarībā no kvalifikācijas, izglītības pieejamība atkarībā no iedzīvotāju vairuma dzīves līmeņa un mācību iestāžu izvietojuma, valsts noteiktā obligātā izglītības līmeņa, studentu atbrīvojuma no obligātā karadienesta u.c. Vairums patreizējo Latvijas darbaspējīgo iedzīvotāju skolojušies padomju izglītības sistēmā: tagad 40 gadus sasniegušajiem un vecākiem. t.i., dzimušiem līdz 60.-to gadu vidum, bija obligāta 7 un 8 klašu izglītība, jaunākiem, bet dzimušiem līdz 1972. gadam – vidējā izglītība. Līdz pat 90. gadu sākumam tas veicināja caurmēra izglītības līmeņa pieaugumu ar katru nākamo paaudzi (4. tab.). Kopumā darbaspējīgo cilvēkkapitāls 90.to gadu sākumā tikai nedaudz atpalika no Ziemeļvalstīm [Eglīte, 1994]. Savukārt padomju ideoloģiskā nostādne par materiālās ražošanas primātu noveda pie algu inversijas – augstākas darba samaksas par fizisko darbu, kas caurmērā ir mazāk kvalificēts salīdzinājumā ar garīgo un attiecīgi var tikt uzsākts pēc īsāka mācību laika. tas mazināja mācību aktivitāti vīriešu vidū, kam ir zināmas priekšrocības vairāk nopelnīt smagākā fiziskā darbā un kas pēc peļņas arī vairāk tiecas tradicionālās ģimenes apgādnieka lomas dēļ. Rezultātā viņu caurmēra izglītības līmenis visās pēc 1945. gada dzimušajās paaudzēs atpalika no sieviešu sasniegtā. Nākamajā vēstures posmā tas sekmēja vismaz daļēju abu dzimumu konkurētspējas izlīdzināšanos darba tirgū.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas un obligātā izglītības līmeņa pazemināšanas līdz 9 klasēm jauniešu izglītības aktivitāte krasi samazinājās. Īpaši raksturīgi tas bija pušiem: patreiz 20-24 gadu vecajiem pēc pamatskolas mācības pārtraukumu īpatsvars vīriešiem pieauga 2.4 reizes (pilsētās pat 2.8) sievietēm – 2.3 reizes (pilsētās 2). To sekmē vēl saglabājusies darba samaksas līmeņa inversija: privatizētajās materiālās ražošanas un finanšu tirgus nozarēs vidējā darba alga ir augstāka salīdzinājumā ar valsts finansējamām cilvēkkapitālu veidojošām nozarēm. Cita starpā tas liecina arī par līdzšinējo atjaunotās Latvijas valdību attieksmi pret pašu valsts darba potenciāla atjaunošanu un tā vērtības kāpināšanu.

90.-to gadu otrajā pusē, piemērojoties globālajām darba tirgus prasībām, jauniešu mācību aktivitāte atkal ar katru gadu pieaug. Īpaši orientējoties uz vispārējo vidējo izglītību un arī augstāko (5. tab.), tomēr maz ticams, ka daudz cilvēku tagad no 20-29 gadu veco paaudžu vidus, kas 90.-to gadu 1. pusē pārtrauca mācības pēc pamatskolas absolvēšanas, atgriezīsies skolās, lai iegūtu vismaz vidējo izglītību. Domājams, ka šīs paaudzes līdz pat sava darba mūža galam paliks vismazāk izglītotas visa Latvijas darbaspēka sastāvā. turklāt, iespējams, ka tieši šīs paaudzes mazāk izglītotā daļa, būdama aktīvu darba meklētāju vidū un darba devēju visvairāk pieprasītajā vecumā, bet neatbildama viņu prasībām, rada priekšstatu par visa Latvijas darbaspēka nepietiekamo sagatavotību, īpaši laukos. Ienākot darba tirgū sekojošām, mācības vēl nebeigušām paaudzēm, kuru mācību aktivitāte ir no jauna pieaugusi, priekšstati par Latvijas darbaspēka kvalitāti varēs atkal uzlaboties.

Kā liecina dati par skolēnu un absolventu skaitu vispārējās un profesionālās vidējās izglītības iestādēs, pēdējo popularitāte ir mazinājusies. Minimālās mācību aktivitātes gadā – 1993. – vispārējo vidējo izglītību apguva 64.5% no šī līmeņa mācību iestāžu audzēkņiem, speciālo un tehnisko – 35.5%. Savukārt 1997/98. mācību gadā attiecīgi 73.2 un 26.8% [Latvijas Statistikas ..., 138.-150. lpp.]. Šādu samēru var uzskatīt par darba gaitu sākuma novilcināšanu un pārlietu orientāciju uz augstāko izglītību. tomēr iespējami augstāks vispārējās izglītības līmenis veido augstāku jauniešu piemērošanās jeb adaptācijas spēju mainīgajām darba tirgus prasībām, jo ar augstāku vispārējās sagatavotības līmeni var pietiekami ātri apgūt jebkuru profesiju, pēc kuras nākotnē var rasties pieprasījums, un kuru šobrīd nav iespējams paredzēt. tāpēc ir pamats uzskatīt, ka darbaspēka jaunā maiņa Latvijā pēc savas kvalitātes, iespējams, pat apsteigs darbaspēka pieprasījumu un kļūs par investīcijas piesaistošu faktoru vai arī sava veida eksportpreci.

Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa pa vecumgrupām faktiski 1998. gada novembrī, %
 • Distribution of the population at age groups by level of education % , November 1998

Vecums • Age	Latvijā, vidēji • Latvia, average			Pilsētās • Urban			tai skaitā Rīgā • of which Riga			Laukos • Rural		
	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic
Vīrieši • Men												
15-19	-	20.5	65.7*	-	24.9	61.3	-	31.1	52.4	-	11.3	75.7
20-24	4.8	55.8	36.0	6.3	58.5	33.4	9.7	65.3	23.5	1.6	29.7	42.0
25-29	13.7	67.2	17.5	16.9	49.7	13.9	22.1	63.3	13.2	5.2	67.3	26.7
30-34	12.7	75.2	10.7	15.4	75.8	7.6	15.1	77.5	6.7	7.1	73.7	17.4
35-39	15.3	68.6	14.1	17.9	66.8	13.0	19.7	64.1	12.6	8.8	72.6	16.5
40-44	17.7	68.3	12.7	19.1	70.8	9.1	25.1	66.0	8.2	14.8	62.3	21.4
45-49	20.3	52.0	25.2	23.3	53.3	20.4	34.5	51.2	13.5	12.9	47.0	36.4
50-54	15.5	53.2	28.2	20.8	56.8	10.3	28.1	62.7	9.2	3.9	43.8	46.7
55-59	15.5	41.9	33.6	18.9	50.0	15.3	24.0	55.6	18.7	7.9	24.5	52.3
60-64	13.8	38.0	35.4	17.8	43.0	31.2	24.3	49.2	25.4	5.4	27.0	43.8
65-69	12.7	33.2	32.2	15.7	37.9	28.0	18.8	41.2	25.3	5.8	22.0	41.3
70+	12.5	24.2	35.1	17.6	27.0	32.1	24.6	28.5	29.5	1.6	17.5	41.5
Sievietes • Women												
15-19	-	28.5	61.7	-	28.7	61.1	-	28.2	62.2	-	26.2	63.4
20-24	8.2	71.7	18.6	8.4	76.7	14.0	9.7	79.9	9.8	7.7	59.0	30.2
25-29	20.8	70.2	8.2	23.5	59.9	5.6	34.4	62.1	3.5	14.7	70.6	13.6
30-34	20.5	74.0	5.2	23.2	72.9	3.5	23.5	73.7	2.8	13.6	76.4	9.2
35-39	24.8	68.7	5.4	27.9	68.2	3.3	30.1	67.0	2.3	16.8	69.3	10.7
40-44	21.6	71.5	6.6	21.7	73.6	4.6	27.0	71.5	1.5	21.1	64.7	12.9
45-49	20.7	67.3	10.8	22.3	68.7	8.5	30.1	62.6	7.3	15.4	61.7	18.9
50-54	18.5	59.2	19.3	21.3	63.3	14.2	26.8	63.2	9.9	10.6	47.6	33.9
55-59	13.5	54.1	26.1	13.6	59.8	22.6	16.1	61.8	19.9	13.1	39.4	35.1
60-64	12.8	45.2	31.0	14.3	51.7	24.6	16.1	55.5	22.3	9.2	30.8	45.8
65-69	9.3	32.3	30.8	12.1	37.5	27.4	11.0	46.1	25.6	2.9	20.9	38.7
70+	6.5	23.9	33.0	8.9	31.0	30.4	12.6	37.6	29.9	1.8	9.7	38.3

* pārējiem līdz 100% - zemāk par pamata • other up to 100% - less than basic

Latvijas jauniešu mācību aktivitāte 1990.-1997. g.*
• Enrollment of certain age groups in different types at education

Gads •Year	Mācās vidējās mācību iestādēs % no 15-19 g. • In secondary education % of 15-19	Studentu % no 20- 24 g. • In higher education % of 20- 24	Absolvējušo % no • Graduated % of age group					Studēt sākušo vidussk. absol- ventu %* • New enrollees in higher educ., as % of graduates	Vidus- skolā stājušos pēc 9. kl. %* • New enrollees in second- ary sch. % after 9 grade
			15-19 g. veciem • at age			20-24 g.			
			pamat- skolas • basic school	arod- skolas • voca- tional school	vidus- skolas • second- ary compre- hensive	vid. spec. • second- ary specia- lized	augst- skolas • univer- sities		
1990	38.5	..
1991	36.7	..
1992	36.0	22.0	16.6	6.5	7.0	4.5	3.66	38.6	..
1993	35.9	20.6	17.4	5.4	4.5	4,2	4.33	47.7	46.9
1994	36.0	22.0	16.8	5.8	6.1	3.3	3.88	64.4	50.2
1995	37.8	26.7	16.6	5.5	6.9	2.7	4.76	81.1	55.6
1996	39.7	33.0	17.4	7.3	8.0	2.3	4.80	94.8	58.2
1997	43.4	39.1	18.2	4.6	8.4	2.4	5.35	102.9	64.5

* beigšanas gadā • graduated in the year

Aprēķināts pēc: Latvijas demogrāfijas gadagrāmatas par atbilstošiem gadiem un Latvijas statistikas gadagrāmatas 1998, 138.-150. lpp.

Sources: Demographic Yearbook of Latvia of the years and statistical Yearbook of Latvia 1998: 138-150

Būtiska darbaspēju sastāvdaļa ir veselība. Latvijas statistika gan neizstrādā datus par kopēju saslimstības biežumu dažāda vecuma cilvēkiem darbības vecuma robežās, bet par to liecina mirstības vecumkoeficienti [Latvijas demogrāfijas ...] un arī dažādās aptaujās iegūtās ziņas par veselības stāvokļa pašvērtējumu [Veselības ...]. tās liecina, ka dažādu dzīves apstākļu ietekmē ar katru cilvēka nodzīvoto gadu palielinās veselības traucējumu biežums un to rašanās varbūtība.

Šī vispārzināmā sakarība, acīmredzot, ir viens no iemesliem mazākam pieprasījumam darba tirgū pēc vecāku gadagājumu darbiniekiem. tomēr būtu jāpatur prātā, ka šī sakarība nav funkcionāla, bet korelatīva: arī jauno vidū ir indivīdi ar vāju veselību, bet starp vecākajiem – ar labu (6. tab.), tāpēc katra darbinieka un darba meklētāja spējas būtu jāvērtē individuāli, rēķinoties gan ar viņu pieredzi un kvalifikāciju, gan veicamā darba raksturu, veselības stāvokli, iespējām un gatavību to uzturēt. Lai esošie – katrs savam darbam sagatavotie un tajā iestrādājušies kadri nebūtu veselības dēļ jāaizvieto ar citiem, kuru spējas nav zināmas, darba devējiem būtu vairāk jā rūpējas par darbinieku veselības saglabāšanu, tostarp darba laika ievērošanu, pietiekamu darba samaksu pilnvērtīgai atpūtai, darba algas diferenciaciju atkarībā no smēķēšanas u.tml.

Savukārt valsts mērogā, pieņemot likumus un to grozījumus attiecībā uz nodarbinātību, sociālo apdrošināšanu un sociālo palīdzību, jāņem vērā visai atšķirīgā individuālo darbaspēju saglabāšanās pakāpe pirmspensijas vecumā un pēc tā pārsniegšanas, piemēram, šīs norises atšķirības garīgā un fiziskā darba veikšanai. Paaugstinot pensionēšanās vecumu, jā rēķinās, ka pagaidām jau 55-59 gadu vecumā apmēram 1/5 daļa vīriešu un 1/4 sieviešu uzskata savu veselību par sliktu. tas objektīvi var liegt viņiem noturēties darba vietā līdz pensijas vecumam, tādējādi nonākot sociālās palīdzības klientu skaitā. Lai šādu gadījumu skaitu turpmākajā laikposmā mazinātu, būtu vairāk līdzekļu jāiegulda veselības izglītībā, kā skolēniem tā pieaugušajiem, veselīgas atpūtas iespēju nodrošinājumā jauniešiem un it īpaši – kaitīgo

ieradumu izplatības ierobežošanai. Izdevumus šiem mērķiem ar laiku kompensētu ietaupījums veselības aprūpei un sociālai palīdzībai. tomēr visu ieteicamo pasākumu kopums var gan sekmēt visu paaudžu veselības stāvokļa uzlabošanu, un mazināt atšķirības dažādu paaudžu veselības stāvoklī, bet ne pilnībā novērst šīs atšķirības, un kopējo darbaspēka kvalitātes pasliktināšanos, tam novecojot.

6. tabula

**Dažāda vecuma Latvijas iedzīvotāju sadalījums
pēc subjektīvā veselības stāvokļa vērtējuma, 1996. gadā, %***
• **Distribution of the population at age groups
by self-evaluation of their health, 1996, %**

Dzimums un vecums • Gender and age	Ļoti labs • Very good	Labs • Good	Apmierinošs • Satisfactory	Slikts • Bad	Ļoti slikts • Very bad	N
Vīrieši • Men						
16-19	13.5	64.9	20.3	1.4	-	74
20-24	14.3	55.8	27.3	1.3	1.3	77
25-44	4.2	43.5	46.3	5.1	1.0	313
45-54	1.4	26.4	62.1	7.1	2.9	140
55-59	1.4	16.4	63.0	15.1	4.1	73
60+	-	7.9	60.1	23.6	8.4	178
Sievietes • Women						
16-19	10.0	58.8	25.0	6.3	-	80
20-24	7.4	56.8	30.9	4.9	-	81
25-44	1.9	33.8	59.3	4.5	0.5	376
45-54	0.5	20.0	62.2	16.8	0.5	185
55-59	0.9	8.3	66.7	22.2	1.9	108
60+	0.7	4.0	45.1	39.2	10.4	278

* No LZA Ekonomikas institūta un Centrālās Statistikas pārvaldes veiktās aptaujas par laika izlietojumu
Data of time use survey conducted by Institute of Economics in co-operation with Central Statistical office

Darbaspējīgo iedzīvotāju sastāvs.

Dažādo vecumgrupu atšķirīgās aktivitātes un kvalitatīvā sastāva dēļ par vienu no būtiskākām darba potenciāla raksturojumiem uzskatāms darbaspējīgo iedzīvotāju *vecumsastāvs* un tā atjaunināšanas iespējas.

Aizejošā XX gadsimta beigās – uz 1999. gada sākumu Latvijas 15-64 gadu veco iedzīvotāju sastāvā līdzšinējā darbaspējas vecuma cilvēku bija 91.6%, bet jaunā darbaspējīgā vecumposma vidū vēl nesasniegušo, t.i., līdz 40 gadu vecumam – nedaudz vairāk par pusi: 53.3%. Atsevišķo piecu gadu paaudžu īpatsvars visā darbaspējīgo kopumā savā starpā būtiski neatšķirās: līdz 40 gadu vecumam katrā pa 10-11% no visiem 15-64 gadu veciem, pēc 40 gadu vecuma - attiecīgi pa 8-11% (7. tab.).

Patreizējais Latvijas darbaspēka resursu vecumsastāvs vērtējams par izdevīgu no uzkrātās darba pieredzes un tā pārmantošanas iespēju viedokļa, it īpaši darba kolektīvos, kur vecumsastāvs daudz maz tuvinās vidējam. Diemžēl, par mazāk izdevīgu tas vērtējams, ņemot vērā izglītošanās gaitā iegūto zinību un pieredzes novecošanās pakāpi ekonomikas strauju strukturālo pārmaiņu posmā un vecāko paaudžu neizbēgamo veselības pasliktināšanos, kas var izpausties biežākos darba pārtraukumos veselības traucējumu dēļ. Saprotams arī, ka brieduma gadus sasniegušie cilvēki ir teritoriāli mazāk mobili, jo viņu vairumam jārēķinās ar citu ģimenes locekļu nodarbinātību vai mācībām, kā arī sociāliem kontaktiem līdzšinējā dzīves vietā.

Lauku – pilsētu migrāciju, neraugoties uz caurmērā augstāku bezdarba līmeni laukos salīdzinājumā ar pilsētām, bremsē arī iespēja laukos pieticīgi izdzīvot no kaut neliela zemes gabala un lētais, ar malku kurināmais mitekļis. tāpēc pagaidām jārēķinās ar darbaspēka patreizējā izvietojuma saglabāšanos. 1999. gada sākumā laukos dzīvoja 29.2% darbaspējīgo iedzīvotāju, un to sastāvā jaunāko grupu īpatsvars bija pat lielāks nekā pilsētās: attiecīgi 60.4 un 57.5%.

Latvijas darbaspējīgā vecuma un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju sastāvs pēc dzimuma un vecuma 1998. gada novembrī, %
 • Distribution of working age and economically active population by age, November 1998, %

Vecum-grupas • Age	15-64 gadus vecie • years of age			Nodarbinātie • Employed			Darba meklētāji • Job seekers			Sieviešu īpatsvars no • Share of women among		
	kopā • total	vīrieši • men	sievietes • women	kopā • total	vīrieši • men	sievietes • women	kopā • total	vīrieši • men	sievietes • women	iedzīvo- tājiem • population	nodarbi- nātiem • employed	darba meklētā- jiem • job seekers
Pavisam • Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	49.2	47.0	48.4
tai skaitā • of which												
15-24	20.3	21.5	19.3	10.6	11.7	8.9	22.2	21.1	23.7	49.3	40.4	51.4
25-39	33.0	34.8	31.6	40.7	42.0	39.3	36.9	37.3	36.2	49.6	45.4	47.5
40-59	38.3	36.5	39.7	42.7	30.5	45.6	38.5	39.1	37.9	53.9	50.0	47.5
60+	8.4	7.2	9.4	6.0	5.8	6.2	2.4	2.5	2.2	65.6	48.5	43.6
no visiem • among all												
līdz 40 • up to 40	53.3	56.3	50.9	51.3	53.7	48.2	59.1	58.4	59.9	42.4	44.4	49.0
15-59	58.2	60.7	56.2	54.6	57.0	51.4	60.6	59.9	61.2	51.2	46.9	48.4

Vecākajās paaudzēs, salīdzinot ar jaunākajām, vīriešiem vairāk raksturīgās priekšlaicīgās mirstības dēļ pieaug sieviešu īpatsvars. tas vēl vairāk ierobežo vecāko paaudžu nodarbinātības iespējas, jo sieviešu veselības stāvoklis, kā iepriekš minēts, ir sliktāks nekā pretējam dzimumam (sk. 6. tab.), viņu profesionālā sagatavotība un pieredze neļauj tās izmantot visās vietās, kur parasti tiek nodarbināti vīrieši, bet mūža laikā piedzīvotie darba stāža pārtraukumi mazgadīgo bērnu aprūpei un divkārt lielākais nekā pretējam dzimumam neapmaksātajiem mājas darbiem veltītais laiks [Laiks ...]. Vairumā gadījumu kavējuši viņu zināšanu atjaunošanos un papildināšanu, un it īpaši uzkrāt vadoša darba pieredzi. tādēļ visumā darbaspējīgo iedzīvotāju sastāva novecošanās nozīmē viņu kvalitatīvā sastāva pasliktināšanos.

Likumsakarīgi, ka faktiski nodarbināto sastāvā vecāko – līdzšinējo pensijas vecumu pārsniegušo cilvēku īpatsvars ir mazāks nekā visā darbaspējas vecuma iedzīvotāju sastāvā. Mazāks ir arī visjaunāko paaudžu īpatsvars – līdz 25 gadu vecumam, jo šai vecumā liela daļa jauniešu turpina mācības vai, tās pārāk zemā pakāpē pārtraukuši, nevar atrast darbu, kas atspoguļojas nodarbināto un darba meklētāju sastāvā (7. tab.), tāpēc nodarbināto vidū mūsdienu Latvijā darbaspējīgo cilvēku jaunākās daļas īpatsvars ir vēl mazāks nekā visu šīs vecumgrupas iedzīvotāju vidū. Pāri par 83% nodarbināto ir 25-59 gadu veci, un vairāk par pusi no tiem – pārsnieguši 40 gadu robežu.

Tā kā sekojošās jaunākās paaudzes skaitliski nepārsniedz patreiz visintensīvāk nodarbinātās, un viņu skaits, sasniedzot nākamo mūža posmu, vēl saruks priekšlaicīgās mirstības dēļ, darbaspēka kvalitātes uzlabošana un arvien pilnīgāka piemērošana dinamiskajām darba tirgus prasībām Latvijā nav iespējama vienīgi paaudžu nomaīņas gaitā. tāpēc lielāka vērtība nekā līdz šim gan valstij gan uzņēmējiem būtu jāveltī ne vien bezdarbnieku, bet arī strādājošo tālākizglītībai, kā arī visu paaudžu un it īpaši jaunāko veselības saglabāšanai un uzlabošanai.

No visiem 15-64 gadus vecajiem iedzīvotājiem *ekonomiski aktīvi* ir 69.5% (1998. g. nov.), t.sk. 59.8% - nodarbināti un 9.7% - darba meklētāji.

Pēc bezdarba rašanās 90.-to gadu pirmajā pusē desmitgades otrajā pusē, kamēr Latviju vēl nebija skārusi Krievijas 1998. gada rudens krīze, nodarbināto skaits un īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju sastāvā pēc regulārā Darbaspēka apsekojuma datiem bija atsācis palielināties. taču minētie dati dod arī iespēju izsekot, ka tas noticis galvenokārt uz pašnodarbināto un neapmaksāto ģimenes locekļu skaita un īpatsvara palielināšanās rēķina lauku apvidos (8. tab.).

Rezultātā darbaspējas vecuma iedzīvotāju nodarbinātības līmenis 1998. gada pirmajā pusē laukos izrādījās augstāks nekā pilsētās – attiecīgi 63.3 un 48.7%, bet nodarbināto īpatsvars laukos pārsniedza tur dzīvojošo darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvaru: Latvijas iedzīvotāju kopskaitā – attiecīgi 32% un 29.2%. Pensijas vecumā nodarbināto vidū laucinieku īpatsvars sasniedz pat 59%. Cits jautājums, cik intensīva ir šī nodarbinātība, ko analizēsim zemāk, bet darba statistikā šīs nodarbinātības pārmaiņas laukos uzrādīja kopējā valsts nodarbināto skaita pieaugumu: 2 gadu laikā no 960.5 līdz 1004.3 tūkstošiem jeb par 4.56%.

Tā kā lauku iedzīvotāju skaits un vecumsastāvs šo divu gadu laikā nebija krasi mainījies, minēto darbaspēka kategoriju pieaugumu var izskaidrot vienīgi ar viņu aktīvāku reģistrēšanos par sociālā nodokļa maksātājiem atbilstoši 1995. gada nogalē pieņemtā pensiju likuma prasībām, kas arī atspoguļojies viņu atbildēs uz minētā apsekojuma jautājumiem. Savukārt darba ņēmēju skaits valsts mērogā divos gados pieaudzis tikai par 4 tūkstošiem jeb 0.5% viņu kopskaita, turklāt tikai pilsētās un galvenokārt – Rīgā.

Darba ņēmēji veido pārliecinošu nodarbināto vairākumu: 1998. gada maijā visā valstī 82.8%, pilsētās – 94.2%. Darba devēju – tikai 3.2%, ar vāji izteiktu tendenci pieaugt to absolūtajam skaitam, īpaši sieviešu vidū pilsētās. tādējādi kaut nedaudz izlīdzinās uzņēmēju sastāvs pēc dzimuma, tomēr līdz šim dominē vīrieši: 73-67%.

Pašnodarbināto īpatsvars un dinamika krasi atšķiras pilsētās un laukos: 1998. gada maijā attiecīgi 2.4 un 21.4%. Vidēji valstī viņu skaits un īpatsvars ir 2.6 reizes lielāks nekā darba devēju, bet pilsētās – par 1/5 daļu mazāks un laukos – galvenokārt uz sīkzemnieku rēķina gandrīz 6.2 reizes lielāks.

Nodarbināto sadalījums pēc statusa, tūkst. • Distribution of employed by status, thou

Statuss • Status	1996. gada maijs				1998. gada maijs			
	Latvijā • Latvia	Pilsētās • Urban	t.sk. • of which	Laukos • Rural	Latvijā • Latvia	Pilsētās • Urban	t.sk. • of which	Laukos • Rural
			Rīgā • Riga				Rīgā • Riga	
Nodarbinātie • Employed	960.5	675.8	329.2	284.7	1004.3	684.0	333.2	320.3
tai skaitā: • of which:								
darba ņēmēji • employees	827.1	640.8	309.7	186.2	831.3	644.5	317.1	186.8
darba devēji • employers	31.2	19.6	10.6	11.5	31.7	20.2	8.9	11.4
pašnodarbinātie • self-employed	59.4	14.1	8.7	45.3	85.0	16.6	6.7	68.5
ģimenes locekļi • household member	42.3	0.7	0.1	41.6	54.2	1.8	0.2	52.4
citi • other	0.4	0.4	0.2	..	1.9	0.8	0.3	1.1
no tiem								
vīrieši • men	502.3	347.6	170.9	154.7	518.6	350.5	172.0	168.0
tai skaitā • of which								
darba ņēmēji • employees	422.8	322.4	157.1	100.3	423.3	324.0	160.9	99.3
darba devēji • employers	22.9	14.5	7.9	8.4	21.2	14.0	6.0	8.2
pašnodarbinātie • self-employed	37.6	9.6	5.5	27.9	47.7	11.2	4.9	36.4
ģimenes locekļi • household member	18.7	0.7	0.1	18.1	24.3	0.8	0.2	23.4
citi • other	0.4	0.4	0.2	-	1.1	0.6	-	0.5
sievietes • women	458.2	328.2	158.3	130.0	485.7	333.4	161.2	152.2
tai skaitā • of which								
darba ņēmējas • employees	404.3	318.4	152.5	85.9	408.0	320.5	156.2	87.5
darba devējas • employers	8.4	5.2	2.7	3.3	9.5	6.3	2.9	3.1
pašnodarbinātās • self-employed	21.9	4.5	3.2	17.4	37.3	5.3	1.8	32.0
ģimenes locekles • household member	23.6	0.1	-	23.5	30.0	1.0	-	29.0
citas • other	-	-	-	-	0.8	0.3	0.3	0.6

Darbspēks Latvijā. Darbspēka apsekojums uz 1996. gada V, Valsts statistikas komiteja, 80.-81. lpp.

• Labour Force in Latvia. Survey data May 1996, R., November 1996, pp. 80.-81.

Darbspēks Latvijā. Darbspēka apsekojums uz 1998. gada V, Valsts statistikas komiteja, 82.-83. lpp.

• Labour Force in Latvia. Survey data May 1998, November 1998, pp. 82.-83.

Zināmas īpatnības piemīt arī viņu sastāvam pēc dzimuma dažādos apdzīvotības veidos: pilsētās viņi vidū 2/3 ir vīrieši, laukos vīriešu tikai nedaudz vairāk par pusi: 53%. Savukārt neapmaksāto ģimenes locekļu vidū, kas raksturīgi tikai laukiem, sievietes ir vairākumā – 55%. Daļēji tas izskaidrojams ar jau minēto šīs nodarbināto kategorijas vecumsastāvu un sieviešu skaitlisko pārsvaru vecākajās paaudzēs.

Nodarbināto statuss pieder būtiskākajiem darba rakstura, tā motivācijas, ilguma un samaksas vai ienākumu nosacījumiem, līdz ar to būtiski ietekmējot arī darbaspēju atjaunošanas un veselības saglabāšanas iespējas.

Gandrīz 9/10 Latvijas nodarbināto iedzīvotāju pamatdarbā strādā pilnu darba laiku, darba devēji un darba ņēmēji pilsētās pat vairāk (9. tab.). Ievērojami mazāk stundu strādā pašnodarbinātie un neapmaksātie ģimenes locekļi. Pamatdarbā pilnu laiku strādājošo īpatsvars

visās nodarbināto kategorijās laukos ir mazāks nekā pilsētās, kas ir viena no nepilnas nodarbinātības izpausmēm lauku apvidos.

8^a. tabula

Nodarbināto sadalījums pēc statusa, % • Distribution of employed by status, %

Statuss • Status	1996. gada maijs				1998. gada maijs			
	Latvijā • Latvia	Pilsētās • Urban	t.sk. • of which	Laukos • Rural	Latvijā • Latvia	Pilsētās • Urban	t.sk. • of which	Laukos • Rural
			Rīgā • Riga				Rīgā • Riga	
Nodarbinātie • Employed	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
tai skaitā: • of which:								
darba ņēmēji • employees	86.1	94.8	94.1	65.4	82.8	94.2	95.2	58.3
darba devēji • employers	3.2	2.9	3.2	4.0	3.2	3.0	2.7	3.6
pašnodarbinātie • self-employed	6.2	2.1	2.6	15.9	8.5	2.4	2.0	21.4
ģimenes locekļi • household member	4.4	0.1	...	14.6	5.4	0.3	0.1	16.4
citi • other	0.1	0.1	0.1	-	0.1	0.1	-	0.3
no tiem								
vīrieši • men	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
tai skaitā • of which								
darba ņēmēji • employees	84.2	92.8	91.9	64.9	81.6	92.5	93.5	59.2
darba devēji • employers	4.6	4.2	4.6	5.4	4.3	4.0	3.5	4.9
pašnodarbinātie • self-employed	7.5	2.8	3.2	18.0	9.2	3.2	2.8	21.7
ģimenes locekļi • household member	3.7	0.2	0.1	11.7	4.7	0.2	0.1	14.0
citi • other	0.4	..	0.2	-	0.2	0.1	-	0.2
sievietes • women	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
tai skaitā • of which								
darba ņēmējas • employees	88.2	97.0	96.3	66.0	84.0	96.1	97.0	57.4
darba devējas • employers	1.9	1.6	1.7	2.5	2.0	1.9	1.8	2.1
pašnodarbinātās • self-employed	4.8	1.4	2.0	13.4	7.7	1.6	1.1	21.0
ģimenes locekles • household member	5.2	..	-	18.1	6.2	0.3	-	19.0
citas • other	-	-	-	-	0.1	0.1	0.1	0.5

Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojums uz 1996. gada V, Valsts statistikas komiteja, 80.-81. lpp.

• Labour Force in Latvia. Survey data May 1996. R., November 1996, pp. 80.-81.

Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojums uz 1998. gada V, Valsts statistikas komiteja, 82.-83. lpp.

• Labour Force in Latvia. Survey data May 1998, November 1998, pp. 82.-83.

Pilnu darba laiku strādājošo sieviešu īpatsvars sieviešu vidū tikai nedaudz atpaliek no vīriešiem: vidēji 88.1 un 87.2%, darba ņēmēju vidū 93.2 un 92.1%. Šai ziņā Latvija jūtami atšķiras no lielākās daļas Eiropas valstu, kur sieviešu vidū ir izplatīta nodarbinātība uz nepilnu laiku. turklāt pilnajā darba laikā vīrieši pavada tikai nedaudz vairāk stundu nekā sievietes: darba ņēmēji attiecīgi 43.5 un 41.1 stundu nedēļā, kas, sievietēm veicot lielāko daļu ģimenes aprūpes darbu, var būt iemesls viņu minētajam sliktajam veselības stāvoklim. No otras puses, retāk strādājot pilnu darba laiku sievietes saņem zemāku samaksu, kas mudina strādāt vairāk.

Darba devēju pilnais darba laiks savukārt ir garāks nekā darba ņēmējiem: vīriešiem vidēji 55.4 un sievietēm 52.0 stundas, bet laukos pat 60.2 un 54.3 stundas. Ilgstoši strādājot ar šādu pārslodzi un nekompensējot to ar pietiekami veselīgu atpūtu, darba devēji var kļūt par veselības saglabāšanas ziņā apdraudētāko iedzīvotāju grupu.

Pilnvērtīgas atpūtas un tālākizglītošanās iespējas atkarīgas ne vien no kopējā darba stundu skaita, bet arī to sadalījuma pa nedēļas dienām, jo vides un darbības veida nomainīai un attiecīgi nodarbību izvēlei nepieciešama iespējami lielāka brīvā laika koncentrācija.

Latvijā tikai 56% nodarbināto var regulāri baudīt 2 brīvdienas, kas saistās galvenokārt ar darba nozari. tāpēc pilsētās normālu 5 darba dienu nedēļu strādājošo īpatsvars pārsniedz 60%, bet laukos nesasniedz 43%. Attiecīgi 7 dienas strādājošo īpatsvars pilsētās dažādām iedzīvotāju grupām svārstās no 4.3 līdz 7.5%, bet laukos no 31% vīriešiem līdz 36% sievietēm (10. tab.). tāds darba režīms, neatkarīgi no cilvēku rocības un transporta apstākļiem ievērojami ierobežo viņu mācību, citas garīgās bagātināšanās un iespaidu dažādības iespējas, kas nevar neatsaukties uz viņu kvalifikāciju un darba rezultātiem. Pat ja visas dienas nedēļā strādātu tikai vecāko gadagājumu sīkzemnieki, šāds darba režīms praktiski laupa viņiem izredzes mainīt savas saimniecības raksturu vai modernizēt to, bet bez tā arī viņu bērniem var nepietikt līdzekļu izglītoties, lai intensificētu saimniecību vai aizietu uz citām nozarēm.

Tikai nedaudz labāks stāvoklis vērojams nodarbināto sadalījumā pēc darba dienas garuma: vidēji 59% tas atbilst normālai 8 stundu darba dienai.

Tāpat kā ar darba dienu skaitu nedēļā, normāla ilguma darba dienu strādājošo īpatsvars pilsētās ir lielāks nekā laukos, bet lielāks ir arī garāku darba dienu strādājošo daudzums: vīriešiem tas vairāk nekā 3 reizes pārsniedz mazāk par 8 stundām strādājošo skaitu, sievietēm tikai par 10%. Savukārt laukos 9 stundu un garāku darbadienu strādājošo īpatsvars ir mazāks nekā īsāku par 7 stundām: vīriešiem 1.6 reizes, sievietēm pat 2.7 reizes. Jāsecina, ka darba laika sadalījums laukos ir vēl viena izpausme nepilnai nodarbinātībai, kas turklāt nav kompensēta ar tālākizglītošanos. Izklidētais darba laiks nenodrošina ne intensīvu darbaspēju izmantošanu, ne – kā jau minēts – pilnvērtīgas atpūtas un sociālās mobilitātes iespējas. tādējādi tiek savā veidā konservēta patreizējā darbaspēka kvalifikācijas, kas laukos visās paaudzēs jau tā ir pieticīgāka nekā pilsētās (sk. 4. tab.).

Šāda stagnēšana pārvarama, veicinot lauku jauniešu migrāciju uz vidējām un augstākām mācību iestādēm pilsētās. Pēc zemes denacionalizācijas 90.-to gadu pirmajā pusē, otrajā pusē tā ir jau atsākusies [Markausa ...]. tomēr valdībai pakāpeniski samazinot bezmaksas izglītības iespējas, jauniešu teritoriālā un sociālā mobilitāte kļūs arvien atkarīgāka no vecāku ienākumiem, kas laukos un arī mazpilsētās ir zemāka nekā Rīgā – atbilstoši pilnu darba dienu un garākas darba stundas strādājošo īpatsvaram (11. tab.). Darbaspēka apsekojuma dati gan raksturo tikai darba ņēmēju sadalījumu pēc darba samaksas līmeņa, tomēr arī laukos viņi ir skaitliski lielākā nodarbināto kategorija – 58.3% (1998. gada novembrī). Iedzīvotāju ienākumu teritoriālās atšķirības Latvijā par labu pilsētām apliecina arī mājsaimniecību budžeta dati: 1998. gadā lauku iedzīvotāju vidējie mēneša ienākumi uz 1 mājsaimniecības locekli bija 51.4 Ls, kas ir tikai 76.4% no pilsētnieku ienākumu līmeņa, turklāt pilsētnieku vidējie ienākumi, salīdzinot ar 1997. gadu palielinājušies par 16.3%, laucinieku – tikai 3.1% [Ziņojums ..., 21. lpp.].

Lauku jauniešu izglītošanās iespējas ierobežo arī papildizdevumu nepieciešamība transportam un mitekļa īrei pilsētā. tādēļ līdz šim liela daļa lauku jaunieši ir spiesti jau vidējo vai zemākā līmeņa arodizglītību apgūt tuvējā mācību iestādē, maz rēķinoties ar savām spējām, vēlmēm vai darba tirgus prasībām [Markausa ...]. Nebūs lieki atgādināt, ka laukos dzīvo 31.9% Latvijas 15-19 gadus veco jauniešu, respektīvi, pat lielāks īpatsvars nekā visiem lauciniekiem valsts iedzīvotāju kopskaitā: 31.0% [Demogrāfijas ...]. Šais apstākļos būtu lietderīga ne augstākās izglītības centralizācija vienā vadošā universitātē, bet gluži pretēji – visu līmeņu profesionālās izglītības decentralizācija līdz katram līmenim pieļaujamai pakāpei un tālmācības izvēršana.

Pilnu darba laiku strādājošo īpatsvars nodarbināto grupās pēc statusa un pamatdarbā faktiski nostrādāto stundu skaita, 1998. g. V*

• Share of full-time workers and actual working hours at main job, May 1998

Statuss • Status	Pilnu darba laiku strādājošie, % • Share of full-time workers, %				Faktiski nostrādāts stundu nedēļā • Actual working hours in reference week at main job											
	Latvijā • Latvia		Rīgā • Riga		laukos • rural		pilsētās • urban				Rīgā • Riga		laukos • rural			
	Latvijā • Latvia	pilsētās • urban	Rīgā • Riga	laukos • rural	Latvijā • Latvia	nepilnu laiku • part time	nepilnu laiku • part time	Latvijā • Latvia	nepilnu laiku • part time	nepilnu laiku • part time	Latvijā • Latvia	nepilnu laiku • part time	nepilnu laiku • part time	Latvijā • Latvia	nepilnu laiku • part time	
Nodarbinātie • Employed	87.6	93.3	92.5	75.6	43.8	23.1	42.8	19.8	43.8	18.7	46.3	25.0	43.8	18.7	46.3	25.0
tai skaitā • of which																
darba ņēmēji • employees	92.8	94.1	93.4	88.2	42.3	21.4	42.3	19.6	43.4	19.0	42.4	24.6	43.4	19.0	42.4	24.6
darba devēji • employers	92.4	98.0	97.8	83.3	54.4	31.0	52.3	21.7	53.8	20.0	58.7	32.9	53.8	20.0	58.7	32.9
pašnodarbinātie • self-employed	60.9	62.0	50.7	60.7	55.0	25.4	54.3	19.8	56.9	15.6	55.1	26.7	56.9	15.6	55.1	26.7
ģimenes locekļi • household members	50.2	66.7	-	49.6	52.8	23.2	59.0	31.8	-	40.0	52.5	23.0	-	40.0	52.5	23.0
citi • other	-	-	-	-	42.9	23.6	45.0	19.5	-	16.0	39.4	25.7	-	16.0	39.4	25.7
no tiem • of which																
vīrieši • men	88.1	94.3	93.7	75.0	45.0	24.2	44.2	20.0	45.5	17.6	47.0	26.1	45.5	17.6	47.0	26.1
tai skaitā • of which																
darba ņēmēji • employees	93.4	95.4	94.9	86.8	43.5	23.1	43.6	19.8	44.9	18.1	43.2	26.8	44.9	18.1	43.2	26.8
darba devēji • employers	93.2	98.6	100.0	84.3	55.4	30.4	52.9	22.6	55.0	-	60.2	32.1	55.0	-	60.2	32.1
pašnodarbinātie • self-employed	61.6	60.7	51.0	61.6	55.3	25.0	55.6	19.7	60.0	14.9	55.3	26.7	60.0	14.9	55.3	26.7
ģimenes locekļi • household members	43.8	50.0	-	43.4	51.8	23.2	51.2	31.8	-	40.0	51.8	23.0	-	40.0	51.8	23.0
citi • other	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sievietes • women	87.2	92.3	91.3	76.1	42.5	22.3	41.3	19.6	42.0	19.4	45.5	24.1	42.0	19.4	45.5	24.1
tai skaitā • of which																
darba ņēmējas • employees	92.1	92.8	91.8	89.6	41.1	20.1	40.9	19.5	41.8	19.6	41.5	21.5	41.8	19.6	41.5	21.5
darba devējas • employers	90.5	98.4	96.6	75.0	52.0	32.0	51.2	20.0	51.4	20.0	54.3	34.3	51.4	20.0	54.3	34.3
pašnodarbinātas • self-employed	59.9	64.2	52.9	59.4	54.5	25.8	51.8	20.2	48.3	17.7	54.9	26.6	48.3	17.7	54.9	26.6
ģimenes locekles • household members	55.7	80.0	-	54.5	53.5	23.1	62.3	31.7	-	-	53.0	23.0	-	-	53.0	23.0
citas • other	-	-	-	-	39.4	21.8	-	16.0	-	16.0	39.4	25.7	-	16.0	39.4	25.7

* Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. gada maijā, R., 1998. g. novembris, 52.-62., 79.-81., 82.-83. lpp.
• Labour Force in Latvia. Survey data May 1998. R., November 1998, pp. 52.-62., 79.-81., 82.-83.

**Nodarbināto iedzīvotāju sadalījums pēc pamatdarbā nostrādātām dienām
un vidēji dienā stundām apsekojuma nedēļā, 1998. g. V, %***
• **Distribution of employed by actual working days and average working hours on the
main job in reference week, May, 1998, %**

	Kopā • Total				Vīrieši • Men				Sievietes • Women			
	Lat- vija •Lat- via	pil- sētas •ur- ban	Rīga •Ri- ga	lauki •ru- ral	Lat- vija •Lat- via	pil- sētas •ur- ban	Rīga •Ri- ga	lauki •ru- ral	Lat- vija •Lat- via	pil- sētas •ur- ban	Rīga •Ri- ga	lauki •ru- ral
Dienu • Days	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
0	2.7	3.3	3.0	1.3	2.5	3.2	3.1	1.0	2.9	3.5	2.9	1.7
1-4	13.5	14.8	15.0	10.4	13.9	15.4	15.4	10.7	13.0	14.2	14.8	10.1
5	56.1	62.3	60.7	42.7	55.8	61.2	57.5	44.5	56.4	63.5	64.0	40.7
6	13.5	14.2	15.3	12.0	13.8	14.4	16.4	12.5	13.2	14.0	14.1	11.4
7	14.3	5.3	6.0	33.5	14.0	5.8	7.5	31.0	14.7	4.8	4.3	36.2
Stundu • Hours a day												
0	2.7	3.3	3.0	1.3	2.5	3.2	3.1	1.0	2.9	3.5	2.9	1.7
1-7	18.1	11.6	13.5	31.6	14.1	7.6	9.5	27.9	22.3	16.0	17.6	35.9
7-9	59.2	62.8	58.1	51.6	59.9	62.9	57.5	53.7	58.5	62.7	58.7	48.2
9-11	9.5	9.8	12.8	8.8	11.0	11.5	14.8	9.9	7.9	8.1	10.7	7.6
11 +	10.5	12.4	12.7	6.6	12.5	14.9	15.1	7.4	8.4	9.7	10.2	5.6
Grafiks • Working schedule:												
nemainīgs • regular	63.7	64.0	62.8	63.0	60.2	61.1	61.0	58.4	67.4	67.1	64.7	68.1
slīdošs • rotations	18.7	22.1	21.2	11.4	18.1	21.5	20.1	11.0	19.3	22.7	22.3	12.0
mainīgs • irregular	17.6	13.9	16.1	25.6	21.7	17.4	18.9	30.6	13.3	10.2	13.0	19.9

* Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. g. maijā. R., 1998. g. novembris, 72.-75.lpp. • Labour Force in Latvia. Survey data May 1998. R., November 1998, pp. 72.-75.

Patreizējā Latvijā *darbspējīgo iedzīvotāju sastāvā pēc izglītības līmeņa* dominē vidējo un augstāko izglītību ieguvušie (12. tab.). Vidēji valstī to īpatsvars sasniedz 71%, t.sk. Rīgā 81% un pat laukos 59%. Savukārt dažādu līmeņu profesionālo izglītību guvuši vidēji valstī 50%, pilsētās 52%, t.sk. Rīgā 53% un laukos 45%.

Kā liecina dažādu iedzīvotāju kategoriju izglītības līmeņa salīdzinājums, izglītība ir būtisks nodarbinātības faktors. Nodarbināto vidū augstāko izglītību ieguvušo īpatsvars ir 2.3 reizes lielāks nekā darba meklētāju vidū, ar vidējo speciālo 1.4 reizes, ar visu veidu profesionālo kopā – 1.35 reizes vairāk. tomēr arī darba meklētāju vidū ir 74.6% cilvēku ar vidējo un augstāku, vai 40.7% cilvēku ar tādu vai citādu profesionālo izglītību. to izraisījis gan strukturālajām pārmaiņām neatbilstošais darbspējīgo profesionālais sastāvs, gan iedzīvotāju nepietiekamā aktivitāte papildizglītībā. Sava ietekme ir personīgām īpatnībām un uzvedībai: vispārzināma ir alkoholisma izplatība Latvijā, kas piemeklē visu izglītības līmeņu cilvēkus; cittautiešiem darba iespējas var ierobežot daudziem amatiem un profesijām nepietiekamās valsts valodas zināšanas, vecākajām paaudzēm –niecīgā svešvalodu prasme, vēl citiem – zemā saskarsmes un darba kultūra, kam totalitārisma apstākļos nebija izšķirošas nozīmes.

No tā secināms, ka darbaspēka konkurētspējas celšanai būtu ne tikai jāmaina profesionālajā izglītībā apgūstamo profesiju struktūra un jāpaplašina pastāvīgas profesionālas tālākizglītošanās iespējas, bet arī vairāk vērtības visās mācību pakāpēs jāveltī vispārējā kultūras līmeņa veidošanai un redzesloka paplašināšanai. turklāt apgūstamo profesiju struktūru ir visai grūti prognozēt visam cilvēka darba mūžam un pat samērā netālai nākotnei. Latvijā tikai 8 gadus pēc valsts neatkarības atjaunošanas tiek izstrādāts nacionālās attīstības plāns. Un arī tajā minēts, ka līdz 2005. gadam paredzamās profesionālās struktūras prognozei vēl nepieciešama

iepriekšēja izpēte. turpretī vispārējais kultūras līmenis, valodu prasme un saskarsmes kultūra ir un būs vajadzīga visiem. Pamatos tā apgūstama vispārējā vidusskolā, kuras beidzēji turklāt var vieglāk piemēroties mainīgā darba tirgus prasībām, nekā pamatskolas vai dažādu līmeņu profesionālo skolu beidzēji, kam mēdz piemist pārāk šaura specializācija. tāpēc pirmais solis darbaspēka adaptācijas un kvalitatīvā sastāva celšanai būtu obligātās izglītības līmeņa paaugstināšana, izdarot arī zināmas pārmaiņas tās piedāvājamās programmās un profesiju struktūrā.

11. tabula

Darba ņēmēju sadalījums pēc mēneša vidējās bruto darba samaksas lieluma pamatdarba vietā 1998. g. V, %*

• Distribution of employees by level of average monthly gross wages on the main job, May, 1998, %

	Kopā • Total	tai skaitā ar Ls mēnesī • of which Ls a month							no visiem līdz 100.1 • among all up to 100.1
		0**	<38	38-50	50-100	100-200	>200	nav atbildes • no answer	
Kopā • Total	100.0	0.6	6.5	19.3	40.6	28.0	4.8	0.1	67.0
tai skaitā • of which									
pilsētās • urban	100.0	0.7	4.6	17.2	41.3	30.5	5.5	0.2	63.8
Rīgā • Riga	100.0	0.7	3.2	13.1	40.4	34.7	7.5	0.4	57.4
laukos • rural	100.0	0.3	12.9	26.8	38.1	19.5	2.4	-	78.1
Vīrieši • Men	100.0	0.8	5.2	15.0	37.1	34.7	7.1	0.2	58.1
tai skaitā • of which									
pilsētās • urban	100.0	0.9	3.1	11.8	37.8	38.0	8.1	0.3	53.6
Rīgā • Riga	100.0	0.8	2.0	9.1	33.6	43.3	10.8	0.6	45.5
laukos • rural	100.0	0.6	11.9	25.4	34.5	23.9	3.9	-	72.4
Sievietes • Women	100.0	0.4	7.8	23.9	44.2	21.1	2.4	0.1	76.3
tai skaitā • of which									
pilsētās • urban	100.0	0.6	6.1	22.7	44.8	22.8	2.9	0.1	74.2
Rīgā • Riga	100.0	0.8	4.4	17.2	47.4	25.9	4.1	0.2	69.8
laukos • rural	100.0	-	14.1	28.5	42.3	14.6	0.7	-	84.9

* Darbaspēks Latvijā. darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. g. maijā. R., 1998. g. novembris, 99. lpp.

• Labour Force in Latvia. Survey data May 1998. R., November 1998, p.99.

Cita starpā visās vidējās mācību iestādēs būtu jāpiedāvā Ģimenes zinības, ietverot ne vien veselības mācību un ģimenes plānošanas paņēmienus, bet arī laika izlietojuma un ģimenes budžeta plānošanu, ģimenes pedagoģiju, mājsaimniecības darbu prasmes un to sadali ģimenes locekļu starpā. Šīs zinības ir vitāli nepieciešamas.

Milzu ieguldījumi tehnoloģijas modernizācijā un atbilstošu kadru profesionālajā sagatavošanā var izrādīties vairāk vai mazāk efektīvi atkarībā no darbinieku apmierinātības ar savu ģimenes dzīvi. Ja ASV kongresmeņi atzīst, ka Bila Klintona ieilgusī taisnošanās par savu ārlaulības dēku ar Moniku Levinsku traucējusi viņu pilnvērtīgi veikt savus prezidenta pienākumus, tad arī jebkuram ierindas operatoram, veikala vadītājam vai firmas pārstāvim nesaskaņas ģimenē mazina koncentrēšanās spējas, radošo izdomu, darba prieku un attiecīgi darba rezultātus, bet palielina kļūdu un darba negadījumu varbūtību.

Tāpēc katrs uzņēmējs un arī valsts vadība ir objektīvi ieinteresēti, lai visu darbinieku ģimenes dzīve ritētu sekmīgi, un nomāktība vai domas par sadzīves sarežģītumu iespējamo risinājumu nekavētu viņus pilnībā nodoties darbam, cenšoties sasniegt tajā panākumus tās pašas mīļotās ģimenes labā. tieši tādēļ rietumvalstu uzņēmējiem vai iestāžu vadītājiem pat pieņemts izlikt savā kabinetā dzīvesbiedra vai visas ģimenes fotogrāfiju.

Ģimenes izglītības izvēršanai atvēlēties līdzekļi atmaksāsies ar uzviju, aiztaupot daļu izdevumu veselības aprūpei, bāriņtiesu darbībai, bērnu namiem un sociālai palīdzībai. Jo cilvēki, kas prot organizēt savu ģimenes dzīvi, daudz retāk meklēs aizmiršanos pudelē, tērējot

tam bērnu iztikai nepieciešamos līdzekļus, retāk prasīs laulības šķiršanu un palīdzību bērnu uzturēšanā, bet viņu bērniem, bēgot no vecāku strīdiem mājās, nebūs jāmeklē patīkami brīži narkotiku iespaidā. Pateicoties tam, saruktu nepilno ģimeņu, neaprūpēto un klaiņojošo bērnu skaits, par kuriem galu galā jāuzņemas rūpes policijai, pašvaldībai un valstij.

12. tabula

**Iedzīvotāju, nodarbināto un darba meklētāju sadalījums
pēc izglītības līmeņa un dzimuma, 1998. g. V***
• **Distribution of able-bodied and economically active population
by level of education, May 1998, %**

	Latvijā • Latvia	pilsētās • urban	Rīgā • Riga	laukos • rural
Iedzīvotāji 15-69 g. • Population 15-69 of age	100.0	100.0	100.0	100.0
augstākā • higher	14.3	16.5	20.4	9.0
vidējā speciālā • secondary specialised	20.6	19.9	17.8	22.4
vidējā tehniskā • secondary technical	11.1	12.1	12.3	8.8
vidējā vispārējā • secondary comprehensive	24.8	27.3	29.9	18.5
arodizglītība • vocational	4.0	3.5	2.9	5.2
pamata • basic	19.5	16.2	13.4	27.7
zemāka par pamata • less than basic	5.4	4.4	3.3	7.7
nav • without	0.3	0.1	-	0.7
Nodarbinātie • Employed	100.0	100.0	100.0	100.0
augstākā • higher	19.1	<u>22.2</u>	<u>27.8</u>	<u>12.5</u>
vidējā speciālā • secondary specialised	<u>25.2</u>	<u>24.1</u>	<u>21.0</u>	<u>27.3</u>
vidējā tehniskā • secondary technical	13.5	<u>15.3</u>	<u>14.9</u>	9.8
vidējā vispārējā • secondary comprehensive	24.2	26.1	26.4	20.2
arodizglītība • vocational	3.9	3.5	2.9	4.8
pamata • basic	11.9	7.9	6.4	20.5
zemāka par pamata • less than basic	2.1	0.9	0.6	4.7
nav • without	0.1	-	-	0.2
Darba meklētāji • Job seekers	100.0	100.0	100.0	100.0
augstākā • higher	8.5	9.5	13.0	3.3
vidējā speciālā • secondary specialised	17.6	17.8	18.7	16.5
vidējā tehniskā • secondary technical	14.8	15.0	14.3	13.6
vidējā vispārējā • secondary comprehensive	33.7	35.2	35.4	26.4
arodizglītība • vocational	4.8	4.5	4.0	5.8
pamata • basic	17.0	14.7	11.3	29.3
zemāka par pamata • less than basic	3.6	3.3	3.3	5.1
nav • without	-	-	-	-

* *Darbspēks Latvijā. Darbspēka apsekojuma rezultāti 1998. g. maijā, R., 1998. g. novembris, 43.-122. lpp.* • Labour Force in Latvia. Survey data May 1998. R., November 1998, pp. 43.-122.

** *pasvītroti rādītāji, kas nodarbinātiem lielāki nekā darba meklētājiem* • *underlined parameters – higher for employed*

Dažādu organizāciju Latvijā 90.-tos gados veikto aptauju rezultāti liecina, ka izplatītākais (kaut arī ne vienīgais) bērnu skaita ierobežošanas cēlonis ir bērnu uzturēšanai un izglītošanai nepietiekamie ienākumi [Ģimene ..., Iedzīvotāju ..., Krastiņš ...].

Cilvēkiem iemācoties lietderīgāk izmantot arī ierobežotos ienākumus, Ģimenes izglītībai paredzama labvēlīga ietekme uz dzimstības pieaugumu, bez kura nav iespējama darba potenciāla atjaunošanās nākotnē, ņemot vērā tā vecumsastāvu, kvalitatīvo sastāvu un kopējo paredzamo darba mūža garumu, kura laikā iespējama atdeve no ieguldījumiem izglītībā (sīkāk sk. šī izdevuma Darba potenciāla prognozi).

Avoti

1. Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1996. gada maijā, Valsts statistikas komiteja, R., 1996. g. novembris
2. Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. gada maijā, Valsts Statistikas komiteja, R., 1998. g. novembris
3. Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. gada novembrī, Valsts Statistikas komiteja, R., 1999. g. maijs
4. Cīce A.M. Bezdarbs un neizmantotais darba potenciāls Latvijā. LZA EI Gada grāmata '97/98. Rīga: LZA Ekonomikas institūts, 1998, 13.-23. lpp.
5. Eglīte P. Sieviešu darba potenciāls un nodarbinātība Latvijā XX gs. izskaņā. LZA EI Gadagrāmata '97/98. Rīga: LZA Ekonomikas institūts, 1998, 5.-12. lpp.
6. Ģimene un dzimstība Latvijā. LU Demogrāfijas centrs, R., 1996, 196 lp.
7. Ģimenes ar bērniem līdz 3 gadu vecumam. Sociālo garantiju sistēma un tās vēlamais modelis Latvijā. Atskaite par LM pasūtīto pētījumu. LZA Ekonomikas institūts, R., 1994, 93 lpp.
8. Iedzīvotāju reproduktīvā veselība. Vērtējums un ieteikumi. AN AP un partneri, Rīga, 1998, 87 lpp.
9. Krastiņš O. Bērni un ģimenes labklājība. Latvijas Vēstnesis, 1997. g. 2. okt.
10. Krastiņš O. Ģimenes budžets un bērni vecāku acīs. Latvijas Vēstnesis, 1997. g. 19. dec.
11. Laiks darbam un atpūtai pēcatmodas gados Latvijā, 1999
12. Latvijas Demogrāfijas gadagrāmata 1999. LR Centrālā Statistikas pārvalde, R., 1999
13. Markausa I.M. Jauniešu profesionālā izglītība un izredzes darba tirgū. LZA EI Gada grāmata '97/98. Rīga: LZA Ekonomikas institūts, 1998, 24.-32. lpp.
14. Nabadzīgo cilvēku viedokļi un nabadzības sociālais vērtējums Latvijā. Atskaite par pētījumu (1998. g. marts – jūnijs). Filozofijas un socioloģijas institūts, R., 1998, 106 lpp.
15. Ziņojums par mājsaimniecību budžetu pētījuma rezultātiem 1998. g. Statistikas biļetens / LR Valsts Statistikas komiteja, R., 1999, 47 lpp.

Latvijas neizmantotā darba potenciāla raksturojums Characteristics of the Unused Labour Potential of Latvia

Ievads

Latvijā, tāpat kā citās reformvalstīs, pārveidi uz tirgus ekonomiku pavada bezdarba un neizmantotā darba potenciāla pieaugums. Reģistrēto bezdarbnieku skaits valstī palielinājies no 31.3 tūkst. 1992. gada beigās līdz 111.4 tūkst. 1998. gada beigās un 120.9 tūkst. 1999. gada maijā. Reģistrētā bezdarba līmenis palielinājies no 7.0% 1997. gadā līdz 9.2% 1998. gadā un 10.1% 1999. gada maijā, kas liecina, ka katru 100 ekonomiski aktīvo cilvēku vidū 10 veido darbaspēka rezervi, jo nav atraduši savam darbam pielietojumu. (Nodarbinātības valsts ..., 7. lpp.; Latvijas statistikas... Nr5, 52. lpp.). Tas izskaidrojams ar kardinālajām strukturālajām pārmaiņām ekonomikā, sabrukumu ražošanas sektorā, ražošanas modernizācijai un ekonomikas sakārtošanai nepietiekamo investīciju pieplūdumu, darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma profesionālo un kvalitatīvo rādītāju savstarpējo neatbilstību un daudziem citiem faktoriem.

Šo procesu, sākot no 1997. gada rudens, aktivizē vairāki nelabvēlīgi ārējie faktori: pirmkārt, pasaules ekonomikas negatīvie globālie procesi; otrkārt, Krievijas ekonomiskais sabrukums, kā rezultātā daudzas rūpnīcas, kas strādāja Krievijas tirgum, pārtrauca ražošanu vai būtiski samazināja darbinieku skaitu. treškārt, sakarā ar iedzīvotāju labāku informētību, samazinās starpība starp Nodarbinātības valsts dienestā (NVD) reģistrēto un kopējo aktīvo darba meklētāju skaitu. Līdz ar to reģistrētā bezdarba rādītāji palielinās, bet neregistrētā īpatsvars samazinās. to uzskatāmi parāda tas, ka laikā no 1996. gada beigām līdz 1998. gada beigām NVD reģistrētā bezdarba līmenis Latvijā ir palielinājies no 7.2 % līdz 9.2 %, bet faktiskais aktīvo darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā (pēc LDA rezultātiem) samazinājies no 18.3% 1996. gada novembrī līdz 13.8% 1998. gada novembrī (Latvijas statistikas... Nr2, 52. lpp.; Darbaspēks Latvijā ..., 1997, 125. lpp.; Darbaspēks Latvijā ..., 1999, 125 lpp.).

LR CSP darbaspēka izlases apsekojumos konstatētais darba meklētāju sadalījums pēc darba meklēšanas galvenā veida rāda, ka 1996. gadā tikai katrs ceturtais no darba meklētājiem bija reģistrējies NVD, vīriešu vidū – katrs piektais, bet sievietes – katra trešā. 1998. gada novembrī NVD reģistrēto darba meklētāju īpatsvars bija palielinājies līdz 33%. Vīriešu vidū ar NVD starpniecību darbu meklēja gandrīz katrs ceturtais vīrietis un katra trešā sieviete. tomēr lielākā daļa no faktiskajiem darba meklētājiem dažādu apstākļu dēļ nav reģistrējušies NVD kā darba meklētāji (bezdarbnieki), bet aktīvi meklē darbu, regulāri sekojot darba piedāvājumiem sludinājumos (23.4%), iztaujā radniekus, draugus, paziņas (20.4%), personīgi vērsas tieši pie darba devējiem (12.0%), griežas pēc palīdzības privātajos dienestos (5.2%), paši ievieto sludinājumus presē u.c. (2.1%), mēģina noorganizēt paši savu uzņēmumu (0.4%). (Darbaspēks Latvijā ... 1999, 136. lpp.).

Latvijas darbaspēka izlases apsekojumu (LDA) rezultāti, kas iegūti pēc Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) metodoloģijas, balstoties uz vispārējiem principiem, kas ir kopīgi visām ES valstīm un tāpēc salīdzināmi ar ārvalstu rādītājiem, atsedz bēdīgo patiesību, ka faktiskais bezdarba līmenis Latvijā ir ievērojami augstāks par reģistrēto. (Ausma Māra Cīce. Bezdarbs un ... 1998, 15. lpp.).

Reģistrētais bezdarba līmenis Latvijā ir pat zemāks salīdzinājumā ar Austrum- un Centrāleiropas valstīm, kur 1996. gada beigās tas bija 10.5 – 18.8% (izņemot Čehiju – 3.5% un Rumāniju – 6.3%) un ES valstīm, kur 1996. gadā tas bija vidēji 11.3%. Jāuzsver, ka bezdarbs Eiropas savienībā tiek uzskatīts par visnopietnāko ekonomisko problēmu, kas gaida neatliekamu risinājumu (Ziņojums ... 1997, 11. lpp.).

Lai samazinātu bezdarbu, ES izstrādātas Nodarbinātības vadlīnijas 1999. gadam. tajās izdalīti 4 galvenie virzieni, kuros dalībvalstīm jāstrādā:

1. Darbspēju pilnveidošana;
2. Uzņēmējdarbības attīstīšana;

3. Elastīguma veicināšana uzņēmējdarbībā un nodarbinātajos;
4. Vienādu iespēju nodrošināšana darba tirgū.

Vadlīnijās uzsvērts, ka kvalifikācijas, pārkvalifikācijas un izglītības sistēmu uzlabošana un darba tirgus vajadzībām atbilstošu profesionālo iemaņu iegūšanas nodrošināšana ir pats efektīvākais bezdarba profilakses ceļš. Norādīts arī, ka Eiropas Savienības valstīs jāuzlabo vispārējās izglītības un profesionālas apmācības kvalitāte (Nodarbinātības vadlīnijas). Tas liecina, ka ar nodarbinātību un izglītību saistītās problēmas ir līdzīgas ES dalībvalstīs un kandidātvalstīs, konkrēti, Latvijā.

Pieaugošajam satraukumam par bezdarba dinamikas attīstību ES ir nenoliedzams pamats. Sakarā ar ekonomiskās vides globalizāciju un informācijas laikmeta sākšanos bezdarbs ir pieaudzis vairākās ekonomiski visvairāk attīstītajās valstīs: Vācijā (1996. gadā 10.3%, turku minoritātei Vācijā – 20%), Francijā (1996. gadā 12.4%), Beļģijā (1996. gadā 12.6%). (World Labour Report ... 1996). Ir diezgan vienpusīgi bezdarba pieaugumu šajās valstīs izskaidrot ar salīdzinoši augsto darba samaksas un iedzīvotāju sociālās apdrošināšanas līmeni, kuru dēļ ražošana tur esot kļuvusi nesamērīgi dārga.

Visticamāk, ka bezdarba pieaugums atsevišķās ES valstīs saistīts ar darba tirgus transformāciju un jaunas informācijas sabiedrības veidošanos. Ir skaidrs, ka sabiedrībā, kurā galvenais produkts būs informācija un svarīgākie resursi – zināšanas, neizmantotā darba potenciāla samazināšana būs daudz problemātiskāka salīdzinājumā ar industriālo sabiedrību, kurā līdz šim dzīvojām un kurā galvenie resursi bija darbaspēks un kapitāls, bet galvenie produkti – saražotās preces. Skaidrs ir viens – jaunajā informācijas laikmetā starptautiskajā un katras valsts darba tirgū strauji samazināsies pieprasījums pēc nekvalificēta un mazkvalificēta darbaspēka, kas spēj strādāt ar primitīvām metodēm un neefektīvi.

Atcerēsimies, ka pēdējo 25 gadu laikā rūpniecībā nodarbināto īpatsvars pasaules industriāli attīstītajās valstīs ir krasi samazinājies. Šī parādība pat guvusi apzīmējumu "deindustrializācija". Šāda tendence, kas raksturīga ASV un ES valstīm, vērojama arī Japānā un Austrumāzijas valstīs. 23 pasaules industriāli attīstītajās valstīs rūpniecībā nodarbināto īpatsvars ir samazinājies no aptuveni 28% 1970. gadā līdz 18% 1994. gadā.

Atsevišķās valstīs deindustrializācijas process ir sācies dažādos laikos un progresējis ar dažādu ātrumu. Vispirms tas sākās ASV, kur rūpniecībā nodarbināto īpatsvars samazinājies no 28% 1965. gadā līdz 16% 1994. gadā. 1970. gadā. 15 ES valstīs rūpniecībā nodarbināto īpatsvars sasniedza 30%, bet 1994. gadā samazinājās līdz 20% (Robert Rowthorn, Ramona Ramaswamy. Deindustrialization ..., pp. 1-8). Pēc LR CSP datiem Latvijā rūpniecībā nodarbināto skaits samazinājies no 28% 1990. gadā līdz 20.0% 1997. gadā. **Visās valstīs tas izraisa nodarbinātības palielināšanos pakalpojumu sfērā un/vai bezdarba pieaugumu, ja apkalpes nozares nav spējīgas absorbēt izbrīvēto darbaspēku.**

ASV 1960 gadā pakalpojumu sfērā bija nodarbināti 56% no tautsaimniecībā nodarbināto skaita, bet 1994. gadā jau aptuveni 73%, tāpēc bezdarba līmenis ir zems. ES valstīs nodarbinātības pieaugums pakalpojumu sfērā ir mazāks, bet attiecīgi augstāki ir bezdarba rādītāji. Arī Latviju skar šī problēma. 1990. gadā Latvijā pakalpojumu sfērā bija nodarbināti 45.2% no visiem nodarbinātajiem, 1997. gadā – 55.5%, bet uz 2010 gadu tiek prognozēts – 64.4%. **Jāapzinās, ka nākotnē vidējā nodarbinātības līmeņa pieaugums Eiropas Savienībā un arī Latvijā lielā mērā būs atkarīgs tieši no darba vietu skaita pieauguma pakalpojumu sektorā, bet tas savukārt no iedzīvotāju reālās pirktspējas, jeb dzīves līmeņa.**

Sakarā ar pieaugošo reģistrēto bezdarbnieku īpatsvaru Latvijas iedzīvotāju sastāvā, bezdarba samazināšana valstī ir kļuvusi par vienu no aktuālākajām tautsaimniecības problēmām. Ne velti Deklarācijā par 1999. gada jūlijā izveidotā Ministru kabineta darbu, darbaspēka politikā, lai pārvarētu tautsaimniecības un finansu krīzi, panākot ilgtspējīgu un līdzsvarotu valsts ekonomisko augšupeju, paredzēts:

- radīt nosacījumus 10 000 jaunu darba vietu radīšanai ik gadu;
- gada laikā samazināt bezdarbu līdz 8%;
- līdz 2000 gada 1. jūlijam izstrādāt jaunu Darba likumu;
- izstrādāt un ieviest Nacionālo nodarbinātības plānu (Deklarācija ... 1999).

Lai sekmīgi realizētu augstāk minēto darbaspēka politiku un veiksmīgi risinātu iedzīvotāju nodarbinātības pilnveidošanu, ir jābūt pilnīgam un detalizētam priekšstatam par aktīvo darba meklētāju skaitu un sastāvu, arī profesionālo, kā arī viņu pretenzijām un iecerēm jaunajā darba tirgū, kas katrai paaudzei un dzimumam ir atšķirīgas.

Nodarbinātības valsts dienests (NVD) un LR CSP sniedz informāciju tikai par bezdarbnieku sastāvu un brīvo darba vietu piedāvājumu pa profesiju pamatgrupām, precīzāk – bijušās piederības kādai no nodarbjū grupām: likumdevēji; valsts amatpersonas; vadītāji; vecākie speciālisti; speciālisti; kalpotāji; pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki; kvalificēti lauksaimniecības un zivsaimniecības darbinieki; kvalificēti strādnieki un amatnieki; iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri; vienkāršās profesijas.

Atšķirībā no nodarbinātajiem bezdarbnieku sastāvs pa profesiju grupām netiek raksturots pēc dzimuma un vecuma, vispārējās un profesionālās izglītības, kaut gan šādi dati ļoti nepieciešami, lai organizētu bezdarbnieku pārkvalificēšanu un iesaistīšanu darbā. Lai sekmīgi plānotu aktīvo darba meklētāju sagatavošanu darbam, ir nepieciešama informācija ne tikai par viņu esošo, bet arī, iespējams, vairākām jau iegūtām un vēlamām profesijām, kas tāpat lielā mērā var atšķirties dažādām aktīvo darba meklētāju dzimumvecuma grupām.

Raksta mērķis: parādīt darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma kvalitatīvo un profesionālo neatbilstību, noskaidrot dominējošās faktiskās un vēlamās profesijas katrā darba meklētāju vecuma un izglītības līmeņa grupā, kā arī raksturot šo vēlmju realizācijas iespējas un to ietekmi uz potenciālo bezdarba samazināšanu.

Izmantotā informācija un pētījuma metodes. Pētījumā izmantoti LR CSP Darbaspēka apsekojumu rezultāti, Nodarbinātības valsts dienesta materiāli, kā arī Latvijas ZA Ekonomikas institūtā pēc speciāli izstrādātas programmas apstrādāta Rīgas pilsētas NVD informācija par reģistrēto darba meklētāju skaitu un sastāvu, kā arī brīvo darba vietu piedāvājumu pa profesijām uz 1997. gada sākumu. Darbā pielietotās metodes: kombinēto grupējumu izstrāde un salīdzinošā analīze.

1. Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma kvantitatīvā un kvalitatīvā neatbilstība

Pārveides reformu gaitā Latvijas darba tirgus ir krasī mainījies. to raksturo izteikts darbaspēka pieprasījuma samazinājums un progresējošs darbaspēka pārpalikuma jeb piespiedu bezdarba pieaugums. Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstību nedaudz stabilizētas, ka mazāks kļuvis arī darbaspēka piedāvājums. Darbaspēka piedāvājuma samazinājumu galvenokārt izraisījuši demogrāfiskie faktori, jo pēdējo gadu laikā Latvijas iedzīvotāju dabisko pieaugumu ir nomainījusi depopulācija, kā arī iedzīvotāju starpvalstu migrācijas saldo ir kļuvis negatīvs.

Vēl būtiskāk pārveides apstākļos mainījies darbaspēka pieprasījums un tā struktūra. Darba vietu skaits kādreiz pārliecinoši dominējošajā valsts sektorā, sevišķi industriālajās nozarēs, ir krasī samazinājies. Darbavietu skaits privātajā sektorā palielinās, taču tas nekompensē darba vietu samazinājumu valsts sektorā un lauksaimniecības statūsabiedrībās. tas lielā mērā izskaidrojams ar uzņēmējdarbībai līdz šim nelabvēlīgo vidi Latvijā: nesakārtoto likumdošanu, augstajām un nemitīgi mainīgajām nodokļu likmēm, banku nestabilitāti un kriminogēno situāciju.

Jaunajos ekonomiskajos apstākļos darbaspēka pieprasījuma struktūru arvien vairāk nosaka kvalitatīvie, nevis kvantitatīvie kritēriji. Strādātāju profesionālā sagatavotība, kompetence un darba ražīgums kļūst galvenie kritēriji, kas veido darba meklētāju konkurētspēju darba tirgū. Arī darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma atbilstības salīdzināšanai nav pietiekams kvantitatīvo rādītāju salīdzinājums, bet ir nepieciešams kvalitatīvo rādītāju samērojums.

Sarežģītākā Latvijas darba tirgus problēma ir darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstība, kas izpaužas kā reģistrētā bezdarba pieaugums. tā negatīvi ietekmē kopējo situāciju valsts darba tirgū un atsevišķu nozaru darba tirgos. Pieaugoša darbaspēka pārpalikuma apstākļos

darbaņēmēji kļūst mazāk aizsargāti no darba devēja patvaļas, kas izpaužas dažādos veidos: profesionālajai kvalifikācijai neatbilstošas zemas algas noteikšanā, sociālā nodokļa nemaksāšanā, algas izmaksāšanā "aploksnē," algu neizmaksāšanā vai izmaksu aizkavēšanā, darba līguma neslēgšanā.

Līdz 1992. gadam bezdarbs Latvijā oficiāli nepastāvēja. 1991. gada 23. decembrī tika pieņemts LR likums "Par nodarbinātību," kas stājās spēkā 1992. gada 15. janvārī. Šajā likumā tika definēts, kāda persona atzīstama par bezdarbnieku un kādi ir nodarbinātības dienesta uzdevumi.

Sākuma periodā reģistrētais bezdarba līmenis Latvijā un it īpaši Rīgā bija zems un tā pieauguma tempi lēni. Nebija vērojams arī gaidītais krasais bezdarba līknes kāpums. 1997. gadā vērojama pat neliela bezdarba līmeņa lejupslīde, ko nodrošināja aktivizācijas procesi valsts ekonomikā. Par tiem liecina būtiskais (6.5%) iekšzemes kopprodukta pieaugums 1997. gadā.

1.1. tabula

**Reģistrētais bezdarba līmenis Latvijā 1993 – 1999. gadā,
% no ekonomiski aktīviem iedzīvotājiem**
• **Registered unemployment rate in Latvia in 1993 – 1999,
% of economically active population**

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999 1.cet. • 1 ^{st.} quarter
Latvijā	5.8	6.5	6.6	7.2	7.0 (7.5)	9.2	10.1
Rīgā	3.0	2.2	2.9	3.6	3.5		5.6

Avoti: Latvijas statistikas ikmēneša biļetens # 1(44), 1998, LR Valsts statistikas komiteja, 48.-49. lpp.

Latvijas statistikas ikmēneša biļetens # 59(60), 1999, LR Valsts statistikas komiteja, 52. lpp.

Rīgas statistikas ceturkšņa biļetens # 3, 1997, LR Valsts statistikas komiteja, 18 lpp.

Rīgas statistikas ceturkšņa biļetens # 1, 1999, LR Valsts statistikas komiteja, 28. lpp.

Bezdarba rādītāji krasi atšķiras pa reģioniem, lielajām pilsētām un rajoniem. Visvairāk no bezdarba cieš nabadzīgais Latgales reģions, kur visvairāk trūkst līdzekļu un prasmes uzņēmējdarbības uzsākšanai, kā arī iespēju produkcijas realizācijai. Latgales reģionā situāciju darba tirgū jau var uzskatīt par dramatisku, jo bez darba ir katrs ceturtais – piektais ekonomiski aktīvais iedzīvotājs. tā 1999. gada 1. ceturkšņa beigās Rīgā reģistrētā bezdarba līmenis bija 5.6%, Ventspilī – 8.6%, Daugavpilī – 11.5%, Rēzeknē – 6.1%. Salīdzinot pa rajoniem, visaugstākais bezdarba līmenis ir Rēzeknes rajonā - 9.1%, Preiļu rajonā - 23.8% un Balvu rajonā - 23.2%, viszemākais - Kuldīgas rajonā – 8.1%, Rīgas – 8.4% un Cēsu rajonā – 8.6% (Latvijas statistikas ... 1999, Nr.5, 54 lpp.).

Salīdzinoši augsts ir ilgstošo bezdarbnieku skaits un īpatsvars. 1999. gada 1. ceturkšņa beigās Latvijā 30.5 tūkstoši vai 25.3% no bezdarbnieku kopskaita bija ilgstošie bezdarbnieki, kas ir bez darba 12 mēnešus un ilgāk un turpmāk uz bezdarbnieka pabalstu nevar pretendēt. Ļoti augsts ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars ir Latgales reģionā: Rēzeknē – 28.4%, Daugavpilī – 25.3%, Preiļu rajonā – 54.7%, Balvu rajonā – 53.0%, Rēzeknes rajonā – 48.9%, Krāslavas rajonā – 46%. (Latvijas statistikas ... 1999, Nr.5, 54. lpp.) Līdz ar to ļoti aktuāla kļūst ilgstošo bezdarbnieku darbā iesaistīšanas vai sociālās nodrošināšanas problēma, kas jārisina Labklājības ministrijai.

Latvijas CSP Darbaspēka apsekojumi pārliecinoši parāda, ka darba meklētāju vidējais izglītības līmenis ievērojami atpaliek no nodarbināto iedzīvotāju vidējā izglītības līmeņa. turklāt NVD reģistrēto darba meklētāju vidējais izglītības līmenis ir zemāks par visu darba meklētāju – reģistrēto un neregistrēto vidējo izglītības līmeni. Zīmīgi, ka piedāvājums un pieprasījums ir vienās un tajās pašās profesijās, taču iespaidīgā darbaspēka piedāvājuma zemie kvalitatīvie rādītāji neļauj apmierināt pat mazo darbaspēka pieprasījumu. (1.2. tabula)

Šādas sakarības vērojamas visās dzimumvecuma grupās. **tas liecina, ka pagaidām kvalificētākie iedzīvotāji ir nodarbināti, bet bezdarbs pārsvarā skar mazāk kvalificētos.** tāpēc Latvijā, tāpat kā ES dalībvalstīs, valsts darba tirgus sabalansētība lielā mērā atkarīga no progresā izglītības sistēmas attīstībā.

Nodarbināto iedzīvotāju, darba meklētāju un reģistrēto bezdarbnieku izglītība Latvijā 1998. gadā, % pret kopskaitu grupā

• Employed population, job seekers and registered unemployed by level of education in Latvia in 1998, % of the total in the group

Izglītība • Education	Nodarbinātie iedzīvotāji* • Employed population*			Darba meklētāji* • Job seekers*			Bezdarb- nieki** • Unemp- loyed**
	Kopā • Total	Vīrieši • Males	Sievietes • Females	Kopā • Total	Vīrieši • Males	Sievietes • Females	Kopā • Total
Augstākā • Higher	19.5	17.0	22.3	7.8	5.5	10.3	6.8
Vidējā speciālā • Secondary specialized	24.5	22.4	27.0	21.3	19.8	23.2	21.4
Vidējā tehniskā • Technical secondary	13.5	16.0	10.8	14.4	15.7	13.1	-
Vispārējā vidējā • Comprehensive secondary	24.1	21.7	26.8	32.0	26.0	38.4	31.3
Arodizglītība • Vocational	4.5	6.4	2.3	5.7	8.1	3.0	16.6
Pamatizglītība • Basic	11.8	14.5	8.7	15.3	20.0	10.2	21.7
Zemāka par pamatizglītību • Less than basic	2.1	2.0	2.1	3.5	4.9	1.8	2.2
Nav skolas izglītības • Without formal education	-	-	-

Avots: * Darbaspēks Latvijā. LR Centrālā statistikas pārvalde, 1999, 43-45 un 122-124 lpp.

*Labour Force in Latvia. Central Statistical Bureau of Latvia, 1999, pp. 43-45, 122-124.

** LR Nodarbinātības valsts dienesta gada pārskats, 1998, 10. lpp

Situācija Latvijas darba tirgū ir kļuvusi absurda. Kaut arī bezdarba līmenis valstī svārstās ap 10%, un vairāk par 120 tūkst. darbaspējīgā vecuma cilvēki ir bez darba, daudzi lielle uzņēmumi nav nodrošināti ar vajadzīgo darbaspēku, tas ir, kvalificētiem darbiniekiem, kuri spētu strādāt ar mūsdienīgām ārvalstīs ražotām iekārtām.

Līdzīga situācija vērojama arī laukos, jo arī tur, neskatoties uz augsto reģistrētā bezdarba līmeni, nav iespējams atrast strādniekus, kas spētu strādāt ar modernu jaunāko tehniku. Pat Rēzeknes rajonā, kur ir visaugstākais reģistrētā bezdarba līmenis un vislielākais ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars bezdarbnieku kopskaitā, ir nācies dzirdēt no vietējiem zemniekiem, ka "bezdarba problēma ir izdomāta." Šāds apgalvojums tiek pamatots ar to, ka nav iespējams atrast cilvēkus, kas spētu strādāt ar jaunāko ārvalstīs ražoto lauksaimniecības tehniku.

Iedzīvotāju nodarbinātība lielā mērā saistāma ar izglītības līmeni. Jo izglītības līmenis augstāks, jo mazāka varbūtība kļūt par bezdarbnieku, vieglāk atrast papilddarbu, kā arī darba zaudēšanas gadījumā lielākas iespējas pārkvalificēties un iegūt darba tirgū pieprasītu profesiju. CSP Darbaspēka apsekojumu dati apstiprina, ka papilddarbā nodarbināto iedzīvotāju vidējais izglītības līmenis ievērojami pārsniedz visu nodarbināto iedzīvotāju izglītības līmeni. (1.3.tabula)

LR CSP darbaspēka apsekojumu un NVD pētījumu rezultāti ļauj salīdzināt nodarbināto iedzīvotāju un reģistrēto bezdarbnieku sastāvu pa profesiju pamatgrupām. Šie dati pārlicinoši parāda darbaspēka piedāvājuma, respektīvi, neizmantotā darba potenciāla un apmierinātā pieprasījuma profesionālo atšķirību, vērtējot pat salīdzinoši plašā areālā (1.4. tabula).

Uzskatāmi redzams, ka neapmierinātajā darbaspēka pieprasījumā, ko raksturo brīvo darba vietu skaits un struktūra, dominē kvalificēti strādnieki un amatnieki, speciālisti, vecākie speciālisti, iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri, bet darbaspēka piedāvājumā, ko pārstāv neizmantotais darba potenciāls – vienkāršo profesiju pārstāvji un pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki.

1.3. tabula

Papilddarbā nodarbināto iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa, %

• Employed population on the secondary job by level of education, %

Izglītība • Education	Valstī kopumā • Total in the country	Pilsētās • Urban areas	No tām Rīgā • Of which Riga	Laukos • Rural areas
Vīrieši • Males	100.0	100.0	100.0	100.0
Tai skaitā: • Of which:				
augstākā izglītība • higher education	37.0	45.9	56.2	23.3
vidējā speciālā • secondary specialized	23.8	19.5	11.5	30.6
vidējā tehniskā • technical secondary	10.3	9.6	11.4	11.3
vispārējā vidējā • comprehensive secondary	16.3	19.6	19.7	11.1
arodizglītība • vocational education	5.0	2.1	0.0	9.6
pamatizglītība • basic education	5.9	3.3	1.1	9.9
zemāka par pamatizglītību • less than basic	0.4	0.0	0.0	1.0
nav skolas izglītības • without formal education	1.2	0.0	0.0	3.2
Sievietes • Females	100.0	100.0	100.0	100.0
Tai skaitā: • Of which:				
augstākā izglītība • higher education	43.6	52.7	54.3	29.1
vidējā speciālā • secondary specialized	29.8	27.0	28.5	34.3
vidējā tehniskā • technical secondary	3.7	5.1	9.0	1.6
vispārējā vidējā • comprehensive secondary	16.6	13.4	8.3	21.7
arodizglītība • vocational education	1.2	0.8	0.0	1.8
pamatizglītība • basic education	5.0	1.0	0.0	11.4
zemāka par pamatizglītību • less than basic	0.0	0.0	0.0	0.0
nav skolas izglītības • without formal education	0.0	0.0	0.0	0.0

Avots: Darbaspēks Latvijā. LR Centrālā statistikas pārvalde, 1999, 103. lpp.

Source: Labour Force in Latvia. Central Statistical Bureau of Latvia, 1999, p.103.

1.4. tabula

Nodarbināto iedzīvotāju un reģistrēto bezdarbnieku sadalījums pēc profesiju pamatgrupas Latvijā 1998. gadā (% no kopskaita)

• Employed population and registered unemployed

by main occupational groups in Latvia in 1998 (% of total)

Profesiju pamatgrupas • Main occupational groups	Nodarbinātie • Employed			Bezdarbnieki • Unemployed	Brīvās darba vietas • Vacancies
	Kopā • Total	Vīrieši • Males	Sievietes • Females	Kopā • Total	Kopā • Total
Likumdevēji, valsts vecākās amatpersonas un vadītāji • Legislators, senior officials and managers	7.8	8.7	6.8	2.5	1.4
Vecākie speciālisti • Professionals	11.5	7.6	15.9	4.9	14.9
Speciālisti • Technicians and associate professionals	11.9	8.2	16.0	7.0	16.8
Kalpotāji • Clerks	5.0	2.1	8.3	6.1	1.0
Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki • Service workers and shop and market sales workers	12.1	5.7	19.4	12.2	12.6
Kvalificēti lauksaimniecības un zivsaimniecības speciālisti • Skilled agricultural and fishery workers	11.7	12.4	10.8	5.3	3.3
Kvalificēti strādnieki un amatnieki • Craft and related trades workers	15.2	23.2	6.1	18.3	31.0
Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri • Plant and machine operators and assemblers	11.4	18.4	3.5	12.8	15.3
Vienkāršās profesijas • Elementary occupations	13.3	13.5	13.2	26.0	3.3
Armijas profesijas • Armed forces	0.1	0.1	0.0	0.0	0.4
Bez profesijas • Unspecified	-	-	-	4.7	-

Avoti: Darbaspēks Latvijā. LR Centrālā statistikas pārvalde, 1999, 66-68 lpp.

NVD gada pārskats. Nodarbinātības valsts dienests, 1998, 12. lpp.

Source: Labour Force in Latvia. Central Statistical Bureau of Latvia, 1999, pp.66-68.

Nodarbināto iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa profesiju pamatgrupās
(% no profesionālās grupas kopskaita)

• Employed population by level of education in main occupational group
(% of total occupational group)

Profesiju pamatgrupas • Main occupational groups	Izglītība • Education						
	augstākā • higher ed.	vidējā speciālā • secondary specialized	vidējā tehniskā • technical secondary	vispārējā vidējā • compre- hensive secondary	arod- izglītība • vocationale d.	pamat- izglītība • basic ed.	zemāka par pamat izglītību • less than basic
Vīrieši • Males	17.0	22.4	16.0	21.7	6.4	14.5	2.0
Likumdevēji, valsts vecākās amatpersonas un vadītāji • Legislators, senior officials and managers	50.5	23.8	10.7	13.1	0.2	1.7	0.0
Vecākie speciālisti • Professionals	75.3	13.2	4.4	5.4	1.7	0.0	0.0
Speciālisti • Technicians and associate professionals	40.6	27.9	12.1	16.0	1.6	1.8	0.0
Kalpotāji • Clerks	16.4	23.6	6.4	33.6	11.8	8.2	0.0
Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki • Service workers and shop and market sales workers	9.3	24.7	17.5	39.3	2.6	5.6	1.0
Kvalificēti lauksaimniecības un zivsaimniecības speciālisti • Skilled agricultural and fishery workers	3.3	22.5	13.0	17.6	8.1	29.6	5.9
Kvalificēti strādnieki un amatnieki • Craft and related trades workers	4.8	27.1	21.7	24.3	6.9	13.8	1.5
Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri • Plant and machine operators and assemblers	1.1	23.6	19.1	25.8	9.7	18.4	2.3
Vienkāršās profesijas • Elementary occupations	6.4	12.6	17.8	24.2	9.7	25.4	3.9
Armijas profesijas • Armed forces	6.4	12.6	17.8	24.2	9.7	25.4	3.9
Sievietes • Females	22.3	27.0	10.8	26.8	2.3	8.7	2.1
Likumdevējas, valsts vecākās amatpersonas un vadītājas • Legislators, senior officials and managers	47.5	28.1	9.3	13.9	0.0	1.2	0.0
Vecākās speciālistes • Professionals	72.6	18.4	1.3	7.7	0.0	0.0	0.0
Speciālistes • Technicians and associate professionals	27.6	43.0	9.1	17.0	0.8	1.8	0.7
Kalpotājas • Clerks	11.0	33.2	11.7	38.0	3.8	2.0	0.3
Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieces • Service workers and shop and market sales workers	5.0	25.8	14.4	42.1	2.9	8.7	1.1
Kvalificētas lauksaimniecības un zivsaimniecības speciālistes • Skilled agricultural and fishery workers	5.3	24.6	8.0	23.8	3.1	26.4	8.8
Kvalificētas strādnieces un amatnieces • Craft and related trades workers	2.4	24.5	23.8	33.8	8.3	6.9	0.3
Iekārtu un mašīnu operatores un izstrādājumu montieres • Plant and machine operators and assemblers	-	27.1	23.5	28.9	4.8	13.9	1.8
Vienkāršās profesijas • Elementary occupations	3.7	18.0	12.0	37.4	2.4	20.4	5.7
Armijas profesijas • Armed forces	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Avots: Darbaspēks Latvijā. LR Centrālā statistikas pārvalde, 1998, 67.- 68. lpp.

Source: Labour Force in Latvia. Central Statistical Bureau of Latvia, 1998, pp.67-68.

Diemžēl netiek publicēti dati par darba meklētāju sadalījumu pēc profesiju pamatgrupas un izglītības līmeņa, kaut gan šādi dati būtu ļoti nepieciešami kadru pārkvalificēšanas politikas pilnveidošanai. Līdz ar to nav iespējams precīzi salīdzināt nodarbināto iedzīvotāju un darba meklētāju sastāvu pēc abām minētajām pazīmēm. Arī Nodarbinātības valsts dienests (NVD) npublicē datus par reģistrēto bezdarbnieku sadalījumu pēc profesiju pamatgrupas un izglītības līmeņa.

Bezdarbnieku sastāvā dominē sievietes. 1999. gada 1. ceturksnī viņu īpatsvars bezdarbnieku kopskaitā sasniedza 58%, kas lielā mērā izskaidrojams ar to, ka sakarā ar Krievijas ekonomisko krīzi, 1998. gadā darbu zaudēja pārsvarā sievietes, kas bija nodarbinātas zivju pārstrādes un vieglās rūpniecības uzņēmumos. Pieprasījums pēc sieviešu darba strauji samazinājās, un konkurence darba tirgū kļuva lielāka.

Dalījumā pēc vecuma bezdarbnieku sastāvā dominē 30-49 gadus vecie cilvēki – 53.1%, seko 25-29 gadus vecie – (12.9%), 20-24 gadus vecie – (12,7%), 50-54 gadus vecie – (11.7%), 55-59 gadus vecie – (6.0%), 15-19 gadus vecie – (3.6%). Salīdzinoši zemais gados vecāko grupu īpatsvars reģistrēto bezdarbnieku sastāvā izskaidrojams ar to, ka daudzas sievietes, kurām radās problēmas darba tirgū vai pasliktinājās veselības stāvoklis, izmantoja tiesības pensionēties priekšlaicīgi, tas ir, pirms oficiālā pensijas vecuma sasniegšanas.

Pozitīvi jāvērtē tas, ka bezdarbnieku sastāvā samazinājies 15-19 gadus vecu jauniešu īpatsvars. tas izskaidrojams ar paaugstinātu jauniešu nodarbinātību mācībās, citiem vārdiem, mācību aktivitātes pieaugumu, kas tālākajā perspektīvā pie atbilstošiem nosacījumiem var pozitīvi ietekmēt darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma profesionālo atbilstību.

NVD vietējās iestādes, sadarbojoties ar darba devējiem, 1997. gada laikā reģistrēja 32889, bet 1998. gada laikā – 43555 brīvas darba vietas, t.i. vidēji mēnesī attiecīgi – 2741 un 3630 vakances. (Nodarbinātības valsts ... 11. lpp.). Izmantojot NVD informāciju, LR Labklājības ministrijas Sociālā ziņojuma pielikumā ir sniegti dati par darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma savstarpējo atbilstību pa dažām profesiju grupām un atsevišķām profesijām Latvijas darba tirgū 1997. gada jūlijā. (1.6. tabula).

Šie dati gan ir ļoti aptuveni, jo tabulā ievietotais kopējais brīvo darba vietu skaits jūlijā ir mazāks pat par NVD reģistrēto – 1997. gada jūlijā reģistrētas 3123, 1998. gada jūlijā – 4189 brīvas darba vietas. (Nodarbinātības valsts ... 12. lpp.). turklāt jāņem vērā, ka valstī un NVD uzskaitē esošais brīvo darba vietu skaits ievērojami pārsniedz attiecīgajā mēnesī reģistrēto skaitu, jo ne visas reģistrētās darba vietas nekavējoties mēneša laikā tiek aizpildītas. Pastāv ilgstoši neaizpildītas darba vietas, kuru īpatsvars vakancu kopskaitā ir noturīgi augsts. Bez tam salīdzinoši augsta bezdarba apstākļos lielākā daļa brīvo darba vietu tiek aizpildīta bez NVD starpniecības, personiski vienojoties darba devējam un darba ņēmējam. tāpēc, objektīvi vērtējot, situācija Latvijas darba tirgū nav tik bezcerīga, kā uzrāda 1.6. tabulā ievietotie dati, un faktiskais pretendentu skaits uz vienu brīvo darba vietu valstī kopumā ir mazāks.

LR CSP periodiski veiktie Darbaspēka apsekojumi rāda, ka faktiskais darba meklētāju īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā, pie tam visās izglītības līmeņa grupās, Rīgā ir visaugstākais. Šis rādītājs ievērojami pārsniedz vidējo līmeni valstī, pilsētās kopā, bet it īpaši – laukos (1.7. tabula). Tas izskaidrojams ar Rīgas iedzīvotāju salīdzinoši augstāku ekonomisko aktivitāti, kā arī netieši liecina par lielākām darba atrašanas izredzēm, pateicoties lielākām investīcijām pakalpojumu un ražošanas sfērā un straujākai privātās uzņēmējdarbības attīstībai.

**Darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma atbilstība Latvijas darba tirgū
1997. gada jūlijā • Labour market supply and demand in Latvia, July 1997**

Profesija • Occupation	Darbaspēka piedāvājums (personu skaits) • Labor supply (persons)	Darbaspēka pieprasījums (brīvo darba vietu skaits) • Labor demand (vacancies)	Pretendentu skaits uz vienu brīvo darba vietu • Persons per vacancy
Kopā • Total	95295	2693	35
Tai skaitā • Of which:			
Likumdevēji, valsts vecākās amatpersonas, vadītāji • Legislators, senior officials and managers	279	12	23
Pamatdarbības struktūrvienību vadītāji • Managers of main structural professionals activities units	491	6	82
Vecākie speciālisti • Professionals:			
Ekonomisti • Economists	394	4	99
Inženieri • Engineers	812	19	43
Medicīnas māsas • Trained nurses	323	4	81
Grāmatveži • Bookkeepers	263	12	22
Skolotāji • Teachers	498	238	2
Tehnologi • Technologists	257	14	18
Speciālisti • Technicians and associate professionals:			
Aģenti • Agents	319	177	2
Grāmatveži • Bookkeepers	1632	7	233
Tehniķi • Technicians	472	12	39
Mehāniķi • Mechanics	191	47	4
Medicīnas māsas • Trained nurses	350	8	44
Pārdevēji • Salesmen	247	10	25
Kalpotāji • Clerks:			
Grāmatveži • Bookkeepers	222	4	56
Kasieri • Cashiers	877	2	439
Sekretāri • Secretaries	453	5	91
Pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki • Service workers and shop and market sales workers:			
Aukles • Nurses	749	41	18
Bārmeņi • Barmen	246	14	18
Frizieri • Hairdressers	248	12	21
Pārdevēji • Salesmen	4551	85	54
Pavāri • Cooks	1821	36	51
Kvalificēti lauksaimniecības darbinieki • Skilled agricultural workers:			
Lopkopji • Cattle-breeders	515	4	129
Laukstrādnieki Agricultural workers	1294	12	108
Kvalificēti strādnieki un amatnieki • Craft and related trades workers:			
Apmetēji • Plasterers	239	28	9
Atslēdznieki • Locksmiths	2519	24	105
Elektriķi • Electricians	471	13	36
Galdnieki • Joiners	692	43	16
Konditori • Confectioners	397	23	17
Gāzmetinātāji • Gas welders	316	29	11
Metinātāji • Welders	364	72	5
Mūmieki • Bricklayers	567	13	44
Namdari • Carpenters	499	25	20
Remontatslēdznieki • Repair locksmiths	509	11	46
Sanitārtehiķi • Plumbers	637	5	127
Šuvēji • Dressmakers	1598	324	5
Virpotāji • Turners	397	34	12
Iekārtu un mašīnu operatori un izstrādājumu montieri: • Plant and machine operators and assemblers:			
Automobiļu vadītāji • Car drivers	2957	16	185
Kravas automobiļu vadītāji • Lorry drivers	481	15	32
Traktora vadītāji • Tractor- drivers	3409	10	341
Vienkāršās profesijas • Elementary occupations:			
Trauku mazgātāji • Dishwashers	367	2	184
Sētnieki • Yard- keepers	1319	1	1319
Palīgstrādnieki • By-workers	7745	47	165

Avots: Sociālais Ziņojums. LR Labklājības ministrija. Rīga, 1998, 90-91 lpp.

Source: Social Report. the Ministry of Welfare of the Republic of Latvia. Riga, 1998, pp. 88-89.

**Darba meklētāju īpatsvars attiecīgās grupas iedzīvotāju kopskaitā
1996. un 1997. gada novembrī, %**

**• Share of job seekers in total population by level of education,
% in November 1996 and 1997**

Izglītība • Education	Valstī kopā • Total in the country		Pilsētās • Urban areas		No tām Rīgā • Of which Riga		Laukos • Rural areas	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997
Pavisam • Total	11.0	8.6	13.1	10.5	13.8	11.4	6.0	4.1
Augstākā • Higher	7.1	5.9	7.9	6.6	9.3	7.5	3.5	1.5
Vidējā speciālā, vidējā tehniskā un vispārējā vidējā • Secondary specialized, technical secondary, comprehensive secondary	13.4	10.8	15.4	12.9	16.5	13.5	7.3	4.9
Arodizglītība • Vocational ed.	18.8	14.5	22.4	19.7	18.9	22.8	12.4	4.6
Pamatizglītība • Basic education	9.7	6.6	12.0	8.0	11.3	8.3	6.1	4.5
Zemāka par pamatizglītību • Less than basic ed.	3.7	2.3	4.8	2.7	4.3	4.6	2.6	1.8
Nav skolas izglītības • Without formal education	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4	0.0

Avoti: Darbaspēks Latvijā. LR Valsts statistikas komiteja. Rīga, 1997. g. marts, 120. lpp. Darbaspēks Latvijā. LR valsts statistikas komiteja. Rīga, 1998. g. aprīlis, 122. lpp.

Source: Labour Force in Latvia. Central Statistical Bureau of Latvia. Riga, March 1997, p. 120. Labour Force in Latvia. Central Statistical Bureau of Latvia. Riga, April 1998, p. 122.

Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma izpēte pārlicinoši parāda:

- kvalificētais Latvijas darbaspēks ir nodarbināts, pie tam ne tikai pamatdarbā, bet arī papilddarbā, jo darba vietu piedāvājums privātajā sektorā palielinās; Nodarbināto iedzīvotāju vispārējās un profesionālās izglītības līmenis salīdzinājumā ar darba meklētājiem ir ievērojami augstāks;
- bezdarba problēma pārsvarā skar mazāk kvalificētos iedzīvotājus, kā arī tos, kuru profesijas neatbilst jaunā darba tirgus prasībām;
- LR NVD aprēķini, kas rāda, ka 1997. gadā uz vienu brīvo darba vietu pretendēja vidēji 33, bet 1998. gadā 41 darba meklētājs (Nodarbinātības valsts ... 12. lpp.). Šī proporcija nepilnīgi raksturo reālo situāciju Latvijas darba tirgū, ņemot vērā to, ka NVD tiek reģistrēti tikai niecīgs brīvo darba vietu skaits, bet lielākā daļa no brīvajām darba vietām tiek aizpildīta bez NVD starpniecības.
- lai prognozētu un sekmīgi koriģētu situāciju Latvijas darba tirgū ir nepieciešama detalizēta Latvijas un jo sevišķi Rīgas neizmantotā darba potenciāla un brīvo darba vietu profesionālā sastāva izpēte, jo tieši Rīgā, pretēji NVD reģistrētajam bezdarbnieku īpatsvaram, faktiskais aktīvo nestrādājošo darba meklētāju īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā un it īpaši ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā ir augstāks salīdzinājumā ar valsti kopumā, pilsētām un laukiem. Pēc Darbaspēka apsekojuma rezultātiem 1997. gada novembrī darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā valstī kopumā bija 14.4%, pilsētās – 17.6%, no tām Rīgā 19.0%, bet laukos tikai – 6.9%. (Darbaspēks Latvijā ... 1998, 125. lpp.)

2. Rīgas neizmantotā darba potenciāla raksturojums

LZA Ekonomikas institūtā 1997. gadā valsts finansētās tēmas* ietvaros tika veikta Rīgas neizmantotā darba potenciāla kvalitatīvā, tai skaitā profesionālā sastāva izpēte, grupējot pēc speciāli izstrādātas programmas Rīgas pilsētas NVD informāciju par reģistrēto darba meklētāju skaitu un sastāvu, kā arī darba vietu piedāvājumu pa profesijām Rīgas pilsētas 3 rajonos: Zemgales priekšpilsētā, Vidzemes priekšpilsētā un Ziemeļu rajonā. tur darba meklētāju skaits 1997. gada sākumā bija 11.2 tūkstoši vai 58% no Rīgas pilsētas reģistrēto darba meklētāju kopskaita. *Granta tēma Nr 96. 0436 Latvijas darba potenciāla paredzamās pārmaiņas 21. gadsimta sākumā. (Vadītāja Pārsla Eglīte).

Pētījumā noskaidrotas darba meklētāju biežākās faktiskās un vēlamās profesijas, kā arī analizēta darbaspēka piedāvājuma atbilstība reālajam darbaspēka pieprasījumam. Biežāko profesiju skaitā iekļautas profesijas, kas aptver 0.5% un vairāk no darba meklētāju kopskaita. Katrā dzimumvecuma un izglītības grupā uzrādīts arī iespaidīgais darba meklētāju skaits, kas ir bez jebkādas profesijas.

Pētījuma gaitā izstrādātie kombinētie grupējumi parāda, ka NVD reģistrētie darba meklētāji pārsvarā ir 30-49 gadus veci. Dominējošais izglītības līmenis vīriešiem vidējā vispārējā un pamatzglītība. Ar šādu izglītību ir aptuveni 57% no darba meklētājiem vīriešiem. Sieviešu vidū pārsvarā ir darba meklētājas ar vidējo vispārējo un vidējo speciālo izglītību – attiecīgi 65%. Darba meklētāju īpatsvars ar augstāko izglītību: vīriešu vidū nepilni 9%, sieviešu vidū – 15%. Vecumā līdz 25 gadiem un virs 50 gadiem abiem dzimumiem dominē cilvēki ar pamatzglītību. Šo cilvēku, pat jauniešu, profesionālā apmācība un pārkvalificēšana atbilstoši jaunā darba tirgus prasībām vairumā gadījumu ir visai problemātiska.

Pētījuma rezultāti apstiprina, ka darba meklētāju vidējais izglītības līmenis ievērojami atpaliek no nodarbināto iedzīvotāju vidējā izglītības līmeņa. turklāt NVD reģistrēto darba meklētāju vidējais izglītības līmenis ir zemāks par visu darba meklētāju – reģistrēto un neregistrēto vidējo izglītības līmeni. Šādas sakarības vērojamas visās iedzīvotāju dzimumvecuma grupās. tas liecina, ka Rīgā, tāpat kā visā Latvijā, izglītotākie un kvalificētākie rīdzinieki ir nodarbināti, vai meklē darbu bez NVD starpniecības (2.1. tabula).

2.1. tabula

Nodarbināto Rīgas iedzīvotāju un darba meklētāju vidējais izglītības līmenis, % pret kopskaitu grupā

• Employed population and job seekers of Riga by level of education, % of total in the group

Izglītība • Education	Nodarbinātie* • Employed*		Visi darba meklētāji* • Job seekers*		NVD reģistrētie** • Registered with State Employment Board**	
	vīrieši • males	sievietes • females	vīrieši • males	sievietes • females	vīrieši • males	sievietes • females
Augstākā • Higher	25.8	29.5	9.7	16.5	8.6	15.2
Vispārējā vidējā un vidējā speciālā • Comprehensive secondary and secondary specialized	62.4	62.4	60.2	64.2	53.2	65.0
Arodizglītība • Vocational	3.8	1.6	5.2	3.5	14.5	8.6
Pamatzglītība • Basic education	7.4	7.0	19.7	13.4	21.8	10.7
Nepabeigta pamatzglītība • Less than basic	0.6	0.5	5.2	2.4	1.9	0.5
Nav skolas izglītības • Without formal education	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

* Aprēķināts pēc "Darbaspēks Latvijā. LR Valsts statistikas komiteja. Rīga, 1997. g. marts, 42.-43.; 121.-122. lpp.

** Pēc LZA Ekonomikas institūta pētījuma rezultātiem 1997. g. sākumā.

* Calculated from Labour Force in Latvia. Central Statistical Bureau of Latvia. Riga, March 1997, pp. 42; 43;121;123.

Visās NVD reģistrēto darba meklētāju dzimuma, vecuma un izglītības grupās pārliecinoši dominē vienkāršās profesijas un cilvēki bez jebkādas profesijas. tas daļēji izskaidrojams ar to, ka profesija darba meklētāja uzskaites kartē tiek uzrādīta pēc profesijas pēdējā darba vietā, nevis profesiju apliecinoša dokumenta. Vīriešiem konstatētas 24 profesijas, kas darba meklētāju sastāvā pārsniedz 0.5% robežu, sievietēm 23. Spriežot pēc profesionālā sastāva, Rīgas NVD reģistrētais neizmantotais darba potenciāls nav perspektīvs un konkurētspējīgs valsts jaunajā darba tirgū, nemaz nerunājot par globālo darba tirgu, jo tā sastāvā vīriešu vidū dominē automobiļu vadītāji un palīgstrādnieki, sieviešu vidū – pārdevējas un apkopējas, bet abu dzimumu jauniešiem līdz 25 gadiem – cilvēki bez jebkādas profesijas (2.2. un 2.3. tabulas). tātad tas nav iekārtojams darbā bez profesionālās apmācības, pārkvalifikācijas vai kvalifikācijas paaugstināšanas, ko lielai darba meklētāju daļai liedz vai apgrūtina zemā vispārējā izglītība.

2.2. tabula

**Rīgas pilsētas darba meklētāju – vīriešu sadalījums pēc biežākajām profesijām,
% katrā vecuma grupā 1997. gada sākumā**

• **Distribution of male job seekers of Riga by the most frequent occupations in each age group, % (at the beginning of 1997)**

Biežākās profesijas • The most frequent occupations	% no kopskaita izlasē* • % of total in the sample*	Vecums gados • Age (years)						
		15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-54	55-59
Vīrieši • Males								
1. Automašīna vadītāji • Car drivers	12.0	-	2.4	13.7	19.8	14.9	13.1	8.1
2. Palīgstrādnieki • By-workers	11.5	6.1	15.1	16.5	13.6	10.0	10.7	10.7
3. Krāvēji (roku darbs) • Loaders (manual labour)	8.5	3.3	5.7	11.0	8.5	10.3	8.1	10.4
4. Atslēdznieki • Locksmiths	6.4	2.4	6.1	4.4	6.5	8.0	6.0	7.8
5. Ēku sargi • Guards of buildings	5.5	0.4	6.5	8.2	5.3	4.9	7.7	6.8
6. Sētnieki • Yard-keepers	4.6	-	2.9	4.4	3.8	5.5	6.4	7.5
7. Sanitārtehniķi • Plumbers	4.5	2.0	0.4	1.6	2.6	6.5	6.0	9.1
8. Krāsotāji • Painters	3.5	4.1	1.6	3.3	3.2	4.0	5.0	2.9
9. Remontatslēdznieki • Repair locksmiths	3.4	1.2	3.3	1.6	4.2	2.8	4.0	5.5
10. Namdari • Carpenters	3.1	-	1.2	2.7	2.2	4.3	4.7	4.9
11. Autoatslēdznieki • Car locksmiths	3.0	4.1	2.9	2.7	3.2	3.7	2.0	1.6
12. Tvaika dzinēju operatori • Steam-engine operators	3.0	0.4	0.4	0.5	2.8	4.0	4.0	5.5
13. Elektriķi • Electricians	2.8	-	0.8	1.6	2.2	4.0	5.4	3.2
14. Transporta strādnieki • Transport workers	2.1	-	0.8	1.1	4.0	2.3	1.3	2.9
15. Galdnieki • Joiners	2.1	1.2	2.4	2.2	2.6	1.8	2.3	1.9
16. Pārdevēji • Salesmen	2.0	-	5.3	2.7	3.0	2.2	-	0.6
17. Elektromontieri • Electro-mounters	2.0	2.0	0.8	1.6	2.4	2.6	1.0	1.9
18. Šveicari, dežuranti • Porters, persons on duty	1.5	-	2.0	4.4	1.8	1.5	1.3	0.3
19. Apkopēji • Office-cleaners	1.3	0.8	0.8	3.3	0.4	0.8	2.7	1.9
20. Pavāri • Cooks	1.3	5.3	1.6	0.5	1.2	0.6	0.3	0.6
21. Sanitāri • Hospital attendants	1.1	0.4	1.2	0.5	0.8	0.9	3.7	0.6
22. Noliktavas pārziņi • Warehouse managers	1.0	-	1.6	0.5	1.0	1.1	1.7	1.0
23. Ekonomisti • Economists	0.5	-	2.0	0.5	0.2	0.2	-	1.0
24. Plānotāji • Planners	0.5	-	1.2	-	0.4	0.2	-	1.0
25. Bez profesijas • Unspecified	12.0	65.3	29.8	8.2	4.0	2.3	1.7	1.3

* Īpatsvars biežāko profesiju izlasē. Visu NVD reģistrēto darba meklētāju sastāvā katras profesijas īpatsvars ir uz pusi zemāks. • Share in the sample of the most frequent occupations.

Profesionālās neatbilstības un zemā kvalifikācijas līmeņa dēļ bezdarbnieki pilnībā neizmanto legālās darba iespējas ārzemēs, un ārvalstu pieprasījums pēc Latvijas darbaspēka tiek apmierināts tikai daļēji. Lai gan 1999. gada jūlijā bezdarba līmenis Latvijā sasniedzis 10%, uz NVD piedāvātajām 100 darba vietām Vācijā pieteikušies tikai 38 bezdarbnieki, bet uz 300 darba vietām Zviedrijā nosūtītas 36 anketas. galvenais iemesls – bezdarbnieki slikti zina svešvalodas un viņu profesija vai kvalifikācija neatbilst darba devēju vajadzībām un izvirzītajām prasībām. Vācijā 13 profesijās (namdaris, miesnieks, dārznieks, jumiķis, bruģētājs, skārdnieks, mūrnieks, celtnieks, mežstrādnieks, maiznieks, lauksaimnieks, medicīnas māsa, servisa darbinieks) obligāta prasība ir atbilstoša profesionālā izglītība vai profesionālā kvalifikācija, kā arī vācu valodas zināšanas. Līdzīgas prasības darba pretendentiem izvirza arī Zviedrijā. tur tiek piedāvāts darbs lauksaimniekiem ar atbilstošu izglītību un kvalifikāciju, kā arī angļu vai zviedru valodas zināšanām (G. Nagle. Neizmanto ...) Pašsaprotami, ka bezdarbnieki bez pieprasītās profesijas un kvalifikācijas, vai vispār bez profesijas un svešvalodu zināšanām, nevar izmantot piedāvātās iespējas strādāt ārzemēs.

2.3. tabula

**Rīgas pilsētas darba meklētāju – sievietņu sadalījums pēc biežākajām profesijām,
% katrā vecuma grupā 1997. gada sākumā**

• Distribution of female job seekers of Riga by the most frequent occupations in each age group, % (at the beginning of 1997)

Biežākās profesijas • The most frequent occupations	% no kopskaita izlasē* • % of total in the sample*	Vecums gados • Age (years)						
		15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-54	55-59
Sievietes Females								
1. Pārdevējas • Sales-women	16.1	2.0	25.8	25.0	17.8	16.1	12.6	3.6
2. Apkopējas • Office-clenens	14.6	1.4	7.2	8.6	17.5	18.3	24.0	28.4
3. Palīgstrādnieces • By-workers	6.0	2.0	5.0	7.4	6.1	6.9	7.4	17.9
4. Uzskaitvedes • Accounting clerks	5.5	0.2	2.2	8.9	7.0	6.4	5.7	7.1
5. Sētnieces • Yard-keepers	4.9	0.2	2.2	2.1	6.3	6.3	7.6	10.7
6. Pavāres • Cooks	4.7	2.9	4.2	6.8	4.9	4.9	4.3	7.1
7. Noliktavas pārziņas • Warehouse managers	4.3	0.2	1.7	2.7	4.8	6.9	5.5	3.6
8. Sanitāres • Hospital attendants	4.2	0.7	4.4	3.9	4.0	4.8	7.1	-
9. Pirmsskolas audzinātājas • Pre-school educators	3.9	0.2	4.7	8.7	6.6	2.5	0.9	-
10. Ekonomistes • Economists	2.7	-	4.7	1.8	2.6	3.3	2.9	7.1
11. Aukles • Nurses	2.6	0.5	3.6	2.4	3.5	3.0	1.7	-
12. Plānotājas • Planners	2.4	-	1.1	3.0	2.8	2.7	4.0	-
13. Ēkas sardzes • Guards of buildings	2.3	0.2	1.1	1.8	1.8	3.2	4.0	10.7
14. Šuvējas • Dressmakers	2.1	1.1	3.6	2.4	2.3	1.9	1.7	-
15. Grāmatvedes • Bookkeepers	1.8	0.2	1.4	1.8	2.0	2.9	1.2	-
16. Kasieres • Cashiers	1.6	0.2	2.2	3.0	1.3	2.0	1.2	-
17. Dispečeres • Dispatchers	1.6	-	0.8	0.9	2.3	2.0	2.6	-
18. Skaitļošanas operatores • Computing operators	1.4	-	1.4	3.6	2.4	0.5	1.0	-
19. Bufetnieces • Barwomen	1.4	0.2	1.4	1.8	1.7	1.2	1.7	3.6
20. Krāsotājas • Painters	0.7	0.5	-	0.6	0.6	1.5	-	-
21. Tvaika dzinēju operatores • Steam-engine operators	0.5	-	0.3	0.3	0.4	0.5	1.2	-
22. Šveiceres, dežurantes • Porters, Persons on duty	0.5	-	0.3	0.3	0.5	0.6	0.7	-
23. Bez profesijas • Unspecified	13.5	86.9	19.9	1.5	0.5	0.5	1.0	-

* Īpatsvars biežāko profesiju izlasē. Visu NVD reģistrēto darba meklētāju sastāvā katras profesijas īpatsvars ir uz pusi zemāks. • Share in the sample of the most frequent occupations.

Rīgas pilsētas darba meklētāju sadalījums pēc biežākajām vēlamajām profesijām kvalitatīvi daudz neatšķiras no biežāko faktisko profesiju struktūras. Pārsteidz tas, ka visu vecuma grupu vīrieši un sievietes visbiežāk vēlas atrast palīgstrādnieka vietu. Vīriešiem 30-54 gadu vecumā vēl vairāk ilgota ir tikai automobiļa vadītāja, bet sievietēm 25-39 gadu vecuma – pārdevējas vieta. Sievietēm visās vecuma grupās ļoti kārota ir arī apkopējas vieta. tas liecina, ka visu vecuma grupu darba meklētāji pārsvarā ir orientēti uz mazkvalificētu darbu un ne tikai nespēj, bet pat nevēlas strādāt kvalificētu darbu (2.4. un 2.5. tabulas).

2.4. tabula

Rīgas pilsētas darba meklētāju – vīriešu sadalījums pēc biežākajām vēlamajām profesijām, % katrā vecuma grupā 1997. gada sākumā

• Distribution of the male job seekers of Riga by the most often wanted occupations in each age group, % (at the beginning of 1997)

Biežākās vēlamās profesijas • The most wanted occupations	% no kopskaita izlasē* • % of total in the sample*	Vecums gados • Age (years)						
		15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-54	55-59
Vīrieši • Males								
1. Palīgstrādnieks • By-worker	22.2	44.8	29.5	20.3	21.3	17.0	15.4	20.0
2. Automobiļa vadītājs • Car driver	15.9	3.6	10.5	18.0	24.2	18.2	15.7	9.1
3. Kalējs • Blacksmith	7.3	1.6	4.4	4.1	8.1	7.5	11.3	10.3
4. Krāvējs (roku darbs) • Loader (manual labour)	7.2	7.1	8.8	9.5	6.9	7.8	4.7	6.2
5. Elektriķis • Electrician	5.4	1.6	2.0	4.5	3.9	7.3	9.2	6.5
6. Sanitārtehniķis • Plumber	4.7	2.0	2.4	2.7	2.7	5.8	8.0	8.2
7. Atslēdznieks • Locksmith	3.8	8.7	4.1	4.1	2.7	3.6	2.4	3.5
8. Ēkas sargs • Guard of building	3.7	2.0	3.7	1.8	2.0	3.8	4.5	7.9
9. Namdaris • Carpenter	3.6	0.4	1.0	2.3	3.0	4.7	5.6	5.3
10. Krāsotājs • Painter	3.6	4.4	2.0	4.5	3.2	3.6	4.7	2.9
11. Remontatslēdznieks • Repair locksmith	3.1	1.2	3.7	0.9	3.9	3.0	4.5	3.2
12. Galdnieks • Joiner	3.1	1.6	3.7	5.9	3.6	2.7	2.4	2.1
13. Pārdevējs • Salesman	2.2	2.0	6.4	4.5	2.7	1.1	-	0.9
14. Metinātājs • Welder	2.1	2.8	3.7	1.8	2.5	1.8	0.9	1.2
15. Virpotājs • Turner	2.0	1.6	2.0	0.5	1.0	2.8	2.4	2.6
16. Elektromontieris • Electro-mounter	2.0	1.6	0.7	2.3	1.5	3.0	1.2	2.6
17. Pavārs • Cook	1.9	5.6	2.4	3.2	1.5	1.3	0.9	0.6
18. Sētnieks • Yard-keeper	1.2	-	-	-	0.2	1.3	3.0	3.2
19. Bārmenis • Barman	1.1	1.2	2.7	0.9	1.9	0.9	-	-
20. Skaitļošanas tehnikas operators • Computing operator	0.8	2.8	1.4	2.7	0.2	0.1	0.3	0.6
21. Viesmīlis • Waiter	0.6	0.8	1.0	1.8	0.8	0.3	-	0.3
22. Ekonomists • Economist	0.5	-	1.4	0.5	0.5	0.4	-	0.6
23. Bez vēlamās profesijas • Unspecified	0.8	1.2	1.0	1.4	0.7	0.7	0.6	0.6

*Īpatsvars biežāko vēlamo profesiju izlasē. • Share in the sample of the most wanted occupations.

Šāda vēlamo profesiju struktūra ir satraucoša apstākļos, kad Latvijā, tāpat kā visā pasaulē samazinās darba vietu skaits kā tāds un jo īpaši darba piedāvājumi mazkvalificēta darba veicējiem, bet vienlaicīgi uzņēmumos trūkst kvalificētu speciālistu, kuri orientējas mūsdienīgās datorizētās iekārtās, prot strādāt ar automatizētiem vadības blokiem. Darba meklētāju kāroto profesiju izvēle liek aizdomāties par to, ka zināms procents cilvēku var palikt bez darba ilgstoši, pat visu mūžu.

Iespējams arī, ka palīgstrādnieka vietu daudzi darba meklētāji izvēlas tīšām, jo necīgās iespējas šādu darbu dabūt, ļauj pēc bezdarbnieka statusa noformēšanas ilgstoši saņemt bezdarbnieka pabalstu un piepelnīties neoficiālajā darba tirgū vai citādi: strādāt dārzā, tirgot

pašražoto produkciju, lasīt ogas un sēnes utt. Daudziem darba meklētājiem, kuriem nav profesijas, šāda izvēle ir objektīvi pamatota, lai gan bezperspektīva. Latvijā reģistrētās privātās, un jo sevišķi – ārvalstu sabiedrības, meklē augsti kvalificētus, pieredzējušus speciālistus, kas papildus profesionālajām zināšanām spēj strādāt ar datoru, prot svešvalodas, vēlama arī darba pieredze ārzemēs. Vidējas un zemas kvalifikācijas darbiniekiem darbu atrast nav viegli.

2.5. tabula

Rīgas pilsētas darba meklētāju – sieviešu sadalījums pēc biežākajām vēlamajām profesijām, % katrā vecuma grupā 1997. gada sākumā

• Distribution of the female job seekers of Riga by the most often wanted occupations in each age group, % (at the beginning of 1997)

Biežākās vēlamās profesijas • The most wanted occupations	% no kopskaita izlasē* • % of total in the sample*	Vecums gados • Age (years)						
		15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-54	55-59
Sievietes • Females								
1. Palīgstrādniece • By-worker	21.9	37.4	13.8	15.9	18.8	22.0	28.4	23.3
2. Pārdevēja • Saleswoman	19.9	18.3	30.2	27.5	20.3	16.7	13.9	-
3. Apkopēja • Office-cleaner	17.7	8.9	10.6	12.2	18.0	21.3	25.5	33.3
4. Grāmatvede • Bookkeeper	8.4	0.7	4.5	8.8	10.4	10.6	6.7	10.0
5. Pavāre • Cook	5.4	4.4	4.1	7.8	6.0	5.1	4.6	6.7
6. Aukle • Nurse	2.6	4.1	2.8	2.2	2.5	2.5	2.5	-
7. Ekonomiste • Economist	2.5	-	4.3	1.8	2.2	3.3	2.5	3.3
8. Sekretāre • Secretary	2.4	8.3	6.5	2.8	1.8	0.6	0.2	-
9. Noliktavas pārziņe • Warehouse manager	2.3	-	0.2	0.6	2.5	4.3	2.5	-
10. Konditore • Confectioner	1.9	4.6	4.5	2.8	1.2	0.8	0.9	-
11. Šuvēja • Dressmaker	1.8	1.4	3.5	1.6	2.2	1.3	1.4	-
12. Sētniece • Yard-keeper	1.7	0.2	0.2	1.2	1.8	2.2	2.9	6.7
13. Skaitļošanas tehnikas operatore • Computing operator	1.7	3.0	1.7	2.6	2.2	1.0	0.4	-
14. Pirmsskolas audzinātāja • Pre-school educator	1.4	-	1.7	2.8	2.2	0.7	0.7	-
15. Sanitāre • Hospital attendant	1.3	0.2	1.5	0.2	1.0	1.7	2.9	3.3
16. Skaitļošanas tehnikas speciāliste • Computing specialist	1.2	-	0.6	1.6	1.6	1.4	0.5	-
17. Lietvede • Filing clerk	1.2	1.1	1.1	1.6	1.0	1.6	0.5	3.3
18. Friziere • Hairdresser	1.2	3.0	1.9	2.4	0.8	0.5	0.4	-
19. Viesmīle • Waiter	0.8	2.1	1.7	1.0	1.0	0.1	-	-
20. Bārmene • Barwoman	0.7	0.2	2.8	2.0	0.5	-	0.4	-
21. Krāsotāja • Painter	0.5	0.5	-	0.2	0.5	0.8	0.2	-
22. Bez vēlamās profesijas • Unspecified	0.9	1.6	1.1	0.2	0.8	0.8	0.9	3.3

* Īpatsvars biežāko vēlamu profesiju izlasē

* Share in the sample of the most wanted occupations.

Darba meklētāju profesionālais sastāvs katrā izglītības līmeņa grupā ir atšķirīgs, taču ne tik lielā mērā, kā tam būtu jābūt sabalansēta darba tirgus apstākļos. Uzskatāmi redzams, ka pat darba meklētāji ar augstāko izglītību pirms darba zaudēšanas ir strādājuši ne pārāk prestižu un kvalificētu darbu. Ir pamats pieņemt, ka tie jau iepriekš ir mainījuši savu formālo profesiju vai specialitāti, gan pirmoreiz zaudējot darbu savā profesijā vai specialitātē, gan, iespējams, savu personisko īpašību vai darbaspēju neatbilstības dēļ. Par to liecina tas, ka vīriešiem ar augstāko izglītību visbiežākās pēdējās profesijas ir ēku sargs un elektriķis, sievietēm – ekonomiste un pārdevēja; vīriešiem ar vidējo speciālo izglītību – automobiļa vadītājs un krāvējs (roku darbā), sievietēm – pārdevēja un apkopēja; vīriešiem ar arodizglītību – automobiļa vadītājs un

palīgstrādnieks, sievietēm, tāpat kā ar vidējo profesionālo izglītību, – pārdevēja un apkopēja. Abu dzimumu darba meklētāji ar vispārējo vidējo izglītību visbiežāk ir cilvēki bez jebkādas profesijas (2.6. un 2.7. tabulas).

2.6. tabula

Rīgas pilsētas darba meklētāju – vīriešu sadalījums pēc biežākajām profesijām, % katrā izglītības līmeņa grupā 1997. gada sākumā

• **Distribution of the male job seekers of Riga by the most frequent occupations in each group of education, % (at the beginning of 1997)**

Biežākās profesijas • The most frequent occupations	% no kopskaita* • % of total in the sample*	Izglītība • Education					
		augstākā • higher	vidējā profesionālā • secondary professional	arod-izglītība • vocational	vispārējā vidējā • comprehensive secondary	pamata • basic	nepabeigta pamata • less than basic
Vīrieši Males							
1. Automašīna vadītājs • Car driver	12.0	1.8	16.3	11.7	14.4	8.8	5.8
2. Palīgstrādnieks • By-worker	11.5	8.9	9.2	10.0	11.0	14.1	17.4
3. Krāvējs (roku darbs) • Loader (manual labour)	8.5	6.3	7.1	8.1	8.7	10.2	4.3
4. Atslēdznieks • Locksmith	6.4	5.4	6.3	8.4	6.5	5.8	4.3
5. Ēkas sargs • Guard of building	5.5	12.5	4.7	4.9	6.0	4.7	5.8
6. Sētnieks • Yard-keeper	4.6	2.7	3.9	3.6	3.7	6.8	5.8
7. Sanitārtehniķis • Plumber	4.5	3.6	4.7	4.2	4.2	5.6	1.4
8. Krāsotājs • Painter	3.5	1.8	3.7	4.5	3.1	3.9	2.9
9. Remontatslēdznieks • Repair locksmith	3.4	3.6	4.7	3.9	3.6	1.8	4.3
10. Namdaris • Carpenter	3.1	0.9	2.1	4.5	2.9	3.3	7.2
11. Autoatslēdznieks • Car locksmith	3.0	-	3.4	5.8	2.7	2.4	1.4
12. Tvaika dzinēju operators • Steam-engine operator	3.0	4.5	3.9	0.3	2.7	3.9	1.4
13. Elektriķis • Electrician	2.8	10.7	5.0	2.3	2.6	0.8	1.4
14. Transporta strādnieks • Transport worker	2.1	2.7	1.8	2.3	2.7	1.5	-
15. Galdnieks • Joiner	2.1	2.7	2.9	2.9	2.0	1.7	-
16. Pārdevējs • Salesman	2.0	4.5	3.2	1.9	2.1	0.9	1.4
17. Elektromontieris • Electromounter	2.0	6.3	3.2	4.5	1.5	0.3	-
18. Šveicars, dežurants • Porter, Person on duty	1.5	1.8	1.8	1.6	2.0	0.6	1.4
19. Apkopējs • Office-cleaner	1.3	1.8	0.8	1.3	1.0	1.8	1.4
20. Pavārs • Cook	1.3	0.9	1.6	4.2	0.8	0.6	-
21. Sanitārs • Hospital attendant	1.1	1.8	1.6	1.0	0.8	1.1	4.3
22. Nolikavas pārzinis • Warehouse manager	1.0	4.5	1.8	0.6	0.7	0.8	-
23. Ekonomists • Economist	0.5	7.1	0.8	-	-	-	-
24. Plānotājs • Planner	0.5	0.9	0.3	0.6	0.3	0.5	-
25. Bez profesijas • Unspecified	12.0	1.8	3.2	5.8	13.3	18.2	27.5

* Īpatsvars biežāko profesiju izlasē

* Share in the sample of the most frequent occupations.

NVD reģistrēto darba meklētāju profesionālais sastāvs katrā izglītības līmeņa grupā vedina uz domām, ka daudziem no viņiem profesionālā kvalifikācija vai kvalifikācijas līmenis neatbilst šodienas darba tirgus prasībām. Tāpēc daudzi no tiem visticamāk jau vairākkārt zaudējuši darba vietu un atkārtoti nonākuši darba meklētāju lomā. Maz ticams, ka šādi "speciālisti" varētu būt vērtīgs papildinājums strādātājiem, kā arī kļūt par līdzvērtīgiem aizvietotājiem darba tirgū sekmīgi strādājošiem, konkurētspējīgiem pensijas vecuma darbiniekiem.

Rīgas pilsētas darba meklētāju – sieviešu sadalījums pēc biežākajām profesijām, katrā izglītības līmeņa grupā 1997. gadā
• Distribution of the female job seekers of Riga by the most frequent occupations in each group of education, % (at the beginning of 1997)

Biežākās profesijas • The most frequent occupations	% no kopskaita* • % of total*	Izglītība • Education					
		augstākā • higher	vidējā profesionālā • secondary professional	arodizglītība • vocational	vispārējā vidējā • comprehensive secondary	pamata • basic	nepabeigta pamata • less than basic
Sievietes • Females							
1. Pārdevēja • Saleswoman	16.1	16.7	19.5	21.8	15.7	7.9	3.8
2. Apkopēja • Office-cleaner	14.6	7.6	13.1	17.8	14.4	20.6	19.2
3. Palīgstrādniece • By-worker	6.0	4.9	4.2	6.2	5.9	10.7	7.7
4. Uzskaites speciāliste • Accounting specialist	5.5	15.8	9.3	2.5	3.5	0.2	-
5. Sētniece • Yard-keeper	4.9	2.1	3.7	5.8	4.2	10.7	11.5
6. Pavāre • Cook	4.7	1.8	6.0	11.6	3.9	3.1	3.8
7. Nolikavas pārzine • Warehouse manager	4.3	4.6	4.7	4.0	4.9	2.0	-
8. Sanitāre • Hospital attendant	4.2	2.4	3.8	4.4	4.0	6.3	7.7
9. Pirmsskolas audzinātāja • Pre-school educator	3.9	2.1	5.2	1.1	1.1	0.4	-
10. Ekonomiste • Economist	2.7	18.8	2.8	-	0.5	-	-
11. Aukle • Nurse	2.6	1.2	1.9	4.0	2.9	3.3	3.8
12. Plānotāja • Planner	2.4	3.0	2.7	1.8	2.3	2.0	-
13. Sardze • Guard	2.3	1.8	1.9	2.2	2.5	2.8	-
14. Šuvēja • Dressmaker	2.1	0.9	2.6	4.7	1.6	2.2	-
15. Grāmatvede • Bookkeeper	1.8	3.6	3.3	0.7	1.3	0.2	-
16. Kasiere • Cashier	1.6	2.4	2.2	1.8	1.5	0.2	-
17. Dispečere • Dispatcher	1.6	2.4	2.2	1.5	1.5	0.7	-
18. Skaitļošanas operatore • Computing operator	1.4	1.2	2.2	1.5	1.3	0.2	-
19. Bufetniece • Barwoman	1.4	0.6	2.0	1.1	1.5	0.4	3.8
20. Krāsotāja • Painter	0.7	0.3	0.7	2.2	0.3	1.1	1.8
21. Tvaika dzinēju operatore • Steam-engine operator	0.5	0.3	0.6	0.4	0.3	0.9	-
22. Šveicars, dežurants • Porter, Person on duty	0.5	-	0.6	-	0.6	0.4	-
23. Bez profesijas • Unspecified	13.5	0.6	0.7	1.1	22.4	22.3	34.6

* Īpatsvars biežāko profesiju izlasē

* Share in the sample of the most frequent occupations.

NVD reģistrētajiem darba meklētājiem ar dažādu vispārējās un profesionālās izglītības līmeni arī vēlamās profesijas atšķiras, taču ne tik būtiski, kā tam būtu jābūt, ja visi darba meklētāji būtu motivēti atrast un strādāt kvalificētu darbu atbilstoši savai formālajai izglītībai. Vīriešiem ar augstāko izglītību vēlamo profesiju vidū dominē: elektriķis, palīgstrādnieks, automobiļa vadītājs, kalējs; sievietēm ar augstāko izglītību – grāmatvede, ekonomiste, pārdevēja un diemžēl arī palīgstrādniece. Vīriešiem ar vidējo vispārējo izglītību dominējošās vēlamās profesijas ir: palīgstrādnieks, automobiļa vadītājs, kalējs, krāvējs roku darbā; sievietēm ar vidējo vispārējo izglītību – aukle, palīgstrādniece, pārdevēja, apkopēja (2.8 un 2.9 tabulas)

Tas lielā mērā izskaidrojams ar esošo nesakārtoto algu politiku valstī, jo kvalificēts darbs, tāpat kā padomju iekārtā, nereti tiek atalgots ievērojami zemāk salīdzinājumā ar vienkāršu fizisku darbu. to uzskatāmi parāda zemā darba samaksa izglītības sistēmā, veselības aizsardzībā, zinātnē un kultūras iestādēs.

2.8. tabula

Rīgas pilsētas darba meklētāju – vīriešu sadalījums pēc biežākajām vēlamajām profesijām, % katrā izglītības līmeņa grupā 1997. gada sākumā

• Distribution of the male job seekers of Riga by the most often wanted occupations in each group of education, % (at the beginning of 1997)

Biežākās vēlamās profesijas • The most often wanted occupations	% no kopskaita • a* % of total*	Izglītība Education					
		augstākā • higher	vidējā profesionālā • secondary professional	arodizglītība • vocational	vispārējā vidējā • comprehensive secondary	pamata • basic	nepabeigta pamata • less than basic
Vīrieši • Males							
1. Palīgstrādnieks • By-woker	22.2	16.7	11.7	12.5	22.5	33.8	32.8
2. Automašīna vadītājs • Car driver	15.9	7.0	18.8	15.5	18.8	11.8	13.4
3. Kalējs • Blacksmith	7.3	6.1	7.3	7.9	8.8	5.5	1.5
4. Krāvējs (roku darbs) • Loader (manual labour)	7.2	2.6	3.7	6.1	7.2	10.3	13.4
5. Elektrīķis • Electrician	5.4	17.5	9.3	5.6	5.0	1.9	-
6. Sanitārtehniķis • Plumber	4.8	5.3	5.8	3.8	4.1	5.8	1.5
7. Atslēdznieks • Locksmith	3.8	-	5.2	5.6	2.4	4.4	4.5
8. Ēkas sargs • Guard of building	3.7	6.1	1.7	2.5	3.7	5.0	6.0
9. Namdaris • Carpenter	3.6	0.9	2.6	4.8	3.2	3.7	10.4
10. Krāsotājs • Painter	3.6	1.8	3.7	6.1	2.9	3.5	1.5
11. Remontatslēdznieks • Repair locksmith	3.1	0.9	5.0	3.6	3.1	1.9	4.5
12. Galdnieks • Joiner	3.1	3.5	3.0	5.1	2.6	2.6	1.5
13. Pārdevējs • Salesman	2.2	2.6	3.9	1.5	2.8	0.6	1.5
14. Metinātājs • Welder	2.0	0.9	3.0	4.1	1.5	1.5	-
15. Virpotājs • Turner	2.0	-	1.3	3.8	2.2	1.5	-
16. Elektromontieris • Electro-mounter	2.0	4.5	3.2	1.9	2.1	0.9	1.4
17. Pavārs • Cook	1.9	0.9	2.8	3.3	1.4	1.5	-
18. Sētnieks • Yard-keeper	1.1	-	0.6	0.5	0.9	2.1	4.5
19. Bārmenis • Barman	1.1	1.8	1.1	2.0	1.2	0.4	1.5
20. Skaitļošanas tehnikas operatori • Computing operator	0.8	3.5	1.5	-	1.0	0.1	-
21. Viesmīlis • Waiter	0.6	-	1.3	0.5	0.6	0.3	1.5
22. Ekonomists • Economist	0.5	9.6	0.4	-	-	-	-
23. Bez vēlamās profesijas • Unspecified	0.8	0.9	0.6	0.3	1.4	0.4	-

* Īpatsvars biežāko vēlamu profesiju izlasē.

* Share in the sample of the most often wanted occupations.

Rīgas pilsētas darba meklētāju – sieviešu sadalījums pēc biežākajām vēlamajām profesijām, % katrā izglītības līmeņa grupā 1997. gada sākumā.

• Distribution of the female job seekers of Riga by the most often wanted occupations in each group of education, % (at the beginning of 1997)

Biežākās vēlamās profesijas • The most often wanted occupations	% no kopskaita* • % of total*	Izglītība Education					
		augstākā • higher	vidējā profesionālā • secondary professional	arodizglītība • vocational	vispārējā vidējā • comprehensive secondary	pamata • basic	nepabeigta pamata • less than basic
Sievietes • Females							
1. Palīgstrādniece • By-worker	21.8	11.5	13.8	20.6	26.0	31.6	15.6
2. Pārdevēja • Saleswoman	19.9	15.4	22.0	19.4	21.7	14.4	6.3
3. Apkopēja • Office-cleaner	17.7	5.9	14.1	14.9	19.0	29.3	50.0
4. Grāmatvede • Bookkeeper	8.4	26.4	14.6	1.7	4.6	0.6	-
5. Pavāre • Cook	5.4	1.5	7.6	12.2	4.3	4.1	3.1
6. Aukle • Nurse	2.6	5.7	17.2	11.5	49.2	14.8	1.6
7. Ekonomiste • Economist	2.5	20.0	2.1	-	0.2	-	-
8. Sekretāre • Secretary	2.4	2.4	1.7	2.0	3.6	0.3	-
9. Noliktašanas pārziņe • Warehouse manager	2.3	2.9	3.3	1.7	2.4	0.3	-
10. Konditore • Confectioner	1.9	0.2	1.4	5.7	1.7	2.1	-
11. Šuvēja • Dressmaker	1.8	0.2	2.8	6.7	0.6	2.0	-
12. Sētniece • Yard-keeper	1.7	-	1.3	1.2	1.7	4.0	12.5
13. Skaitļošanas operatore • Computing operator	1.7	4.8	1.3	1.0	1.8	0.3	-
14. Pirmskolas audzinātāja • Pre-school educator	1.4	2.0	4.0	0.2	0.5	-	-
15. Sanitāre • Hospital attendant	1.3	-	1.1	1.0	1.3	3.1	3.1
16. Skaitļošanas tehnikas speciāliste • Computing specialist	1.2	2.9	1.7	0.2	0.9	0.3	-
17. Lietvede • Filing clerk	1.2	1.3	1.9	1.0	1.3	-	-
18. Friziere • Hairdresser	1.2	0.4	1.0	2.5	1.0	-	-
19. Viesmīle • Waiter	0.8	-	0.7	0.7	1.2	0.2	-
20. Bufetniece • Barwoman	0.7	-	0.5	0.5	0.7	1.1	0.2
21. Krāsotāja • Painter	0.5	0.2	0.2	1.7	0.2	1.0	3.1
22. Bez profesijas • Unspecified	0.9	0.2	0.5	0.2	1.4	0.7	-

*Īpatsvars biežāko vēlamo profesiju izlasē.

* Share in the sample of the most often wanted occupations.

3. Brīvo darba vietu profesionālā struktūra Rīgā

Rīgā, tāpat kā visā Latvijā, palielinās ne tikai darba meklētāju, bet arī brīvo darba vietu skaits, neskatoties uz to, ka brīvais darbaspēks no depresīvajiem rajoniem plūst uz Rīgu, kur darba atrašanās iespējas ir lielākas. No 1996. gada līdz 1999. gada martam brīvo darba vietu skaits ir palielinājies gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā, sasniedzot augstāko līmeni 1998. gada augustā (3.1. tabula). Tas liecina, pirmkārt, ka darba meklētāju dzimumvecuma un profesionālais sastāvs, kā arī vēlamās profesijas neatbilst brīvo darba vietu struktūrai. Otrkārt – darba devēji izvērza potenciālajiem kadriem nesamērīgi augstas prasības, it īpaši salīdzinājumā ar piedāvāto darba samaksu, kas vairumā gadījumu nepārsniedz Ls 60 mēnesī. Šī iemesla dēļ daudzi darba meklētāji ir spiesti atteikties no piedāvātajām vakancēm, jo paredzamais atalgojums nav pietiekams ģimenes iztikas nodrošināšanai.

Pēc ekspertu vērtējuma NVD iestādēs tiek reģistrēti tikai aptuveni 25% no brīvo darba vietu kopskaita, tātad kopējā darbaspēka pieprasījuma, bet trīs ceturtdaļas tiek aizpildītas bez

NVD starpniecības, savstarpēji vienojoties darba devējam un darba ņēmējam. NVD iestādēs tiek reģistrētas galvenokārt tās darba vietas, kas darba meklētājus darba apstākļu, zemās darba samaksas vai dažādu citu apstākļu dēļ sevišķi neinteresē. Šī iemesla dēļ vienlaikus ar ilgstošajiem bezdarbniekiem pastāv arī ilgstoši neaizpildītas brīvas darba vietas – ilgstošas vakances, kas netiek aizpildītas ne tikai mēneša, bet pat gada laikā. Rīgā ilgstošo vakanču īpatsvars brīvo darba vietu skaitā ir sevišķi augsts – 1999. gada septembrī 48.8%.

3.1. tabula

**NVD reģistrēto brīvo darba vietu skaits Rīgā
(perioda beigās)**

• Vacancies registered by State Employment Service of Riga (at end of period)

Gads, mēnesis • Year, month	Pavisam • Total	no tām • of which	
		sabiedriskajā sektorā • public sector	privātajā sektorā • private sector
1996 XII	1511	689	822
1997 XII	1975	527	1448
1998 XII	1984	628	1356
1999 III	2094	971	1123

Avots: Rīgas statistikas ceturkšņa biļetens. #1/1999, LR Valsts Statistikas komiteja, Rīga, 1999, 33. lpp.

Pētījuma gaitā darba meklētāju faktiskā un vēlamā profesionālā struktūra salīdzināta ar reģistrēto brīvo darba vietu piedāvājumu pa profesijām. Konstatēts, ka atbilstoši Profesiju klasifikatoram, Rīgas pilsētas NVD reģistrēto brīvo darba vietu struktūrā dominē vienkāršās profesijas (devītā pamatgrupa) un kvalificēti strādnieki un amatnieki (septītā pamatgrupa), taču to spektrs ir plašāks un jaunajam darba tirgum raksturīgāks nekā piedāvājums. Līdz ar to skaitliski un pēc kvalitatīvajām prasībām maz atbilstošs reģistrētajam salīdzinoši mazkvalificētajam darbaspēka piedāvājumam. Ņemot vērā, ka Rīgas pilsētas NVD reģistrētais brīvo darba vietu piedāvājums, tāpat kā vidēji Latvijā, atspoguļo tikai aptuveni ceturto daļu no faktiskā brīvo darba vietu skaita, dati par tā dominējošo profesiju struktūru ir tikai orientējoši.

Veiktās analīzes rezultāti pārlicinoši parāda, ka Rīgā, tāpat kā visā Latvijā, darbaspēka pieprasījums un piedāvājums ir vienās un tajās pašās profesijās, taču lielajā darba meklētāju skaitā nav pietiekama atbilstošas kvalifikācijas seguma pat salīdzinoši nelielajam darbaspēka pieprasījumam. tas liecina gan par izteiktu kvalificētu kadru deficītu ne tikai Latvijas, bet arī Rīgas darba tirgū, kur darba meklētāju vidējais vispārējās izglītības un profesionālās sagatavotības līmenis ir augstāks salīdzinājumā ar vidējo valstī, gan darba devēju vēlmi piesaistīt augsti kvalificētus speciālistus par nesamērīgi zemu darba samaksu, vai nenodrošinot tiem pienācīgus darba apstākļus.

Pētījuma rezultāti uzskatāmi atsedz galvenās Latvijas darba tirgū briestošās problēmas: **darbaspēka pārpalikuma pieaugumu un pieaugošo darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma kvalitatīvo rādītāju neatbilstību.**

Latvijas ZA Ekonomikas institūtā 1998. gadā veiktā pētījuma rezultāti rāda, ka salīdzinoši liels (aptuveni 15%) ir tādu uzņēmumu skaits, kuru ražošanas attīstību jau kavē kvalificēta darbaspēka trūkums, jo darba meklētāju profesionālais sastāvs neatbilst reālajam darba vietu piedāvājumam. Līdzīgus rezultātus uzrāda arī Latvijas Statistikas institūta rūpniecības uzņēmumu apsekojumi. Atbilstoši tiem 1997. gada aprīlī kvalificēta darbaspēka trūkumu kā ražošanu ierobežojošu faktoru uzrādīja 11% no apsekotajiem rūpniecības uzņēmumiem, bet 1998. gada aprīlī – 16%, jeb katrs sestais. (Ziņojums par ... 1998, 69 lpp.). Līdz ar to darba meklētāju profesionālā sastāva neatbilstība reālajam darba vietu piedāvājumam kļūst par vienu no ekonomikas attīstību bremzējošiem faktoriem.

**Dominējošās profesijas Rīgas pilsētas NVD reģistrēto brīvo darba vietu struktūrā
1997. gada sākumā, %**

**• Main occupations in structure of vacancies registered by State Employment Service of
Riga, % (at beginning of 1997)**

Nr • No	Piedāvātās darba vietas • Vacancies	% no dominējošā darbaspēka pieprasījuma • % from main labour demand	Nr • No	Piedāvātās darba vietas • Vacancies	% no dominējošā darbaspēka pieprasījuma • % from main labour demand
1.	Tirdzniecības aģenti • Roundsmen	19.0	13.	Stūrmaņi • Helmsmen	1.5
2.	Konditori • Confectioners	18.5	14.	Pārdevēji • Sales assistants	1.5
3.	Šuvējas un drēbnieki • Dressmakers and Tailors	13.5	15.	Atslēdznieki • Locksmiths	1.5
4.	Operatori • Operators	9.8	16.	Grāmatveži • Bookkeepers	1.2
5.	Vadītāji un vadītāju vietnieki • Managers and deputy managers	7.0	17.	Revidenti • Auditors	1.0
6.	Mehāniķi • Mechanics	5.3	18.	Metinātāji • Welders	0.9
7.	Policisti, inspektori • Policemen, Inspectors	4.7	19.	Eksperti • Experts	0.9
8.	Skolotāji • Teachers	3.3	20.	Komandieri • Commanding officers	0.8
9.	Kapteiņi un viņu vietnieki • Captains and Deputy captains	2.7	21.	Frizieri • Hairdressers	0.6
10.	Juristi • Lawyers	2.0	22.	Psihologi • Psychologists	0.5
11.	Virpotāji • Turners	1.7	23.	Sekretāres • Secretaries	0.5
12.	Programētāji • Programmers	1.1	24.	Pavāri • Cooks	0.5

Avots: Aprēķinos izmantoti Rīgas NVD dati.

Pagaidām tas vēl nav dominējošais ierobežojošais faktors, taču, ja profesionālās izglītības sistēma nepilnveidosies, tā negatīvā ietekme var pieaugt. Pēc LR CSP 1996. gada jūlijā veiktās aptaujas datiem, ievērojams kvalificēta darbaspēka trūkums konstatēts vairākās nozarēs: radio, televīzijas un sakaru iekārtu un aparātu ražošanā to atzīmē 29%, nemetālisko minerālo produktu ražošanā – 27%, metālapstrādē – 25% aptaujāto uzņēmumu. Pēdējā laikā krass kvalificētu kadru trūkums vērojams arī celtniecībā.

Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) darba tirgus pētījumi liecina, ka pagaidām 42% no aptaujāto darba devēju skaita nav gatavi piedalīties profesionālās izglītības finansēšanā, 15% to pilnīgi noraida, 37% atzinuši, ka šāda iespēja varētu tikt apsvērta un tikai 4% būtu gatavi no saviem līdzekļiem finansēt profesionālo izglītību (Rulle B. Nākotnē ...).

Neskatoties uzniecīgo darba devēju gatavību piedalīties profesionālās izglītības finansēšanā, viņu prasības attiecībā uz potenciālo darbinieku profesionālās sagatavotības līmeni, dažādu prasmju kopumu un personiskajām īpašībām ir ļoti augstas.

Laikrakstos "Diena" un "Dienas Bizness" publicētajos sabiedriskā un privātā sektora darba vietu piedāvājumos pārsvarā tiek meklēti vecākie speciālisti (otrā pamatgrupa) un speciālisti (trešā pamatgrupa), tātad darbinieki ar salīdzinoši daudz augstāku kvalifikācijas līmeni un plašāku prasmju kopumu nekā NVD reģistrētie darba meklētāji. Aiz šīm grupām darbaspēka pieprasījumā seko pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki (piektā pamatgrupa) un kvalificēti strādnieki un amatnieki (septītā pamatgrupa). (Grupu raksturojumi atrodami statistikas biļetenā (Profesiju apsekojuma ... , 5-6 lpp.).

Otrajā un trešajā profesiju pamatgrupā visbiežāk meklētie darbinieki ir galvenie vai bilancspējīgi grāmatveži, tirdzniecības, mārketinga un finanšu vadošie speciālisti, dažādu projektu vadītāji, programētāji. Pieprasījums pēc dažāda profila inženieriem ir nesalīdzināmi mazāks, kaut gan pēdējā laikā sakarā ar ražošanas atsākšanos nedaudz palielinās. Piektajā profesiju pamatgrupā dominē pieprasījums pēc pārdevējiem, prečziņiem, klientu konsultantiem,

pavāriem, konditoriem un auklītēm pirmsskolas vecuma bērnu pieskatīšanai mājas apstākļos. Septītajā profesiju pamatgrupā vislielākais pieprasījums ir pēc dažāda profila celtniecības un telpu apdares darbiniekiem, elektriķiem un elektromontieriem.

Pētījuma gaitā pārliecinājāmies, ka precīzi rādītāji par darba vietu piedāvājuma struktūru pa profesijām un profesiju grupām no presē publicētajiem darba vietu piedāvājumiem nav iegūstami, jo darba vietu piedāvājumos nav uzrādīts konkrētais vajadzīgo darbinieku skaits, bet gan: pārdevēji, tirdzniecības aģenti, programētāji, elektriķi, norādot – vairāki. Bez tam tie paši darba vietu piedāvājumi atkarojas vairākos preses izdevumos, turklāt daudzi no tiem tiek publicēti ilgstoši.

Darba devēju potenciālajiem darbiniekiem izvirzītās augstās prasības ir lielā pretrunā ar pašu darba meklētāju pieticīgajām vēlmēm. Visiem galvenajiem speciālistiem un speciālistiem tiek pieprasīta atbilstoša augstākā izglītība, prasme strādāt ar datoru, pie tam ar vairākām programmām, teicamas vai ļoti labas angļu vai vācu valodas zināšanas, pieredze darbā (parasti 3 gadi), labas saskarsmes spējas, iniciatīva, precizitāte, spēja strādāt patstāvīgi un uzņemties atbildību. Pārdevējiem tiek prasīts: godīgums un atbildības sajūta, komunikabilitāte un pozitīva attieksme, stresa noturība, angļu vai vācu sarunvalodas prasme, zināšanas interjera izveidē. Pēdējā laikā tiek prasītas arī rekomendācijas no iepriekšējās darba vietas.

Potenciālajiem darbiniekiem piedāvā: labus darba apstākļus, labu (vai konkurētspējīgu) atalgojumu, iespēju iegūt vērtīgu darba pieredzi. Darba piedāvājumos salīdzinoši retāk tiek solītas iespējas mācīties un celt kvalifikāciju. tas vairumā gadījumu tiek piedāvāts potenciālajiem pretendentiem uz ierēdņu kandidātu vietām un meklētajiem banku darbiniekiem, pēc kuriem pieprasījums ir noturīgi augsts. tas liecina, ka investīcijas cilvēku potenciālā tiek gaidītas no valsts, ģimenes vai paša darba meklētāja budžeta. tiesa, pēdējā laikā arī ārvalstu firmas piedāvā profesionālās izaugsmes un apmācības iespējas, jo ir pārliecinājušās, ka bez speciālas sagatavošanas vietējais neizmantojamais darba potenciāls nav izmantojams.

Jaunums pēdējā laikā publicētajos darba piedāvājumos ir tas, ka uz atbildīgām vadītāju un speciālistu vietām vairs netiek meklēti tikai vīrieši, pie tam vecumā līdz 30 vai 35 gadiem. tagad vecuma intervāls ir paplašinājies līdz 45, vai atsevišķos gadījumos pat 50 gadiem. Bez tam salīdzinoši retāk tiek dotas norādes par meklējamā darbinieka optimālo vecumu. gandrīz visos laikrakstos publicētajos darba piedāvājumos tiek norādīts, ka tiek meklēti "projektu vadītājs-a, grāmatvedis-e, pat sekretāre-s." Tas liecina par sabiedrības demokratizēšanos un diskriminācijas pēc dzimuma un vecuma samazināšanos. Jāpiebilst, ka reģistrējot brīvo darba vietu NVD, darba devēji joprojām detalizēti norāda kāda dzimuma, vecuma, izglītības un profesijas darbinieks nepieciešams, kā arī kādām jābūt viņa personiskajām īpašībām un dažādām prasmēm. tas liecina, ka NVD iestādēs situācija nav būtiski mainījusies.

1999. gadā paredzētie grozījumi Pensiju likumā, kas no 2000. gada 1. janvāra neļaus strādāt un saņemt vecuma pensiju cilvēkiem, kuru pensija ir lielāka par 60 Ls, ja tie tiks pieņemti, vēl vairāk palielinās kvalificēta darbaspēka, sevišķi skolotāju, deficītu valstī. Zīmīgi, ka Rīgas darba meklētāju biežāko profesiju vidū skolotāji nebija atrodami, toties darbaspēka pieprasījumā, ko raksturo brīvo darba vietu skaits, bija astotajā vietā un aptvēra 3.3% no visiem pieprasījumiem (3.2. tabula). 1999. gada septembrī Rīgas NVD brīvas skolotāju darba vietas atrodamas pat ilgstošo vakanču sastāvā. Līdz šim lielo robu kvalificēto darbinieku skaitā sekmīgi aizpildīja strādājošie pensionāri, kuru vairums izceļas ar augstu vispārējo un profesionālo izglītību. Vairākās sociāli un ekonomiski svarīgās nodarbēs viņu īpatsvars nodarbināto sastāvā sasniedz pat 25-30%.

Te būtu jāmin visu līmeņu izglītības iestādes, medicīnas iestādes, zinātniskā darbība un kultūras joma. Aizpildīt strādājošo pensionāru izbrīvētās darbavietas ar bezdarbniekiem nebūs iespējams, jo pēdējo sastāvā ir tikai 6.8% ar augstāko izglītību, pie kam daudzi no tiem nepārzina latviešu valodu, ir vairākkārt mainījuši profesiju un šobrīd pretendē uz ļoti vienkāršām profesijām, nereti samierinoties pat ar palīgstrādnieka vietu. Maz ticams, ka pensionāru atbrīvotās darbavietas centīsies aizpildīt arī labu izglītību ieguvuši jaunieši, jo augstāk minētajās sfērās raksturīga zema darba samaksa, kas nenodrošina strādātājam pat pilnu iztikas minimumu, un tikai, papildus saņemot pensiju, var atļauties tādā vietā strādāt, bet prasības pēc darba atdeves un dažādām prasmēm ir noturīgi augstas.

Bezdarbnieku sastāvā esošajiem jauniešiem, kuru īpatsvars jau tā ir salīdzinoši neliels, savukārt nav pietiekami augsta izglītības līmeņa, lai pretendētu uz darbu augstāk minētajās sfērās (20-24 gadus veco darba meklētāju rīdzinieku vidū augstākā izglītība ir 7.7%, rīdzinieču vidū – 8.1%, 25-29 gadus veco rīdzinieku vidū – 4.2%, rīdzinieču vidū – 8.6%).

Secinājumi

Pētījuma rezultāti ļauj izdarīt sekojošus secinājumus:

- darbaspēka piedāvājums Latvijā, ieskaitot Rīgu, ievērojami pārsniedz darbaspēka pieprasījumu (brīvo darba vietu skaitu). Rīgā šis pārsvars ir aptuveni seškārtīgs. tādēļ aplams ir apgalvojums, ka “profesiju pieprasījums un piedāvājums ir līdzīgs, bet neatbilst prasībām”. (Igaune I. Profesiju pieprasījums ...). Piedāvājums un pieprasījums ir vienās un tajās pašās profesijās, taču iespaidīgā darbaspēka piedāvājuma zemie kvalitatīvie rādītāji un darba devēju vēlme nodarbināt augsti kvalificētus speciālistus par nesamērīgi zemu darba samaksu neļauj nodrošināt pat mazo darbaspēka pieprasījumu;
- darba meklētāju profesionālais sastāvs un vēlamās profesijas, kurās tie vislabprātāk gribētu strādāt, vairumā gadījumu neatbilst darba vietu piedāvājumam, ko izraisa izmaiņas valsts ekonomikā;
- darba tirgū palielinās pieprasījums pēc kvalificēta darbaspēka un plaša profila speciālistiem, bet pieprasījums pēc mazkvalificēta darbaspēka samazinās. to apstiprina arī Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) uzņēmumu, asociāciju un reģionālo apvienību vadītāju aptauju rezultāti;
- lielākā daļa no darba meklētāju biežākajām faktiskajām un vēlamajām profesijām ir mazperspektīvas, jo pēc tām nav pieprasījuma darba tirgū, vai arī tas ir niecīgs. Arī LDDK darba tirgus pētījumi liecina, ka pakalpojumu sfērā, kas attīstās visstraujāk, tuvākajos 3 gados pieprasīti būs psihologi, juristi, pasniedzēji, finansisti, ekonomisti, mediķi, tirdzniecības aģenti, pārdevēji, grāmatveži, tirdzniecības speciālisti, biznesa konsultanti, tirgus izpētes analītiķi un vadības speciālisti (Rulle B. Nākotnē ...);
- vairums darba meklētāju nav konkurētspējīgi darba tirgū un nodrošināmi ar darbu bez pārkvalificēšanas vai jaunas, darba tirgū pieprasītas profesijas apguves. to sarežģī lielas darba meklētāju daļas zems vispārējais izglītības līmenis. Vīriešu – darba meklētāju vidū vairāk nekā 28% ir pamata un nepabeigta pamata izglītība, sieviešu vidū ar pamata un nepabeigtu pamata izglītību ir gandrīz 14%;
- darba meklētāju pārkvalificēšanu un apmācīšanu jaunās, darba tirgū pieprasītas profesijās var apgrūtināt ne tikai viņu zems vispārējais un profesionālās izglītības līmenis, bet arī mazā ieinteresētība jaunas profesijas apgūšanā un kvalifikācijas celšanā:
 - Rīgā tikai 5.3% no visiem darba meklētājiem bija uzrādījuši vēlmi pārkvalificēties;
 - 7.2% – apgūt jaunu profesiju;
 - 2.4% – celt kvalifikāciju;
 - 47.1% – piedalīties sabiedriskajos darbos;
 - 38.0% – bija orientēti uz tūlītēju iekārtošanos darbā vēlamajā profesijā, kur gan vīriešiem, gan sievietēm visās vecuma grupās pārliecinoši dominē vēlme kļūt par palīgstrādniekiem.

Pētījuma rezultāti rāda, ka NVD reģistrētā, neizmantotā darba potenciāla kvalitāte, ar kuru ceram integrēties Eiropas Savienībā, nav konkurētspējīga vietējā un vēl jo mazāk starptautiskajā darba tirgū, kā arī nav pietiekama augošā kvalificētā darbaspēka pieprasījuma nodrošināšanai un darba efektivitātes kāpināšanai. tāpēc jau tuvākajā laikā jārealizē profesionālās izglītības reforma, jāparedz lielāki valsts līdzekļi bezdarbnieku pārkvalificēšanai un kvalifikācijas celšanai, jāpalielina to atdeve, kā arī jāstimulē darba devēju dalība šajos pasākumos. Orientējoties uz nākotnē paredzamo iekļaušanos Eiropas Savienībā un saskaršanos ar tur bīstošajām problēmām iedzīvotāju nodarbinātības un izglītības jomā, Latvijai vienlaicīgi jārisina sarežģīts pasākumu komplekss:

- jātuvina darbaspēka sagatavotības atbilstība pieprasījumam darba tirgū. Strādātāju vispārējai sagatavotībai ir jābūt tik plašai un elastīgai, lai varētu bez īpašām grūtībām piemēroties nemitīgajām pārmaiņām darbaspēka pieprasījuma struktūrā;
- jāsigatavo vajadzīgās profesijas un kvalifikācijas kadri jaunajām, zināšanu ietilpīgajām darba vietām, pēc iespējas iesaistot šajā procesā arī pagaidām neizmantoto darba potenciālu;
- jāstimulē iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes pieaugums un pilnīgāka cilvēkkapitāla izmantošana, organizējot darba meklētāju pārkvalificēšanu un apmācīšanu jaunās, darba tirgū pieprasītās profesijās;
- jāpalielina darba tirgus sabalansētība un elastīgums, maksimāli iesaistot profesionālās izglītības finansēšanā darba devēju finansiālos līdzekļus;
- jāizveido izglītības sistēma, kas palielina darbaspēka profesionālo un teritoriālo mobilitāti, lai iegūstot izglītību Latvijā varētu bez problēmām turpināt mācības vai strādāt citā valstī – respektīvi, lai mūsu bezdarbnieki varētu izmantot iespējas strādāt Rietumos vai otrādi;
- jāpanāk, lai jaunā darba potenciāla kvalitāte būtu konkurētspējīga ne vien vietējā, bet arī starptautiskajā darba tirgū;
- jāpaaugstina vispārējās un profesionālās izglītības kvalitāte un jāizstrādā darbaspēka pieprasījuma prognoze atbilstoši Nacionālās attīstības plānam un vēl tālākai perspektīvai.

Bezdarbnieku skaita samazināšana Latvijā ir saistīta ar investīcijām jaunajās ražotnēs un izglītības sistēmā, sevišķi profesionālajā izglītībā, ražošanas paplašināšanu līdzšinējos uzņēmumos un uzņēmējdarbības attīstīšanu, jaunu darba vietu radīšanu privātajā sektorā un sabiedriskajos darbos.

Avoti

1. Cīce, A.M. Bezdarbs un neizmantotais darba potenciāls Latvijā. - Latvijas ZA Ekonomikas institūta Gada grāmata '97/98.
2. Darbaspēks Latvijā. Statistikas biļetens. LR Valsts Statistikas komiteja, Rīga, 1997.
3. Darbaspēks Latvijā. Statistikas biļetens. LR Valsts Statistikas komiteja, Rīga, 1998.
4. Darbaspēks Latvijā. Statistikas biļetens. LR Valsts Statistikas komiteja, Rīga, 1999.
5. Deklarācija par Ministru kabineta darbu. 1999. gada 15. jūlijā Rīgā. "Diena," 1999. gada 16. jūlijā.
6. Igaune I. Profesiju pieprasījums un piedāvājums ir līdzīgs, bet neatbilst prasībām. Dienas Business, 1998. g. 24. febr.
7. Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 1999 Nr2, LR CSP, Rīga 1999
8. Latvijas statistikas ikmēneša biļetens, 1999 Nr5. LR CSP, Rīga, 1999.
9. Nagle G. "Neizmanto legālās darba iespējas ārzemēs." – "Diena" 1999. gada 2. augustā.
10. Nodarbinātības vadlīnijas 1999. gadam. Eiropas komisija. Brisele, 1998.
11. Nodarbinātības valsts dienesta gada pārskats, 1998. Nodarbinātības valsts dienests. Rīga, 1999.
12. Profesiju apsekojuma rezultāti Latvijā 1997. g. oktobrī. LR Valsts statistikas komiteja. 1998. g. jūnijs
13. Rowthorn, R., Ramaswamy, R. Deindustrialization – Its Causes and Implications. International Monetary fund. Economic Issues. #10 1997, Washington, D.C. 20431, USA.
14. Rulle B. Nākotnē perspektīvas būšot rūpniecības, pakalpojumu un tirdzniecības nozares. *Diena*, 1998. 20 marts
15. World Labour Report 1996. geneva: International labour office, 1996.
16. Ziņojums pa Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija. Rīga, 1997.
17. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR Ekonomikas ministrija. Rīga, 1998.

Profesionālā izglītība un darba tirgus Professional education and labour market

Profesionālās izglītības iestādes pārsvarā atrodas valsts pārziņā, t. i. jauniešu izglītošanās izredzes šajā līmenī ir atkarīgas no valsts politikas, un valsts arī savu iespēju robežās nodrošina šīs iespējas; darbojas arī dažas pašvaldību un privātās mācību iestādes (1. tabula). Vispārīzglītojošo skolu absolventi var izvēlēties kādu no 74 arodskolām vai 46 vidējām speciālām mācību iestādēm (tehnikumi, skolas, koledžas) 25 no 26 Latvijas rajoniem un visās 7 lielākajās pilsētās. Šī tipa skolu un tehnikumu mācību programmas dod iespēju praktiski orientētiem pusaudžiem apgūt vienu vai vairākus arodus (specialitātes) no vairāk nekā 300 piedāvātajiem dažādos kvalifikācijas līmeņos, kas ļauj kļūt gan par izpildītājiem, gan ražošanas procesa organizatoriem un vadītājiem.

1. tabula

Profesionālās izglītības iestāžu skaits Latvijā* • Number of vocational schools and institutions of secondary specialised education in Latvia*

Mācību iestādes, to pārraudzība • Institutions and supervision	Mācību gadi • School years			
	1995./96.	1996./97.	1997./98.	1998./99.
Arodskolas • Vocational schools:	81	78	76	74
t.sk. • of which				
Izglītības un zinātnes ministrijas • Ministry of Education and Science	50	47	46	44
Zemkopības ministrijas • Ministry of Agriculture	24	23	22	22
Pašvaldību • Local government's	3	4	4	4
Privātās • Private	4	4	4	4
Vidējās speciālās mācību iestādes • Institutions of secondary specialised education:	52	50	47	46
t.sk. • of which				
Izglītības un zinātnes ministrijas • Ministry of Education and Science	9	9	9	9
Zemkopības ministrijas • Ministry of Agriculture	16	16	16	16
Labklājības ministrijas • Ministry of Welfare	9	9	6	6
Kultūras ministrijas • Ministry of Culture	14	14	14	14
Latvijas Bankas • Latvian Bank	1	-	-	-
Privātās • Private	3	2	2	1

* bez tam vēl ir arodgrupas vidējās speciālās mācību iestādēs un augstskolās, un grupas vidējās speciālās izglītības iegūšanai augstskolās un arodskolās • there are also vocational training groups of higher or lower education level at vocational schools, as well as institution of higher and secondary specialised education

Vidējās speciālās mācību iestādēs un arodvidusskolās paralēli aroda apguvei iegūstot arī vidējo vispārējo izglītību pēc attiecīgo programmu apguves iespējams savas zināšanas papildināt augstskolās. tas atvieglo augstākās izglītības iesaistīšanu profesionālās izglītības attīstībā (sagatavojot pedagogus ar izpratni par profesionālās izglītības specifiku un praktiskā darba iemaņām), jo tieši augstākā izglītība rada priekšnoteikumus kvalitatīvai izglītībai. 90.–to gadu otrajā pusē vairāk nekā 70 % profesionālās izglītības mācību iestāžu pedagogi bija bez speciālas pedagoģiskās izglītības (Izglītības...1998).

Profesionālā izglītība pagaidām vēl ieņem samērā stabili vietu dažādu skolu absolventu interešu lokā (2. tabula), to biežāk izvēlas pusaudži ar deviņu klašu izglītību (bez tam arodskolas dod iespēju apgūt arodu arī tiem pusaudžiem, kuri nav ieguvuši pamatskolas atestātu). Pēc pamatskolas arodskolās un tehnikumos uzņemto audzēkņu skaits pārsniedz to absolventu skaitu,

kuri vispār neturpina mācības, un samazinās arodskolas izvēlējušos īpatsvars. Vairāk nekā puse pamatskolu absolventu mācības turpina vidusskolās, tas atspoguļo dominējošo jauniešu orientāciju – studijas augstskolās, un vidusskola ir nepieciešamais pakāpiens ceļā uz augstskolu. Nevar izslēgt arī domu, ka daļa jauniešu vidusskolu izvēlas arī citu motīvu vadīti – vidusskola viegli pieejama, nav noteiktu interešu u.tml. No vidusskolu absolventiem lielākā daļa uzsāk studijas augstskolās, bet mācības neturpina ievērojami vairāk jauniešu nekā izvēlas arodskolas un tehnikumus – gandrīz ceturtdaļa.

2. tabula

Skolu absolventu sadalījums pa mācību iestādēm, kurās tiek turpināta izglītība, %

• Distribution of school graduates by institutions for further education, %

Absolvētās mācību iestādes • Institutions graduated	Mācības turpināja, kopā • Enrollment, total	tai skaitā • of which					Mācības neturpināja • Out of schooling
		vidusskolās • secondary comprehensive	arodskolās • vocational	vidējās speciālās mācību iestādēs • second. specialised	augstskolās • higher	vakara vidusskolās • evening schools	
Pamatskolas • Basic							
1995. gadā	90	54	25	11	*	nav datu	10
1996. gadā	95	56	27	12	*	nav datu	5
1997. gadā	96	56	26	14	*	nav datu	4
1998. gadā	94	55	21	12	*	6	6
Vidusskolas • Secondary							
1995. gadā	71	*	7	8	56	*	29
1996. gadā	80	*	7	8	65	*	20
1997. gadā	76	*	6	7	63	*	24
1998. gadā	76	*	5	7	64	*	24

Arodskolās un vidējās speciālās mācību iestādēs uzņemto audzēkņu, absolventu un tajās kopējais mācošos skaits kopš 80.–to gadu beigām ir ievērojami sarucis – līdz ar daudzu mācību iestāžu slēgšanu (to pamatojot galvenokārt ar lielajām izmaksām uz vienu audzēkni un arvien pieaugošajiem telpu uzturēšanas izdevumiem) un turpina samazināties (3. un 4. tabulas), neliels pieaugums atsevišķos gados vēl neliecina par stabilu skaita pieauguma tendenci. Neliels uzlabojums vērojams vidējās speciālās mācību iestādēs. 1985./86. mācību gadā audzēkņu skaits arodskolās pārsniedza 38 tūkstošus, 1998. gadā tas bija samazinājies par 12 tūkstošiem.

3. tabula

Audzēkņu skaita izmaiņas arodskolās

• Enrollment in vocational schools

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Audzēkņi • Enrollment	28424	27881	26879	25203	26437	26400	26241
Uzņemti • New-enrolees	12564	11928	11559	11279	12085	11593	11057
Izlaidums • Graduates	11319	9223	9768	9138	8167	7721	8314

Toties vērojams straujš studējošo skaita pieaugums (pamatstudijās kopš 1993. gada no 37.5 tūkstošiem līdz 76.6 1999. gadā). 1995. gadā audzēkņu skaits profesionālās izglītības iestādēs un studentu skaits augstskolās bija aptuveni vienāds; pieaugot augstskolās uzņemto skaitam un mazliet mazinoties arodskolu un tehnikumu “pievilcībai”, augstskolās studējošo skaits jau pārsniedz audzēkņu skaitu profesionālās izglītības iestādēs 1.65 reizes. Līdz ar augstākās izglītības prestiža celšanos un iespēju palielināšanos tās ieguvē paredzamas izmaiņas

arī pamatskolu absolventu sadalījumā pa dažāda tipa mācību iestādēm, galvenokārt par labu vidusskolām; pieaugs to 9.–to klašu absolventu skaits (pārskatāmā periodā, kamēr pamatskolu vēl absolvēs 80.–tajos gados dzimušie, kad dzimstībā vēl nebija iezīmējušās krasas samazināšanās tendences), kuri mācīsies vidusskolā. Līdz ar to var sarukt profesionālās izglītības iestādes izvēlējušos skaits, kas var ievērojami samazināties 21. gadsimta pirmajā desmitgadē.

Citu mācības iestāžu absolventi augstskolās pagaidām iestājas salīdzinoši maz, bet šī situācija var arī mainīties, jo augsta bezdarba apstākļos daļai jauniešu studijas kalpo kā patvērums no tā uz laiku, citus vada vēlēšanās apgūt jaunu specialitāti, izmantojot laika piedāvātās iespējas.

4. tabula

Audzēkņu skaita izmaiņas vidējās speciālās mācību iestādēs
• Enrollment in institutions of secondary specialised education

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Audzēkņi • Enrollment	26588	21563	18233	17174	16733	19272	19996
Uzņemti • New-enrolees	7889	7036	5846	5658	5810	7042	7114
Izlaidums • Graduates	7063	5876	5507	4504	3813	3987	4129

Liels atskaitīto audzēkņu skaits no profesionālās izglītības iestādēm liek domāt, ka ārpus jebkādam mācību iestādēm paliek vairāk jauniešu, nekā uzrāda statistikas atskaites.

Jaunieši valsts piedāvātās iespējas profesionālās izglītības jomā izmanto nepilnīgi un daļēji valsts līdzekļus iznieko.

1995./96. mācību gadā tika atskaitīti 15.8% no arodskolu audzēkņiem, no jauna uzņemto audzēkņu vidū atskaitīto īpatsvars sasniedza 13.4%. Pēc pāris gadiem situācija nebija uzlabojusies – 1997./98. mācību gadā mācības arodskolās pārtrauca 15.3% audzēkņu, no tikko uzņemtajiem – 13.8%.

Mācību procesu apgrūtina tas, ka ar katru gadu pazeminās šajās skolās iestājušos audzēkņu zināšanu līmenis. Savukārt ir iespējams (un nepieciešams) tām piesaistīt (sevišķi tehnikumiem un koledžām) tos jauniešus, kuri pēc vidusskolas neturpina mācības (daļa no viņiem – neizturējuši konkursu augstskolā). Šis ir neapgūts darba lauks.

Vidējās speciālās mācību iestādēs stāvoklis ir līdzīgs – minētajos mācību gados atskaitīja 12.4% un 14.2% audzēkņu, jaunuzņemto vidū attiecīgi 15.1% un 19.5%.

Pirmais kurss pilda pārbaudes funkcijas, 1995./96. mācību gadā pirmkursnieki sastādīja 52.7% arodskolu (5. tabula) un 40.2% vidējo speciālo mācību iestāžu atskaitīto audzēkņu kopskaitā (6. tabula), mācību procesā audzēkņu skaits stabilizējas, un 4. kursa audzēkņi ir nepilni 3% no atskaitītajiem. Arodskolās daudz audzēkņu nākas atskaitīt arī no 2. kursa – 1997./98. mācību gadā atskaitīto audzēkņu vidū gandrīz trešā daļa bija otrkursnieki. Arodskolās un vidējās speciālās mācību iestādēs galvenais atskaitīšanas iemesls ir nesekmība (1995./96. mācību gadā attiecīgi 33.2% un 36.9% no atskaitītajiem, 1998./99. – 32.4% un 36.3%), būtiski ir arī ģimenes apstākļi. Pāreju uz citu mācību iestādi faktiski tikai daļēji var uzskatīt par atskaitīšanas iemeslu, jo lielākajā daļā gadījumu audzēknis turpina mācības profesionālās izglītības sistēmā. Ģimenes apstākļi pārtraukt mācības biežāk liek arodskolu audzēkņiem, bet mācību iestādes maiņa vairāk raksturīga vidējo speciālo mācību iestāžu audzēkņiem, pie kam šāda parādība vairāk izplatīta pamata izglītību ieguvušo audzēkņu vidū (24.1%, ar vidējo izglītību – 8.9%, 1998, iespējams, ka 15 – 16 gadu vecumā vēl ir grūti izprast savas spējas, izvērtēt iespējas un nekļūstīgi izvēlēties profesiju. Arī nesekmība kā atskaitīšanas iemesls biežāk vērojama to audzēkņu vidū, kuriem ir pamata izglītība vai pat zemāka (devīto klasi beiguši ar liecību). Atskaitīto audzēkņu skaits pieaug, tehnikumu audzēkņu vidū pastiprinās tendence atrast sev piemērotāko mācību iestādi vai arodu, arodskolās audzēkņu skaita zudumos pieaug ģimenes apstākļu un dažādu citu iemeslu nozīme. Atskaitīšanas iemesli un liels skaits norāda uz neapmierinošo pamata izglītības līmeni, pusaudžu neprasmī izvēlēties sev piemērotu arodu

un organizēt pašiem savu dzīvi, kā arī liecina par audzēkņu ierobežotajām materiālajām iespējām turpināt iesāktās mācības.

5. tabula

No arodskolām atskaitītie audzēkņi
• Cases of disrupted studies in vocational schools

	1995./96. mācību gads • school year	1997./98. mācību gads • school year
Atskaitīti, kopā • Number of disrupted	3385	3648
%	100.0	100.0
tajā skaitā: • of which:		
no 1. kursa • at 1. grade	52.7	48.6
no 2. kursa • at 2. grade	27.4	32.3
no 3. kursa • at 3. grade	13.5	13.9
no 4. kursa • at 4. grade	2.8	3.6
no 5. kursa • at 5. grade	0.3	0.3
no īstermiņa kursiem • short training courses	3.3	1.3
Atskaitīšanas iemesli, kopā % • Reasons for disruption, %	100.0	100.0
tajā skaitā: • of which:		
pāriešana uz citu skolu • left for other school	9.7	8.4
slimība • illness	3.2	2.8
nesekmība • no success	33.2	32.4
dzīves vietas maiņa • change of residence	3.3	2.4
ģimenes apstākļi • family matters	21.5	23.4
citi • other	29.1	30.6

6. tabula

No vidējām speciālām mācību iestādēm atskaitītie audzēkņi
• Cases of disrupted studies in institutions of secondary specialised education

	1995./96. mācību gads • school year	1997./98. mācību gads • school year
Atskaitīti, kopā • Number of disrupted	2136	2750
%	100.0	100.0
tajā skaitā: • of which:		
no 1. kursa • at 1. grade	40.2	49.9
no 2. kursa • at 2. grade	23.3	20.3
no 3. kursa • at 3. grade	21.6	15.8
no 4. kursa • at 4. grade	12.2	11.4
no 5. kursa • at 5. grade	2.7	2.6
Atskaitīšanas iemesli, kopā % • Reasons for disruption, %	100.0	100.0
tajā skaitā: • of which:		
pāriešana uz citu skolu • left for other school	15.2	19.4
slimība • illness	2.4	2.6
nesekmība • no success	36.9	36.3
dzīves vietas maiņa • change of residence	4.2	2.3
ģimenes apstākļi • family matters	14.4	13.2
citi • other	26.9	26.2

Profesionālās izglītības mērķis ir – absolventa profesionāla rīcībspēja, kuru veido profesionālā, darba metožu un sociālā kompetence. Šīs, tāpat kā jebkuras citas izglītības sistēmas un atsevišķu mācību iestāžu darba rezultātu raksturošanai izmantojams tāds rādītājs kā

absolventu – bezdarbnieku skaits un to īpatsvars kopējā absolventu skaitā (šāda uzskaitē tiek veikta kopš 1995. gada, atskaites datums ir 1. X.).

Bezdarbniekos reģistrējušos absolventu skaita samazinājums 1997. un 1998. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem zināmā mērā saistīts ar izmaiņām bezdarbnieku pabalsta piešķiršanas noteikumos, un, iespējams, faktiskais absolventu – bezdarbnieku skaits ir lielāks nekā tiek uzrādīts 1997. un 1998. gada atskaitēs.

Šajā ziņā salīdzinoši slikta situācija ir arodskolās (7. tabula). Samazinoties arodskolu absolventu skaitam kopējā kādu profesiju ieguvušo absolventu vidū, viņu īpatsvars bezdarbnieku vidū pieaug (8. tabula). Salīdzinoši drošu garantiju pret bezdarbu dod augstākā izglītība: bezdarbnieku vidū šādu personu ir vismazāk, un no augstskolu absolventiem bezdarbniekos reģistrējas niecīga daļa.

Lielāko absolventu – bezdarbnieku skaitu dod Izglītības un zinātnes ministrijas profesionālās izglītības iestādes – proporcionāli audzēkņu un absolventu skaitam, bet visapdraudētākie darba izredžu ziņā tomēr ir Zemkopības ministrijas lauksaimniecības skolu un tehnikumu absolventi (9. un 10. tabula). Situācija pašvaldību un privātajās mācību iestādēs, tām uzkrājot pieredzi, pamazām uzlabojas.

7. tabula

Bezdarbniekos reģistrējušos absolventu īpatsvars dažāda tipa mācību iestāžu absolventu vidū (attiecīgā gada 1.X.)

• Share of graduates registered as unemployed at October of the year

	1995		1996		1997		1998	
	Absolventu skaits • Number of graduates	Bezdarbnieki, % • Unemployed, %	Absolventu skaits • Number of graduates	Bezdarbnieki, % • Unemployed, %	Absolventu skaits • Number of graduates	Bezdarbnieki, % • Unemployed, %	Absolventu skaits • Number of graduates	Bezdarbnieki, % • Unemployed, %
Visās iestādēs: • In all institutions:	21781	17.1	20127	16.2	20583	5.7	21790	3.7
• augstskolas • higher education	8139	7.0	8147	5.4	8875	1.4	9347	1.2
• tehnikumi un koledžas • secondary specialised education	4504	20.2	3813	20.8	3987	7.6	4129	4.9
• arodskolas • vocational school	9138	24.8	8167	25.1	7721	9.5	8314	5.9

8. tabula

Absolventu un absolventu – bezdarbnieku sadalījums pēc absolvētās mācību iestādes tipa (attiecīgā gada 1. X.), %

• Distribution of graduates and unemployed among them by type of educational institution in October of the year, %

	1995		1996		1997		1998	
	Absolventi • Graduates	Absolv.-bezdarb. • Unemployed, %	Absolventi • Graduates	Absolv.-bezdarb. • Unemployed, %	Absolventi • Graduates	Absolv.-bezdarb. • Unemployed, %	Absolventi • Graduates	Absolv.-bezdarb. • Unemployed, %
Visās iestādēs: • In all institutions:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
• augstskolas • higher education	37.1	17.8	40.7	12.9	43.1	10.4	42.9	13.9
• tehnikumi un koledžas • secondary specialised education	20.6	24.3	19.9	24.3	19.3	25.9	18.9	25.0
• arodskolas • vocational school	42.3	60.9	39.4	62.8	37.6	63.6	38.2	61.1

Reģistrējušos bezdarbnieku īpatsvars dažādas pakļautības profesionālās izglītības iestāžu absolventu vidū, %

• Share of registered unemployed among graduates of vocational schools under certain supervisor, %

Mācību iestāžu pakļautība • Supervision	01.10.1995.	01.10.1996.	01.10.1997.	01.10.1998.
Izglītības un zinātnes ministrija • Ministry of Education and Science	20.4	21.3	8.4	5.1
Zemkopības ministrija • Ministry of Agriculture	28.7	29.3	11.0	7.3
Kultūras ministrija • Ministry of Culture	16.0	18.8	5.0	4.7
Labklājības ministrija • Ministry of Welfare	10.9	7.4	2.9	0.6
Pašvaldības • Local governments	44.8	56.5	12.5	11.3
Privātās • Private	nav datu	15.3	9.4	4.4
Vidēji • Average	22.9	24.0	8.8	5.5
Absolventu – bezdarbnieku skaits • Total number of graduates – unemployed	3125	2876	1052	701

Iespējams, ka liela daļa vainas ar lauksaimniecību saistītos arodus apguvušo jauniešu bezdarbā jāuzņemas tiem, kuri izstrādāja mācību programmas, vadoties no orientācijas uz tā saucamā tradicionālā saimniekošanas veida saglabāšanu laukos, kas bija stiprs ļaužu apziņā saistībā ar īpašumu atgūšanu, bet kurš mūsdienās, ekonomikas globalizācijas procesā, un pie tam bez pietiekama vietējās rūpniecības atbalsta nav konkurētspējīgs. Lauksaimnieciskās izglītības attīstība acīm redzot netika saistīta ar Zemes reformas gaitu. Latgalē zemes pieprasījumu struktūrā raksturīgs augstāks kompensācijas pieprasījumu īpatsvars salīdzinoši ar vidējo valstī (23.3%) – Daugavpils rajonā 28.0%, Krāslavas rajonā 37.7%, Ludzas rajonā 36.9, Rēzeknes rajonā 32.2%, Preiļu rajonā 27.1%, kā arī ievērojami retāk nekā valstī vidēji (28.4%) Zemes reformas procesā zeme tika pieprasīta par maksu – no 22.5% Daugavpils rajonā līdz 10.0% Krāslavas rajonā: Latgales iedzīvotāji negatavojas īpaši izvērst lauksaimniecisko ražošanu (1997. gads), un Latgalē izvietotajās Zemkopības ministrijas pārziņā esošās mācību iestādēs bezdarbniekos atsevišķos gados palika aptuveni ceturtdaļa absolventu.

Atšķirīgais absolventu – bezdarbnieku skaits dažādu ministriju un citu institūciju pakļautībā esošo mācību iestāžu absolventu vidū zināmā mērā nosaka arī šo bezdarbnieku sadalījumu pa rajoniem, kas ir saistīts ar šo skolu un tehnikumu izvietojumu un audzēkņu komplektēšanās areāliem (Markausa I. 1998.) kā arī ar mācību iestāžu profilu (11. tabula). Raksturīgi, ka lielāks darbu neatradušo absolventu īpatsvars ir tajos rajonos, kur bezdarba līmenis ir valstī visaugstākais – Latgalē (12. tabula).

Gandrīz visos rajonos reģistrējušos absolventu – bezdarbnieku vidū dominē šī paša rajona attiecīgo mācību iestāžu absolventi (12. tabula), t.i., profesionālās izglītības mācību iestādes profesionālās izglītības jomā galvenokārt apkalpo vienu pilsētu vai rajonu (vai dažus saskarošos rajonu), un bezdarbnieku izklīdes areāls sakrīt ar audzēkņu komplektēšanās areālu.

Lai gan reģistrējušos profesionālās izglītības iestāžu absolventu – bezdarbnieku skaits ir samazinājies, tomēr joprojām starp bezdarbniekiem ir augsts šādu izglītību ieguvušu personu īpatsvars (13. tabula). Profesionālā izglītība ir nepieciešams priekšnoteikums jebkuras tautsaimniecības nozares nodrošināšanai ar darbaspēku, un tāpēc tai (iestādēm, mācību programmām, mācību bāzei, pedagoģiskajiem kadriem) ir pievēršama ne mazāka uzmanība kā augstākajai izglītībai.

Tuvākajos gados strauji pieaugs augstskolu absolventu skaits un to īpatsvars kopējā speciālu izglītību ieguvušu skaitā. Izglītību augstskolās papildina arī vidējo speciālo mācību iestāžu un arodskolu absolventi, 1998./99. mācību gadā viņu bija vairāk nekā 1/5 no pamatstudijās uzņemtajiem. Bez tam profesionālo studiju programmās uzņemto vidū 11.3% bija ar augstāko izglītību. tas viss ļauj cerēt, ka pavērsies iespējas nokomplektēt profesionālās

izglītības mācību iestādes ar nepieciešamajiem kadriem, ja vien studiju programmas būs saskaņotas ar šīm vajadzībām. Pēc 3–4 gadiem augstskolu absolventu skaits ievērojami pārsniegs profesionālās izglītības iestāžu absolventu skaitu, un tas var destabilizēt pieprasījuma un piedāvājuma proporcijas attiecībā uz dažādu profesiju un dažāda kvalifikācijas līmeņa darbiniekiem.

10. tabula

Profesionālās izglītības mācību iestāžu absolventu un absolventu – bezdarbnieku sadalījums (01. X.) pēc mācību iestādes pakļautības, %
• Distribution graduates of secondary specialised education and registered unemployed among them by supervisor, %

	1994./95. m. g.		1995./96. m. g.		1996./97. m. g.		1997./98. m. g.	
	Absolventi • Graduates	Absolv. - bezdarb. • Unemployed, %	Absolventi • Graduates	Absolv. - bezdarb. • Unemployed, %	Absolventi • Graduates	Absolv. - bezdarb. • Unemployed, %	Absolventi • Graduates	Absolv. - bezdarb. • Unemployed, %
Izglītības un zinātnes min. • Min. of Education and Science	57.4	51.4	58.2	52.1	63.0	58.6	65.2	59.2
Zemkopības min. • Min. of Agriculture	28.2	35.2	28.4	36.0	25.7	31.4	24.1	31.6
Kultūras min. • Ministry of Culture	2.3	1.1	2.6	0.8	3.2	0.3	2.6	1.0
Labklājības min. • Min. of Welfare	7.3	5.1	6.0	4.7	4.2	3.3	3.9	2.4
Pašvaldības • Local government	1.8	3.5	1.2	2.9	1.4	3.9	1.9	2.0
Privātās • Private	2.4	-	3.6	2.3	2.5	1.8	2.3	2.3
Latvijas Banka • Latvian bank	0.6	-	-	-	-	-	-	-
Citas • Other	...	3.6	...	1.2	...	0.7	...	1.5
Skaits • N	13642	3125	11980	2876	11708	1052	12443	701

Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaita izmaiņu, atskaitīšanas iemeslu, piesaistes areālu, absolventu – bezdarbnieku sadalījuma (pa rajoniem saistībā ar absolvēto mācību iestādi un iegūto profesiju) analīze ļāva konstatēt, ka:

- profesionālo izglītību ieguvušo jauniešu bezdarbam ir profesionāls raksturs – gadu no gada darbu nevar atrast liels skaits noteiktu profesiju apguvušie jaunieši ar lauksaimniecību saistītos arodos – laukstrādnieki, ekonomisti, grāmatveži, zemkopji, lauku māju saimnieces, lauku elektromontieri; arī saistībā ar transportu – ritošā sastāva atlēdznieki, ekonomists, transporta lokomotīvu tehniķi, dispečeri; vieglajā rūpniecībā – audējas, vērpejas; celtniecībā – būvgaldnieki, apdares darbu strādnieki,

- šis bezdarbs raksturo jauniešu ciešo saistību ar savu dzīves vietu – no rajonos reģistrētajiem absolventiem – bezdarbniekiem lielākā daļa profesionālo izglītību ir ieguvuši reģistrēšanās rajonā, un īpaši izteikta šī parādība ir lielajās pilsētās un gandrīz visos valsts austrumdaļas rajonos: pusaudžiem izvēloties galvenokārt sava rajona mācību iestādes (tā ir viņu materiālo iespēju diktēta izvēle), viņi bezdarba riskam ir pakļauti salīdzinoši vairāk. tas pārsvarā attiecas uz Latgales rajoniem. Vislabākās darba izredzes ir Rīgas skolas un tehnikumus absolvējušajiem, arī tiem, kuri uz mācībām Rīgā ieradušies no tālienes. Rīga piesaista audzēkņus no visas valsts,

- tā ir konkrētu mācību iestāžu problēma – ir virkne arodskolu un tehnikumu, kuros gadu no gada vērojams salīdzinoši augsts bezdarbnieku īpatsvars absolventu vidū: Daugavpils 1. arodvidusskola, Rīgas 34. AVS, Daugavpils 38. AVS, Liepājas 48. AVS, Jelgavas tehniskais licejs, Rēzeknes 14. AVS, Daugavpils dzelzceļa tehnikums, vairākas lauksaimniecības skolas, Latgalē: Dagdas, Jaunaglonas, Zilupes, arī Rēzeknes pārtikas rūpniecības skola, kā arī tehnikumi: Malnavas, Lūznavas, Višķu un Jēkabpils lauksaimniecības tehnikumi – šīs skolas un

tehnikumi, nemainot apmācību virzienu, rada profesionāli sagatavotu strādnieku un speciālistu pārprodukciju atsevišķās nozarēs,

- bezdarbs rada bezdarbu – lielāks risks absolventam kļūt par bezdarbnieku ir tajos rajonos, kuros ir augsts bezdarba līmenis un, un šī nelaime vairāk apdraud to arodskolu un tehnikumu absolventus, kuri izvietoti lielā bezdarba skartajos rajonos, galvenokārt Latgalē.

Var izteikt vairākus pieņēmumus attiecībā uz šo jauniešu bezdarba cēloņiem, un kā būtiskākie ir minami šādi:

- zems vispārējās izglītības līmenis,
- nepārdomāta profesijas izvēle,
- bezatbildība par savām mācībām,
- no mācību iestāžu puses nepārdomāts programmu piedāvājums (nevar pilnībā paļauties, ka darba tirgus pieprasījuma izmaiņas pusaudži varētu prognozēt labāk nekā ministriju darbinieki un pedagogi),

- rūpnieciskās ražošanas apsūkums valstī,
- augstais bezdarba līmenis atsevišķos rajonos,
- nabadzība (tā kavē darba meklējumus ārpus savas dzīves vietas),
- jauniešu pasivitāte darba meklējumos.

11. tabula

Absolventu skaits rajonu profesionālās izglītības mācību iestādēs un bezdarbniekos reģistrēto īpatsvars, % (attiecīgā gada 1. X.)

• Share of unemployed among graduates of professional educational institutions by localities at October of the year

Teritoriālās vienības • Localities	Absolventu skaits • Number of graduates				Bezdarbnieku īpatsvars absolventu skaitā, % • Share of unemployed graduates, %			
	1995	1996	1997	1998	1995	1996	1997	1998
Rajoni: • Districts:								
Aizkraukles	248	224	169	219	28.6	21.6	8.8	5.4
Alūksnes	91	53	36	63	20.8	32.0	33.3	19.0
Balvu	-	-	-	-	-	-	-	-
Bauskas	109	82	90	80	22.0	20.7	11.1	-
Cēsu	553	521	399	290	7.9	12.7	5.5	4.8
Daugavpils	1264	1164	1242	1175	35.3	23.9	16.6	11.5
Dobeles	102	116	89	184	19.6	9.5	6.7	3.8
Gulbenes	167	156	128	95	28.7	34.6	7.8	13.7
Jelgavas	614	554	507	558	26.2	26.7	8.3	3.7
Jēkabpils	298	269	316	387	29.5	23.0	10.7	2.8
Krāslavas	164	167	107	132	55.4	60.5	17.7	12.8
Kuldīgas	218	171	212	223	5.0	22.8	5.6	4.5
Liepājas	708	631	786	787	26.3	25.3	8.0	5.7
Limbažu	174	140	147	133	46.5	34.2	3.4	2.2
Ludzas	178	190	175	153	70.2	64.7	28.0	11.1
Madonas	181	138	97	67	32.5	45.6	11.3	4.4
Ogres	372	297	308	366	20.6	20.2	6.1	4.4
Preiļu	190	167	119	121	57.3	47.9	16.8	23.1
Rēzeknes	429	536	500	471	58.5	44.0	11.8	8.7
Rīgas	221	151	165	163	22.4	26.4	12.7	11.6
Saldus	90	89	90	44	10.0	7.7	8.8	2.2
Talsu	63	79	54	84	22.2	31.6	20.3	10.7
Tukuma	109	110	82	103	4.6	20.0	8.5	5.8
Valkas	156	132	110	137	24.3	17.4	11.8	4.4
Valmieras	330	294	221	184	36.6	48.2	9.5	9.2
Pilsētas: • Cities:								
Ventspils	193	244	175	142	15.0	29.0	9.7	7.7
Rīga	6095	5165	9265	5969	12.9	16.4	3.4	3.6
Jūrmala	225	130	119	113	19.5	33.0	14.2	9.7
Kopā • Total	13624	11970	11708	12443	22.9	24.0	8.9	5.6

**Bezdarbniekos reģistrējušos profesionālās izglītības mācību iestāžu absolventu sadalījums
pa rajoniem (attiecinīgā gada 1. X.)**

• Distribution of unemployed graduates by localities in October of the year

Teritoriālās vienības • Localities	Reģistrējušos absolventu – bezdarbnieku skaits • Number of registered unemployed – graduates				Rajona skolu* absolventu – bezdarbnieku īpatsvars rajonā reģistrēto absolventu – bezdarbnieku skaitā, % • Share of graduates from local schools* among registered unemployed graduates in locality			
	1995	1996	1997	1998	1995	1996	1997	1998
Rajoni: • Districts:								
Aizkraukles	72	49	13	6	44.4	42.8	53.8	50.0
Alūksnes	47	46	18	26	25.5	32.6	44.4	42.3
Balvu	52	45	8	5	-	-	-	-
Bauskas	32	54	17	3	50.0	27.7	58.8	-
Cēsu	79	70	23	14	17.7	40.4	69.5	42.8
Daugavpils	392	228	192	139	85.9	81.5	91.1	88.4
Dobeles	47	35	12	13	40.4	28.5	41.6	38.4
Gulbenes	49	42	11	11	38.7	59.5	54.5	36.3
Jelgavas	179	164	50	30	63.1	79.8	78.0	63.3
Jēkabpils	141	103	50	20	37.6	36.9	22.0	45.0
Krāslavas	109	126	27	14	68.8	71.4	55.5	78.5
Kuldīgas	70	44	8	13	-	56.8	62.5	23.0
Liepājas	189	150	62	44	94.7	94.6	95.1	95.4
Limbažu	73	61	6	3	68.4	50.8	33.3	33.3
Ludzas	97	126	42	15	89.6	73.8	78.5	86.6
Madonas	68	100	20	21	38.2	46.0	45.0	9.5
Ogres	92	42	10	15	4.3	35.7	50.0	53.3
Preiļu	146	124	36	24	49.3	40.3	25.0	50.0
Rēzeknes	264	263	57	36	75.3	73.7	45.6	91.7
Rīgas	128	116	33	26	21.0	7.7	-	19.2
Saldus	15	18	11	1	33.3	27.7	18.1	-
Talsu	33	52	18	16	27.2	42.3	50.0	50.0
Tukuma	18	33	17	10	11.1	17.0	23.5	10.0
Valkas	54	44	23	12	16.6	4.5	39.1	33.3
Valmieras	131	126	27	20	30.5	57.9	59.2	50.0
Pilsētas: • Cities:								
Ventspils	48	71	21	12	87.5	76.0	52.3	91.6
Rīga	485	506	222	132	95.0	93.0	96.8	92.4
Jūrmala	15	38	18	20	6.6	-	5.5	-
Kopā • Total	3125	2876	1052	701	62.1	63.8	68.7	66.4

* profesionālās izglītības mācību iestādes • institutions of professional education

**Bezdarbnieku sadalījums pēc izglītības līmeņa, %
• Distribution of registered unemployed by educational level, %**

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Bezdarbnieku skaits • Number of unemployed	31284	76744	83946	83231	90819	84934	111383
%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Tajā skaitā ar izglītību: • Of which with education:							
augstāko • higher	13.1	8.4	6.4	5.9	6.0	6.1	6.8
vidējo speciālo • secondary specialised	22.3	21.0	21.4	21.1	21.3	21.7	21.4
arodskolas • vocational	13.9	10.4	9.8	12.3	14.3	16.3	16.6
vidējo vispārējo • secondary comprehensive	38.7	32.0	34.4	34.1	33.4	30.2	31.3
pamata un zemāku • basic or less	20.1	28.2	28.0	26.6	24.7	25.7	21.7

Ka absolventu bezdarba cēlonis ir viņu kvalifikācijas neatbilstība darba devēju izvirzītajām prasībām – to droši apgalvot nevar, tam nepieciešama darba meklējumu gaitas analīze un darba atteikumu motivācijas izpēte. Saistībā ar šīs iedzīvotāju kategorijas bezdarbu tiek apgalvots, ka mācību programmas neatbilst darba tirgus prasībām. Lai šo apgalvojumu noraidītu vai apstiprinātu, nepieciešams izziņāt, vai šī neatbilstība attiecas uz profesijām, specialitātēm vai programmu saturu; ja runa ir par apgūstamajām prasmēm un iemaņām (ar kuru nepietiekamību darba devēji mēdzot aizbaidināt savu nevēlēšanos pieņemt darbā profesionālo izglītību ieguvušus jauniešus), tad tas vairs nav programma, bet gan pilnvērtīga mācību procesa nodrošinājuma jautājums, kura risināšanā ieinteresēti ir arī darba devēji. Absolventu – bezdarbnieku uzskaitē saistībā ar apgūtajām profesijām liecina, ka vairākām tomēr nav “noieta tirgus”, un tās ir saistītas ar transportu un lauksaimniecību.

Nodarbinātība ir sabiedrības un indivīda pilnvērtīgas dzīves garants, un tā ir cieši saistīta ar profesionālo izglītību. tās pilnveidošanu varētu sekmēt sekojošu atziņu ievērošana:

- profesionālajā izglītībā ir atkarīgs arī no pamatzglītības,
- pusaudzū izglītošanos kavē nabadzība – gan ģimenes līmenī, gan saistībā ar mācību iestāžu izvietojumu un tehnisko nodrošinājumu, ko nosaka nepietiekamais finansējums, knapināšanās izglītības jomā savukārt kavē valsts attīstību,
- darba vietu radīšana, ar atbilstošu likumdošanu veidojot šo procesu veicinošus apstākļus, ir valsts uzdevums,
- esošais iedzīvotāju sastāvs pēc izglītības (līmenis, profesija, specialitāte, kvalifikācija) ir uzlūkojams kā konkrētas teritorijas attīstības pamats.

Vadoties no šiem atzinumiem, absolventu bezdarba profilakses nolūkā var minēt vairākus uzdevumus:

- ir jāceļ pamatzglītības kvalitāte,
- nepieciešams analizēt absolventu bezdarba cēloņus,
- nepieciešams analizēt darba tirgus pieprasījumu (atsevišķi pētījumi jau ir veikti): profesijas, specialitātes, prasmju un iemaņu līmenis, teritoriālās atšķirības,
- profesionālās izglītības reformu vēlams saistīt ar paredzēto reģionālo reformu, jo izglītība ir viens no svarīgākajiem teritorijas attīstības priekšnoteikumiem
- jāizzina audzēkņu mācību motivācija,
- vēlams mehānisms, kas mudinātu jauniešus būt atbildīgiem par savu izvēli,
- nepieciešami izvērsti pētījumi par darba devēju attieksmi pret profesionālo izglītību ieguvušajiem jauniešiem: kas apmierina, kādas ir pretenzijas, kādi ir viņu ierosinājumi, kāda ir gatavība piedalīties nepieciešamo kadru izglītošanā
- skolām vajadzētu veikt pētījumus par to audzēkņu darba gaitām – cik strādā, cik no tiem savā profesijā,
- NVD vēlams atrast paņēmienus, kā motivēt darbu neatradušos absolventus reģistrēties NVD, kā arī nepieciešams jauniešiem izskaidrot reģistrēšanās priekšrocības,
- bezdarbnieku reģistrācijā vēlams atzīmēt iemeslus, kāpēc jaunieši nevar atrast darbu – vai pēc šīs specialitātes nav pieprasījuma vispār vai tikai konkrētajā vietā (pilsētā, pagastā), vai iegūtās iemaņas neapmierina darba devēju, vai jauni neapmierina piedāvātie darba noteikumi (samaksa, darba režīms, darba apstākļi u.c.) – vēlama jauniešu darba meklējumu pieredzes izpēte,
- ieteicams izstrādāt mehānismu, kas veicinātu darbaspēka migrāciju, vadoties no valsts teritorijas vienmērīgākas attīstības nepieciešamības un veicinot ražošanas decentralizāciju (nodokļu politika, darba vietas),
- nepieciešams izstrādāt pasākumu sistēmu, kas veicinātu esošo un potenciālo darba devēju ieinteresētību viņiem nepieciešamo kadru sagatavošanā, varianti: praktikantu piesaistīšana, lai jaunieši apgūtu praktiskā darba iemaņas; speciālu, konkrētā uzņēmuma vajadzībām pieskaņotu programmu piedāvājums (un realizācija) arodskolās, tehnikumos, koledžās, ar nolūku – sagatavot savam uzņēmumam nepieciešamos speciālistus (paredzot

garantijas visiem ieinteresētajiem – audzēkņiem, potenciālajam darba devējam un mācību iestādei),

• operatīvi izzinot darba tirgus pieprasījumu, NVD varētu mēģināt bezdarbnieku pārkvalifikācijas līdzekļus daļēji novirzīt bezdarba profilaksei – sadarbojoties ar konkrētiem darba devējiem, piedāvājot pēdējā mācību gadā papildus, ar pamatprogrammām saskaņotas apmācības programmas atsevišķās skolās un tehnikumos, kuru absolventus bezdarbs apdraud visvairāk. Īpaša papildprogrammas vēlamas tiem, kuru profesijas dod iespējas kļūt par uzņēmējiem.

Ikviens valdība savā Deklarācijā ir minējusi, kas tās darbības laikā tiks veikts profesionālās izglītības jomā, nosaucot izglītību par vienu no savas darbības galvenajiem virzieniem. Tika paredzēts “līdz 1998. gada 1. februārim nodrošināt Izglītības pamatlikuma, Vispārējās izglītības likuma un Profesionālās izglītības likuma projektu iesniegšanu Saeimā”, “līdz 1998. gada 1. februārim veikt socioloģiskos pētījumus par pieprasījumu darba tirgū un atbilstoši šīm prognozēm izdarīt grozījumus valsts pasūtījumā attiecībā uz vidējo un augstāko profesionālo izglītību” (Latvijas Vēstnesis, 1997. gada 7. augusts). Darbs pamazām ir devis rezultātus, Profesionālās izglītības Likums ir pieņemts (Latvijas Vēstnesis, 1999. gada 30. jūnijs), tas sakārto daudzus jautājumus, arī par audzēkņu praksi. Pētījums par darba tirgus pieprasījumu ir veikts (Izglītības..., 1998.), bet šādi pētījumi būtu veicami regulāri, un to secinājumi operatīvi ieviešami profesionālās izglītības programmās. Ar ikviena pētījuma rezultātiem profesionālās izglītības un nodarbinātības jomā būtu iepazīstināma plaša sabiedrība, lai secinājumi būtu pieejami visām ieinteresētajām personām, un it īpaši – potenciālajiem audzēkņiem.

Deklarācija par Ministru kabineta darbu (Diena, 1999. gada 16. jūlijs) liecina par mērķu sašaurināšanu, attiecībā uz profesionālo izglītību valdība apņemas: “veidosim uz darba tirgus pieprasījumu pamatotu profesionālās izglītības iestāžu tīklu”, kā arī solās nodrošināt nepārtrauktas profesionālās izglītošanās iespējas pieaugušajiem. Atklāts ir jautājums par valsts pasūtījumu attiecībā uz profesionālo izglītību, kas prasa saskaņotu iesaistīto ministriju rīcību, turpinās profesionālās izglītības reforma, kas, cerams, skars ne tikai skolu izvietojumu, bet arī mācību programmas, ievērojot pētījumu par darba tirgus pieprasījumu rezultātus, un arī šīs izglītības sistēmas vadību.

Avoti

- Izglītības iestādes Latvijā 1994./95. mācību gada sākumā. Rīga, 1996.
- Izglītības iestādes Latvijā 1995./96. mācību gada sākumā. Rīga, 1997.
- Izglītības iestādes Latvijā 1997./98. mācību gada sākumā. Rīga, 1998.
- Izglītības iestādes Latvijā 1998./99. mācību gada sākumā. Rīga, 1999.
- Izglītība 1998 – 2003. Izglītības attīstības stratēģiskā programma. Rīga, 1998. 268 lpp.
- Latvijas Profesionālās izglītības mācību iestādes. Statistikas dati. 1996./97. m. g. IV datu krājums. Rīga, 1997.
- Markausa I. M. Mūsu jaunieši darba tirgū. *Latvijas Vēstnesis*. 1997. 4. decembris
- Markausa I. M. the Professional Education of Young People and their Prospects in the Job Market. Institute of Economics Latvian Academy of Sciences. Activities in 1997/98. Riga, 1998., pp. 26.- 36.
- Nagle G. No skolas sola – bezdarbniekos. *Diena*. 1999. 7. jūnijs.
- Nagle G. Haoss profesionālās izglītības sistēmā. *Diena*. 1999. 8. jūn.
- NVD nepublicētie dati par arodskolu, vidējo speciālo mācību iestāžu un augstskolu absolventu – bezdarbnieku skaitu rajonos (1995. –1998. gads).
- Vocational education in Latvia: Present-day changes, problems and the need for reforms. Riga: Academic Information Center – Latvian National Observatory, 1997.

Latvijas darba potenciāla prognoze laikposmam līdz 2020. gadam Projection of labour potential in Latvia up to 2020

Darba potenciāla prognoze nepieciešama, lai apzinātu iespējamās pārmaiņas darbaspēka daudzumā un sastāvā, izvērtētu to dēļ sagaidāmās problēmas nodarbinātībā un laikus sagatavotos to novēršanai vai kompensācijai.

Rēķinoties ar nemitīgi pieaugošo darbaspēka kvalitātes lomu tā nodarbinātībā un visā tautsaimniecības attīstībā, darba potenciāla prognoze atšķirībā no demogrāfiskās raksturo arī iedzīvotāju izglītības līmeni kā integrējošu un kvantitatīvi visdrošāk izteicamu darbaspēka kvalitātes raksturlielumu. tāpēc darba potenciāla prognoze ietver 2 posmus:

1. iedzīvotāju skaita, to dzimuma un vecuma sastāva prognozi,
2. atsevišķo paaudžu un visa iedzīvotāju kopuma izglītības līmeņa prognozi atbilstoši paaudžu nomaīnai un paredzamajām demogrāfiskā sastāva pārmaiņām.

Iedzīvotāju prognozes metodika.

Iedzīvotāju prognoze aprēķināta 20 gadu laikposmam, tātad, izmantojot 1999. gada sākuma datus par iedzīvotāju skaitu un vecumsastāvu – uz 2004., 2009., 2014. un 2019. gada sākumu. Prognozes periods nepārsniedz 20 gadus, lai šī laikposma auglīgā vecuma sievietes jau būtu dzimušas, un viņu skaitu prognozes perioda tālākajā posmā neietekmētu iespējamās kļūdas turpmākā dzimstības līmeņa noteikšanā.

Aprēķinos izmantota vispārpieņemtā komponentu metode, pielietojot lauku un pilsētu iedzīvotāju 5 gadu vecumgrupu dzimstības un izdzīvošanas koeficientus, un katrā periodā pieskaitot vai atskaitot paredzamo migrācijas saldo ar migrējušo specifisko dzimumu un vecumsastāvu.

Sarežģītākais uzdevums prognozē ir turpmākajam laikposmam paredzamo dzimstības, mirstības un migrācijas procesu intensitātes noteikšana. Šai darbā mēdz izmantot gan iepriekšējā laikposmā, bet ilgākā par prognozes periodu, novēroto tendenci ekstrapolāciju, gan analogiju ar līmeni citās – līdzīgas demogrāfiskās attīstības pakāpes valstīs.

Latvijā pēdējos 20-25 gados dzimstības un mirstības dinamika ir vairākkārt mainījusies pretējos virzienos [Latvijas Demogrāfijas ...], tāpēc ekstrapolācijas paņēmieni nav izmantojami. Savukārt pielietot analogiju ar ilgstošas mierīgas attīstības valstīm pārejas perioda grūtības pārdzīvojošai Latvijai nebūtu korekti, bet līdzīgu sociāli ekonomisko pāreju un demogrāfisko depresiju pārvarējušas valsts analoga vēsturē vēl nav. tāpēc dzimstības prognozē izmantoti 2 varianti: 1. – pēdējā – 1998. gada līmeņa saglabāšanās visa prognozes perioda laikā, un 2. – pakāpeniska speciālo dzimstības koeficientu pieaugums līdz Latvijā XX gs. otrajā pusē augstākajam piedzīvotajam līmenim 1989. gadā.

Protams, jārēķinās ar varbūtību, ka dzimstība turpinās samazināties. tomēr jau sasniegtais nepieredzēti zems dzimušo skaits uz 1 auglīgā vecuma sievieti – 1998. gadā – 1.12, kā arī kaut neliels, tomēr dzimušo skaita pieaugums 1999. gada pirmajā pusē ļauj cerēt, ka nāvējošā dzimstības samazināšanās ir beigusies. teorētiski var arī gadīties, ka paaudžu skaitliskai nomaīnai nepieciešamā dzimstība atjaunosies ātrāk par prognozējamo. tomēr valsts kritiskais ekonomiskais stāvoklis un lielā nabadzības izplatība nevar tikt pārvarēti dažos gados. turklāt 1999. gada vasarā izveidotās valdības eksperimenti sociālās drošības jomā var izraisīt iedzīvotāju neticību, ka pat necīga tautas vairākuma dzīves līmeņa paaugstināšanās netiks patvaļīgi pārtraukta. tādēļ paredzams, ka vēl pāris gadi būs nepieciešami, lai cilvēki atgūtu pašāvēību nākotnē gaidāmā labklājības kāpuma tendences noturībai un atsāktu paplašināt ģimenes.

Mirstība pēc krasas palielināšanās 90.-to gadu sākumā desmitgades otrajā pusē atkal samazinājās, un paredzamais mūža ilgums jaundzimušiem 1998. gadā pat nedaudz pārsniedza līdz šim labāko novēroto 80.-to gadu beigās. tomēr gadsimtu mijā pensijas vecumu pārsniegušām paaudzēm ar lielāko mirstības varbūtību ir bijuši visai smagi dzīves un darba

apstākļi visa viņu mūža laikā, tāpēc arī caurmērā vāja veselība (sk. šai izdevumā Darba potenciāla raksturojumā). Mūsdienās šim paaudzēm ir zems ienākumu līmenis un ierobežotas tā paaugstināšanas iespējas, salīdzinot ar jaunākajām paaudzēm. Šie apsvērumi nedod pamatu cerībām, ka viņu mirstība, salīdzinot ar iepriekšējām paaudzēm, jūtami samazināsies. turklāt viņu mirstības varbūtība ietekmētu tikai visu iedzīvotāju skaitu un sastāvu, bet ļoti niecīgā pakāpē darbības vecuma iedzīvotāju kontingentu. tāpēc darba potenciāla prognozē pieņemts, ka turpmākajos 20 gados mirstība un paredzamais mūža ilgums saglabāsies tuvu bāzes gada līmenim: vīriešiem 64.1 gads jaundzimušiem un sievietēm – 75.5.

Iepriekšējā mūsu 1995. gadā aprēķinātajā iedzīvotāju prognozē [Veselības ...] pieļāvām varbūtību, ka Latvijas iedzīvotāju skaita samazinājums migrācijas rezultātā līdz XX gs. beigām pakāpeniski mazināsies un jaunajā gadsimtā vairs neturpināsies. Prognozētā un 90.-to gadu otrajā pusē faktiski piedzīvotā ārējās migrācijas apjoma salīdzinājums liecina, ka tā mazināšanās ir pat pārsniegusi domāto:

1995. gadā	prognozēts	24 tūkst.,	bija	10.6;
1996. gadā	prognozēts	16 tūkst.,	bija	7.2;
1997. gadā	prognozēts	12 tūkst.,	bija	6.8;
1998. gadā	prognozēts	8 tūkst.,	bija	3.2;
1999. gadā	prognozēts	4 tūkst.,	bija	0.8 (I pusgadā);
Kopā	prognozēts	64 tūkst.,	bija	28.6.

Tāpēc prognozēt tālākos iedzīvotāju skaita zudumus migrācijas rezultātā nav pamata, un jaunajā prognozē uz XXI gadsimta pirmo piektdaļu tie nav paredzēti. tas gan nenozīmē migrācijas pārtraukšanu, bet iebraukušo un izbraukušo skaita aptuvenu līdzsvaru. Šī pieļāvuma attaisnošanās atkarīga no migrantu apmaiņas valstu labklājības līmeņa starpības iespējamās palielināšanās vai samazināšanās, taču tās prognozēšana pārsniedz mūsu iespējas.

Valsts iekšējās migrācijas prognozē pieņemts, ka nav ekonomiska pamata lauku iedzīvotāju skaita pieaugumam. tāpēc, ja laukos veidotos dabiskais pieaugums, tam atbilstošs cilvēku skaits pārceltos uz pilsētām. Faktiski valsts neatkarības atjaunošanas pirmajos gados zemes denacionalizācijas ietekmē notikušo daļas pilsētnieku pārcelšanos uz laukiem 90.-to gadu 2. pusē jau ir nomainījusi likumsakarīgā lauku jaunatnes migrācija uz pilsētām. tomēr lielākas dzīves dārdzības dēļ pilsētās tās intensitāte ir niecīga. turklāt paredzams, ka līdzīgi rietumvalstīm daļa turīgāko pilsētnieku turpmākajā laikposmā pārcelsies uz dzīvi ārpuspilsētā, un tas vismaz daļēji kompensēs lauku jauniešu migrāciju uz pilsētām. tādēļ prognozes aprēķinos lielāki par iespējamo dabisko pieaugumu lauku iedzīvotāju zudumi iekšējās migrācijas rezultātā nav paredzēti. Šī pieļāvuma attaisnošanās atkarīga no valsts reģionālās politikas, lauku attīstības programmas izpildes, investīciju izvietojuma u.tml. ekonomiskiem nosacījumiem.

Neviena prognoze un to starpā arī mūsu 1999. gadā aprēķinātie 2 Latvijas iedzīvotāju prognozes varianti, nevar pretendēt uz pilnīgu attaisnošanos, jo paredzēt visus iedzīvotāju ataudzi ietekmējošos ekonomiskos, sociālos un politiskos apstākļus nākamajiem 20 gadiem nav cilvēku spēkos. tomēr ciktāl visu iedzīvotāju un atsevišķu paaudžu skaitu noteic iepriekšējos 90 – 100 gados izveidojies bāzes gada iedzīvotāju sastāvs un paaudžu nomaiņas likumsakarības, prognozes pietiekami precīzi uzrāda neizbēgamās pārmaiņas vai skaita stabilitāti, ja negadās karš vai zemestrīce. tādēļ atsevišķām prognozes daļām ir atšķirīgas ticamības pakāpes: vēl nedzimušo paaudžu skaits un migrācijas izraisītās pārmaiņas, kas ir vairāk atkarīgas no vēl tikai gaidāmām norisēm prognozes periodā, pieder mazāk ticamām, bet jau dzimušo paaudžu nobriešana un novecošana – ticamākām.

Dažādie prognozes varianti nepieciešami tieši mazāk ticamo daļu iespējamās amplitūdas paredzēšanai, un tieši ar šīs amplitūdas lielumu atšķiras pēc tā vai cita scenārija aprēķinātie prognozes varianti.

Scenārijam, kas paredz bāzes gada dzimstības un mirstības saglabāšanos visā prognozes periodā, un pēc tā aprēķinātajam inerces variantam ir galvenokārt analītiska nozīme. tas dod iespēju novērtēt patreizējo norišu sekas un nepieciešamību mainīt vērojamo ataudzes norisi ietekmējošos apstākļus. Iespējami arī vairāki dinamiskie – optimistiskie vai pesimistiskie scenāriji, kas pieļauj viena vai visu ataudzes procesu intensitātes pārmaiņas, protams, iepriekšējās izpētes pamatotā pakāpē. Salīdzinot šos variantus var izvēlēties, kuru procesu ir

svarīgāk regulēt, un vērtēt, cik lielu efektu sekmīgas regulēšanas gadījumā varētu panākt. Lielu daudzumu aprēķināto prognozes variantu ir grūti salīdzināt. tāpēc ir lietderīgi iepriekš izspriest, kādi iedzīvotāju skaita un sastāva raksturlielumi ir visbūtiskākie noteiktam mērķim, un kurš scenārijs visvairāk attiecas tieši uz prognozējamo parādību.

Darba potenciāla galvenās komponentes – darbaspējīgo iedzīvotāju skaitu un sastāvu turpmākajiem 20 gadiem ar lielu ticamības pakāpi noteic jau dzimušo paaudžu skaits un mirstība vecumgrupās, kam piemīt samērā liela izdzīvošanas varbūtība. tāpat šīs grupas prognozei pie dažādiem scenārijiem iespējamās tikai necīgas atšķirības. taču darbaspējīgo skaita atjaunošana un vecumsastāva atjaunināšana pēc 20 gadiem būs atkarīga no šais 20 gados dzimušo skaita, tāpēc darba potenciāla prognozei būtiskāk ir variēt dzimstības un mazāk – mirstības scenārijus, kas atsaucas galvenokārt uz darbaspējīgo vecumu pārsniegušo iedzīvotāju skaitu. tāpēc darba *potenciāla prognozei* aprēķināti tikai 2 prognozes varianti, kas atšķiras tikai ar dzimstības līmeni:

- inerces variants, visā prognozes periodā saglabājoties 1998. gada dzimstības un mirstības speciālajiem koeficientiem; atražošanās neto koeficients 0.519;
- aktīvais variants, dzimstībai līdz prognozes perioda beigām pakāpeniski palielinoties līdz 1989. gada līmenim, bet mirstībai saglabājoties līdz šim viszemākajā 1998. gada līmenim; atražošanās neto koeficients 0.966.

Izglītības līmeņa prognozes metodika.

Latvijas izglītības potenciāla gaidāmās pārmaiņas no 1992. līdz 2010. gadam jau tika prognozētas minētā laikposma sākumā [Eglīte, 1994]. tolaik tika izdarīts pieņēmums, ka jaunākās paaudzes – prognozes bāzes gadā līdz 30 gadiem – turpmākajā dzīves posmā iegūs tādu pašu izglītības līmeni kā tobrīd izglītotākā 30-34 gadu vecā paaudze. Rēķinoties ar obligātās izglītības līmeņa samazinājumu atjaunotajā Latvijas valstī – 9 klases, salīdzinot ar padomju varas pēdējās desmitgadēs pastāvošo (vidējo), kā arī gaidāmo daļējas mācību maksas ieviešanu augstākajās izglītības pakāpēs, caurmēra izglītības līmeņa celšanās netika paredzēta. taču, ņemot vērā vispārējās attīstības un tai nepieciešamās izglītības kāpuma tendences pasaulē, mūsu agrākajā prognozē netika paredzēta izglītības līmeņa samazināšanās varbūtība. Vadoties no šiem apsvērumiem, izglītības līmeņa prognoze atsevišķās vecumgrupās tika izstrādāta vienā variantā, bet izglītības potenciāla prognoze visam iedzīvotāju kopumam – četrās: atkarībā no dzimstības, mirstības un migrācijas iespējamām pārmaiņām.

Faktiski 90. gadu pirmajā pusē pretēji agrāk prognozētajam jaunatnes izglītības aktivitāte uz laiku mazinājās: apmēram puse 9. klases beidzēju aprobežojās ar šo obligāto izglītības pakāpi, bet studijas uzsāka tikai nepilnas 2/5 no vidusskolas beidzēju sarukušā skaita (sk. 5. tab. šī izdevuma “Darba potenciāla raksturojums”). Desmitgades pēdējos gados, domājams, darba tirgus prasību ietekmē mācību aktivitāte no jauna pieauga. tomēr vairākas no šīm mazāk izglītotām paaudzēm jau sasniegušas 20-29 gadu vecumu, kad gatavība stāties vidusskolā vairumam ir mazinājusies. Līdz ar to jaunajā izglītības līmeņa un potenciāla prognozē iepriekš izmantotais izglītības līmeņa pārmantojamības variants no paaudzes paaudzē nav pielietojams.

Prognozējot Latvijas iedzīvotāju izglītību turpmākajiem 20 gadiem, tika ņemtas vērā gan 90. gados notikušās pārmaiņas izglītības valsts politikā un jauniešu izglītības aktivitātē šai laikposmā, gan darba tirgus prasības un nodarbinātības izredžu atšķirības cilvēkiem ar zemāku un augstāku kvalifikāciju [Eglīte, 1998].

Katra dzimuma un visu vecumgrupu iedzīvotāju sadalījums pa visiem iegūtās izglītības līmeņiem 80. - 90. gadu mijā atrodams 1989. gada tautskaites datos, bet tie izmantojami tikai paaudzēm, kam tautskaites brīdī bija ne mazāk par 40 gadiem [1989 ...]. Par turpmākajiem 10 gadiem vienlīdz pilnīgu datu nav, jo nākamā tautskaite vēl nav notikusi, bet iedzīvotāju reģistrā izglītības līmenis netiek atspoguļots.

Vajadzīgās detalizācijas pakāpes dati kā par visu valsti, tā pilsētu un lauku iedzīvotājiem aprēķināti Centrālajā Statistikas pārvaldē, izdarot viņas rīkotās Darbaspēka apsekojuma (1998. gada novembrī) primārās informācijas papildapstrādi (sk. 4. tab. šī izdevuma “Darba potenciāla raksturojums”). Kaut arī šīs ziņas iegūtas izlasesveida aptaujā un, stingri ņemot, nav pielīdzināmas tautskaites datiem, izlases kopuma apjoms un atlases metodika [Darbaspēks ...] pieļauj šo datu izmantošanu dažādu vecumgrupu pilsētu un lauku iedzīvotāju izglītības

samērošanai, kā arī 10 gadus notikušo mācību aktivitātes pārmaiņu konstatācijai. Šie paši regulāro darbaspēka apsekojumu rezultāti izmantoti dažāda izglītības līmeņa iedzīvotāju nodarbinātības līmeņa salīdzinājumiem, kas liecina par darba tirgus prasībām un atšķirīgajām cilvēku piemērošanās spējām šīm prasībām atkarībā no iegūtā izglītības līmeņa.

Savukārt mācību aktivitātes un tās pārmaiņu analīzei izmantoti statistiskie dati par dažāda līmeņa mācību iestāžu audzēkņu, beidzēju un iestājušos skaitu no 1990. līdz 1998. gadam [Latvijas Statistikas gadagrāmata, 1998 ...]. Pēc šiem datiem aprēķināts nākamā izglītības pakāpē mācības sākušo īpatsvars, kā arī, izmantojot arī demogrāfiskās statistikas datus par iedzīvotāju skaitu atbilstošās vecumgrupās, mācošos īpatsvars atbilstošās grupas jauniešu vidū (1. tab.).

Balstoties uz iegūtajām ziņām par izglītības aktivitātes pieaugumu un novērojamo citās Eiropas valstīs [Latvija un ...], kā arī augstākajiem sasniegtajiem izglītības rādītājiem 1999. gadā Latvijā, izstrādāts variants prognozei par 3 atšķirīgus izglītības līmeņus ieguvušo īpatsvaru katrā vecumgrupā. Iegūtā izglītības līmeņa atšķirības abiem dzimumiem, kā arī lauku un pilsētu, īpaši galvaspilsētas Rīgas iedzīvotāju izglītības īpatnības saglabātas atbilstoši faktiskajam stāvoklim bāzes gadā (sk. pielikuma tabulās).

Prognozē vadījāties no pieņēmuma, ka pamatizglītību vai arodizglītību iegūs 97% zēnu un 98% meiteņu, respektīvi, praktiski visi garīgi veselie. Rēķinoties ar augošo pamatskolas beidzēju mācību turpināšanu vidējās mācību iestādēs, prognozēts, ka tālāk nemācījušos īpatsvars 20 gadu laikā no jauna samazināsies līdz līmenim, kāds jau bija sasniegts 80. gadu beigās un mācības vidējās izglītības iestādēs daļa jauniešu turpinās līdz pat 24 gadu vecumam. tāda stāvokļa sasniegšana ir nepieciešams priekšnosacījums tālākai izglītībai un jaunu profesiju apguvei arī bez augstākās izglītības.

Savukārt studējušo īpatsvars jaunākajās paaudzēs, domājams, pārsniegs agrāk novēroto un tuvosies patreizējam Beļģijas un Somijas līmenim: 54% un 70% no vidusskolu beidzējiem [Latvijas un ...]. Augstāka studējušo īpatsvara sasniegšana atkarīga no valsts ekonomiskās attīstības tempa un virziena: vai ģimeņu materiālā nodrošinājuma līmenis atļaus skolot vairāk bērnu un vai tautsaimniecībā attīstīsies tās nozares, kurās nepieciešams lielāks augstākās kvalifikācijas kadru īpatsvars.

Nepieciešamības gadījumā cilvēki ar vidējo izglītību (ieskaitot nepabeigtu augstāko) studijas var sākt vai atsākt arī pēc 39 gadu vecuma, kas piedāvātajā prognozes variantā ir uzrādīts kā pēdējā izglītības līmeņa pārmaiņu robeža. tādējādi izstrādātā prognoze uzskatāma par visai pieticīgu, gandrīz vai inerces variantu, kas raksturo Latvijas darba potenciāla iespējas, ja valstī netiks īstenota aktīvāka – uz darbaspēka kvalitatīvo izaugsmi vērsta politika.

Darbspējas vecuma iedzīvotāju vidējā izglītības līmeņa prognoze aprēķināta atbilstoši katras vecumgrupas un dzimuma īpatsvaram un tās sadalījumam pa izglītības līmeņiem.

Darba potenciāla paredzamo pārmaiņu kvantitatīvai samērošanai aprēķināts arī visam darbaspējīgo kopumam vidējais skolas gadu skaits. Katrs izglītības līmenis pielīdzināts noteiktam skolas gadu skaitam:

- pamata izglītība atbilstoši obligātajam līmenim – 9 gadi, attiecinot to arī uz arodskolu beidzējiem un tādējādi aptuveni kompensējot mazāku pamatizglītības gadu skaitu vecākajām paaudzēm, kas pārtrauks darba gaitas pirms prognozes perioda beigām;
- vidējā izglītība, ņemot vērā garāko mācību laiku profesionālās vidējās izglītības iestādēs un tajās mācošos īpatsvaram – 13 gadi;
- augstākā izglītība, atbilstoši bakalaura un maģistra programmu apgūšanas ilgumam pēc vidusskolas – 17 gadi.

Reizinot iegūto katras paaudzes vidējo skolas gadu skaitu ar šīs paaudzes īpatsvaru darbaspējīgo vidū un tai atlikušo darba mūža ilgumu, iegūts nosacīts darba potenciāla rādītājs izglītības cilvēkgados.

Latvijas iedzīvotāju prognozējamais sadalījums pēc izglītības līmeņa vidēji Latvijā, % no vecumgrupas
 • Projected distribution of the population at age groups by level of education, %

Vecums • Age	2004			2009			2014			2019		
	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic	augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic
Vīrieši • Men												
15-19	-	25	70*	-	32	65	-	32	64	-	34	63
20-24	5	62	30	6	66	25	7	70	20	8	74	15
25-29	15	47	35	20	47	30	24	48	25	28	49	20
30-34	15	65	17	21	41	35	25	42	30	30	42	25
35-39	14	72	11	16	64	17	24	38	35	26	41	30
40-44	15	69	14	14	72	11	16	64	17	24	38	35
45-49	18	68	13	15	69	14	14	72	11	16	64	17
50-54	20	52	25	18	68	13	15	69	14	14	72	11
55-59	16	53	28	20	52	25	18	68	13	15	69	11
60-64	15	42	34	16	53	28	20	52	25	18	69	14
65-69	14	38	36	15	42	34	16	53	28	20	52	13
70+	13	33	32	14	38	36	15	42	34	16	53	28
Sievietes • Women												
15-19	-	35	62	-	36	62	-	37	61	-	37	61
20-24	9	71	18	10	73	15	11	77	10	12	81	5
25-29	24	56	18	25	53	18	30	53	15	32	56	10
30-34	22	68	8	26	54	18	28	52	18	34	49	15
35-39	21	72	5	23	67	8	27	53	18	29	51	18
40-44	25	68	6	21	72	5	23	67	8	27	53	18
45-49	22	71	7	21	68	6	21	72	5	23	67	8
50-54	21	67	11	22	71	7	25	68	6	21	72	5
55-59	18	59	19	21	67	11	22	71	7	25	68	6
60-64	14	54	26	18	59	19	21	67	11	22	71	7
65-69	13	45	31	14	54	26	18	59	19	21	67	11
70+	9	32	31	13	45	31	14	54	26	18	67	19

* sīkāk atkarībā no apdzīvotības tipa sk.pielikumā • differences by type of residence see in appendix

Iedzīvotāju skaita un sastāva paredzamās pārmaiņas.

Latvijas iedzīvotāju ataudzes intensitātei saglabājoties 1998. gada līmenī un izbeidzoties emigrācijas pārsvaram pār imigrāciju, valsts iedzīvotāju skaits turpmāko 20 gadu laikā saruktu līdz 2083 tūkstošiem, t.i., par gandrīz 15% (2. un 3. tab.), tomēr, ja dzimstība pakāpeniski pieaugtu līdz 80. gadu beigās jau piedzīvotajam līmenim, kopējie iedzīvotāju skaita zudumi nepārsniegtu 8% un iedzīvotāju kopskaits – 2246 tūkstošus (2. tab.).

2. tabula

Latvijas iedzīvotāju skaits laikposmā līdz 2019. gadam, tūkst.
• Population projection for Latvia up to 2019, thousands

Iedzīvotāju grupas • Groups of population	Faktiski • Actual	Prognoze • Project			
	1999	2004	2009	2014	2019
		Inerces variants • Constant scenario			
Pavisam • Total tai skaitā, gadu • of which at age, years	2439.4	2356.3	2277.1	2188.2	2082.8
0-14	452.0	348.8	285.1	276.3	262.9
15-59	1493.1	1497.8	1494.8	1417.2	1320.8
15-64	1633.8	1635.8	1609.7	1546.0	1459.2
60+	494.3	509.6	497.2	494.8	499.1
65+	353.6	371.7	382.7	366.0	360.7
no visiem pilsētās • of all urban	1683.6	1622.9	1560.4	1487.8	1403.1
Aktīvais variants • Probability scenario					
Pavisam • Total tai skaitā, gadu • of which at age, years		2369.4	2326.1	2290.8	2246.3
0-14		361.9	334.1	378.4	412.6
15-59		1497.8	1494.8	1417.3	1333.7
15-64		1635.7	1609.2	1546.2	1472.3
60+		509.6	497.2	495.1	500.0
65+		371.7	382.8	366.2	361.4
no visiem pilsētās • of all urban		1631.0	1590.6	1555.3	1510.8

Iepriekšējos prognozes aprēķinos 1995. gadā pēc līdzīgiem scenārijiem [Veselības ..., lpp. ...] tika pieļauti par apmēram 35 tūkstošiem lielāki iedzīvotāju skaita zudumi. Starptība apmēram 30 tūkstošu apjomā veidojas galvenokārt uz paredzētās ārējās migrācijas rēķina, kas, kā jau minēts metodikas sadaļā, faktiski bija mazāka nekā prognozēts atbilstoši cittautiešu izteikumiem aptaujās. Iespējams, ka straujāku izbraukšanu uz etnisko dzimteni bremsēja šo kaimiņvalstu ekonomiskās attīstības nepietiekami labvēlīgās norises vai arī dzīvokļu privatizācijas kavēšanās Latvijā. Jebkurā gadījumā izbraukšanas atlikšana mazina tās varbūtību, un jaunajā prognozes variantā paredzēt atliktās migrācijas īstenošanos nav pamata.

Otrs mazāk nozīmīgs dažādos gados veikto prognozes rezultātu atšķirību cēlonis ir necerēti straujais mūža ilguma pieaugums, samazinoties ārējo cēloņu izraisītajai priekšlaicīgajai mirstībai. Mūža ilgums jaundzimušiem pieauga vīriešiem no 60.7 gadiem 1994. gadā līdz 64.2 gadiem 1997. gadā; sievietēm attiecīgi no 72.9 līdz 75.9 gadiem [Latvijas demogrāfijas ...]. Pateicoties tam, mirušo skaita samazināšanās 90. gadu otrajā pusē nedaudz pārsniedza tālāko dzimstības samazināšanos tais pat gados un atbilstoši samazinājās iedzīvotāju skaita zudumi paaudžu maiņas gaitā: no 17.3 tūkstošiem 1994. gadā līdz 14.7 1997. gadā un 15.8 1998. gadā.

Diemžēl, mirstības mazināšanās, vienlaikus nepalielinoties dzimstībai, gan palīdz saglabāt lielāku iedzīvotāju skaitu, bet padara vēl straujāku iedzīvotāju sastāva novecošanos (1. att.). Saglabājoties bāzes gada – attiecīgi 1994. un 1998. gada dzimstības un mirstības intensitātei 2014.-2015. gadā bērnu īpatsvars sasniegtu atbilstoši 16.2 un 12.6%, bet 65 gadus un vecāku iedzīvotāju – 15.3 un 16.7% (4. tab.). Demogrāfiskā slodze uz 1 darbaspējīgo

kopumā gan nedaudz mazinātos. taču tikai uz neilgu laiku: kamēr pensijas vecumu sasniegušo skaits nepārsniegs skaitliski mazās 90.-tos dzimušās paaudzes, kas jau sākot ar 2005. gadu būs sasniegušas darbības vecumu. Ar šo gadu gaidāma nosacīti darbaspējīgo (15-64 gadus veco) absolūtā skaita un vēl pēc 10 gadiem – viņu īpatsvara mazināšanās iedzīvotāju sastāvā.

3. tabula

Latvijas iedzīvotāju skaita pārmaiņas laikposmā līdz 2019. gadam, % pret 1999. g.

• Projected changes of the Latvian population and main age groups, % to 1999

Iedzīvotāju grupas • Groups of population	Faktiski • Actual	Prognoze • Project			
	1999	2004	2009	2014	2019
		Inerces variants • Constant scenario			
Kopskaits • Total tais skaitā, gadu • of which at age, years	100.0	95.6	93.3	89.7	85.4
0-14	100.0	77.2	63.1	61.1	58.2
15-59	100.0	100.3	100.1	94.9	88.4
15-64	100.0	100.1	98.5	94.6	89.3
60+	100.0	103.1	100.5	100.1	101.10
65+	100.0	105.1	108.2	103.5	102.1
no visiem pilsētās • of all urban	100.0	96.4	92.7	88.4	83.3
Aktīvais variants • Probability scenario					
Kopskaits • Total tai skaitā, gadu • of which at age, years		97.1	95.4	93.9	92.1
0-14		80.0	43.9	83.7	91.3
15-59		100.3	100.1	94.9	89.3
15-64		100.1	98.5	94.6	90.1
60+		103.1	100.5	100.2	101.1
65+		105.1	108.2	103.6	102.2
no visiem pilsētās • of all urban		96.9	94.5	92.4	89.7

Savukārt, ja dzimstība pakāpeniski atjaunos 80.-to gadu otrās puses līmeni (aktīvais variants), bērnu skaits pēc 20 gadiem varētu tuvuoties vismaz XX gadsimta beigās vērojamam, bet viņu īpatsvars attiecīgi pieaugt (sk. 2. un 4. tab.). Demogrāfiskā slodze gan sarūkošā darbības skaita dēļ pieaugtu (4. tab.), tomēr tā būtu garantija darbības skaita atjaunošanai turpmākajā laikposmā, kādu līdzšinējā dzimstības līmeņa saglabāšanās nesola. Līdz ar to demogrāfiskās slodzes pieaugums ar laiku izbeigtos.

Darbības absolūtā skaita sagaidāmā mazināšanās salīdzināmās vecumgrupās – 15-59 vai 15-64 visā prognozes periodā paredzama attiecīgi 172 un 175 tūkstošu robežās, taču vienlaikus attālinot pensionēšanās vecumu līdz 62 vai vēlāk 65 gadiem un tādējādi palielinot darbības iedzīvotāju skaitu, pēdējo kopskaita samazināšanās varētu būt tikai 34 tūkstoši, kas ir aptuveni 3 reizes mazāk par patreizējo reģistrēto bezdarbnieku skaitu. Tādēļ ministru prezidenta Andra Šķēles brīdinājumam arodbiedrību pārstāvjiem 1999. gada 19. augustā, ka darbības skaita mazināšanās dēļ Latvijā trūkst darbības un arodbiedrības prasīst (kāda nolūkā?!) to piesaistīt no citām valstīm, nav īsta seguma.

Cita lieta ir *darbības sastāvs pēc vecuma un sagatavotības*, kas, stāvoklim neuzlabojoties, var neatbilst augošajām prasībām pret tā kvalitāti.

Darbības vecuma iedzīvotāju kopumu turpmākajos 20 gados veidos galvenokārt jau šodien dzīvojošās paaudzes. to starpā tagad šai vecumgrupai piederīgie līdz 45 gadu vecumam un jau dzimušie, kas pagaidām vēl nav sasnieguši darbības vecumu, un tikai pēc 2015. gada viņu skaitu papildinās pagaidām vēl nedzimušie. No tā secināms, ka darbības kopuma vecumsastāvs ir pietiekami precīzi aprēķināms un vairs nevar būtiski izmainīties, tā apjoms nevar kaut cik pieaugt, bet vienīgi stihiskas nelaimes gadījumā vēl vairāk sarukt.

Atbilstoši cilvēku skaitam jau dzimušajās paaudzēs un katrai vecumgrupai raksturīgai izdzīvošanas varbūtībai sagaidāms, ka darbaspējīgo jaunākās daļas (līdz 40 gadiem) īpatsvars to kopumā pakāpeniski samazināsies no 53.3% 1999. gada sākumā līdz 50.2% 2014. gadā un pat 47.8% 2019. gadā (2. att.), tikai šai pēdējā gadā vēl iespējama nedaudz mazāka jaunākās vecumgrupas īpatsvara mazināšanās, ja XXI gadsimta pašos pirmajos gados notiks kaut neliels dzimstības pieaugums. tomēr arī šai gadījumā jaunākā darbaspējīgo grupa diez vai sasniegs pusi no visiem. Reālo ekonomiski aktīvo iedzīvotāju sastāvu šis iespējama jaunāko darbaspējīgo skaita un īpatsvara pieaugums praktiski neiespaidos, jo vairumam 15-19 gadus vecu jauniešu, uz kuru rēķina var notikt darbaspējīgo kopuma tālākas novecošanās bremsēšana, vēl mācīsies.

Vienlaikus ar šīs ekonomiski nozīmīgākās iedzīvotāju grupas novecošanos to sastāvā nav gaidāma sieviešu īpatsvara mazināšanās kā tas būtu gaidāms, sasniedzot pensijas vecumu karā cietušajām paaudzēm: tikai no 51.9% 1999. gadā līdz 51.6% 2019. gadā. Kā zināms, vīriešu samērā lielākās priekšlaicīgās mirstības dēļ, jo vecāka paaudze, jo lielāks tajā sieviešu īpatsvars. No darbaspēka izglītības līmeņa viedokļa tā feminizācija būtu apsveicama, jo sievietēm, visās patreizējās darbības vecuma paaudzēs izglītības līmenis, kā jau minēts, ir augstāks nekā vīriešiem. Diemžēl to pašu nevar teikt attiecībā uz veselības stāvokli, īpaši vecākās paaudzēs (sk 6. tab. šī izdevuma "Darba potenciāla raksturojums"), tāpēc samērā lielāks sieviešu īpatsvars, īpaši reizē ar darbaspēka novecošanos var negatīvi ietekmēt darba laika lietderīgas izmantošanas pakāpi.

4. tabula

Latvijas iedzīvotāju vecumsastāvs laikposmā līdz 2019. gadam, % no kopskaita
• Share of the main age groups in Latvia up to year 2019, %

Iedzīvotāju grupas • Groups of population	Faktiski • Actual	Prognoze • Project			
	1999	2004	2009	2014	2019
		Inerces variants • Constant scenario			
Kopā • Total tai skaitā, gadu • of which at age, years	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
0-14	18.5	14.8	12.5	12.6	12.6
15-59	61.2	63.6	65.6	64.8	63.4
15-64	67.0	69.4	70.7	70.6	70.1
60+	20.3	21.6	21.8	22.6	24.0
65+	14.5	15.8	16.8	16.7	17.3
no visiem pilsētās • of all urban	69.0	68.9	68.5	68.0	67.4
Demogrāfiskā slodze • Demographic barber tai skaitā: • of which:	493	440	415	416	427
bērnu 0-14 • under working age	277	213	177	179	180
65+	216	227	238	237	247
Aktīvais variants • Probability scenario					
Kopā • Total tai skaitā, gadu • of which at age, years		100.0	100.0	100.0	100.0
0-14		15.3	14.4	16.5	18.4
15-59		63.2	64.3	61.9	59.4
15-64		69.0	69.2	67.5	65.5
60+		21.5	21.4	21.6	22.3
65+		15.7	16.5	16.0	16.1
no visiem pilsētās • of all urban		68.8	68.4	67.9	67.2
Demogrāfiskā slodze • Demographic barber tai skaitā: • of which:		448	442	482	527
bērnu 0-14 • under working age		221	208	245	282
65+		227	238	237	245

Jāsecina, ka būtu pēdējais laiks aktivizēt jaunāko un arī brieduma gadus vēl tikko sasniegušo iedzīvotāju veselības uzturēšanu, jo īpaši sekmējot veselīga dzīvesveida izplatību un darba slodzes ierobežošanu, lai lielam lielam jauniešu un arī nodarbināto skaitam atliktu laika un spēka pilnvērtīgai aktīvai atpūtai. Nepieļaujot viņu caurmēra veselības stāvokļa pasliktināšanos ar katru nodzīvoto mūža gadu, kā tas ir noticis ar patreiz pusmūžu pārsniegušajām paaudzēm, varētu vismaz daļēji kompensēt darbaspējīgo sastāva neizbēgamās novecošanās negatīvās sekas. tomēr pagaidām mūsu rīcībā nav informācijas un metožu, lai novērtētu vēl neuzsāktu veselības veicināšanas pasākumu ietekmi uz dažādu vecumu sasniegušo iedzīvotāju turpmākajām veselības pārmaiņām. Analogi ar attīstītāko valstu dažāda vecuma iedzīvotāju veselības stāvokli, kas ir sasniegts visā viņu iepriekšējā mūža laikā, nebūtu korekti.

Par darbaspējīgo *vidusmēra izglītības līmeni un tā pārmaiņām* paaudžu maiņas un darbaspējīgo vecumsastāva novecošanās rezultātā tika veikti prognozes aprēķini, jo izglītības līmenis ir pietiekami pamatoti kvantificējams raksturlielums.

Kā jau minēts metodikas sadaļā, balstoties uz 90.-to gadu otrā pusē strauji augošo jauniešu mācību aktivitāti, paredzams darbaspējīgo vecumu vēl nesasniegušo paaudžu caurmēra izglītības līmeņa pieaugums, salīdzinājumā ar 90.-to gadu pirmajā pusē obligāto izglītību ieguvušajiem (sk. 1. tab.) tika pieļauts, ka skolas gaitas vēl nebeigušās un pat nesākušās paaudzes ar savu izglītības līmeni – vidējo un augstāko izglītību ieguvušo īpatsvaru – pārspēs pat līdzšinējās visizglītotākās paaudzes. tomēr iedzimto garīgo spēju atšķirībām, attīstības iespēju dažādības ģimenē, tālākās izglītošanās pieejamības ierobežojumu dēļ nabadzīgākajiem un attālākos apvidos dzīvojošiem jauniešiem, nevar cerēt, ka pilnīgi visi no viņiem iegūs augstāko un pat vidējo izglītību. tāpēc katras paaudzes caurmēra izglītības līmenis ir ierobežots.

Ņemot vērā katras paaudzes vīriešu un sievietes, pilsētnieku un laucinieku iegūto un vēl iegūstamo izglītības līmeni, kā arī šo demogrāfisko grupu īpatsvaru darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju kopumā, vidējais viena darbaspējīgā izglītības līmenis skolas gados var pieaugt no 12.13 1998. gadā līdz 13.25 2019. gadā jeb par 9.2% (5. tab.). Iespējamais dzimstības un darbaspējīgo jaunākās paaudzes skaitliskais pieaugums prognozes perioda laikā spēj ienest pārāk niecīgas abu prognozes variantu atšķirības, lai tās ietekmētu vidējo izglītības līmeni. tādejādi lielāks izglītības līmeņa pieaugums tuvākajos 20 gados diez vai ir sasniedzams. tas nozīmē darbaspējīgo skaitliskās mazināšanās kompensāciju ar tā kvalitatīvo uzlabošanu. tomēr jāņem vērā, ka līdzīgas norises notiek arī citur pasaulē, un nav zināms, vai citās valstīs darbaspēka kvalitatīvās izaugsmes tempi nebūs straujāki nekā Latvijā. Līdz ar to darbaspējīgo izglītības līmeņa pieaugums var būt nepietiekams tā konkurētspējas kāpumam.

Papildus būtu nepieciešama klātienē mācības jau beigušo paaudžu tālākizglītība, papildinot zinības un arī formālo izglītības līmeni līdztekus darbam. Zināms, ka gatavība mācīties tāpat kā līdzšinējais līdzekļu ieguldījums izglītībā ir apgriezti proporcionāli cilvēka sasniegtajam vecumam jeb atlikušajam darba mūža ilgumam, kad iegūtās zināšanas varētu likt lietā. tāpēc *darba potenciāla prognozē* tā pārmaiņu vērtējumam izmantojam papildu parametru – atlikušā darba mūža ilgumu gados. Reizinot to ar katras paaudzes pārstāvju skaitu un vidējo skolas gadu skaitu, ieguvām integrālu darba potenciāla raksturojumu nosacītos izglītības cilvēkgados.

Neraugoties uz vidējā izglītības līmeņa celšanos, darbaspējīgo skaita mazināšanās un viņu sastāva novecošanās noteic kopējo darba potenciāla sagaidāmo mazināšanos no 521 miljona izglītības cilvēkgadu 1999. gadā un 538 miljoniem 2004. gadā līdz 460 miljoniem 2019. gadā (3. att.).

Kā jau bija sagaidāms, darbaspējīgo jaunākās daļas īpatsvars šādi aprēķinātā darba potenciālā ir lielāks nekā viņu skaits: bāzes gadā attiecīgi 74.5 un augstāk minētie 53.3%. tomēr sakarā ar jaunāko īpatsvara mazināšanos kopskaitā, turpmākajos gados sagaidāma arī viņu lomas mazināšanās darba potenciāla integrālajā raksturojumā līdz pat 70.3% -70.6% (divos prognozes variantos).

Iedzīvotāju vidējā izglītības gadu skaita prognoze no 1999. – 2019. gadam
 • Average Number of Actual and Projected Schooling Years at Age Groups in Latvia up to 2019

Vecums • Age	1999				2004				2009				2014				2019							
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	
15 - 19	9,47	9,16	9,37	9,61	9,73	10,11	9,73	9,97	10,23	10,08	10,37	9,91	10,19	10,32	10,19	10,35	10,35	10,18	10,14	10,14	10,35	10,35	10,24	10,24
20 - 24	12,23	10,32	11,66	12,45	11,55	12,24	11,95	11,95	12,36	11,78	12,45	11,65	12,17	12,57	12,17	12,81	12,40	12,40	12,27	12,27	13,07	13,07	12,66	12,66
25 - 29	11,57	12,79	12,16	11,85	11,85	12,86	12,50	12,50	13,15	12,29	13,13	11,73	12,68	13,09	12,68	13,44	13,02	13,02	12,94	12,94	13,70	13,70	13,32	13,32
30 - 34	12,97	13,56	13,26	13,56	12,69	13,38	13,03	13,03	13,38	12,25	13,18	11,69	12,72	13,18	12,72	13,22	12,90	12,90	12,90	12,90	13,51	13,51	13,20	13,20
35 - 39	12,83	13,66	13,25	13,66	12,84	13,42	13,14	13,14	13,45	12,69	13,27	12,85	13,04	13,41	13,04	13,22	12,75	12,75	12,53	12,53	13,25	13,25	12,89	12,89
40 - 44	13,10	13,56	13,34	13,56	12,84	13,35	13,26	13,26	13,65	12,84	13,44	12,81	13,14	13,44	12,70	13,39	13,05	13,05	12,34	12,34	13,15	13,15	12,76	12,76
45 - 49	12,52	13,27	12,92	13,27	13,09	13,58	13,35	13,35	13,58	12,83	13,25	12,83	13,25	13,64	13,25	13,43	13,14	13,14	12,69	12,69	13,38	13,38	13,04	13,04
50 - 54	11,88	12,72	12,34	12,72	12,79	13,28	13,06	13,06	13,29	13,20	13,40	11,87	13,40	13,57	13,40	13,62	13,31	13,31	12,93	12,93	13,41	13,41	13,18	13,18
55 - 59	11,13	11,92	11,57	11,92	12,43	12,60	12,53	12,53	12,60	13,31	13,04	12,55	13,04	13,31	13,04	13,30	13,39	13,39	12,86	12,86	13,67	13,67	13,31	13,31
60 - 64	10,96	11,31	11,17	11,31	11,39	11,97	11,73	11,73	11,97	12,23	12,45	12,85	12,45	12,60	12,45	13,30	12,97	12,97	13,06	13,06	13,58	13,58	13,36	13,36
65 - 69	10,32	9,66	9,92	9,66	11,00	11,24	11,15	11,15	11,24	11,39	11,92	12,85	11,71	11,92	12,22	12,56	12,43	12,43	12,48	12,48	13,27	13,27	12,97	12,97
70 >	9,89	9,07	9,31	9,07	10,22	10,22	9,72	9,72	9,51	11,00	11,11	11,15	11,11	11,15	11,11	11,83	11,70	11,70	12,21	12,21	12,46	12,46	12,38	12,38
Kopā	11,54	11,87	11,72	11,87	11,88	12,13	12,02	12,02	12,13	12,12	12,36	12,89	12,36	12,57	12,36	12,89	12,64	12,64	12,53	12,53	13,11	13,11	12,85	12,85
15 - 64	11,73	12,50	12,13	12,50	12,08	12,75	12,43	12,43	12,75	12,27	12,94	12,81	12,62	12,94	12,62	13,16	12,81	12,81	12,56	12,56	13,25	13,25	12,92	12,92
15 - 39	11,50	12,44	11,96	12,44	11,68	12,45	12,06	12,06	12,45	11,83	12,55	12,45	12,19	12,55	12,19	12,83	12,45	12,45	12,37	12,37	13,02	13,02	12,69	12,69
40 - 64	12,02	12,57	12,32	12,57	12,59	13,06	12,85	12,85	13,06	12,81	13,33	13,10	13,10	13,35	13,10	13,48	13,18	13,18	12,76	12,76	13,44	13,44	13,12	13,12

Vecums • Age	1999				2004				2009				2014				2019							
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Sievietes • Women	Vīrieši • Men	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	
15 - 19	9,47	9,16	9,37	9,61	9,73	10,11	9,73	9,97	10,23	10,08	10,37	9,91	10,19	10,32	10,19	10,35	10,35	10,18	10,14	10,14	10,35	10,35	10,24	10,24
20 - 24	12,23	10,32	11,66	12,45	11,55	12,24	11,95	11,95	12,36	11,78	12,45	11,65	12,17	12,57	12,17	12,81	12,40	12,40	12,27	12,27	13,07	13,07	12,66	12,66
25 - 29	12,02	12,50	12,16	12,79	11,85	12,86	12,50	12,50	13,15	12,29	13,13	11,73	12,68	13,09	12,68	13,44	13,02	13,02	12,94	12,94	13,70	13,70	13,32	13,32
30 - 34	13,47	12,75	13,26	13,56	12,69	13,38	13,03	13,03	13,38	12,25	13,18	11,69	12,72	13,18	12,72	13,22	12,90	12,90	12,90	12,90	13,51	13,51	13,20	13,20
35 - 39	13,48	12,72	13,25	13,51	12,79	13,25	13,14	13,14	13,29	13,20	13,40	12,56	13,04	13,31	13,04	13,30	13,39	13,39	12,86	12,86	13,67	13,67	13,31	13,31
40 - 44	13,51	12,89	13,34	13,51	12,84	13,42	13,26	13,26	13,45	12,69	13,27	12,85	13,14	13,41	13,04	13,22	12,75	12,75	12,53	12,53	13,25	13,25	12,89	12,89
45 - 49	13,21	12,10	12,92	13,21	13,53	13,53	13,35	13,35	12,87	13,45	13,45	12,80	13,25	13,45	13,29	13,14	13,14	13,14	13,23	13,23	13,58	13,58	13,04	13,04
50 - 54	12,81	11,08	12,34	12,81	13,49	13,49	13,06	13,06	11,83	13,72	13,72	12,54	13,40	13,49	13,64	13,31	13,31	13,31	13,46	13,46	12,52	12,52	13,18	13,18
55 - 59	12,04	10,47	11,57	12,04	11,87	12,84	12,53	12,53	11,67	13,31	13,31	12,27	13,04	13,56	13,56	13,48	13,48	13,48	13,48	13,48	12,89	12,89	13,31	13,31
60 - 64	11,74	9,85	11,17	11,74	12,10	12,10	11,73	11,73	10,83	12,74	12,74	11,64	12,45	13,21	13,21	12,88	12,88	12,88	13,54	13,54	12,88	12,88	13,36	13,36
65 - 69	10,59	8,43	9,92	10,59	11,60	11,60	11,15	11,15	10,09	12,11	12,11	10,75	11,71	12,77	12,77	12,43	12,43	12,43	13,27	13,27	12,07	12,07	12,97	12,97
70 >	9,71	7,27	9,31	9,71	10,31	10,31	9,72	9,72	8,38	11,62	11,62	9,87	11,11	12,17	12,17	11,70	11,70	11,70	12,80	12,80	11,23	11,23	12,38	12,38
Kopā	12,01	10,96	11,72	12,01	12,36	12,36	12,02	12,02	11,58	12,70	12,70	11,58	12,36	12,97	12,97	12,64	12,64	12,64	13,19	13,19	12,10	12,10	12,85	12,85
15 - 64	12,43	11,41	12,13	12,43	12,72	12,72	12,81	12,81	11,91	13,13	13,13	12,11	12,81	13,13	13,13	12,85	12,85	12,85	13,12	13,12	12,22	12,22	12,92	12,92
15 - 39	12,16	11,49	11,96	12,16	12,34	12,34	12,06	12,06	11,45	12,53	12,53	11,46	12,19	12,85	12,85	12,45	12,45	12,45	13,12	13,12	11,93	11,93	12,69	12,69
40 - 64	12,72	11,31	12,32	12,72	13,13	13,13	12,85	12,85	12,11	13,33	13,33	12,50	13,10	13,39	13,39	13,36	13,36	13,36	13,36	13,36	12,55	12,55	13,12	13,12

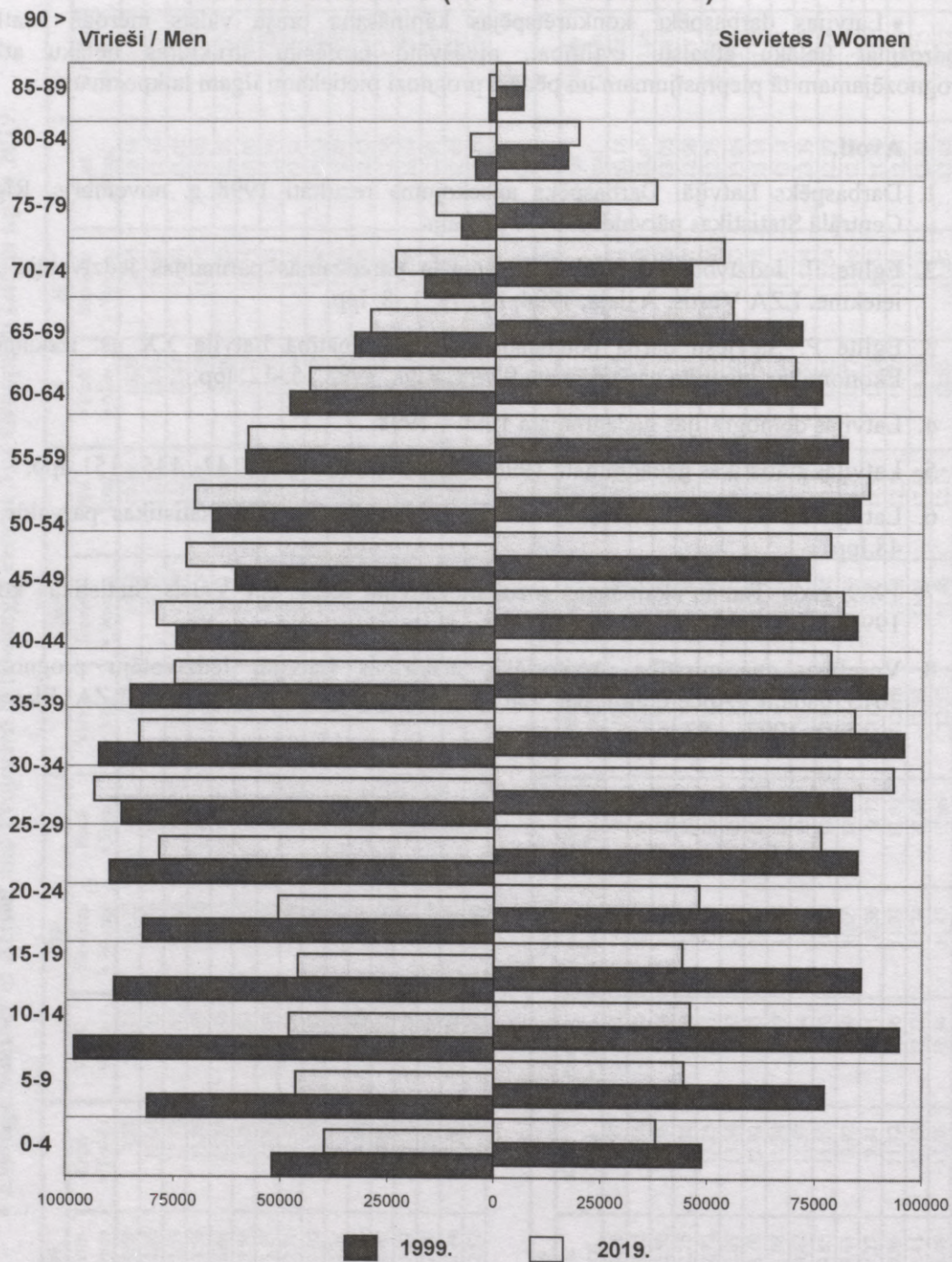
Tādējādi veikto prognozes aprēķinu rezultāti liecina, ka

- darbaspēka komplektēšanā uzņēmējiem vismaz 20 gadu laikposmā arvien mazāk būs iespēju izvēlēties kadrus tikai no jauniešu vidus, un viņu cena darba tirgū vēl pieaugs;
- ierobežotāka darbaspēka pieprasījuma apstākļos atšķirības dažāda vecuma iedzīvotāju nodarbinātības un vidējā ienākumu līmenī var vēl pieaugt;
- nodarbināto tālākizglītībā ieguldīto līdzekļu atdeve līdz ar viņu sastāva novecošanos var mazināties;
- Latvijas darbaspēka konkurētspējas kāpināšana prasa valsts mērogā neatliekami nodrošināt lielāku atbalstu izglītībai, piedāvāto profesiju struktūras lielāku atbilstību prognozējamam tā pieprasījumam un pēdējā prognozi pietiekami ilgam laikposmam.

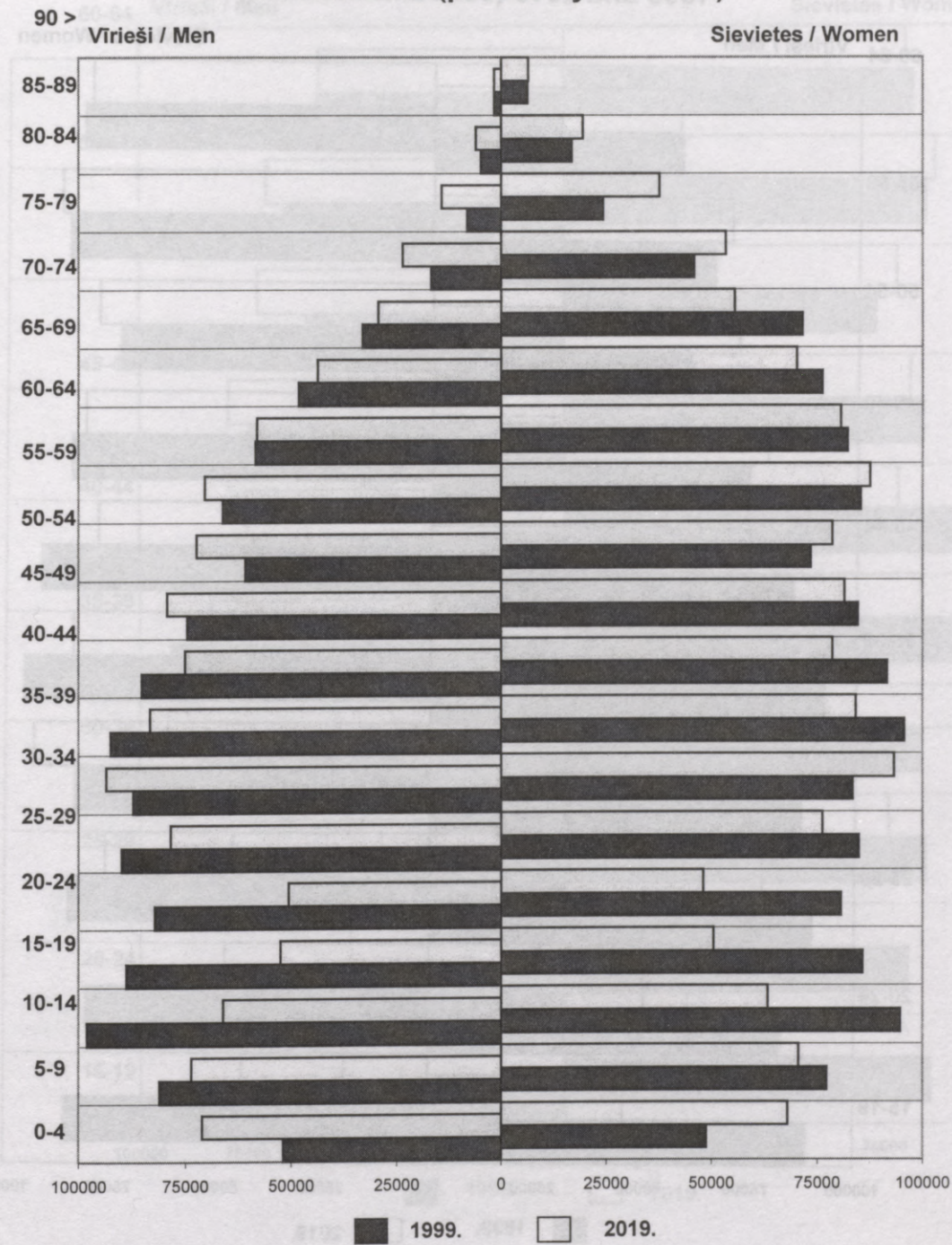
Avoti.

1. Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. g. novembris. Rīga: LR Centrālā Statistikas pārvalde, 1999. g. maijs
2. Eglīte P. Iedzīvotāju izglītības potenciāla paredzamās pārmaiņas iedzīvotāju sastāva ietekme. LZA Vēstis, A daļa, 1994, Nr.7/8, 1.-8. lpp.
3. Eglīte P. Sieviešu darba potenciāls un nodarbinātība Latvijā XX gs. izskaņā. LZA Ekonomikas institūta gadagrāmata 97/98. Rīga, 1998., 5.-12. lpp.
4. Latvijas demogrāfijas gadagrāmata 1990 – 1998
5. Latvijas statistikas gadagrāmata 1998, Rīga: LR CSP, 1998, 142., 145., 151. lpp.
6. Latvija un Eiropas Savienības valstis. Rīga: LR Centrālā Statistikas pārvalde, 1999, 48 lpp.
7. 1989. gada Tautas skaitīšanas rezultāti Latvijā. Rīga: LR Valsts Statistikas komiteja, 1992, 180.-185. lpp.
8. Veselības un mirstības teritoriālās atšķirības Latvijā. Iedzīvotāju prognoze līdz 2015. gadam /Apcerējumi par Latvijas iedzīvotājiem Nr.2. Rīga: LZA Ekonomikas institūts, 1997. – 87 lpp.

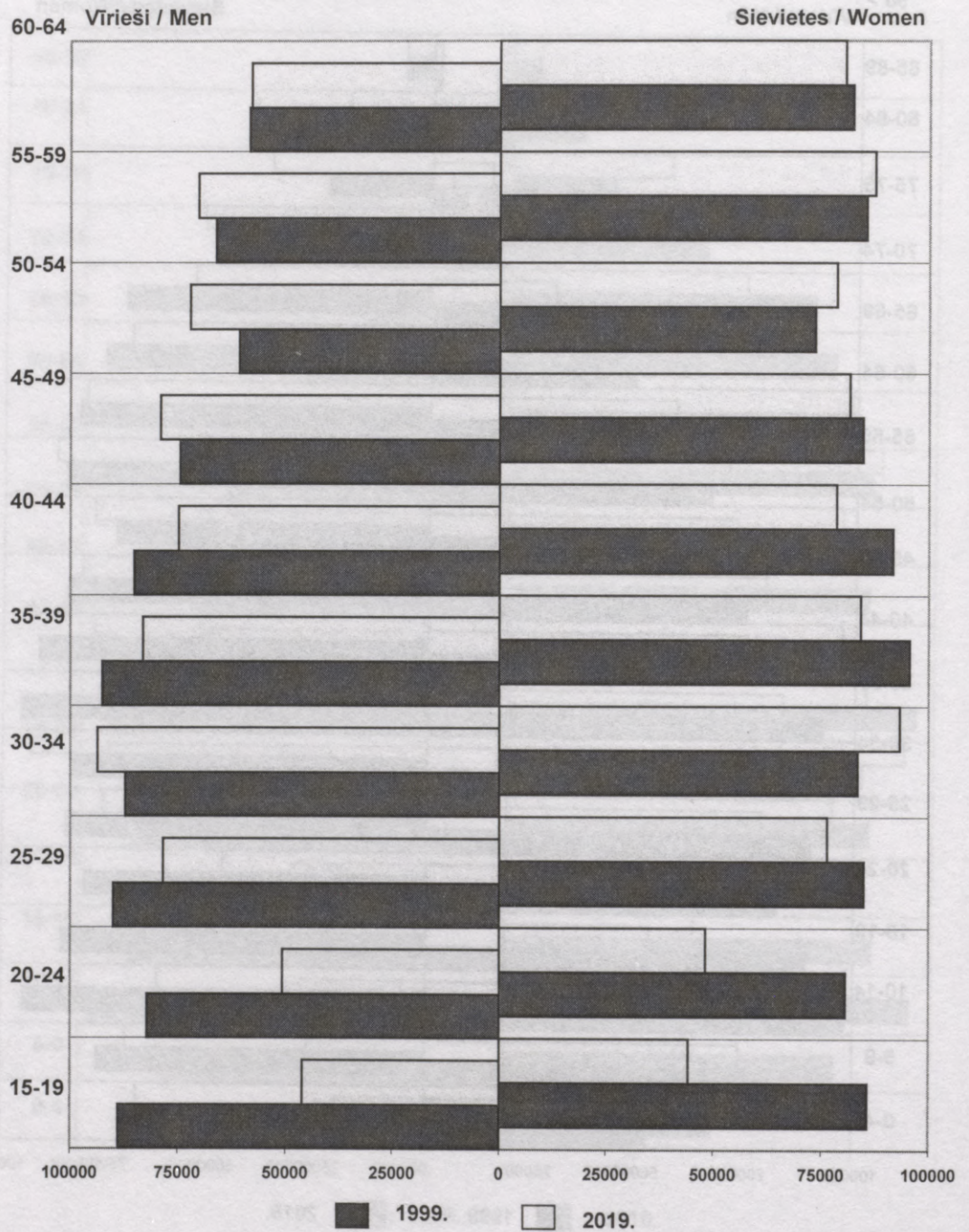
iedzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs
1999. un 2019. gadā (inerces variants) /
Age Composition of Latvian Population
in 1999 and 2019 (constant scenario)

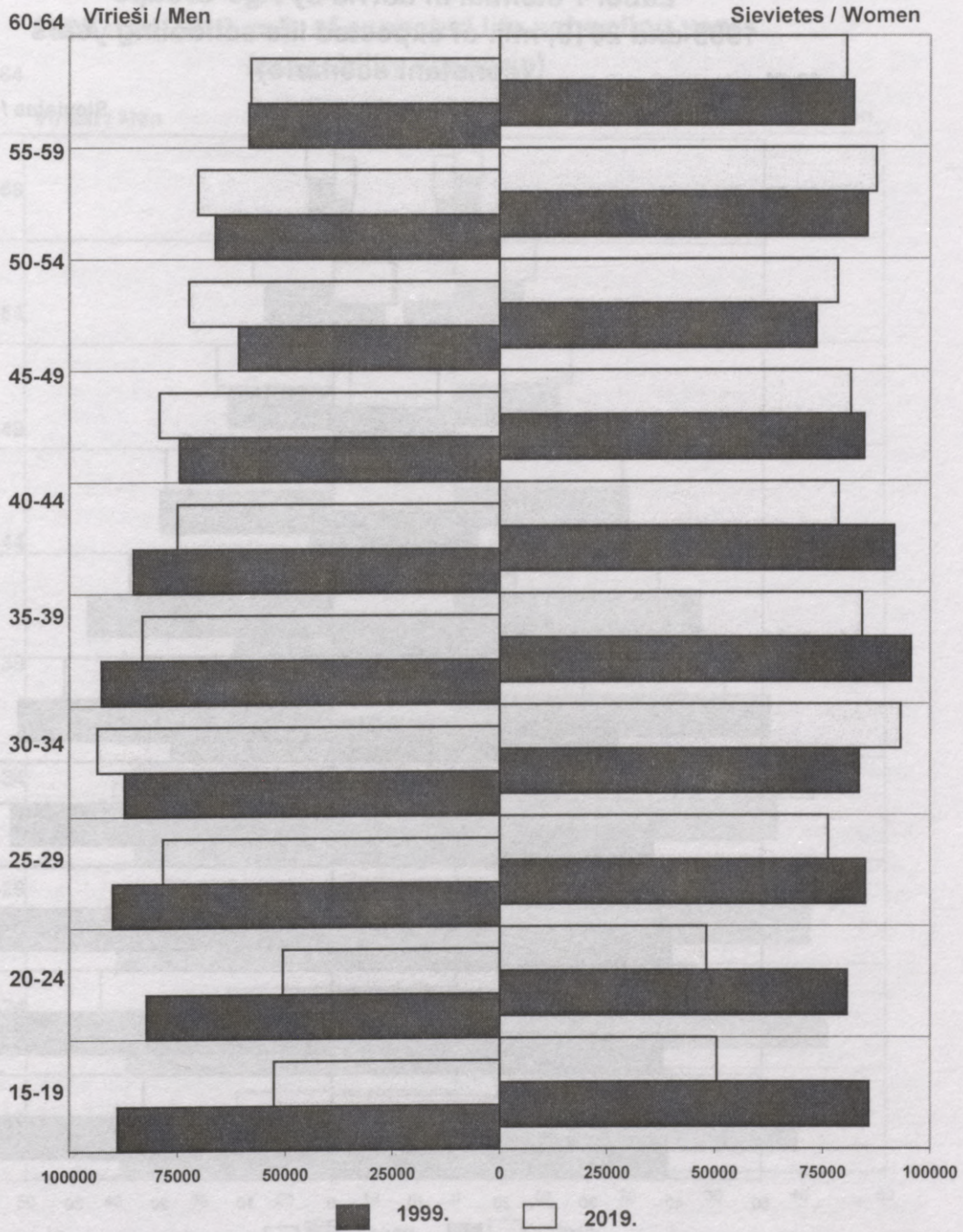
ledzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs
 1999. un 2019. gadā (aktīvais variants) /
 Age Composition of Latvian Population
 in 1999 and 2019 (probability scenario)

Darbaspējīgā vecuma ledzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs 1999. un 2019. gadā (inerces variants)
Age Composition of Working Age Population in Latvia in 1999 and 2019 (constant scenario)

Darbaspējīgā vecuma ledzīvotāju dzimuma un vecumsastāvs 1999. un 2019. gadā (aktīvais variants)
 Age Composition of Working Age Population in Latvia in 1999 and 2019 (probability scenario)

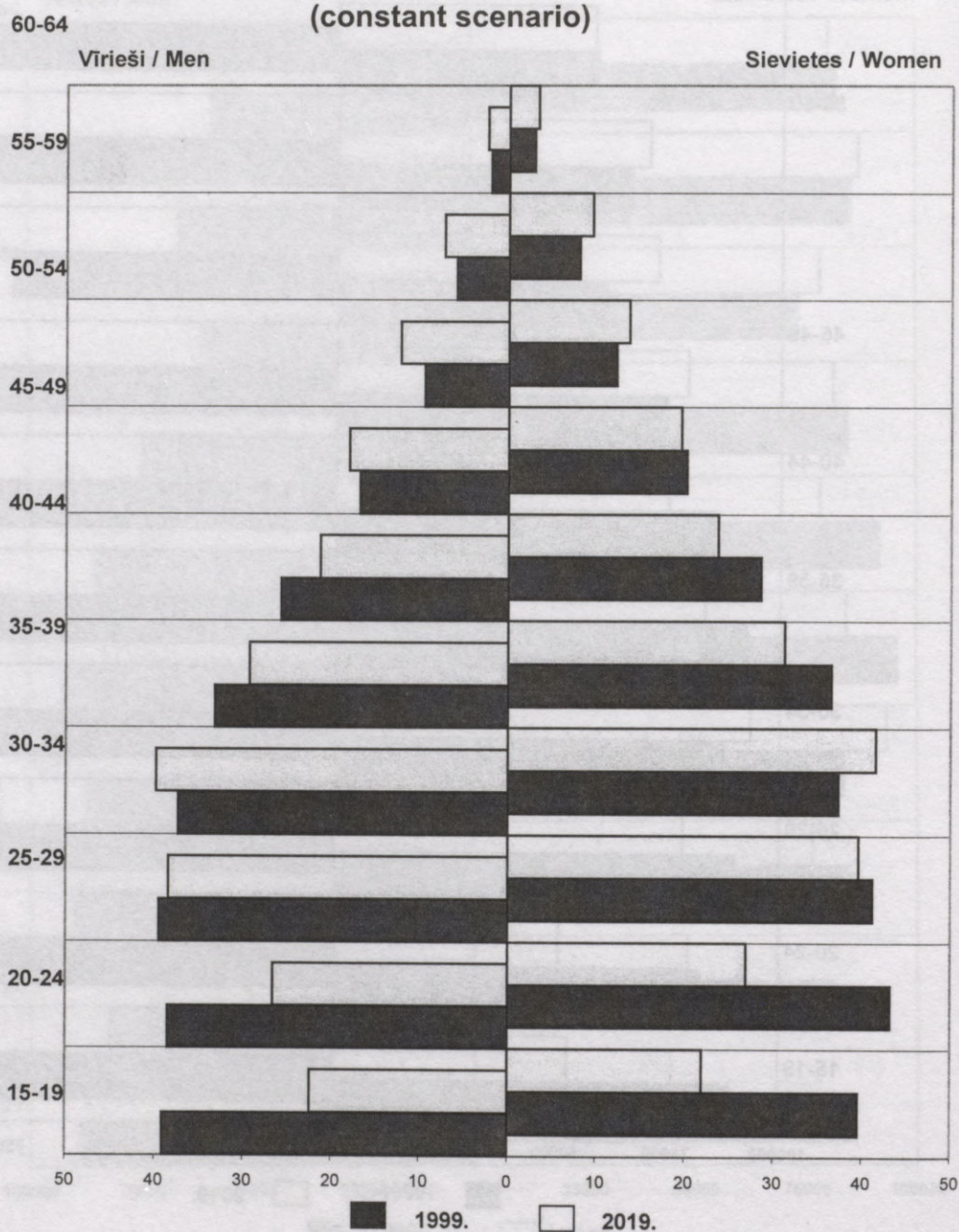

Kopējā darba potenciāla sadalījums pa vecuma grupām
(izglītības cilvēkgadi, miljoni)

1999. un 2019. gadā (inerces variants)

Labor Potential in Latvia by Age Groups

1999 and 2019, mlj. of expected life schooling years
(constant scenario)

Kopējā darba potenciāla sadalījums pa vecuma grupām
(izglītības cilvēkgadi, miljoni)

1999. un 2019. gadā (aktīvais variants)

Labor Potential in Latvia by Age Groups

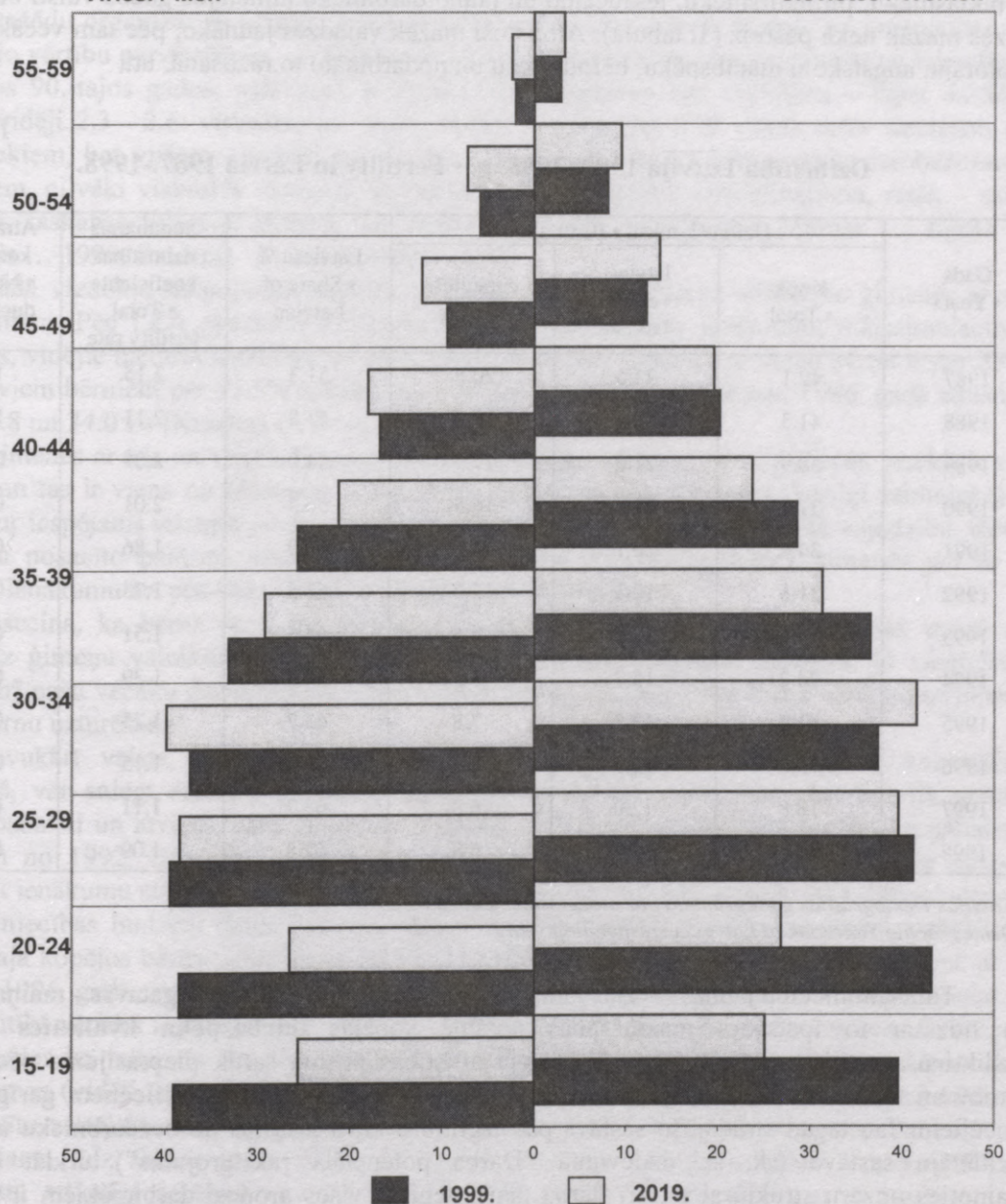
1999 and 2019, mlj. of expected life schooling years

(probability scenario)

60-64

Vīrieši / Men

Sievietes / Women

Valsts ieguldījums darba potenciāla atjaunošanā The state's investments in reproduction of labour potential

1998. gadā dzimušie 2005. gadā sāks skolas gaitas, 2017. gadā studijas, dienestu armijā vai darba gaitas, daļa veidos savas ģimenes, gaidīs bērnus. tātad katram savā darba jomā jāērēķinās ar to, ka desmit gadus pēc kārtas nemitīgi mazinoties Latvijā dzimušo skaitam, pirmklasnieku, pirmkursnieku, iesaucamo un jauno darbinieku minētajos gados valstī būs divas reizes mazāk nekā pašreiz (1. tabula). Atbilstoši mazāk vajadzēs jaunāko, pēc tam vecāko klašu skolotāju, augstskolu mācītspēku, bērnu preču un nodarbināto to ražošanā, utt.

1. tabula

Dzimumstība Latvijā 1987.-1998. g. • Fertility in Latvia 1987.-1998.

Gads • Years	Dzimuši, tūkst. • Birth, thou			Latviešu % • Share of Latvian	Summārais dzimumstības koeficients • Total fertility rate	Atražošanās koeficients • Net repro- duction rate
	Kopā • Total	latvieši • ethnic latvian	cittautieši • others			
1987	42.1	21.6	20.5	51.3	2.15	1.029
1988	41.3	21.4	19.9	51.8	2.11	1.021
1989	38.9	21.0	17.9	54.0	2.05	0.966
1990	37.9	21.4	16.5	56.5	2.01	0.958
1991	34.6	20.1	14.5	58.0	1.86	0.884
1992	31.6	19.1	12.2	61.5	1.73	0.818
1993	26.8	17.2	9.6	64.5	1.51	0.721
1994	24.2	15.7	8.5	64.8	1.39	0.657
1995	21.6	13.8	7.8	63.7	1.25	0.583
1996	19.8	12.5	7.3	63.4	1.15	0.543
1997	18.8	12.0	6.8	63.7	1.11	0.516
1998	18.4	11.6	6.8	62.8	1.09	0.519

* Latvijas Demogrāfijas gadagrāmata par atbilstošiem gadiem
• Demographic Yearbook of Latvia corresponding years

Tautsaimniecībā jaunās – visus jauninājumus ātri uztvert un apgūt gatavās - maiņas skaita un līdz ar to īpatsvara mazināšanās nozīmē kopējās **darbaspēka kvalitātes** relatīvu pasliktināšanos. Kā zināms, pēcindustriālajā attīstības posmā sarūk pieprasījums pēc mazāk skolotiem fiziskā darba darītājiem un pieaug vajadzība pēc augsti kvalificētiem garīgā darba veicējiem. Jau tagad strādājošo sastāvs pēc izglītības krasi atšķiras no bezdarbnieku un darba meklētāju sastāva (sk. šai izdevumā “Darba potenciāla raksturojums”). turklāt nemitīgi mainoties nozaru struktūrai un arī darba paņēmieniem visos arodos, darbiniekiem ir jābūt ar pietiekami augstu vispārējo izglītību, lai īsā laikā spētu apgūt vai nu jaunumus savā profesijā vai pavisam citu arodu. turklāt jauniešu izglītošanā ieguldītie līdzekļi dos atdevi ilgāku laiku, nekā pārkvalificējoties jau nobriedušiem cilvēkiem.

Tas, dabiski, prasa ilgākus sākotnējos skolas gadus un lielākus izdevumus, bet tie sevi attaisno. Pasaules vadošo darba ekonomistu darbos jau 70.-tos gados ar pārliecinošiem aprēķiniem ir pierādīts, ka ieguldījumi cilvēkkapitāla vairošanā, respektīvi, izglītībā atmaksājas labāk par citiem. turklāt tie jāizdara pirms investīcijām ražošanas modernizācijā, jo tikai sagatavots darbaspēks var efektīvi izmantot modernas iekārtas [Schultz ..., Becker ...].

Kā jau minēts, 90.-tos gados Latvijā notiekošā dzimstības mazināšanās gluži pretēji minētajiem attīstības nosacījumiem pēc nedaudz gadiem novedīs pie darbaspēka sastāva novecošanās un tā konkurētspējas mazināšanās salīdzinājumā ar Rietumvalstīm. tādēļ darba potenciāla atjaunošanas nolūkā jādara viss iespējama, lai dzimstība atjaunos paaudžu nomaiņai nepieciešamajā līmenī un katra jaunā paaudze pēc savas kvalitātes pārspētu iepriekšējo.

Pirmais solis šai virzienā – noskaidrot un **novērst notikušās dzimstības mazināšanās cēloņus**. Varas pārstāvji bērnu skaita ierobežošanu ģimenē tiecas skaidrot ar pārejas perioda izraisītām pārmaiņām cilvēku vērtīborientācijā: vispirms dzīvē kārtīgi nostāties uz kājām un tad domāt par ģimeni, vai vispār karjeru vērtēt augstāk par bērniem. Ar tādu nostāju viņi cenšas pamatot savu niecīgo aktivitāti iedzīvotāju ataudzes labā.

Dažādu organizāciju ar atšķirīgu metodiku veikto aptauju dati liecina, ka neraugoties uz varbūtējo vērtību pārvērtēšanu, savā ģimenē vēlamais bērnu skaits viņu audzināšanai labvēlīgos apstākļos 90.-tajos gados, salīdzinot ar iepriekšējo laikposmu nav mainījies – tāpat dažādās grupās vidēji 2.3 - 2.6: vīriešiem un lauciniekiem – vidēji par 1/10 vairāk nekā sievietēm un pilsētniekiem, bet visiem – vairāk par diviem. taujāti par faktiskā bērnu skaita ierobežošanas iemesliem, cilvēki visbiežāk atsaucas uz nepietiekamu materiālo nodrošinājumu, retāk – savu veselību, saskaņas trūkumu ģimenē, vēl retāk – vienkārši nevēlēšanos [Zariņa ..., Eglīte P. Vēlamais ... 1995, Zvidriņš ..., Iedzīvotāju ... 29].

Šāda viedokļa sakņojumu īstenībā apliecina ienākumu līmeņa atšķirības ģimenēs ar un bez bērniem. Pēc LZA akadēmiķa Oļģerta Krastiņa aprēķiniem, izmantojot mājsaimniecības budžetus, vidējie mēneša ienākumi un attiecīgi arī izdevumi ģimenēs ar vienu bērnu ir par 33% un ar diviem bērniem par 43.5% mazāki nekā aktīvā vecuma vieniniekiem: 1996. gadā attiecīgi 49.8, 41.8 un 74.0 Ls [Krastiņš O. Bērni ...].

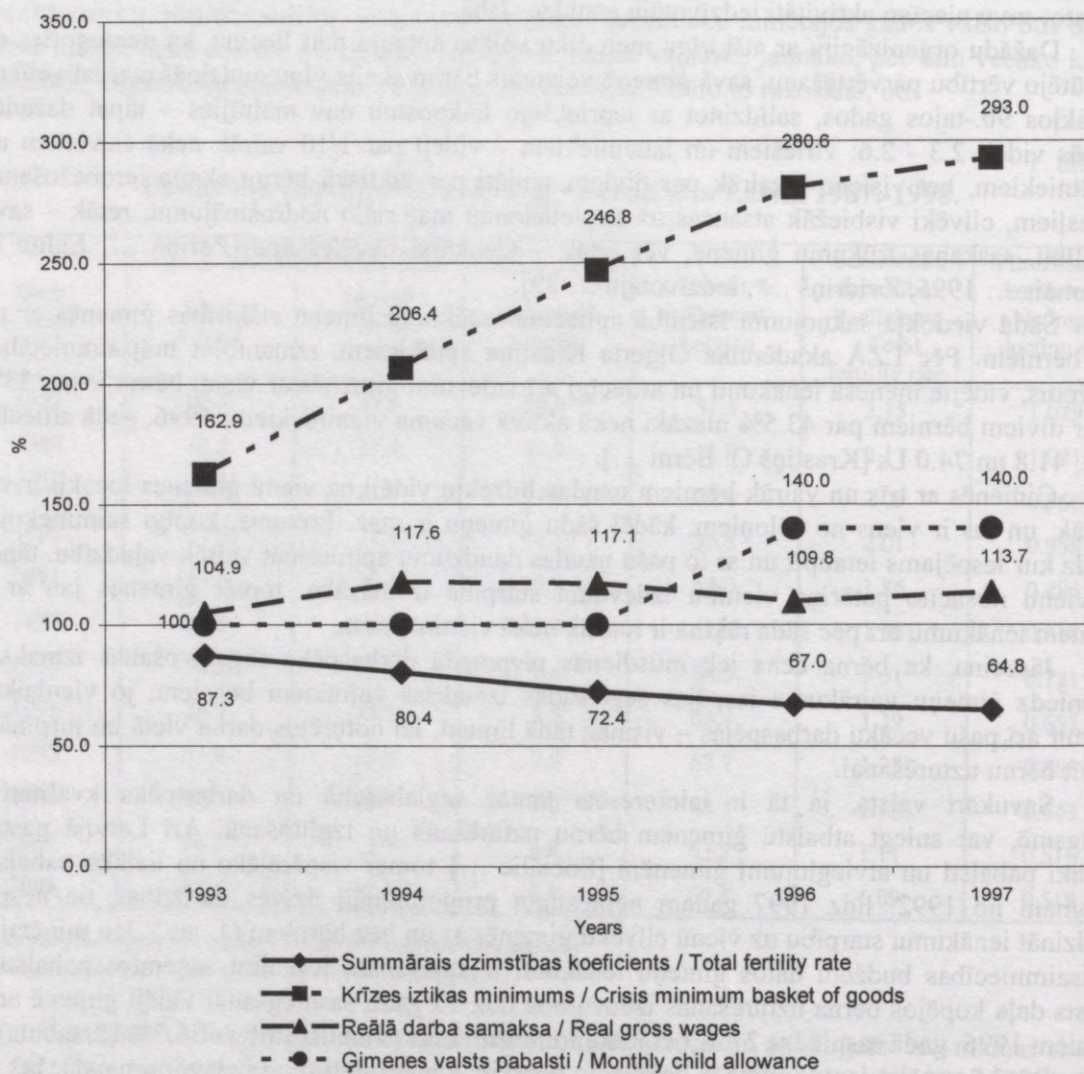
Ģimenēs ar trīs un vairāk bērniem naudas līdzekļu vidēji uz vienu ģimenes locekli ir vēl mazāk, un tas ir viens no cēloņiem, kādēļ šādu ģimeņu ir maz. Protams, kopīgi saimniekojot daudz kur iespējams ietaupīt un ar to pašu naudas daudzumu apmierināt vairāk vajadzību. tāpēc uz vienu nosacīto patēriņa vienību izdevumu starpība ir mazāka, tomēr ģimenēs jau ar 2 bērniem ienākumu arī pēc šāda rēķina ir mazāk nekā vieniniekiem.

Jāsecina, ka bērna cena jeb mūsdienās pieprasītā darbaspēka sagatavošanas izmaksas pārsniedz ģimeņu vairākuma iespējas segt šādas izmaksas vairākiem bērniem, jo vienlaikus jāuztur arī pašu vecāku darbaspējas – vismaz tādā līmenī, lai noturētos darba vietā un turpinātu pelnīt bērnu uzturēšanai.

Savukārt valsts, ja tā ir ieinteresēta tautas saglabāšanā un darbaspēka kvalitatīvā izaugsmē, var sniegt atbalstu ģimenēm bērnu uzturēšanā un izglītošanā. Arī Latvijā pastāv vairāki pabalsti un atvieglojumi ģimenēm [Sociālie ...]. tomēr vispārējāko un lielāko pabalstu apjomam no 1992. līdz 1997. gadam nepieaugot proporcionāli dzīves dārdzībai, tie nespēj izlīdzināt ienākumu starpību uz vienu cilvēku ģimenēs ar un bez bērniem (1. att.). Jau minētajos Mājsaimniecības budžetu datus ģimeņu ienākumi ir aprēķināti, ieskaitot saņemtos pabalstus. Valsts daļa kopējos bērna uzturēšanas izdevumos līdz 15 gadu sasniegšanai vidēji ģimenē ar 2 bērniem 1996. gadā sasniedza 27%, bet ieskaitot bezmaksas pamatizglītību - 36.7% (2. tabula).

Būtībā vecāku ieguldījums ir lielāks, jo aprēķinos ir iekļauti tikai izdevumi naudā, bet ne vecāku pūles un laiks. Ja tās tiktu apmaksātas apmērā, par kādu bērna uzturēšanas izdevumi bērnu namos (vidēji mēnesī 130 Ls) pārsniedz tiešos izdevumus ģimenēs, vecāku darbs bērnu aprūpē būtu vērtējams uz 88 Ls mēnesī. Pieņemot, ka vislielākā gādība un uzraudzība bērnam nepieciešama līdz skolas gaitu sākumam, kamēr pats vēl nespēj piedalīties kopējos mājas darbos, un attiecīgi aprēķinot vecāku neapmaksātā darba vērtību tikai par 6 gadiem, tas palielinātu kopējo bērna "cenu" par 3/4, bet valsts ieguldījuma daļa attiecīgi saruktu līdz 1/5, ieskaitot 9 klašu izglītību. Protams, lai jauni izglītoti līdz augstākai darbaspēka kvalifikācijai, kopējie izdevumi attiecīgi palielinās un vecāki, plānojot bērnu skaitu, ar to rēķinās.

Dzīves līmeņa un dzimstības dinamika 1992.-1997.
Procentos pret 1992. gada līmeni
Dynamics of Fertility and Standard of Living in Latvia
in % to the level at 1992

Sources:

Nacionālā programma "Latvijas iedzīvotāji" (National Programme "Latvian population") LR LM 1998
 Demographic Yearbook of Latvia, 1992-1997, Rīga
 Statistical Yearbook of Latvia 1997, Rīga, 1996

Bērna vidējā "cena" Latvijas ģimenēs 1996. gadā
 • Average "cost" of a child in Latvian households, 1996

Izdevumu mērķi un avoti • Needs and subjects of costs	Izmaksu periods • Period of payments	Izmaksu apjoms • Costs, Ls		
		mēnesī • a month	gadā • year	kopā • total
1. Bērna uzturēšanai • For living	15 g. • y	41.8	488.0	7220.0
no tā ¹ • of which ¹				
uzturam • food	15 g. • y	20.0	224.0	3360.0
mājoklim • housing	15 g. • y	5.0	60.0	900.0
pārējie • other	15 g. • y	17.0	204.0	3060.0
tai skaitā saņemts no valsts: • covered by the state:		1951.0
piedzimšanas pabalsts ² • birth grant ²	vienreizējs • single	-	-	196.0
kopšanas pabalsts līdz 1.5 g. • up to 1.5 year	16 mēn. • month	12.0	144.0	216.0
kopšanas pabalsts 1.5 līdz 3 g. • 1.5 – 3 year	18 mēn. • month	7.5	90.0	135.0
ģimenes pabalsts • family allowance	15 g. • y	5.2	62.4	936.0
ienākumu nodokļu atlaide • reduction of income tax	15 g. • y	2.6	31.2	468.0
ārstniecības izdevumi • primary medical care	15 g. • y	bezmaksas • free		
2. Pamatizglītībai ³ • Basic education ³	9 g. • y	-	123	1107
Pavisam • Total				8327.0
bez tam neapmaksātās vecāku rūpes, ja tās tiktu apmaksātas ⁴ • in addition parents' unpaid care it compensated ⁴	(6 g.) ⁵ • y	(88.0)	(1058.0)	(6348.0)

¹ pēc vidējiem izdevumiem uz 1 ģimenes locekli pilnā ģimenē ar 2 bērniem: vidēji mēnesī pēc O. Krastiņa aprēķiniem 41.8 Ls, t.sk. pārtikai aptuveni 48%, mājoklim - 12% (sk. Mājsaimniecības budžets 1996.g. Rīga: Valsts Statistikas komiteja, 1997. • per one member in household with 2 children [Krastiņš ...])

² maksimālais apjoms • the greatest available in case at early checking at gynecologist

³ neskaitot pašvaldību izdevumus skolu uzturēšanai • without expenditures of municipalities

⁴ aprēķinot pēc 1 bērna uzturēšanas izdevumu starpības bērnu namos un ģimenēs • difference between expenditures per child in children's institutions and average expenditures in a household

⁵ līdz skolas gaitu sākumam, kamēr nepieciešama uzraudzība un bērns praktiski nepiedalās kopējos mājas darbos • before schooling white the day care is necessary

Visi minētie skaitļi ir vidējie ģimenēm ar 2 bērniem, bet starp viņām tikai 55% novērtējuši savus dzīves apstākļus par labiem un vidējiem. Pārējiem ne tikai vērtējums, bet arī caurmēra ienākumi ir zemāki par minētajiem [Krastiņš O. Ģimenes ...]. Atbilstoši pieaug varbūtība bērniem nesaņemt pietiekamu uzturu, pārtraukt mācības, nonākt noziedznieku ietekmē vai mazgadīgo prostitūtu skaitā, jaunākajiem - vecāku nabadzības un nepietiekamās aprūpes dēļ - nonākt valsts vai pašvaldību uzturētos bērnu namos. Jebkurā no šiem gadījumiem valsts izdevumi bērnu aprūpē vai viņu uzvedības seku novēršanai vairākkārt pārsniedz vidēji ģimenei izmaksājamos pabalstus. tādēļ valsts ir arī finansiāli ieinteresēta, lai bērni augtu ģimenēs, kas spētu viņus pienācīgi apgādāt un skolot.

Lai to panāktu un līdz ar to nodrošinātu skaitliski un kvalitatīvi pilnvērtīgu iedzīvotāju un darbaspēka maiņu, valstij pašos pamatos jāmaina sava attieksme pret darbu bērnu aprūpē un izdevumiem jaunās paaudzes veidošanā. Līdz šim valsts dalība bērnu uzturēšanā tiek pieskaitīta vecāku sociālās drošības pasākumiem, kam jākompensē sociālais risks, respektīvi, "sociālo nejaušību" izraisītās sekas un to dēļ radušies papildu izdevumi, bet ne jānodrošina pašu vēl darba nespējīgo sabiedrības locekļu iztikas līdzekļi līdzīgi citām darba nespējīgām iedzīvotāju kategorijām. Saskaņā ar šādu nostāju papildus izdevumu kompensācija paredzēta vien iedzīvošanas līmenī, kas neveicina ģimeņu papildināšanu un ierobežo bērnu attīstības iespējas

[sīkāk sk. Eglīte ... 1999]. Rezultātā valsts kopējie izdevumi bērnu cenas kompensācijai vecākiem un visu līmeņu izglītībai gan aug lēnāk par patēriņa cenām: 1998. gadā salīdzinot ar cenām 1992. gadā attiecīgi 253% un kopā ar izglītību 444.7% pret 473% (3. tab.).

Turklāt valsts un pašvaldību izdevumi izglītībai četrkārt pārsniedz visu veidu pabalstu kopapjomu ģimenēm ar bērniem (3. tab.). Līdz šim 90.-to gadu laikā visvairāk sarucis piedzimšanas un jaunāko bērnu kopšanas pabalstu saņēmēju skaits, bet mazāk – skolēnu, kuru vairums dzimis vēl 80.-tos gados (4. tab.). Tas – kopā ar pabalstu apjoma ilgstošo nemainību [Eglīte ... 1998] izskaidro izglītības izdevumu straujāku pieaugumu, salīdzinot ar pabalstiem. Pilnībā atbalstot finansējuma palielinājumu izglītībai, tomēr jāgādā arī par izglītojamo skaita saglabāšanu vai pieaugumu pēc nākamās 10 gados neizbēgamās viņu skaita mazināšanās, visiem 90.-tos gados dzimušajiem ieejot skolēnu kārtā.

Valsts un tautas nākotnes labā arī uz bērniem un nākamo darbaspēka papildinājumu būtu jāattiecinā bieži skandinātais sauklis "viss maksā tik, cik tas maksā". Arī šai jomā, tāpat kā ražošanas modernizācijā un infrastruktūras attīstībā – ir jāiegulda līdzekļi jeb investīcijas.

Pasaulē šādas investīcijas tiek dēvētas par **demogrāfiskajām** un parasti ar tām saprot tiešas izmaksas ģimenēm bērnu uzturēšanas un uzraudzības vajadzībām. Šī ieguldījuma atdeve ir ne vien proporcionāla tā lielumam, bet atkarīga no saņemšanas nosacījumiem [Ferrera ...]. Ziemeļvalstīs, kur valsts pabalstus bērniem saņem visas ģimenes, un dienas aprūpes centrus var izmantot visi, kam tie vajadzīgi, panākts arī summārā dzimstības koeficienta kāpums līdz paaudžu nomaīnai gandrīz pietiekamam līmenim: 1997. gadā Zviedrijā 1.61, Somijā 1.76, Dānijā 1.81, Norvēģijā 1.89. turpretī Dienvidēropā, kur bērnu un arī vecvecāku aprūpe atstāta vienīgi ģimeņu rokās, vidēji vienai sievietei dzimušo bērnu skaits sarucis gandrīz līdz Latvijas līmenim: Spānijā 1.15 un Itālijā 1.22 [Latvijas demogrāfijas ..., 1998, 167.lpp.].

Tiešo izmaksu lielumu, protams, ierobežo kopbudžeta iespējas, bet tās savukārt svārstās līdz nodarbinātības līmenim: jo vairāk iedzīvotāju sastāvā nodokļu maksātāju, jo vairāk papildinās budžets, jo vairāk bezdarbnieku – jo mazāka saņemto nodokļu masa un iespējamie izdevumi sociālajai jomai, kas turklāt jādalā starp bezdarbniekiem, mazturīgiem un ģimenēm ar bērniem. Diemžēl, līdz šim Latvijā pārāk maz ticis darīts nodarbinātības veicināšanai un jaunu darba vietu radīšanai. Piemēram, valdības 1997. gada 6. augusta deklarācijā tāds uzdevums nebija pat pieminēts. tādēļ nav brīnums, ka nodarbināto īpatsvars 15 gadu un vecāku – ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū 1998. gadā bija tikai 86.2%, bet darba meklētāju attiecīgi 13.8%, neskaitot ekonomiski neaktīvos un viņu vidū 50.7 tūkstošus cerības zaudējušo, kas palielinātu darba meklētāju skaitu par 31.6%, respektīvi, līdz 18.1% no ekonomiski aktīvajiem [Darbaspēks ... 122., 147. lpp.]. Valsts pārvaldei veicamie uzdevumi nodarbinātības jomā parādījās tikai nākamās valdības 1998. gada 26. novembra Deklarācijā, taču darāmais arī vēl tad aprobežojās ar nodarbinātības dienesta reformu un bezdarbnieku apmācības programmu pilnveidi atbilstoši tirgus prasībām. Reāli šīm programmām tiek atvēlēts finansējums, kas atbilst apmēram 1% no izdevumiem izglītībai, un tajās iesaistīti 1998. gadā bija 11.2 tūkstoši cilvēku [Sociālie ..., NVD ... 19. lpp.].

Savukārt tautsaimniecības sadaļā gan bija iecerēts sekmēt investīcijas, bet neminot, vai to rezultātā būs gaidāms darba vietu skaita pieaugums.

Cerības, ka mūsu lētais darbaspēks, respektīvi, Latvijā pastāvošais zemais darba samaksas līmenis pievilinātu ārzemju investorus, šķiet visai vājas. Eiropas Savienības valstīs bezdarba līmenis nav daudz mazāks – 10-14% [...], tāpēc viņu valdības un arodbiedrības cīnās par investīcijām turpat savās zemēs, eksportējot uz Latviju un līdzīgām valstīm savas preces, nodarbinot savus mācībspēkus mūsu jauniešu izglītošanā un savus ekspertus – mūsu ierēdņu pamācīšanā un informācijas vākšanā par Latvijas resursiem.

Valsts ieguldījums darba potenciāla atjaunošanā, tūkst. Ls gadā* • The State's investments in reproduction at labour potential, thou of LVL

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1998:1992
Demogrāfiskās investīcijas • Demographic investments tai skaitā: • of which	3334	20938	38929	38214	38299	41521	43162	48740.3	232.8
• piedzimšanas pabalsts • birth grants	30	162	376	827	1601	1849	2195	3316.8	202.2
• bērnu kopšanas pabalsts • child care allowance	565	4711	8924	7826	7110	6527	5608	8272.7	175.6
• ģimeņu pabalsts** • family allowance	2574	14990	27891	27511	27139	30588	32670	33201.0	221.5
• maternitātes*** • maternity benefit	165	1075	1738	2050	2449	2557	2689	3949.8	367.4
Izglītībai (valsts un pašvaldību) • Education (from consolidated budget)	5852	45701	89145	125138	161783	162586	184916	246526	539.4
Kopā (pabalsti + izglītībai) • Total tai skaitā • of which	9186	66639	128074	163352	200082	204107	228078	295266	443.8
izglītībai, % • for education, %	63.7	68.6	69.6	76.6	80.8	79.4	81.1	83.5	126.7
vidēji uz 1 bērnu (0-15 g.), Ls • average expenditures per child	15.9	110.1	231.0	303.2	381.3	401.0	463.2	623.8	566.6
no tā pabalsti, Ls • of which demographic investments	5.5	34.6	70.2	70.9	73.0	81.6	87.6	103.0	297.7
Patēriņa cenas % pret iepriekšējo gadu • Consumer prices as % to previous year	272	1051	209	136	125	118	108	104.7	473.2

* LR Statistikas gadaagrāmata 1998, Rīga, 1998, 36. lpp. • Statistical Yearbook of Latvia

Sociālie procesi Latvijā, Rīga, 1998, 102. lpp. • Social trends in Latvia. Tables and figures. Rīga, 1998, p.52

** ieskaitot piemaksu par bērnu invalīdu • including social grants for disabled children

*** Sociālās apdrošināšanas pabalsts, respektīvi atbilstoši apdrošināto darba samaksai • Paid from the social insurance budget, proportional to the persons wage

Demografu saņēmēju un mācību iestāžu audzēkņu skaits Latvijā, tūkst. civ. vidēji mēnesī*
 • Number of children, recipients of state social benefits and pupils in Latvia, thou average a month

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1997:1991
Bērnu 0-15 gadu vecumā • Children 0-15 years of age	608.6	605.0	554.4	538.8	524.7	509.0	492.4	473.3	80.9
Piedzimšanas pabalsts • Birth grants	2.6	2.7	2.2	2.0	1.8	1.6	1.6	1.6	61.5
Bērnu kopšanas pabalsts • Child care allowance tai skaitā • of which	83	85	77	68	58	55	53	53	63.8
līdz 1.5 gadiem • up to 1.5 year no 1.5 līdz 3 gadiem • 1.5-3 year	46 37	43 42	38 39	32 36	27 31	25 30	25 28	25? 22?	54.3 75.7
Ikmēneša ģimenes pabalsts • Family allowance	560	564	551	552	546	540	506	485?	90.4
Skolēņu skaits vispārīgizglītošanās skolās** Pupils in com. schools tai skaitā • of which	348.7	336.9	335.9	339.7	347.5	354.5	360.0	..	144.8
1.- 4. klasē • grade	146.2	137.1	132.1	132.5	139.9	146.7	146.7	..	100.3
5.- 9. klasē • grade	166.3	166.0	164.6	165.1	162.3	158.9	160.6	..	96.6
9.- 12. klasē • grade	36.2	33.8	39.2	42.1	45.3	48.9	52.7	..	145.6
Audzēkņu vidējās speciālās mācību iestādēs • Enrollment in secondary specialized ed. establishments	31.8	26.6	21.6	18.2	17.2	16.7	19.3	..	60.7
Studentu • Students	46.3	41.1	37.5	39.3	46.7	56.2	64.9	..	140.2

* Sociālie procesi Latvijā, Rīga: CSP, 1998, 103. lpp. • Social trends in Latvia. Tables and figures. Riga, 1998, p. 103..

Latvijas demogrāfijas gadagrāmata 1998, Rīga, 1998, 26. lpp.

LR Statistiskās gadagrāmata 1998, Rīga, 1998, 138., 145., 146. lpp. • Statistical Yearbook of Latvia 1998. Riga, 1998, p.138., 145., 146.

** Mācību gada sākumā, kas sākas norādītajā gadā • At the beginning of school year

Uzvarēt šai konkurencē, ļaujoties uz zemo darbaspēka cenu, varētu vienīgi pie līdzvērtīgas darbaspēka kvalitātes. Ar to diemžēl, nevaram un nevarēsim lepoties, ja 4.6% nodarbināto ir spiesti strādāt papilddarbos, attiecīgi samazinot atpūtai un zinību papildināšanai izmantojamo laiku, un vēl 4.7% meklēja šādu iespēju, lai papildinātu ģimenes ienākumus [Darbaspēks ..., 102., 114.lpp.]; ja papildus 51 stundai peļņas darba nodarbinātiem vīriešiem un 46 stundām sievietēm (pēc LZA Ekonomikas institūta un CSP 1996. gadā veiktās aptaujas datiem par iedzīvotāju laika izlietojumu) vēl attiecīgi 16 un 28 stundas nedēļā jāziedo neapmaksātajiem mājas darbiem un bērnu aprūpei [Latvijas iedzīvotāju ...]. Obligātā izglītība mūsu valstī netiek prasīta augstākā līmenī kā apmeklēt pamatskolu līdz 15 gadu vecumam, un valsts pat nav spējīga saskaitīt, cik skolas vecuma bērnu nekur nemācās. tik pieticīgas valsts prasības ir viens no iemesliem, kādēļ, piemēram, 1995. gadā atestātu pēc 9. klases saņēma tikai nepilni 95% no beidzējiem un 1/10 no viņiem mācības vidusskolā vairs neturpināja [Izglītības ...]. tas arī izskaidro bezdarbnieku samērā zemo kvalifikācijas līmeni (sk. citās šī izdevuma daļās), kas, protams, nav pietiekams darbam modernos uzņēmumos un vēl jo vairāk pakalpojumiem.

Savukārt mūsu izglītotākie jaunieši, kuru audzināšanā un pamatizglītībā ieguldīti vecāku un nabadzīgās Latvijas valsts līdzekļi, meklē darba iespējas rietumvalstīs ar augstāku darba samaksu, aiztaupīdami šīm bagātajām valstīm sākotnējos ieguldījumus jaunatnes uzturēšanā līdz darbaspējas vecumam. Uzskatāmākais piemērs ir mūsu dziedātāji. Diemžēl, par mazāk izslavētiem trūkst pat drošu ziņu. Kā liecina LZA Ekonomikas institūta pētnieka Māra Branta veiktā aptauja dažādās Latvijas iestādēs, ārvalstu vēstniecībās un fondos, kas apmaksā vai organizē mūsu jauniešu studijas rietumvalstīs, var gan atrast zināmu informāciju par izbraukušo jauniešu skaitu, bet ne viņu rīcību pēc mācībām: cik no viņiem atgriežas dzimtenē un cik izmanto iespējas iekārtoties darbā ārpus tās. Īpaši grūti atrast ziņas par valstīm, ar kurām Latvijai pastāv bezvīzu režīms, kā arī par jauniešiem, kas arī bez studijām meklē darbu citviet. Šāds stāvoklis lieku reizi apstiprina vecā teiciena pareizību, ka skopais maksā divreiz. taupot uz bērniem, atbalstu jaunu darba vietu radīšanai un darba samaksu, Latvija zaudē daļu arī tā mazuma, ko ieguldījusi savā jaunatnē.

Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā ar brīvo darba spēka kustību, šī ekonomiski absurdā norise var vēl pastiprināties, jo pasaulē vēl nekad nav notikusi un nevar notikt darbaspēka migrācija uz valstīm un rajoniem ar zemāku darba samaksu un augstāku bezdarba līmeni. tātd pastiprinātos Latvijas ģimeņu ekspluatācija, atjauninot citu valstu darbaspēku.

Lai nenonāktu līdz šādai tautas pašnāvībai, bet gluži otrādi, gādātu par mūsu pašu cilvēkkapitāla vairošanu un kvalitatīvo izaugsmi, šis uzdevums jāizvirza par valsts prioritāti, bez kuras īstenošanas zūd vajadzība pēc visa pārējā. Lai to īstenotu, neatliekami jāaktivizē darbība 4 galvenos virzienos, kas formulēti Ministru Kabineta 1998. gada oktobrī akceptētajā pasākumu programmā demogrāfiskās situācijas uzlabošanai [Latvijas Vēstnesis 1998. 2. dec.]:

1. Ģimenes stiprināšana un dzimstības veicināšana.
2. Darba vietu radīšana, nodarbinātības veicināšana.
3. Iedzīvotāju veselības stāvokļa uzlabošanās veicināšana.
4. Iedzīvotāju izglītības un kultūras līmeņa celšanās veicināšana.

Tomēr ANO 1994. gada Kairas konferences "Iedzīvotāji un attīstība" 5 gadu darbības rezultātiem veltītās Apvienoto Nāciju attīstības programmas un Labklājības ministrijas 1998. gada 15. decembrī Rīgā rīkotās konferences dalībnieki atzina, ka Labklājības ministrijas piedāvātais pasākumu kopums sākotnējā programmas variantā nevar nodrošināt izvīzīto mērķu sasniegšanu bez būtiskiem papildinājumiem [Konferences ...]. to starpā tika minēti:

1. sadaļā "**Ģimenes stiprināšana un dzimstības veicināšana**":

- izstrādāt un īstenot ģimenes izglītības programmas dažādām mērķgrupām: pusaudžiem, ģimenēm ar pirmsskolas un skolas vecuma bērniem, ģimenēm ar dažāda veida bērnu mazspēju u.tml., daļēji finansējot no valsts budžeta, piedaloties arī pašvaldībām un IZM;

- sabiedriskos saziņas līdzekļos aktivizēt vīriešu un sieviešu līdzatbildības veicināšanu ģimenes plānošanā un bērnu audzināšanā – par budžeta finansējumu valsts pasūtījuma vai konkursa veidā;

- nodrošināt skolēnu pārvadāšanu laukos;

- atbalstīt privātos bērnu dārzus ar ienākuma nodokļa atmaidēm (kā bezpeļņas organizācijām?);

- noteikt bērnu kopšanas pabalstu līdz bērna 1.5 gadu vecumam 90% no minimālās algas;

- atcelt ierobežojumus uz šo pabalstu personām, kas strādā pilnu darba dienu, jo pastāvošais nosacījums ierobežo mātes darba tiesības un iespēju papildināt ģimenes budžetu, kā arī diskriminē nodarbināto ģimenes pretstatā pilnībā vai daļēji nenodarbinātiem, liedzot nodarbinātajām vienu valsts atbalsta veidu un ierobežojot sociālā apdrošinājuma apjomu personām, kas izmanto bērnu kopšanas atvaļinājumu;

- organizēt bērna piedzimšanas pabalsta saņemšanu, apmaksājot par tā summu bērnu preču pasūtījumus, lai novērstu iespēju nelabvēlīgās ģimenēs to izlietot citiem nolūkiem;

- palielināt augusta mēneša ģimenes valsts pabalstu pamatskolas vecuma bērniem;

- palielināt ar ienākuma nodokli neapliekamo minimumu par apgādājamiem ģimenes locekļiem ar 2000. gadu;

- uzdot pašvaldībām izstrādāt pasākumu programmas pienācīgu dzīvokļu apstākļu nodrošināšanai ģimenēm ar nepilngadīgiem bērniem atbilstoši LR Likumam par bērnu tiesību aizsardzību (1998.);

- pārskatīt kritērijus pašvaldību sociālās palīdzības piešķiršanai ģimenēm ar bērniem, diferencējot tos atkarībā no bērnu skaita;

- atjaunot valsts iemaksas sociālās apdrošināšanas fondā par nenodarbinātajām mātēm, kas kopj bērnu līdz 1.5 – 3 gadu vecumam;

- piešķirt pašvaldībām tiesības novirzīt bērnu kopšanas pabalsta izmaksu trešajām personām, ja pēc pediatra atzinuma bērns ģimenē netiek pienācīgi aprūpēts;

- atbrīvojot laulību pieteicējus no maksas par laulību reģistrācijai paredzētajām veselības pārbaudēm, ieskaitot tās valsts finansētajās veselības programmās;

- izpētīt iespējas reizē ar laulību reģistrāciju apdrošināt bērnus pret uzturlīdzekļu zaudēšanu vecāku šķiršanās gadījumā, varbūt no vīriešu sociālās apdrošināšanas, jo izdarot iemaksas apdrošināšanai slimības un maternitātes gadījumiem, šī pēdējā iemaksu daļa vīriešiem ietaupās;

2. sadaļā “Darba vietu radīšana, nodarbinātības veicināšana”:

- pārskatīt atbalsta piešķiršanas nosacījumus īpaši atbalstāmo reģionu ekonomiskās attīstības programmās, novēršot subjektīvismu un korupcijas iespējamību iesniegto biznesa plānu vērtēšanā;

- atbalstīt jaunu darba vietu radīšanu neatkarīgi no uzņēmuma lieluma ar zināmām nodokļu atmaidēm, kas kompensētos no pretējā gadījumā nepieciešamām izmaksām sociālajai palīdzībai, kā arī šais jaunajās vietās nodarbināto maksātiem nodokļiem;

- profesionālās izglītības programmas reģionos dažādot, pieskaņojot tās darba tirgus prasībām attiecīgajā novadā.

3. sadaļā “Iedzīvotāju veselības stāvokļa uzlabošanas veicināšana”:

- paredzēt valsts finansējumu veselības mācības iekļaušanai vidusskolu obligātajā programmā;

- īstenot veselīga dzīvesveida popularizēšanu saziņas līdzekļos jau ar 1999. gadu un paredzēt valsts finansējumu šai ziņā aktīvāko prēmēšanai vai citā veidā;

- nodrošināt bezmaksas kontracetīvo līdzekļu pieejamību pusaudžiem, daudz bērnu mātēm un citu maznodrošināto un sociālā riska ģimeņu pārstāvjiem, kā arī noteikt šī pasākuma izpildi ar 1999. gadu un sociālai palīdzībai paredzētos līdzekļus kā finansējuma avotu;

- ieviest visa veida vakcināciju bez maksas, kas kompensētos no pretējā gadījumā ārstēšanai nepieciešamiem līdzekļiem;

- kompensēt ārstēšanās vajadzībām izlietotā transporta izdevumus lauku iedzīvotājiem, kas tāpat atmaksātos no ārstniecības izdevumu ietaupījumiem, būtiski samazinot ielaisto saslimšanas gadījumu skaitu, kuru ārstēšana izmaksā dārgāk par laikus uzsāktu;

- paredzēt Tbc un STS piespiedu ārstēšanu slimniekiem, kas pretējā gadījumā apdraud pārējos.

4. sadaļā "Iedzīvotāju izglītības un kultūras līmeņa celšana":

- ieviest nodokļu atlaides institūcijām, kas organizē kultūras un sporta pasākumus bērniem, par finansēšanas avotiem norādot valsts un pašvaldību budžetu, jo šie izdevumi atmaksāsies no ietaupījumiem specskolu uzturēšanai un policijas darbinieku skaita palielināšanai;

- palielināt atbalstu bērnu un jauniešu radošās darbības programmām, kā arī nodarbinātības organizēšanai bērniem skolu brīvlaikos.

Kopumā visai programmai:

- turpināt darbu pie programmas pasākumu konkretizācijas un savstarpējās saskaņošanas;
- ekspertēt visus likumprojektus un MK rīkojumu projektus no to iespējamās ietekmes viedokļa uz iedzīvotāju ataudzi, izglītības iespējām un darba tirgu;

- izveidot informatīvu bāzi par iedzīvotāju veselības un saskanīgu ģimenes dzīvi veicinošām dažādu subjektu – pašvaldību, mācību iestāžu, nevaldības organizāciju – darbībām.

Saprotams, ka visi izglītības un nodarbinātības iespēju paplašināšanas pasākumi nav ietverami demogrāfiskās situācijas atveseļošanas programmā. tas ir visas valsts tautsaimniecības attīstības rezultāts un nosacījums: būs darbs, būs pirkjspēja, būs preču noiets un pieprasījums pēc pakalpojumiem, iztika sev un bērniem, mazāka vajadzība pēc valsts atbalsta.

Savukārt, lai nodrošinātu minēto un vēl citu mainīgajai situācijai atbilstošu pasākumu īstenošanu, ir jārada visu līmeņu varas pārstāvju ieinteresētība pilnvērtīgas iedzīvotāju ataudzes un nodarbinātības sasniegšanā. Kā zināms, tas ir panākams, padarot pašu ienākumus atkarīgus no viņu darbības rezultātiem. Piemēram, likumdevēju un izpildvaras ieinteresētība rūpēties par ģimenes pabalstu regulāru paaugstināšanu vismaz atbilstoši inflācijai būtu panākama ar viņu algas lieluma atkarību no ģimeņu pabalsta, piemēram, 20 reizes, vai nodarbinātības un darba samaksas celšanu – ar pašu algas noteikšanu ne vairāk par 3 vidējām mēnešalgām valstī. Vienlaikus tas nepārprotami paustu valsts morālu atbalstu vecāku svētajām rūpēm un veidotu labvēlīgu attieksmi pret ģimeņu papildināšanu.

Tas pats attiecināms uz budžeta līdzekļiem katrai iestādei, kas piešķirams atbilstoši viņu darba sekmēm, bet cilvēku veselību un garīgo bagātināšanu apkalpojošās nozarēs kā pieaugums noteicams ne zemāks kā citās. Piemēram, finansējums izglītībai ik gadus jāpalielina vismaz par tik, par cik Finanšu ministrijai, līdz tas visos valsts nostūros nodrošinātu patiešām bezmaksas un pilnvērtīgu izglītību, ieskaitot veselības mācību, fizisko un estētisko attīstību. Bez tā nav iespējama topošā darbaspēka konkurētspēja – noturīgas darbaspējas un augsta darba kvalitāte.

Avoti

Becker, Gary S. Human capital: a theoretical and empirical analysis with special reference to education. 3rd ed. University of Chicago Press, 1994, P. 337

Schultz T. Paul. Human capital Investment in Women and Men: micro and macro evidence of economic returns. ICS Press, San Francisco, California, 1993, P. 70

Schultz Theodore. Investing in People. the Economics of Population Quality. University of California Press, 1980, P. 170

Darbaspēks Latvijā. Darbaspēka apsekojuma rezultāti 1998. g. novembrī. Rīga: Valsts Statistikas komiteja, 1999, 33 lpp.

Eglīte P. Family Policy During the Transition Period in Latvia. *Humanities and Social Sciences*, University of Latvia, 1995. 2(7), 28-47. lpp.

Eglīte P. Mūsu demogrāfiskā politika: solītā, īstenojamā un nepieciešamā. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. g. 18. septembrī

Eglīte P. Vēlamais bērnu skaits ģimenēs un tā īstenošanas nosacījumi. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 1. jūnijā

Eglīte P., Pavlina I., Markausa I.M. u.c. Ģimenes situācija Latvijā. Apcerējumi par Latvijas iedzīvotājiem Nr. 3. Rīga: LZA Ekonomikas institūts, 1999, - 98 lpp.

Ferrera M. New Social Contract. the Four Social Europes. EUI Working paper RSC 96/93 Badia (Italy), 1996, 18 lpp.

Iedzīvotāju reproduktīvā veselība. Vērtējums un ieteikumi. Rīga: Jāņa Sēta, 1998, 87 lpp.

Izglītības iestādes Latvijā 1995./1996. m.g. sākumā. Rīga: LR Izglītības un zinātnes ministrija, 1996, 112 lpp.

Konferences "Iedzīvotāji un attīstība" 1994.-1999." ziņojums: Secinājumi un ieteikumi. Rīga, 1999, 31 lpp.

Krastiņš O. Bērni un ģimenes labklājība. *Latvijas Vēstnesis*, 1997. 2. okt.

Krastiņš O. Ģimenes budžets un bērni vecāku acīs. *Latvijas Vēstnesis*, 1997. 19. dec.

Latvijas demogrāfijas gadagrāmata. Rīga: LR Valsts Statistikas komiteja, 1993. ... 1998.

Latvijas iedzīvotāju laika izlietojums. Rīga: EI un CSP, 1998, 82 lpp.

LR Statistikas gadagrāmata 1998, Rīga, 1998

Nodarbinātības valsts dienests. Gada pārskats 1998, 46 lpp.

Sociālie procesi Latvijā. Rīga, 1998, 160 lpp.

Zariņa I. Vēlamais ģimenes modelis Latvijas iedzīvotāju skatījumā. *LZA Vēstis*, 1994. 5/6, 1-10. lpp.

Zvidriņš P. (red.) *Ģimene un dzimstība Latvijā.* Rīga: LU Demogrāfijas centrs, 1996, 106 lpp.

Iedzīvotāju skaita prognoze pēc vecuma un dzimuma no 1999. - 2019. gadam • Distribution of Latvian Population by Age and Gender up to Year 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 4	51976	48819	100795	46642	44598	91240	48488	46368	94856	46818	44777	91595	39766	38035	77801
5 - 9	81125	77297	158422	51418	48404	99822	46289	44371	90660	48121	46131	94252	46469	44552	91021
10 - 14	98092	94668	192760	80763	77008	157771	51303	48329	99632	46185	44302	90487	48017	46063	94080
15 - 19	88899	85745	174644	97659	94366	192025	80540	76898	157438	51159	48261	99420	46063	44240	90303
20 - 24	82192	80676	162868	87950	85375	173325	96721	94086	190807	79733	76668	156401	50642	48118	98760
25 - 29	90008	84842	174850	80798	80209	161007	86641	85055	171696	95255	93731	188986	78501	76377	154878
30 - 34	87325	83468	170793	88229	84202	172431	79412	79825	159237	85149	84649	169798	93603	93280	186883
35 - 39	92502	95582	188084	85084	82694	167778	86206	83656	169862	77594	79311	156905	83216	84104	167320
40 - 44	85238	91552	176790	89149	94440	183589	82182	81864	164046	83259	82812	166071	74942	78512	153454
45 - 49	74567	84595	159162	80948	89986	170934	84764	92941	177705	78144	80562	158706	79172	81491	160663
50 - 54	60863	73486	134349	68876	82381	151257	74876	87718	162594	78347	90578	168925	72269	78510	150779
55 - 59	66252	85335	151587	54659	70846	125505	61901	79487	141388	67313	84643	151956	70379	87376	157755
60 - 64	58483	82246	140729	56882	80987	137869	47103	67336	114439	53279	75520	128799	57969	80429	138398
65 - 69	48176	76292	124468	47862	76337	124199	46507	75104	121611	38614	62535	101149	43641	70092	113733
70 - 74	32996	71540	104536	36252	67582	103834	36171	67771	103942	34994	66519	101513	29246	55516	84762
75 - 79	16681	45826	62507	22279	57508	79787	24336	54285	78621	24373	54670	79043	23472	53353	76825
80 - 84	8063	24339	32402	9579	31666	41245	12922	39476	52398	13965	37205	51170	14074	37654	51728
85 - 89	4859	16814	21673	3452	12558	16010	4225	16931	21156	5771	20771	26542	6089	19514	25603
90 >	1739	6287	8026	1399	5268	6667	1037	3977	5014	1230	5310	6540	1691	6402	8093
Kopā • Total	1130036	1309409	2439445	1089880	1266415	2356295	1051624	1225478	2277102	1009303	1178955	2188258	959221	1123618	2082839

Iedzīvotāju vecumsastāva prognoze no 1999. - 2019. gadam, % • Age Composition of Latvian Population by Age and Gender up to Year 2019, %

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 4	4.60	3.73	4.13	4.28	3.52	3.87	4.61	3.78	4.17	4.64	3.80	4.19	4.15	3.39	3.74
5 - 9	7.18	5.90	6.49	4.72	3.82	4.24	4.40	3.62	3.98	4.77	3.91	4.31	4.84	3.97	4.37
10 - 14	8.68	7.23	7.90	7.41	6.08	6.70	4.88	3.94	4.38	4.58	3.76	4.14	5.01	4.10	4.52
15 - 19	7.87	6.55	7.16	8.96	7.45	8.15	7.66	6.27	6.91	5.07	4.09	4.54	4.80	3.94	4.34
20 - 24	7.27	6.16	6.68	8.07	6.74	7.36	9.20	7.68	8.38	7.90	6.50	7.15	5.28	4.28	4.74
25 - 29	7.97	6.48	7.17	7.41	6.33	6.83	8.24	6.94	7.54	9.44	7.95	8.64	8.18	6.80	7.44
30 - 34	7.73	6.37	7.00	8.10	6.65	7.32	7.55	6.51	6.99	8.44	7.18	7.76	9.76	8.30	8.97
35 - 39	8.19	7.30	7.71	7.81	6.53	7.12	8.20	6.83	7.46	7.69	6.73	7.17	8.68	7.49	8.03
40 - 44	7.54	6.99	7.25	8.18	7.46	7.79	7.81	6.68	7.20	8.25	7.02	7.59	7.81	6.99	7.37
45 - 49	6.60	6.46	6.52	7.43	7.11	7.25	8.06	7.58	7.80	7.74	6.83	7.25	8.25	7.25	7.71
50 - 54	5.39	5.61	5.51	6.32	6.51	6.42	7.12	7.16	7.14	7.76	7.68	7.72	7.53	6.99	7.24
55 - 59	5.86	6.52	6.21	5.02	5.59	5.33	5.89	6.49	6.21	6.67	7.18	6.94	7.34	7.78	7.57
60 - 64	5.18	6.28	5.77	5.22	6.39	5.85	4.48	5.49	5.03	5.28	6.41	5.89	6.04	7.16	6.64
65 - 69	4.26	5.83	5.10	4.39	6.03	5.27	4.42	6.13	5.34	3.83	5.30	4.62	4.55	6.24	5.46
70 - 74	2.92	5.46	4.29	3.33	5.34	4.41	3.44	5.53	4.56	3.47	5.64	4.64	3.05	4.94	4.07
75 - 79	1.48	3.50	2.56	2.04	4.54	3.39	2.31	4.43	3.45	2.41	4.64	3.61	2.45	4.75	3.69
80 - 84	0.71	1.86	1.33	0.88	2.50	1.75	1.23	3.22	2.30	1.38	3.16	2.34	1.47	3.35	2.48
85 - 89	0.43	1.28	0.89	0.32	0.99	0.68	0.40	1.38	0.93	0.57	1.76	1.21	0.63	1.74	1.23
90 >	0.15	0.48	0.33	0.13	0.42	0.28	0.10	0.32	0.22	0.12	0.45	0.30	0.18	0.57	0.39
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Iedzīvotāju skaita prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecumgrupās no 1999. - 2019. gadam

• Number of Latvian Population by Sex and Age of the Most Probable Activities

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 2	28957	27114	56071	28297	27030	55327	29360	28048	57408	27656	26422	54078	22936	21912	44848
3 - 6	51532	49148	100680	36913	35122	72035	37912	36319	74231	38558	36943	75501	34851	33394	68245
7 - 14	150704	144522	295226	113613	107858	221471	78808	74701	153509	74910	71845	146755	76465	73344	149809
0 - 14	231193	220784	451977	178823	170010	348833	146080	139068	285148	141124	135210	276334	134252	128650	262902
15	19618	18818	38436	19396	18438	37834	13064	12753	25817	9035	8665	17700	9406	9024	18430
16	18231	17547	35778	19718	18995	38713	15249	14539	29788	9452	8838	18290	9297	8922	18219
17	17337	16715	34052	19778	19221	38999	16283	15691	31974	9940	9236	19176	9180	8815	17995
18	17198	16630	33828	19489	18699	38188	17661	16683	34344	10763	10090	20853	9107	8748	17855
19	16515	16035	32550	19278	19013	38291	18283	17232	35515	11969	11432	23401	9073	8731	17804
20	16162	15971	32133	19468	18753	38221	19269	18395	37664	12974	12723	25697	8974	8645	17619
21	16187	15836	32023	18058	17477	35535	19552	18943	38495	15119	14499	29618	9372	8814	18186
22	16718	16272	32990	17150	16641	33791	19587	19162	38749	16123	15644	31767	9841	9208	19049
23	16502	16420	32922	16992	16557	33549	19277	18642	37919	17465	16632	34097	10642	10060	20702
24	16623	16177	32800	16282	15947	32229	19036	18944	37980	18052	17170	35222	11813	11391	23204
20 - 34	-	248986	-	-	249786	-	-	258966	-	-	255048	-	-	217775	-
15 - 49	-	606460	-	-	611272	-	-	594325	-	-	545994	-	-	506122	-
15 - 59	727846	765281	1493127	733352	764499	1497851	733243	761530	1494773	695953	721215	1417168	648787	672008	1320795
15 - 64	786329	847527	1633856	790234	845486	1635720	780346	828866	1609212	749232	796735	1545967	706756	752437	1459193
60 >	170997	323344	494341	177705	331906	509611	172301	324880	497181	172226	322530	494756	176182	322960	499142
65 >	112514	241098	353612	120823	250919	371742	125198	257544	382742	118947	247010	365957	118213	242531	360744
Kopā • Total	1130036	1309409	2439445	1089880	1266415	2356295	1051624	1225478	2277102	1009303	1178955	2188258	959221	1123618	2082839

Iedzīvotāju sastāva prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecumgrupās no 1999. - 2019. gadam
 • Number of Latvian Population by Sex and Age of the Most Probable Activities

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 2	2.56	2.07	2.30	2.60	2.13	2.35	2.79	2.29	2.52	2.74	2.24	2.47	2.39	1.95	2.15
3 - 6	4.56	3.75	4.13	3.39	2.77	3.06	3.61	2.96	3.26	3.82	3.13	3.45	3.63	2.97	3.28
7 - 14	13.34	11.04	12.10	10.42	8.52	9.40	7.49	6.10	6.74	7.42	6.09	6.71	7.97	6.53	7.19
0 - 14	20.46	16.86	18.53	16.41	13.42	14.80	13.89	11.35	12.52	13.98	11.47	12.63	14.00	11.45	12.62
15	1.74	1.44	1.58	1.78	1.46	1.61	1.24	1.04	1.13	0.90	0.73	0.81	0.98	0.80	0.88
16	1.61	1.34	1.47	1.81	1.50	1.64	1.45	1.19	1.31	0.94	0.75	0.84	0.97	0.79	0.87
17	1.53	1.28	1.40	1.81	1.52	1.66	1.55	1.28	1.40	0.98	0.78	0.88	0.96	0.78	0.86
18	1.52	1.27	1.39	1.79	1.48	1.62	1.68	1.36	1.51	1.07	0.86	0.95	0.95	0.78	0.86
19	1.46	1.22	1.33	1.77	1.50	1.63	1.74	1.41	1.56	1.19	0.97	1.07	0.95	0.78	0.85
20	1.43	1.22	1.32	1.79	1.48	1.62	1.83	1.50	1.65	1.29	1.08	1.17	0.94	0.77	0.85
21	1.43	1.21	1.31	1.66	1.38	1.51	1.86	1.55	1.69	1.50	1.23	1.35	0.98	0.78	0.87
22	1.48	1.24	1.35	1.57	1.31	1.43	1.86	1.56	1.70	1.60	1.33	1.45	1.03	0.82	0.91
23	1.46	1.25	1.35	1.56	1.31	1.42	1.83	1.52	1.67	1.73	1.41	1.56	1.11	0.90	0.99
24	1.47	1.24	1.34	1.49	1.26	1.37	1.81	1.55	1.67	1.79	1.46	1.61	1.23	1.01	1.11
20 - 34	-	19.02	-	-	19.72	-	-	21.13	-	-	21.63	-	-	19.38	-
15 - 49	-	46.32	-	-	48.27	-	-	48.50	-	-	46.31	-	-	45.04	-
15 - 59	64.41	58.44	61.21	67.29	60.37	63.57	69.72	62.14	65.64	68.95	61.17	64.76	67.64	59.81	63.41
15 - 64	69.58	64.73	66.98	72.51	66.76	69.42	74.20	67.64	70.67	74.23	67.58	70.65	73.68	66.97	70.06
60 >	15.13	24.69	20.26	16.31	26.21	21.63	16.38	26.51	21.83	17.06	27.36	22.61	18.37	28.74	23.96
65 >	9.96	18.41	14.50	11.09	19.81	15.78	11.91	21.02	16.81	11.79	20.95	16.72	12.32	21.58	17.32
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita prognoze no 1999. līdz 2019. gadam • Age Composition of Latvian Working Age Population up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	786329	847527	1633856	790234	845486	1635720	780346	828866	1609212	749232	796735	1545967	706756	752437	1459193
15 - 19	88899	85745	174644	97659	94366	192025	80540	76898	157438	51159	48261	99420	46063	44240	90303
20 - 24	82192	80676	162868	87950	85375	173325	96721	94086	190807	79733	76668	156401	50642	48118	98760
25 - 29	90008	84842	174850	80798	80209	161007	86641	85055	171696	95255	93731	188986	76377	73280	154878
30 - 34	87325	83468	170793	88229	84202	172431	79412	79825	159237	85149	84649	169798	93603	93280	186883
35 - 39	92502	95582	188084	85084	82694	167778	86206	83656	169862	77594	79311	156905	83216	84104	167320
40 - 44	85238	91552	176790	89149	94440	183589	82182	81864	164046	83259	82812	166071	74942	78512	153454
45 - 49	74567	84595	159162	80948	89986	170934	84764	92941	177705	78144	80562	158706	79172	81491	160663
50 - 54	60863	73486	134349	68876	82381	151257	74876	87718	162594	78347	90578	168925	72269	78510	150779
55 - 59	66252	85335	151587	54659	70846	125505	61901	79487	141388	67313	84643	151956	70379	87376	157755
60 - 64	58483	82246	140729	56882	80987	137869	47103	67336	114439	53279	75520	128799	57969	80429	138398
15 - 39	440926	430313	871239	439720	426846	866566	429520	419520	849040	388890	382620	771510	352025	346119	698144
40 - 64	345403	417214	762617	350514	418640	769154	350826	409346	760172	360342	414115	774457	354731	406318	761049

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 - 19	11.3	10.1	10.7	12.4	11.2	11.7	10.3	9.3	9.8	6.8	6.1	6.4	6.5	5.9	6.2
20 - 24	10.5	9.5	10.0	11.1	10.1	10.6	12.4	11.4	11.9	10.6	9.6	10.1	7.2	6.4	6.8
25 - 29	11.4	10.0	10.7	10.2	9.5	9.8	11.1	10.3	10.7	12.7	11.8	12.2	11.1	10.2	10.6
30 - 34	11.1	9.8	10.5	11.2	10.0	10.5	10.2	9.6	9.9	11.4	10.6	11.0	13.2	12.4	12.8
35 - 39	11.8	11.3	11.5	10.8	9.8	10.3	11.0	10.1	10.6	10.4	10.0	10.1	11.8	11.2	11.5
40 - 44	10.8	10.8	10.8	11.3	11.2	11.2	10.5	9.9	10.2	11.1	10.4	10.7	10.6	10.4	10.5
45 - 49	9.5	10.0	9.7	10.2	10.6	10.5	10.9	11.2	11.0	10.4	10.1	10.3	11.2	10.8	11.0
50 - 54	7.7	8.7	8.2	8.7	9.7	9.2	9.6	10.6	10.1	10.5	11.4	10.9	10.2	10.4	10.3
55 - 59	8.4	10.1	9.3	6.9	8.4	7.7	7.9	9.6	8.8	9.0	10.6	9.8	10.0	11.6	10.8
60 - 64	7.4	9.7	8.6	7.2	9.6	8.4	6.0	8.1	7.1	7.1	9.5	8.3	8.2	10.7	9.5
15 - 39	56.1	50.8	53.3	55.6	50.5	53.0	55.0	50.6	52.8	51.9	48.0	49.9	49.8	46.0	47.8
40 - 64	43.9	49.2	46.7	44.4	49.5	47.0	45.0	49.4	47.2	48.1	52.0	50.1	50.2	54.0	52.2

Darba potenciāla prognoze no 1999. – 2019. gadam (izglītības cilvēkgadi, miljoni)
• Labor Potential in Latvia by Age Groups up to 2019, mlj of expected life and schooling years

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam 15 – 64	252.3	272.1	524.9	264.2	280.7	545.4	262.4	278.0	540.8	242.8	258.2	501.4	221.3	235.2	456.8
15 – 19	39.1	39.6	78.7	45.6	46.3	91.9	38.8	38.0	76.8	24.5	23.9	48.4	22.4	22.0	44.4
20 – 24	38.5	43.2	81.7	43.8	45.4	89.2	49.0	50.8	99.9	41.0	42.1	83.1	26.6	27.0	53.6
25 – 29	39.5	41.2	80.7	36.4	40.1	76.4	40.5	42.4	82.9	45.7	47.8	93.5	38.4	39.6	78.1
30 – 34	37.4	37.3	74.7	36.9	37.1	74.0	32.1	34.7	66.8	35.4	37.0	72.4	39.9	41.6	81.4
35 – 39	33.2	36.5	69.7	30.6	31.1	61.7	30.6	31.4	61.9	26.6	29.3	56.0	29.3	31.3	60.6
40 – 44	25.8	28.6	54.4	26.3	29.6	55.9	24.3	25.3	49.6	24.3	25.5	49.8	21.3	23.7	45.0
45 – 49	16.8	20.2	37.0	19.2	22.0	41.2	19.6	22.8	42.4	18.1	19.5	37.5	18.0	19.6	37.6
50 – 54	9.5	12.2	21.7	11.5	14.2	25.7	12.9	15.5	28.5	13.2	16.0	29.2	12.2	13.7	25.9
55 – 59	5.9	8.0	13.9	5.5	7.2	12.8	6.3	8.4	14.8	7.2	9.3	16.4	7.3	9.5	16.8
60 – 64	2.0	2.9	4.9	1.9	2.8	4.7	1.8	2.6	4.5	2.0	3.0	5.0	2.4	3.3	5.7
15 – 39	191.9	201.9	393.9	196.7	203.4	400.1	193.4	199.9	393.3	174.7	181.9	356.6	158.1	163.0	321.1
40 – 64	57.9	69.5	127.5	63.3	74.1	137.4	64.6	74.0	138.7	64.8	73.2	138.1	61.7	70.3	132.1

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam 15 – 64	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 – 19	15.5	14.6	15.0	17.3	16.5	16.9	14.8	13.7	14.2	10.1	9.3	9.7	10.1	9.4	9.7
20 – 24	15.3	15.9	15.6	16.6	16.2	16.4	18.7	18.3	18.5	16.9	16.3	16.6	12.0	11.5	11.7
25 – 29	15.7	15.1	15.4	13.8	14.3	14.0	15.4	15.2	15.3	18.8	18.5	18.7	17.4	16.8	17.1
30 – 34	14.8	13.7	14.2	14.0	13.2	13.6	12.2	12.5	12.4	14.6	14.3	14.4	18.0	17.7	17.8
35 – 39	13.2	13.4	13.3	11.6	11.1	11.3	11.7	11.3	11.5	11.0	11.4	11.2	13.2	13.3	13.3
40 – 44	10.2	10.5	10.4	10.0	10.5	10.3	9.3	9.1	9.2	10.0	9.9	9.9	9.6	10.1	9.9
45 – 49	6.7	7.4	7.0	7.3	7.9	7.6	7.5	8.2	7.8	7.4	7.5	7.5	8.2	8.3	8.2
50 – 54	3.8	4.5	4.1	4.3	5.1	4.7	4.9	5.6	5.3	5.4	6.2	5.8	5.5	5.8	5.7
55 – 59	2.3	3.0	2.6	2.1	2.6	2.3	2.4	3.0	2.7	3.0	3.6	3.3	3.3	4.1	3.7
60 – 64	0.8	1.1	0.9	0.7	1.0	0.9	0.7	0.9	0.8	0.8	1.2	1.0	1.1	1.4	1.2
15 – 39	76.1	74.2	75.0	74.5	72.5	73.4	73.7	71.9	72.7	72.0	70.4	71.1	71.4	69.3	70.3
40 – 64	23.0	25.5	24.3	23.9	26.4	25.2	24.6	26.6	25.6	26.7	28.4	27.5	27.9	29.9	28.9

Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita prognoze no 1999. - 2019. gadam • Distribution of Latvian Urban and Rural Population by Age up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
0 - 4	61913	38882	100795	54958	36282	91240	54710	40146	94856	50932	40663	91595	42090	35711	77801
5 - 9	99061	59361	158422	61242	38580	99822	54666	35994	90660	54421	39831	94252	50669	40352	91021
10 - 14	125084	67676	192760	98523	59248	157771	61115	38517	99632	54551	35936	90487	54310	39770	94080
15 - 19	118990	55654	174644	124556	67469	192025	98360	59078	157438	61013	38407	99420	54466	35837	90303
20 - 24	114753	48115	162868	118182	55143	173325	123942	66865	190807	97863	58538	156401	60708	38052	98760
25 - 29	123654	51196	174850	113496	47511	161007	117208	54488	171696	122910	66076	188986	97036	57842	154878
30 - 34	119758	51035	170793	121945	50486	172431	112382	46855	159237	116048	53750	169798	121686	65197	186883
35 - 39	131758	56326	188084	117582	50196	167778	120160	49702	169862	110797	46108	156905	114403	52917	167320
40 - 44	128332	48458	176790	128632	54957	183589	115041	49005	164046	117519	48552	166071	108440	45014	153454
45 - 49	117509	41653	159162	124218	46716	170934	124717	52988	177705	111445	47261	158706	113796	46867	160663
50 - 54	97976	36373	134349	111895	39362	151257	118422	44172	162594	118819	50106	168925	106062	44717	150779
55 - 59	106185	45402	151587	91838	33667	125505	104987	36401	141388	111083	40873	151956	111396	46359	157755
60 - 64	97935	42794	140729	97016	40853	137869	84167	30272	114439	96122	32677	128799	101686	36712	138398
65 - 69	85495	38973	124468	86990	37209	124199	86093	35518	121611	74854	26295	101149	85405	28328	113733
70 - 74	73495	31041	104536	71911	31923	103834	73524	30418	103942	72500	29013	101513	63300	21462	84762
75 - 79	42287	20220	62507	56697	23090	79787	55111	23510	78621	56689	22354	79043	55533	21292	76825
80 - 84	20518	11884	32402	28095	13150	41245	37434	14964	52398	36095	15075	51170	37427	14301	51728
85 - 89	13476	8197	21673	10291	5719	16010	14569	6587	21156	19154	7388	26542	18225	7378	25603
90 >	5377	2649	8026	4832	1835	6667	3759	1255	5014	5024	1516	6540	6459	1634	8093
Kopā • Total	1683556	755889	2439445	1622899	733396	2356295	1560367	716735	2277102	1487839	700419	2188258	1403097	679742	2082839

Pilsētu un lauku iedzīvotāju vecumsastāvs no 1999. - 2019. gadam, % • Age composition of Latvian Urban and Rural Population by Age up to 2019, %

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
0 - 4	3.68	5.14	4.13	3.39	4.95	3.87	3.51	5.60	4.17	3.42	5.81	4.19	3.00	5.25	3.74
5 - 9	5.88	7.85	6.49	3.77	5.26	4.24	3.50	5.02	3.98	3.66	5.69	4.31	3.61	5.94	4.37
10 - 14	7.43	8.95	7.90	6.07	8.08	6.70	3.92	5.37	4.38	3.67	5.13	4.14	3.87	5.85	4.52
15 - 19	7.07	7.36	7.16	7.67	9.20	8.15	6.30	8.24	6.91	4.10	5.48	4.54	3.88	5.27	4.34
20 - 24	6.82	6.37	6.68	7.28	7.52	7.36	7.94	9.33	8.38	6.58	8.36	7.15	4.33	5.60	4.74
25 - 29	7.34	6.77	7.17	6.99	6.48	6.83	7.51	7.60	7.54	8.26	9.43	8.64	6.92	8.51	7.44
30 - 34	7.11	6.75	7.00	7.51	6.88	7.32	7.20	6.54	6.99	7.80	7.67	7.76	8.67	9.59	8.97
35 - 39	7.83	7.45	7.71	7.25	6.84	7.12	7.70	6.93	7.46	7.45	6.58	7.17	8.15	7.78	8.03
40 - 44	7.62	6.41	7.25	7.93	7.49	7.79	7.37	6.84	7.20	7.90	6.93	7.59	7.73	6.62	7.37
45 - 49	6.98	5.51	6.52	7.65	6.37	7.25	7.99	7.39	7.80	7.49	6.75	7.25	8.11	6.89	7.71
50 - 54	5.82	4.81	5.51	6.89	5.37	6.42	7.59	6.16	7.14	7.99	7.15	7.72	7.56	6.58	7.24
55 - 59	6.31	6.01	6.21	5.66	4.59	5.33	6.73	5.08	6.21	7.47	5.84	6.94	7.94	6.82	7.57
60 - 64	5.82	5.66	5.77	5.98	5.57	5.85	5.39	4.22	5.03	6.46	4.67	5.89	7.25	5.40	6.64
65 - 69	5.08	5.16	5.10	5.36	5.07	5.27	5.52	4.96	5.34	5.03	3.75	4.62	6.09	4.17	5.46
70 - 74	4.37	4.11	4.29	4.43	4.35	4.41	4.71	4.24	4.56	4.87	4.14	4.64	4.51	3.16	4.07
75 - 79	2.51	2.67	2.56	3.49	3.15	3.39	3.53	3.28	3.45	3.81	3.19	3.61	3.96	3.13	3.69
80 - 84	1.22	1.57	1.33	1.73	1.79	1.75	2.40	2.09	2.30	2.43	2.15	2.34	2.67	2.10	2.48
85 - 89	0.80	1.08	0.89	0.63	0.78	0.68	0.93	0.92	0.93	1.29	1.05	1.21	1.30	1.09	1.23
90 >	0.32	0.35	0.33	0.30	0.25	0.28	0.24	0.18	0.22	0.34	0.22	0.30	0.46	0.24	0.39
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecumgrupās no 1999. – 2019. gadam
• Number of Latvian Urban and Rural Population by Age of the Most Probable Activities up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999				2004				2009				2014				2019			
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total		Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total		Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total		Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total		Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	
0 - 2	34484	21587	56071		33057	22270	55327		32784	24624	57408		29856	24222	54078		24111	20737	44848	
3 - 6	61627	39053	100680		44170	27865	72035		43839	30392	74231		42711	32790	75501		37426	30819	68245	
7 - 14	189947	105279	295226		137496	83975	221471		93868	59641	153509		87337	59418	146755		85532	64277	149809	
0 - 14	286058	165919	451977		214723	134110	348833		170491	114657	285148		159904	116430	276334		147069	115833	262902	
15	25823	12613	38436		24240	13594	37834		15517	10300	25817		10869	6831	17700		10934	7496	18430	
16	24118	11660	35778		24681	14032	38713		18417	11371	29788		11317	6973	18290		10899	7320	18219	
17	22994	11058	34052		25173	13826	38999		20014	11960	31974		11712	7464	19176		10867	7128	17995	
18	23332	10496	33828		25214	12974	38188		21395	12949	34344		12876	7977	20853		10877	6978	17855	
19	22723	9827	32550		25248	13043	38291		23017	12498	35515		14239	9162	23401		10889	6915	17804	
20	22841	9292	32133		25691	12530	38221		24157	13507	37664		15464	10233	25697		10832	6787	17619	
21	22586	9437	32023		23975	11560	35535		24580	13915	38495		18341	11277	29618		11271	6915	18186	
22	22805	10185	32990		22838	10953	33791		25049	13700	38749		19916	11851	31767		11654	7395	19049	
23	23532	9390	32922		23159	10390	33549		25073	12846	37919		21275	12822	34097		12804	7898	20702	
24	22989	9811	32800		22519	9710	32229		25083	12897	37980		22867	12355	35222		14147	9057	23204	
20 - 34	176410	72576	248986		175313	74473	249786		176672	82294	258966		166587	88461	255048		137522	80253	217775	
15 - 49	437711	168749	606460		430395	180877	611272		408137	186188	594325		368035	177959	545994		335560	170562	506122	
15 - 59	1058915	434212	1493127		1052344	445507	1497851		1035219	459554	1494773		967497	449671	1417168		887993	432802	1320795	
15 - 64	1156850	477006	1633856		1149360	486360	1635720		1119386	489826	1609212		1063619	482348	1545967		989679	469514	1459193	
60 >	338583	155758	494341		355832	153779	509611		354657	142524	497181		360438	134318	494756		368035	131107	499142	
65 >	240648	112964	353612		258816	112926	371742		270490	112252	382742		264316	101641	365957		266349	94395	360744	
Kopā • Total	1683556	755889	2439445		1622899	733396	2356295		1560367	716735	2277102		1487839	700419	2188258		1403097	679742	2082839	

Pilsētu un lauku iedzīvotāju sastāva prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecumgrupās no 1999. – 2019. gadam
• Number of Latvian Urban and Rural Population by Age of the Most Probable Activities up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age – specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
0 - 2	2.05	2.86	2.30	2.04	3.04	2.35	2.10	3.44	2.52	2.01	3.46	2.47	1.72	3.05	2.15
3 - 6	3.66	5.17	4.13	2.72	3.80	3.06	2.81	4.24	3.26	2.87	4.68	3.45	2.67	4.53	3.28
7 - 14	11.28	13.93	12.10	8.47	11.45	9.40	6.02	8.32	6.74	5.87	8.48	6.71	6.10	9.46	7.19
0 - 14	16.99	21.95	18.53	13.23	18.29	14.80	10.93	16.00	12.52	10.75	16.62	12.63	10.48	17.04	12.62
15	1.53	1.67	1.58	1.49	1.85	1.61	0.99	1.44	1.13	0.73	0.98	0.81	0.78	1.10	0.88
16	1.43	1.54	1.47	1.52	1.91	1.64	1.18	1.59	1.31	0.76	1.00	0.84	0.78	1.08	0.87
17	1.37	1.46	1.40	1.55	1.89	1.66	1.28	1.67	1.40	0.79	1.07	0.88	0.77	1.05	0.86
18	1.39	1.39	1.39	1.55	1.77	1.62	1.37	1.81	1.51	0.87	1.14	0.95	0.78	1.03	0.86
19	1.35	1.30	1.33	1.56	1.78	1.63	1.48	1.74	1.56	0.96	1.31	1.07	0.78	1.02	0.85
20	1.36	1.23	1.32	1.58	1.71	1.62	1.55	1.88	1.65	1.04	1.46	1.17	0.77	1.00	0.85
21	1.34	1.25	1.31	1.48	1.58	1.51	1.58	1.94	1.69	1.23	1.61	1.35	0.80	1.02	0.87
22	1.35	1.35	1.35	1.41	1.49	1.43	1.61	1.91	1.70	1.34	1.69	1.45	0.83	1.09	0.91
23	1.40	1.24	1.35	1.43	1.42	1.42	1.61	1.79	1.67	1.43	1.83	1.56	0.91	1.16	0.99
24	1.37	1.30	1.34	1.39	1.32	1.37	1.61	1.80	1.67	1.54	1.76	1.61	1.01	1.33	1.11
20 - 34	10.48	9.60	10.21	10.80	10.15	10.60	11.32	11.48	11.37	11.20	12.63	11.66	9.80	11.81	10.46
15 - 49	26.00	22.32	24.86	26.52	24.66	25.94	26.16	25.98	26.10	24.74	25.41	24.95	23.92	25.09	24.30
15 - 59	62.90	57.44	61.21	64.84	60.75	63.57	66.34	64.12	65.64	65.03	64.20	64.76	63.29	63.67	63.41
15 - 64	68.71	63.11	66.98	70.82	66.32	69.42	71.74	68.34	70.67	71.49	68.87	70.65	70.54	69.07	70.06
60 >	20.11	20.61	20.26	21.93	20.97	21.63	22.73	19.89	21.83	24.23	19.18	22.61	26.23	19.29	23.96
65 >	14.29	14.94	14.50	15.95	15.40	15.78	17.34	15.66	16.81	17.77	14.51	16.72	18.98	13.89	17.32
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Pilsētu un lauku darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita prognoze no 1999. līdz 2019. gadam
• Age Composition of Latvian Urban and Rural Working Age Population up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	1156850	477006	1633856	1149360	486360	1635720	1119386	489826	1609212	1063619	482348	1545967	989679	469514	1459193
15 - 19	118990	55654	174644	124556	67469	192025	98360	59078	157438	61013	38407	99420	54466	35837	90303
20 - 24	114753	48115	162868	118182	55143	173325	123942	66865	190807	97863	58538	156401	60708	38052	98760
25 - 29	123654	51196	174850	113496	47511	161007	117208	54488	171696	122910	66076	189986	97036	57842	154878
30 - 34	119758	51035	170793	121945	50486	172431	112382	46855	159237	116048	53750	169798	121686	65197	186883
35 - 39	131758	56326	188084	117582	50196	167778	120160	49702	169862	110797	46108	156905	114403	52917	167320
40 - 44	128332	48458	176790	128632	54957	183589	115041	49005	164046	117519	48552	166071	108440	45014	153454
45 - 49	117509	41653	159162	124218	46716	170934	124717	52988	177705	111445	47261	158706	113796	46867	160663
50 - 54	97976	36373	134349	111895	39362	151257	118422	44172	162594	118819	50106	168925	106062	44717	150779
55 - 59	106185	45402	151587	91838	33667	125505	104987	36401	141388	111083	40873	151956	111396	46359	157755
60 - 64	97935	42794	140729	97016	40853	137869	84167	30272	114439	96122	32677	128799	101686	36712	138398
15 - 39	608913	262326	871239	595761	270805	866566	572052	276988	849040	508631	262879	771510	448299	249845	698144
40 - 64	547937	214680	762617	553599	215555	769154	547334	212838	760172	554988	219469	774457	541380	219669	761049
Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 - 19	10.3	11.7	10.7	10.8	13.9	11.7	8.8	12.1	9.8	5.7	8.0	6.4	5.5	7.6	6.2
20 - 24	9.9	10.1	10.0	10.3	11.3	10.6	11.1	13.7	11.9	9.2	12.1	10.1	6.1	8.1	6.8
25 - 29	10.7	10.7	10.7	9.9	9.8	9.8	10.5	11.1	10.7	11.6	13.7	12.2	9.8	12.3	10.6
30 - 34	10.4	10.7	10.5	10.6	10.4	10.5	10.0	9.6	9.9	10.9	11.1	11.0	12.3	13.9	12.8
35 - 39	11.4	11.8	11.5	10.2	10.3	10.3	10.7	10.1	10.6	10.4	9.6	10.1	11.6	11.3	11.5
40 - 44	11.1	10.2	10.8	11.2	11.3	11.2	10.3	10.0	10.2	11.0	10.1	10.7	11.0	9.6	10.5
45 - 49	10.2	8.7	9.7	10.8	9.6	10.5	11.1	10.8	11.0	10.5	9.8	10.3	11.5	10.0	11.0
50 - 54	8.5	7.6	8.2	9.7	8.1	9.2	10.6	9.0	10.1	11.2	10.4	10.9	10.7	9.5	10.3
55 - 59	9.2	9.5	9.3	8.0	6.9	7.7	9.4	7.4	8.8	10.4	8.5	9.8	11.3	9.9	10.8
60 - 64	8.5	9.0	8.6	8.4	8.4	8.4	7.5	6.2	7.1	9.0	6.8	8.3	10.3	7.8	9.5
15 - 39	52.6	55.0	53.3	51.8	55.7	53.0	51.1	56.5	52.8	47.8	54.5	49.9	45.3	53.2	47.8
40 - 64	47.4	45.0	46.7	48.2	44.3	47.0	48.9	43.5	47.2	52.2	45.5	50.1	54.7	46.8	52.2

Pilsētu un lauku darba potenciāla prognoze no 1999. - 2019. gadam (izglītības cilvēkgadi, miljoni)
• Labor Potential in Urban and Rural by Age Groups up to 2019, mly of expected life and schooling years

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

pēc 1998. gada speciālajiem dzimstības koeficientiem • Age - specific fertilities rates: 1998

Inerces variants • Constant scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	378.9	145.8	524.9	386.4	158.5	545.4	376.1	164.0	540.8	343.4	157.2	501.4	307.8	148.3	456.8
15 - 19	54.2	24.5	78.7	60.4	31.5	91.9	48.8	28.0	76.8	30.2	18.2	48.4	27.3	17.2	44.4
20 - 24	60.3	21.3	81.7	62.3	26.9	89.2	66.3	33.5	99.9	53.0	30.1	83.1	33.5	20.1	53.6
25 - 29	56.4	24.3	80.7	55.4	21.0	76.4	58.6	24.4	82.9	63.1	30.4	93.5	50.8	27.3	78.1
30 - 34	53.3	21.4	74.7	53.4	20.7	74.0	48.8	18.1	66.8	51.3	21.1	72.4	55.1	26.3	81.4
35 - 39	49.7	20.1	69.7	43.8	17.9	61.7	44.5	17.4	61.9	40.6	15.3	56.0	42.6	17.9	60.6
40 - 44	39.9	14.4	54.4	39.7	16.3	55.9	35.1	14.4	49.6	35.7	14.1	49.8	32.6	12.4	45.0
45 - 49	27.9	9.1	37.0	30.3	10.9	41.2	30.1	12.2	42.4	26.7	10.8	37.5	27.1	10.6	37.6
50 - 54	16.5	5.2	21.7	19.6	6.1	25.7	21.2	7.3	28.5	21.0	8.2	29.2	18.6	7.3	25.9
55 - 59	10.1	3.8	13.9	9.6	3.2	12.8	11.2	3.6	14.8	12.1	4.3	16.4	12.0	4.8	16.8
60 - 64	3.7	1.3	4.9	3.4	1.3	4.7	3.4	1.1	4.5	3.8	1.2	5.0	4.2	1.5	5.7
15 - 39	279.6	114.3	393.9	279.9	120.1	400.1	270.2	122.9	393.3	240.5	115.9	356.6	211.3	109.6	321.1
40 - 64	95.5	32.1	127.5	100.9	36.5	137.4	100.6	38.0	138.7	99.6	38.5	138.1	95.1	37.0	132.1

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 - 19	14.3	16.8	15.0	15.6	19.9	16.9	13.0	17.1	14.2	8.8	11.6	9.7	8.9	11.6	9.7
20 - 24	15.9	14.6	15.6	16.1	17.0	16.4	17.6	20.4	18.5	15.4	19.1	16.6	10.9	13.6	11.7
25 - 29	14.9	16.7	15.4	14.4	13.2	14.0	15.6	14.9	15.3	18.4	19.3	18.7	16.5	18.4	17.1
30 - 34	14.1	14.7	14.2	13.8	13.0	13.6	13.0	11.0	12.4	14.9	13.4	14.4	17.9	17.7	17.8
35 - 39	13.1	13.8	13.3	11.3	11.3	11.3	11.8	10.6	11.5	11.8	9.8	11.2	13.8	12.1	13.3
40 - 44	10.5	9.9	10.4	10.3	10.3	10.3	9.3	8.8	9.2	10.4	9.0	9.9	10.6	8.3	9.9
45 - 49	7.4	6.2	7.0	7.8	6.9	7.6	8.0	7.5	7.8	7.8	6.9	7.5	8.8	7.1	8.2
50 - 54	4.4	3.6	4.1	5.1	3.8	4.7	5.6	4.4	5.3	6.1	5.2	5.8	6.0	4.9	5.7
55 - 59	2.7	2.6	2.6	2.5	2.0	2.3	3.0	2.2	2.7	3.5	2.7	3.3	3.9	3.2	3.7
60 - 64	1.0	0.9	0.9	0.9	0.8	0.9	0.9	0.7	0.8	1.1	0.8	1.0	1.4	1.0	1.2
15 - 39	73.8	78.4	75.0	72.5	75.7	73.4	71.8	74.9	72.7	70.0	73.7	71.1	68.7	73.9	70.3
40 - 64	25.2	22.0	24.3	26.1	23.0	25.2	26.7	23.2	25.6	29.0	24.5	27.5	30.9	24.9	28.9

Iedzīvotāju skaīta prognoze pēc vecuma no 1999. - 2019. gadam • Distribution of Latvian Population by Age and Gender up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999
pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 4	51976	48819	100795	53345	51002	104347	66877	63941	130818	74259	71011	145270	71107	68004	139111
5 - 9	81125	77297	158422	51418	48404	99822	52921	50722	103643	66271	63519	129790	73580	70535	144115
10 - 14	98092	94668	192760	80763	77008	157771	51298	48323	99621	52755	50591	103346	66044	63339	129383
15 - 19	88899	85745	174644	97659	94366	192025	80535	76890	157425	51116	48211	99327	52571	50470	103041
20 - 24	82192	80676	162868	87950	85375	173325	96720	94079	190799	79680	76598	156278	50565	48024	98589
25 - 29	90008	84842	174850	80798	80209	161007	86640	85050	171690	95234	93675	188909	78414	76251	154665
30 - 34	87325	83468	170793	88229	84202	172431	79415	79830	159245	85167	84648	169815	93573	93188	186761
35 - 39	92502	95582	188084	85084	82694	167778	86213	83656	169869	77623	79347	156970	83260	84110	167370
40 - 44	85238	91552	176790	89149	94440	183589	82187	81866	164053	83319	82827	166146	75010	78591	153601
45 - 49	74567	84595	159162	80948	89986	170934	84764	92946	177710	78183	80582	158765	79297	81533	160830
50 - 54	60863	73486	134349	68876	82381	151257	74878	87728	162606	78361	90625	168986	72357	78558	150915
55 - 59	66252	85335	151587	54659	70846	125505	61904	79497	141401	67351	84720	152071	70421	87478	157899
60 - 64	58483	82246	140729	56882	80987	137869	47105	67341	114446	53322	75605	128927	58053	80587	138640
65 - 69	48176	76292	124468	47862	76337	124199	46509	75107	121616	38646	62592	101238	43723	70255	113978
70 - 74	32996	71540	104536	36252	67582	103834	36173	67773	103946	35013	66549	101562	29307	55629	84936
75 - 79	16681	45826	62507	22279	57508	79787	24337	54286	78623	24391	54693	79084	23516	53412	76928
80 - 84	8063	24339	32402	9579	31666	41245	12924	39477	52401	13981	37209	51190	14107	37691	51798
85 - 89	4859	16814	21673	3452	12558	16010	4224	16933	21157	5781	20778	26559	6104	19520	25624
90 >	1739	6287	8026	1399	5268	6667	1037	3977	5014	1233	5316	6549	1699	6422	8121
Kopā • Total	1130036	1309409	2439445	1096583	1272819	2369402	1076661	1249422	2326083	1061686	1229096	2290782	1042708	1203597	2246305

Iedzīvotāju vecumsastāva prognoze no 1999. - 2019. gadam, % • Age Composition of Latvian Population by Age and Gender up to 2019, %

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 4	4.60	3.73	4.13	4.86	4.01	4.40	6.21	5.12	5.62	6.99	5.78	6.34	6.82	5.65	6.19
5 - 9	7.18	5.90	6.49	4.69	3.80	4.21	4.92	4.06	4.46	6.24	5.17	5.67	7.06	5.86	6.42
10 - 14	8.68	7.23	7.90	7.36	6.05	6.66	4.76	3.87	4.28	4.97	4.12	4.51	6.33	5.26	5.76
15 - 19	7.87	6.55	7.16	8.91	7.41	8.10	7.48	6.15	6.77	4.81	3.92	4.34	5.04	4.19	4.59
20 - 24	7.27	6.16	6.68	8.02	6.71	7.32	8.98	7.53	8.20	7.51	6.23	6.82	4.85	3.99	4.39
25 - 29	7.97	6.48	7.17	7.37	6.30	6.80	8.05	6.81	7.38	8.97	7.62	8.25	7.52	6.34	6.89
30 - 34	7.73	6.37	7.00	8.05	6.62	7.28	7.38	6.39	6.85	8.02	6.89	7.41	8.97	7.74	8.31
35 - 39	8.19	7.30	7.71	7.76	6.50	7.08	8.01	6.70	7.30	7.31	6.46	6.85	7.98	6.99	7.45
40 - 44	7.54	6.99	7.25	8.13	7.42	7.75	7.63	6.55	7.05	7.85	6.74	7.25	7.19	6.53	6.84
45 - 49	6.60	6.46	6.52	7.38	7.07	7.21	7.87	7.44	7.64	7.36	6.56	6.93	7.60	6.77	7.16
50 - 54	5.39	5.61	5.51	6.28	6.47	6.38	6.95	7.02	6.99	7.38	7.37	7.38	6.94	6.53	6.72
55 - 59	5.86	6.52	6.21	4.98	5.57	5.30	5.75	6.36	6.08	6.34	6.89	6.64	6.75	7.27	7.03
60 - 64	5.18	6.28	5.77	5.19	6.36	5.82	4.38	5.39	4.92	5.02	6.15	5.63	5.57	6.70	6.17
65 - 69	4.26	5.83	5.10	4.36	6.00	5.24	4.32	6.01	5.23	3.64	5.09	4.42	4.19	5.84	5.07
70 - 74	2.92	5.46	4.29	3.31	5.31	4.38	3.36	5.42	4.47	3.30	5.41	4.43	2.81	4.62	3.78
75 - 79	1.48	3.50	2.56	2.03	4.52	3.37	2.26	4.34	3.38	2.30	4.45	3.45	2.26	4.44	3.42
80 - 84	0.71	1.86	1.33	0.87	2.49	1.74	1.20	3.16	2.25	1.32	3.03	2.23	1.35	3.13	2.31
85 - 89	0.43	1.28	0.89	0.31	0.99	0.68	0.39	1.36	0.91	0.54	1.69	1.16	0.59	1.62	1.14
90 >	0.15	0.48	0.33	0.13	0.41	0.28	0.10	0.32	0.22	0.12	0.43	0.29	0.16	0.53	0.36
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Iedzīvotāju skaita prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās grupās no 1999. - 2019. gadam
• Number of Latvian Population by Sex and Age of the Most Probable Activities

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999
 pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertility rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 2	28957	27114	56071	33698	32186	65884	41823	39949	81772	44971	42960	87931	42123	40241	82364
3 - 6	51532	49148	100680	38215	36370	74585	47862	45845	93707	57304	54895	112199	58590	56136	114726
7 - 14	150704	144522	295226	113613	107858	221471	81411	77192	158603	91010	87266	178276	110018	105501	215519
0 - 14	231193	220784	451977	185526	176414	361940	171096	162986	334082	193285	185121	378406	210731	201878	412609
15	19618	18818	38436	19396	18438	37834	13063	12751	25814	9028	8655	17683	11621	11145	22766
16	18231	17547	35778	19718	18995	38713	15248	14537	29785	9445	8829	18274	11043	10595	21638
17	17337	16715	34052	19778	19221	38999	16282	15690	31972	9931	9226	19157	10467	10047	20514
18	17198	16630	33828	19489	18699	38188	17660	16681	34341	10754	10081	20835	9952	9556	19508
19	16515	16035	32550	19278	19013	38291	18282	17231	35513	11958	11420	23378	9488	9127	18615
20	16162	15971	32133	19468	18753	38221	19268	18394	37662	12961	12707	25668	8961	8628	17589
21	16187	15836	32023	18058	17477	35535	19552	18941	38493	15108	14484	29592	9360	8796	18156
22	16718	16272	32990	17150	16641	33791	19586	19160	38746	16112	15630	31742	9825	9189	19014
23	16502	16420	32922	16992	16557	33549	19277	18641	37918	17452	16617	34069	10627	10042	20669
24	16623	16177	32800	16282	15947	32229	19037	18943	37980	18047	17160	35207	11792	11369	23161
20 - 34	-	248986	-	-	249786	-	-	258959	-	-	254921	-	-	217463	-
15 - 49	-	606460	-	-	611272	-	-	594317	-	-	545888	-	-	512167	-
15 - 59	727846	765281	1493127	733352	764499	1497851	733256	761542	1494798	696034	721233	1417267	655468	678203	1333671
15 - 64	786329	847527	1633856	790234	845486	1635720	780361	828883	1609244	749356	796838	1546194	713521	758790	1472311
60 >	170997	323344	494341	177705	331906	509611	172309	324894	497203	172367	322742	495109	176509	323516	500025
65 >	112514	241098	353612	120823	250919	371742	125204	257553	382757	119045	247137	366182	118456	242929	361385
Kopā • Total	1130036	1309409	2439445	1096583	1272819	2369402	1076661	1249422	2326083	1061686	1229096	2290782	1042708	1203597	2246305

Iedzīvotāju sastāva prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecumgrupās no 1999. - 2019. gadam, %
 • Distribution of Latvian Population by Age of the Most Probable Activities, %

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
0 - 2	2.56	2.07	2.30	3.07	2.53	2.78	3.88	3.20	3.52	4.24	3.50	3.84	4.04	3.34	3.67
3 - 6	4.56	3.75	4.13	3.48	2.86	3.15	4.45	3.67	4.03	5.40	4.47	4.90	5.62	4.66	5.11
7 - 14	13.34	11.04	12.10	10.36	8.47	9.35	7.56	6.18	6.82	8.57	7.10	7.78	10.55	8.77	9.59
0 - 14	20.46	16.86	18.53	16.92	13.86	15.28	15.89	13.04	14.36	18.21	15.06	16.52	20.21	16.77	18.37
15	1.74	1.44	1.58	1.77	1.45	1.60	1.21	1.02	1.11	0.85	0.70	0.77	1.11	0.93	1.01
16	1.61	1.34	1.47	1.80	1.49	1.63	1.42	1.16	1.28	0.89	0.72	0.80	1.06	0.88	0.96
17	1.53	1.28	1.40	1.80	1.51	1.65	1.51	1.26	1.37	0.94	0.75	0.84	1.00	0.83	0.91
18	1.52	1.27	1.39	1.78	1.47	1.61	1.64	1.34	1.48	1.01	0.82	0.91	0.95	0.79	0.87
19	1.46	1.22	1.33	1.76	1.49	1.62	1.70	1.38	1.53	1.13	0.93	1.02	0.91	0.76	0.83
20	1.43	1.22	1.32	1.78	1.47	1.61	1.79	1.47	1.62	1.22	1.03	1.12	0.86	0.72	0.78
21	1.43	1.21	1.31	1.65	1.37	1.50	1.82	1.52	1.65	1.42	1.18	1.29	0.90	0.73	0.81
22	1.48	1.24	1.35	1.56	1.31	1.43	1.82	1.53	1.67	1.52	1.27	1.39	0.94	0.76	0.85
23	1.46	1.25	1.35	1.55	1.30	1.42	1.79	1.49	1.63	1.64	1.35	1.49	1.02	0.83	0.92
24	1.47	1.24	1.34	1.48	1.25	1.36	1.77	1.52	1.63	1.70	1.40	1.54	1.13	0.94	1.03
20 - 34	-	19.02	-	-	19.62	-	-	20.73	-	-	20.74	-	-	18.07	-
15 - 49	-	46.32	-	-	48.03	-	-	47.57	-	-	44.41	-	-	42.55	-
15 - 59	64.41	58.44	61.21	66.88	60.06	63.22	68.10	60.95	64.26	65.56	58.68	61.87	62.86	56.35	59.37
15 - 64	69.58	64.73	66.98	72.06	66.43	69.04	72.48	66.34	69.18	70.58	64.83	67.50	68.43	63.04	65.54
60 >	15.13	24.69	20.26	16.21	26.08	21.51	16.00	26.00	21.38	16.24	26.26	21.61	16.93	26.88	22.26
65 >	9.96	18.41	14.50	11.02	19.71	15.69	11.63	20.61	16.46	11.21	20.11	15.99	11.36	20.18	16.09
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita prognoze no 1999. - 2019. gadam • Age Composition of Latvian Working Age Population up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam	786329	847527	1633856	790234	845486	1635720	780361	828883	1609244	749356	796838	1546194	713521	758790	1472311
15 - 19	88899	85745	174644	97659	94366	192025	80535	76890	157425	51116	48211	99327	52571	50470	103041
20 - 24	82192	80676	162868	87950	85375	173325	96720	94079	190799	79680	76598	156278	50565	48024	98589
25 - 29	90008	84842	174850	80798	80209	161007	86640	85050	171690	95234	93675	188909	78414	76251	154665
30 - 34	87325	83468	170793	88229	84202	172431	79415	79830	159245	85167	84648	169815	93573	93188	186761
35 - 39	92502	95582	188084	85084	82694	167778	86213	83656	169869	77623	79347	156970	83260	84110	167370
40 - 44	85238	91552	176790	89149	94440	183589	82187	81866	164053	83319	82827	166146	75010	78591	153601
45 - 49	74567	84595	159162	80948	89986	170934	84764	92946	177710	78183	80582	158765	79297	81533	160830
50 - 54	60863	73486	134349	68876	82381	151257	74878	87728	162606	78361	90625	168986	72357	78558	150915
55 - 59	66252	85335	151587	54659	70846	125505	61904	79497	141401	67351	84720	152071	70421	84748	157899
60 - 64	58483	82246	140729	56882	80987	137869	47105	67341	114446	53322	75605	128927	58053	80587	138640
15 - 39	440926	430313	871239	439720	426846	866566	429523	419505	849028	388820	382479	771299	358383	352043	710426
40 - 64	345403	417214	762617	350514	418640	769154	350838	409378	760216	360536	414359	774895	355138	406747	761885

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 - 19	11.3	10.1	10.7	12.4	11.2	11.7	10.3	9.3	9.8	6.8	6.1	6.4	7.4	6.7	7.0
20 - 24	10.5	9.5	10.0	11.1	10.1	10.6	12.4	11.4	11.9	10.6	9.6	10.1	7.1	6.3	6.7
25 - 29	11.4	10.0	10.7	10.2	9.5	9.8	11.1	10.3	10.7	12.7	11.8	12.2	11.0	10.0	10.5
30 - 34	11.1	9.8	10.5	11.2	10.0	10.5	10.2	9.6	9.9	11.4	10.6	11.0	13.1	12.3	12.7
35 - 39	11.8	11.3	11.5	10.8	9.8	10.3	11.0	10.1	10.6	10.4	10.0	10.2	11.7	11.1	11.4
40 - 44	10.8	10.8	10.8	11.3	11.2	11.2	10.5	9.9	10.2	11.1	10.4	10.7	10.5	10.4	10.4
45 - 49	9.5	10.0	9.7	10.2	10.6	10.5	10.9	11.2	11.0	10.4	10.1	10.3	11.1	10.7	10.9
50 - 54	7.7	8.7	8.2	8.7	9.7	9.2	9.6	10.6	10.1	10.5	11.4	10.9	10.1	10.4	10.3
55 - 59	8.4	10.1	9.3	6.9	8.4	7.7	7.9	9.6	8.8	9.0	10.6	9.8	9.9	11.5	10.7
60 - 64	7.4	9.7	8.6	7.2	9.6	8.4	6.0	8.1	7.1	7.1	9.5	8.3	8.1	10.6	9.4
15 - 39	56.1	50.8	53.3	55.6	50.5	53.0	55.0	50.6	52.8	51.9	48.0	49.9	50.2	46.4	48.3
40 - 64	43.9	49.2	46.7	44.4	49.5	47.0	45.0	49.4	47.2	48.1	52.0	50.1	49.8	53.6	51.7

Darba potenciāla prognoze no 1999. - 2019. gadam (izglītības cilvēkgadi, miljoni)
• Labor Potential in Latvia by Age Groups up to 2019, mlj of expected life and schooling years

pēc 1999.gada sākuma datiem • Base date beginning 1999
 pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	252.3	272.1	524.9	264.2	280.7	545.4	262.5	278.0	540.8	242.9	258.2	501.4	225.0	238.8	464.2
15 - 19	39.1	39.6	78.7	45.6	46.3	91.9	38.8	38.0	76.8	24.5	23.9	48.4	25.7	25.1	50.8
20 - 24	38.5	43.2	81.7	43.8	45.4	89.2	49.0	50.8	99.9	41.0	42.1	83.1	26.6	26.9	53.5
25 - 29	39.5	41.2	80.7	36.4	40.1	76.4	40.5	42.4	82.9	45.7	47.8	93.5	38.4	39.6	78.0
30 - 34	37.4	37.3	74.7	36.9	37.1	74.0	32.1	34.7	66.8	35.5	37.0	72.5	39.9	41.6	81.4
35 - 39	33.2	36.5	69.7	30.6	31.1	61.7	30.6	31.4	62.0	26.7	29.4	56.0	29.3	31.3	60.6
40 - 44	25.8	28.6	54.4	26.3	29.6	55.9	24.3	25.3	49.6	24.3	25.5	49.8	21.3	23.8	45.1
45 - 49	16.8	20.2	37.0	19.2	22.0	41.2	19.6	22.8	42.4	18.1	19.5	37.6	18.1	19.6	37.7
50 - 54	9.5	12.2	21.7	11.5	14.2	25.7	12.9	15.5	28.5	13.2	16.0	29.2	12.2	13.7	25.9
55 - 59	5.9	8.0	13.9	5.5	7.2	12.8	6.3	8.4	14.8	7.2	9.3	16.4	7.3	9.5	16.8
60 - 64	2.0	2.9	4.9	1.9	2.8	4.7	1.8	2.6	4.5	2.0	3.0	5.1	2.4	3.3	5.7
15 - 39	191.9	201.9	393.9	196.7	203.4	400.1	193.4	199.9	393.3	174.7	181.8	356.6	161.5	166.3	327.8
40 - 64	57.9	69.5	127.5	63.3	74.1	137.4	64.6	74.0	138.7	64.8	73.3	138.2	61.8	70.4	132.3

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 - 19	15.5	14.6	15.0	17.3	16.5	16.9	14.8	13.7	14.2	10.1	9.3	9.7	11.4	10.5	10.9
20 - 24	15.3	15.9	15.6	16.6	16.2	16.4	18.7	18.3	18.5	16.9	16.3	16.6	11.8	11.3	11.5
25 - 29	15.7	15.1	15.4	13.8	14.3	14.0	15.4	15.2	15.3	18.8	18.5	18.6	17.1	16.6	16.8
30 - 34	14.8	13.7	14.2	14.0	13.2	13.6	12.2	12.5	12.4	14.6	14.3	14.5	17.7	17.4	17.5
35 - 39	13.2	13.4	13.3	11.6	11.1	11.3	11.7	11.3	11.5	11.0	11.4	11.2	13.0	13.1	13.1
40 - 44	10.2	10.5	10.4	10.0	10.5	10.3	9.3	9.1	9.2	10.0	9.9	9.9	9.5	10.0	9.7
45 - 49	6.7	7.4	7.0	7.3	7.9	7.6	7.5	8.2	7.8	7.4	7.5	7.5	8.0	8.2	8.1
50 - 54	3.8	4.5	4.1	4.3	5.1	4.7	4.9	5.6	5.3	5.4	6.2	5.8	5.4	5.7	5.6
55 - 59	2.3	3.0	2.6	2.1	2.6	2.3	2.4	3.0	2.7	3.0	3.6	3.3	3.2	4.0	3.6
60 - 64	0.8	1.1	0.9	0.7	1.0	0.9	0.7	0.9	0.8	0.8	1.2	1.0	1.1	1.4	1.2
15 - 39	76.1	74.2	75.0	74.5	72.5	73.4	73.7	71.9	72.7	71.9	70.4	71.1	71.8	69.6	70.6
40 - 64	23.0	25.5	24.3	23.9	26.4	25.2	24.6	26.6	25.6	26.7	28.4	27.6	27.5	29.5	28.5

Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita prognoze no 1999. - 2019. gadam • Distribution of Latvian Urban and Rural Population by Age up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertility rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
0 - 4	61913	38882	100795	63067	41280	104347	76136	54682	130818	81971	63299	145270	76408	62703	139111
5 - 9	99061	59361	158422	61242	38580	99822	62750	40893	103643	76054	53736	129790	81933	62182	144115
10 - 14	125084	67676	192760	98523	59248	157771	61145	38476	99621	62894	40452	103346	76261	53122	129383
15 - 19	118990	55654	174644	124556	67469	192025	98413	59012	157425	61316	38011	99327	63097	39944	103041
20 - 24	114753	48115	162868	118182	55143	173325	124007	66792	190799	98344	57934	156278	61301	37288	98589
25 - 29	123654	51196	174850	113496	47511	161007	117266	54424	171690	123513	65396	188909	97984	56681	154665
30 - 34	119758	51035	170793	121945	50486	172431	112440	46805	159245	116618	53197	169815	122872	63889	186761
35 - 39	131758	56326	188084	117582	50196	167778	120223	49646	169869	111338	45632	156970	115515	51855	167370
40 - 44	128332	48458	176790	128632	54957	183589	115101	48952	164053	118096	48050	166146	109492	44109	153601
45 - 49	117509	41653	159162	124218	46716	170934	124780	52930	177710	111992	46773	158765	114903	45927	160830
50 - 54	97976	36373	134349	111895	39362	151257	118483	44123	162606	119397	49589	168986	107093	43822	150915
55 - 59	106185	45402	151587	91838	33667	125505	105042	36359	141401	111621	40450	152071	112470	45429	157899
60 - 64	97935	42794	140729	97016	40853	137869	84210	30236	114446	96585	32342	128927	102660	35980	138640
65 - 69	85495	38973	124468	86990	37209	124199	86138	35478	121616	75212	26026	101238	86216	27762	113978
70 - 74	73495	31041	104536	71911	31923	103834	73563	30383	103946	72846	28716	101562	63899	21037	84936
75 - 79	42287	20220	62507	56697	23090	79787	55140	23483	78623	56957	22127	79084	56056	20872	76928
80 - 84	20518	11884	32402	28095	13150	41245	37454	14947	52401	36267	14923	51190	37777	14021	51798
85 - 89	13476	8197	21673	10291	5719	16010	14577	6580	21157	19245	7314	26559	18394	7230	25624
90 >	5377	2649	8026	4832	1835	6667	3760	1254	5014	5048	1501	6549	6519	1602	8121
Kopā • Total	1683556	755889	2439445	1631008	738394	2369402	1590628	735455	2326083	1555314	735468	2290782	1510850	735455	2246305

Pilsētu un lauku iedzīvotāju vecumsastāvs no 1999. - 2019. gadam, % • Age Composition of Latvian Urban and Rural Population by Age up to 2019, %

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
0 - 4	3.68	5.14	4.13	3.87	5.59	4.40	4.79	7.44	5.62	8.61	6.34	5.06	8.53	6.19	
5 - 9	5.88	7.85	6.49	3.75	5.22	4.21	3.94	5.56	4.46	7.31	5.67	5.42	8.45	6.42	
10 - 14	7.43	8.95	7.90	6.04	8.02	6.66	3.84	5.23	4.28	5.50	4.51	5.05	7.22	5.76	
15 - 19	7.07	7.36	7.16	7.64	9.14	8.10	6.19	8.02	6.77	5.17	4.34	4.18	5.43	4.59	
20 - 24	6.82	6.37	6.68	7.25	7.47	7.32	7.80	9.08	8.20	7.88	6.82	4.06	5.07	4.39	
25 - 29	7.34	6.77	7.17	6.96	6.43	6.80	7.37	7.40	7.38	8.89	8.25	6.49	7.71	6.89	
30 - 34	7.11	6.75	7.00	7.48	6.84	7.28	7.07	6.36	6.85	7.23	7.41	8.13	8.69	8.31	
35 - 39	7.83	7.45	7.71	7.21	6.80	7.08	7.56	6.75	7.30	6.20	6.85	7.65	7.05	7.45	
40 - 44	7.62	6.41	7.25	7.89	7.44	7.75	7.24	6.66	7.05	6.53	7.25	7.25	6.00	6.84	
45 - 49	6.98	5.51	6.52	7.62	6.33	7.21	7.84	7.20	7.64	6.36	6.93	7.61	6.24	7.16	
50 - 54	5.82	4.81	5.51	6.86	5.33	6.38	7.45	6.00	6.99	6.74	7.38	7.09	5.96	6.72	
55 - 59	6.31	6.01	6.21	5.63	4.56	5.30	6.60	4.94	6.08	5.50	6.64	7.44	6.18	7.03	
60 - 64	5.82	5.66	5.77	5.95	5.53	5.82	5.29	4.11	4.92	4.40	5.63	6.79	4.89	6.17	
65 - 69	5.08	5.16	5.10	5.33	5.04	5.24	5.42	4.82	5.23	3.54	4.42	5.71	3.77	5.07	
70 - 74	4.37	4.11	4.29	4.41	4.32	4.38	4.62	4.13	4.47	3.90	4.43	4.23	2.86	3.78	
75 - 79	2.51	2.67	2.56	3.48	3.13	3.37	3.47	3.19	3.38	3.01	3.45	3.71	2.84	3.42	
80 - 84	1.22	1.57	1.33	1.72	1.78	1.74	2.35	2.03	2.25	2.03	2.23	2.50	1.91	2.31	
85 - 89	0.80	1.08	0.89	0.63	0.77	0.68	0.92	0.89	0.91	0.99	1.16	1.22	0.98	1.14	
90 >	0.32	0.35	0.33	0.30	0.25	0.28	0.24	0.17	0.22	0.20	0.29	0.43	0.22	0.36	
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	

Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecumgrupās no 1999. – 2019. gadam
• Number of Latvian Urban and Rural Population of the Most Probable Activities

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999
 pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktivais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
0 - 2	34484	21587	56071	39561	26323	65884	47174	34598	81772	49234	38697	87931	44918	37446	82364
3 - 6	61627	39053	100680	45775	28810	74585	55737	37970	93707	64495	47704	112199	64083	50643	114726
7 - 14	189947	105279	295226	137496	83975	221471	97120	61483	158603	107190	71086	178276	125601	89918	215519
0 - 14	286058	165919	451977	222832	139108	361940	200031	134051	334082	220919	157487	378406	234602	178007	412609
15	25823	12613	38436	24240	13594	37834	15525	10289	25814	10923	6760	17683	13755	9011	22766
16	24118	11660	35778	24681	14032	38713	18427	11358	29785	11373	6901	18274	13167	8471	21638
17	22994	11058	34052	25173	13826	38999	20025	11947	31972	11770	7387	19157	12585	7929	20514
18	23332	10496	33828	25214	12974	38188	21407	12934	34341	12940	7895	20835	12056	7452	19508
19	22723	9827	32550	25248	13043	38291	23029	12484	35513	14310	9068	23378	11534	7081	18615
20	22841	9292	32133	25691	12530	38221	24170	13492	37662	15540	10128	25668	10938	6651	17589
21	22586	9437	32023	23975	11560	35535	24593	13900	38493	18431	11161	29592	11381	6775	18156
22	22805	10185	32990	22838	10953	33791	25061	13685	38746	20013	11729	31742	11768	7246	19014
23	23532	9390	32922	23159	10390	33549	25086	12832	37918	21380	12689	34069	12929	7740	20669
24	22989	9811	32800	22519	9710	32229	25097	12883	37980	22980	12227	35207	14285	8876	23161
20 - 34	176410	72576	248986	175313	74473	249786	176765	82194	258959	167335	87586	254921	138744	78719	217463
15 - 49	437711	168749	606460	430395	180877	611272	408353	185964	594317	369693	176195	545888	342497	169670	512167
15 - 59	1058915	434212	1493127	1052344	445507	1497851	1035755	459043	1494798	972235	445032	1417267	904727	428944	1333671
15 - 64	1156850	477006	1633856	1149360	486360	1635720	1119965	489279	1609244	1068820	477374	1546194	1007387	464924	1472311
60 >	338583	155758	494341	355832	153779	509611	354842	142361	497203	362160	132949	495109	371521	128504	500025
65 >	240648	112964	353612	258816	112926	371742	270632	112125	382757	265575	100607	366182	268861	92524	361385
Kopā • Total	1683556	755889	2439445	1631008	738394	2369402	1590628	735455	2326083	1555314	735468	2290782	1510850	735455	2246305

Pilsētu un lauku iedzīvotāju sastāva prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecumgrupās no 1999. – 2019. gadam, %
• Distribution of Latvian Urban and Rural Population by Age of the Most Probable Activities, %

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999
 pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izfīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertilities rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
0 - 2	2.05	2.86	2.30	2.43	3.56	2.78	2.97	4.70	3.52	3.17	5.26	3.84	2.97	5.09	3.67
3 - 6	3.66	5.17	4.13	2.81	3.90	3.15	3.50	5.16	4.03	4.15	6.49	4.90	4.24	6.89	5.11
7 - 14	11.28	13.93	12.10	8.43	11.37	9.35	6.11	8.36	6.82	6.89	9.67	7.78	8.31	12.23	9.59
0 - 14	16.99	21.95	18.53	13.66	18.84	15.28	12.58	18.23	14.36	14.20	21.41	16.52	15.53	24.20	18.37
15	1.53	1.67	1.58	1.49	1.84	1.60	0.98	1.40	1.11	0.70	0.92	0.77	0.91	1.23	1.01
16	1.43	1.54	1.47	1.51	1.90	1.63	1.16	1.54	1.28	0.73	0.94	0.80	0.87	1.15	0.96
17	1.37	1.46	1.40	1.54	1.87	1.65	1.26	1.62	1.37	0.76	1.00	0.84	0.83	1.08	0.91
18	1.39	1.39	1.39	1.55	1.76	1.61	1.35	1.76	1.48	0.83	1.07	0.91	0.80	1.01	0.87
19	1.35	1.30	1.33	1.55	1.77	1.62	1.45	1.70	1.53	0.92	1.23	1.02	0.76	0.96	0.83
20	1.36	1.23	1.32	1.58	1.70	1.61	1.52	1.83	1.62	1.00	1.38	1.12	0.72	0.90	0.78
21	1.34	1.25	1.31	1.47	1.57	1.50	1.55	1.89	1.65	1.19	1.52	1.29	0.75	0.92	0.81
22	1.35	1.35	1.35	1.40	1.48	1.43	1.58	1.86	1.67	1.29	1.59	1.39	0.78	0.99	0.85
23	1.40	1.24	1.35	1.42	1.41	1.42	1.58	1.74	1.63	1.37	1.73	1.49	0.86	1.05	0.92
24	1.37	1.30	1.34	1.38	1.32	1.36	1.58	1.75	1.63	1.48	1.66	1.54	0.95	1.21	1.03
20 - 34	10.48	9.60	10.21	10.75	10.09	10.54	11.11	11.18	11.13	10.76	11.91	11.13	9.18	10.70	9.68
15 - 49	26.00	22.32	24.86	26.39	24.50	25.80	25.67	25.29	25.55	23.77	23.96	23.83	22.67	23.07	22.80
15 - 59	62.90	57.44	61.21	64.52	60.33	63.22	65.12	62.42	64.26	62.51	60.51	61.87	59.88	58.32	59.37
15 - 64	68.71	63.11	66.98	70.47	65.87	69.04	70.41	66.53	69.18	68.72	64.91	67.50	66.68	63.22	65.54
60 >	20.11	20.61	20.26	21.82	20.83	21.51	22.31	19.36	21.38	23.29	18.08	21.61	24.59	17.47	22.26
65 >	14.29	14.94	14.50	15.87	15.29	15.69	17.01	15.25	16.46	17.08	13.68	15.99	17.80	12.58	16.09
Kopā • Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Pilsētu un lauku darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita prognoze no 1999. līdz 2019. gadam
• Age Composition of Latvian Urban and Rural Working Age Population up to 2019

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base data beginning 1999
 pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertility rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	1156850	477006	1633856	1149360	486360	1635720	1119965	489279	1609244	1068820	477374	1546194	1007387	464924	1472311
15 - 19	118990	55654	174644	124556	67469	192025	98413	59012	157425	61316	38011	99327	63097	39944	103041
20 - 24	114753	48115	162868	118182	55143	173325	124007	66792	190799	98344	57934	156278	61301	37288	98589
25 - 29	123654	51196	174850	113496	47511	161007	117266	54424	171690	123513	65396	188909	97984	56681	154665
30 - 34	119758	51035	170793	121945	50486	172431	112440	46805	159245	116618	53197	169815	122872	63889	186761
35 - 39	131758	56326	188084	117582	50196	167778	120223	49646	169869	111338	45632	156970	115515	51855	167370
40 - 44	128332	48458	176790	128632	54957	183589	115101	48952	164053	118096	48050	166146	109492	44109	153601
45 - 49	117509	41653	159162	124218	46716	170934	124780	52930	177710	111992	46773	158765	114903	45927	160830
50 - 54	97976	36373	134349	111895	39362	151257	118483	44123	162606	119397	49589	168986	107093	43822	150915
55 - 59	106185	45402	151587	91838	33667	125505	105042	36359	141401	111621	40450	152071	112470	45429	157899
60 - 64	97935	42794	140729	97016	40853	137869	84210	30236	114446	96585	32342	128927	102660	35980	138640
15 - 39	608913	262326	871239	595761	270805	866566	572349	276679	849028	511129	260170	771299	460769	249657	710426
40 - 64	547937	214680	762617	553599	215555	769154	547616	212600	760216	557691	217204	774895	546618	215267	761885
Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 - 19	10.3	11.7	10.7	10.8	13.9	11.7	8.8	12.1	9.8	5.7	8.0	6.4	6.3	8.6	7.0
20 - 24	9.9	10.1	10.0	10.3	11.3	10.6	11.1	13.7	11.9	9.2	12.1	10.1	6.1	8.0	6.7
25 - 29	10.7	10.7	10.7	9.9	9.8	9.8	10.5	11.1	10.7	11.6	13.7	12.2	9.7	12.2	10.5
30 - 34	10.4	10.7	10.5	10.6	10.4	10.5	10.0	9.6	9.9	10.9	11.1	11.0	12.2	13.7	12.7
35 - 39	11.4	11.8	11.5	10.2	10.3	10.3	10.7	10.1	10.6	10.4	9.6	10.2	11.5	11.2	11.4
40 - 44	11.1	10.2	10.8	11.2	11.3	11.2	10.3	10.0	10.2	11.0	10.1	10.7	10.9	9.5	10.4
45 - 49	10.2	8.7	9.7	10.8	9.6	10.5	11.1	10.8	11.0	10.5	9.8	10.3	11.4	9.9	10.9
50 - 54	8.5	7.6	8.2	9.7	8.1	9.2	10.6	9.0	10.1	11.2	10.4	10.9	10.6	9.4	10.3
55 - 59	9.2	9.5	9.3	8.0	6.9	7.7	9.4	7.4	8.8	10.4	8.5	9.8	11.2	9.8	10.7
60 - 64	8.5	9.0	8.6	8.4	8.4	8.4	7.5	6.2	7.1	9.0	6.8	8.3	10.2	7.7	9.4
15 - 39	52.6	55.0	53.3	51.8	55.7	53.0	51.1	56.5	52.8	47.8	54.5	49.9	45.7	53.7	48.3
40 - 64	47.4	45.0	46.7	48.2	44.3	47.0	48.9	43.5	47.2	52.2	45.5	50.1	54.3	46.3	51.7

Pilsētu un lauku darba pttenciāla prognoze no 1999. - 2019. gadam (izglītības cilvēkgadi, miljoni)
• Labor Potential in Latvia by Age Groups up to 2019, mlj of expected life and schooling years

pēc 1999. gada sākuma datiem • Base date beginning 1999

pēc 1998. izdzīvošanas varbūtības • Survivorship function : 1998

speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. g. līmeņa uz 1989. g. līmeni • Age - Specific fertlity rates up to the level of 1989 in 2019

Aktīvais variants • Probability scenario

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	378.9	145.8	524.9	386.4	158.5	545.4	376.3	163.8	540.8	345.1	155.5	501.4	315.5	147.9	464.2
15 - 19	54.2	24.5	78.7	60.4	31.5	91.9	48.8	28.0	76.8	30.4	18.0	48.4	31.6	19.2	50.8
20 - 24	60.3	21.3	81.7	62.3	26.9	89.2	66.4	33.5	99.9	53.3	29.8	83.1	33.8	19.7	53.5
25 - 29	56.4	24.3	80.7	55.4	21.0	76.4	58.6	24.3	82.9	63.4	30.1	93.5	51.2	26.8	78.0
30 - 34	53.3	21.4	74.7	53.4	20.7	74.0	48.8	18.0	66.8	51.6	20.9	72.5	55.6	25.8	81.4
35 - 39	49.7	20.1	69.7	43.8	17.9	61.7	44.5	17.4	62.0	40.8	15.2	56.0	43.0	17.6	60.6
40 - 44	39.9	14.4	54.4	39.7	16.3	55.9	35.2	14.4	49.6	35.8	13.9	49.8	32.9	12.1	45.1
45 - 49	27.9	9.1	37.0	30.3	10.9	41.2	30.1	12.2	42.4	26.8	10.7	37.6	27.3	10.4	37.7
50 - 54	16.5	5.2	21.7	19.6	6.1	25.7	21.2	7.3	28.5	21.1	8.1	29.2	18.8	7.1	25.9
55 - 59	10.1	3.8	13.9	9.6	3.2	12.8	11.2	3.6	14.8	12.2	4.2	16.4	12.1	4.7	16.8
60 - 64	3.7	1.3	4.9	3.4	1.3	4.7	3.4	1.1	4.5	3.9	1.2	5.1	4.3	1.5	5.7
15 - 39	279.6	114.3	393.9	279.9	120.1	400.1	270.4	122.7	393.3	241.7	114.7	356.6	217.8	109.9	327.8
40 - 64	95.5	32.1	127.5	100.9	36.5	137.4	100.6	38.0	138.7	100.0	38.1	138.2	96.1	36.2	132.3

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
Pavisam 15 - 64	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15 - 19	14.3	16.8	15.0	15.6	19.9	16.9	13.0	17.1	14.2	8.8	11.6	9.7	10.0	12.9	10.9
20 - 24	15.9	14.6	15.6	16.1	17.0	16.4	17.6	20.4	18.5	15.4	19.1	16.6	10.7	13.3	11.5
25 - 29	14.9	16.7	15.4	14.4	13.2	14.0	15.6	14.9	15.3	18.4	19.3	18.6	16.2	18.1	16.8
30 - 34	14.1	14.7	14.2	13.8	13.0	13.6	13.0	11.0	12.4	14.9	13.4	14.5	17.6	17.4	17.5
35 - 39	13.1	13.8	13.3	11.3	11.3	11.3	11.8	10.6	11.5	11.8	9.8	11.2	13.6	11.9	13.1
40 - 44	10.5	9.9	10.4	10.3	10.3	10.3	9.3	8.8	9.2	10.4	9.0	9.9	10.4	8.2	9.7
45 - 49	7.4	6.2	7.0	7.8	6.9	7.6	8.0	7.5	7.8	7.8	6.9	7.5	8.7	7.0	8.1
50 - 54	4.4	3.6	4.1	5.1	3.8	4.7	5.6	4.4	5.3	6.1	5.2	5.8	6.0	4.8	5.6
55 - 59	2.7	2.6	2.6	2.5	2.0	2.3	3.0	2.2	2.7	3.5	2.7	3.3	3.8	3.2	3.6
60 - 64	1.0	0.9	0.9	0.9	0.8	0.9	0.9	0.7	0.8	1.1	0.8	1.0	1.4	1.0	1.2
15 - 39	73.8	78.4	75.0	72.5	75.7	73.4	71.8	74.9	72.7	70.0	73.7	71.1	69.0	74.3	70.6
40 - 64	25.2	22.0	24.3	26.1	23.0	25.2	26.7	23.2	25.6	29.0	24.5	27.6	30.4	24.5	28.5

Iedzīvotāju izglītības līmeņa prognoze no 1999. - 2019. gadam pa dzimumiem (vidējais izglītības gadu skaits)
 • Average years of schooling by gender 1999-2019

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total	Vīrieši • Men	Sievietes • Women	Kopā • Total
15 - 19	9.14	9.61	9.37	9.73	10.23	9.97	10.08	10.32	10.19	10.02	10.35	10.18	10.14	10.35	10.24
20 - 24	10.89	12.45	11.66	11.55	12.36	11.95	11.78	12.57	12.17	12.01	12.81	12.40	12.27	13.07	12.66
25 - 29	11.57	12.79	12.16	11.85	13.15	12.50	12.29	13.09	12.68	12.61	13.44	13.02	12.94	13.70	13.32
30 - 34	12.97	13.56	13.26	12.69	13.38	13.03	12.25	13.18	12.72	12.58	13.22	12.90	12.90	13.51	13.20
35 - 39	12.83	13.66	13.25	12.84	13.45	13.14	12.69	13.41	13.04	12.26	13.22	12.75	12.53	13.25	12.89
40 - 44	13.10	13.56	13.34	12.84	13.65	13.26	12.84	13.44	13.14	12.70	13.39	13.05	12.34	13.15	12.76
45 - 49	12.52	13.27	12.92	13.09	13.58	13.35	12.83	13.64	13.25	12.83	13.43	13.14	12.69	13.38	13.04
50 - 54	11.88	12.72	12.34	12.79	13.29	13.06	13.20	13.57	13.40	12.94	13.62	13.31	12.93	13.41	13.18
55 - 59	11.13	11.92	11.57	12.43	12.60	12.53	12.70	13.31	13.04	13.13	13.60	13.39	12.86	13.67	13.31
60 - 64	10.96	11.31	11.17	11.39	11.97	11.73	12.23	12.60	12.45	12.49	13.30	12.97	13.06	13.58	13.36
65 - 69	10.32	9.66	9.92	11.00	11.24	11.15	11.39	11.92	11.71	12.22	12.56	12.43	12.48	13.27	12.97
70 >	9.89	9.07	9.31	10.22	9.51	9.72	11.00	11.15	11.11	11.39	11.83	11.70	12.21	12.46	12.38
Kopā • Total	11.54	11.87	11.72	11.88	12.13	12.02	12.12	12.57	12.36	12.33	12.89	12.64	12.53	13.11	12.85
15-64	11.73	12.50	12.13	12.08	12.75	12.43	12.27	12.94	12.62	12.44	13.16	12.81	12.56	13.25	12.92
15-39	11.50	12.44	11.96	11.68	12.45	12.06	11.83	12.55	12.19	12.07	12.83	12.45	12.37	13.02	12.69
40-64	12.02	12.57	12.32	12.59	13.06	12.85	12.81	13.35	13.10	12.83	13.48	13.18	12.76	13.44	13.12

Iedzīvotāju izglītības līmeņa prognoze no 1999. - 2019. gadam pilsētās un laukos (vidējais izglītības gadu skaits)
 • Average years of schooling by place of residence, 1999-2019

Vecums • Age	1999			2004			2009			2014			2019		
	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total	Pilsētas • Urban	Lauki • Rural	Kopā • Total
15 - 19	9.47	9.16	9.37	10.11	9.73	9.97	10.37	9.91	10.19	10.35	9.91	10.18	10.43	9.96	10.24
20 - 24	12.23	10.32	11.66	12.24	11.31	11.95	12.45	11.65	12.17	12.66	11.98	12.40	12.86	12.33	12.66
25 - 29	12.02	12.50	12.16	12.86	11.64	12.50	13.13	11.73	12.68	13.52	12.10	13.02	13.83	12.45	13.32
30 - 34	13.47	12.75	13.26	13.28	12.41	13.03	13.15	11.69	12.72	13.37	11.87	12.90	13.73	12.22	13.20
35 - 39	13.48	12.72	13.25	13.31	12.76	13.14	13.25	12.56	13.04	13.10	11.90	12.75	13.28	12.06	12.89
40 - 44	13.51	12.89	13.34	13.42	12.88	13.26	13.27	12.85	13.14	13.22	12.63	13.05	13.09	11.96	12.76
45 - 49	13.21	12.10	12.92	13.53	12.87	13.35	13.45	12.80	13.25	13.29	12.78	13.14	13.23	12.56	13.04
50 - 54	12.81	11.08	12.34	13.49	11.83	13.06	13.72	12.54	13.40	13.64	12.51	13.31	13.46	12.52	13.18
55 - 59	12.04	10.47	11.57	12.84	11.67	12.53	13.31	12.27	13.04	13.56	12.94	13.39	13.48	12.89	13.31
60 - 64	11.74	9.85	11.17	12.10	10.83	11.73	12.74	11.64	12.45	13.21	12.24	12.97	13.54	12.88	13.36
65 - 69	10.59	8.43	9.92	11.60	10.09	11.15	12.11	10.75	11.71	12.77	11.46	12.43	13.27	12.07	12.97
70 >	9.71	7.27	9.31	10.31	8.38	9.72	11.62	9.87	11.11	12.17	10.52	11.70	12.80	11.23	12.38
Kopā • Total	12.01	10.96	11.72	12.36	11.21	12.02	12.70	11.58	12.36	12.97	11.87	12.64	13.19	12.10	12.85
15-64	12.43	11.41	12.13	12.72	11.74	12.43	12.92	11.91	12.62	13.13	12.11	12.81	13.25	12.22	12.92
15-39	12.16	11.49	11.96	12.34	11.45	12.06	12.53	11.46	12.19	12.85	11.67	12.45	13.12	11.93	12.69
40-64	12.72	11.31	12.32	13.13	12.11	12.85	13.33	12.50	13.10	13.39	12.63	13.18	13.36	12.55	13.12

Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa pa vecumgrupām (1999. gads) • Distribution of Latvian Population by level of education

Pilsētas • Urban

Vecums • Age.	Kopā • Total	pēc izglītības • education			Vīrieši • Men	pēc izglītības • education			Sievietes • Women	pēc izglītības • education			
		augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic		mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary		pamata • basic	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary
15-19	100.0	0.0	26.8	61.2	100.0	12.0	24.9	61.3	100.0	13.8	28.7	61.1	10.2
20-24	100.0	7.4	67.7	23.6	100.0	1.3	58.5	33.4	100.0	1.8	76.7	14.0	0.9
25-29	100.0	20.1	54.6	9.9	100.0	15.4	49.7	13.9	100.0	19.5	59.9	5.6	11.0
30-34	100.0	19.2	74.4	5.6	100.0	0.8	75.8	7.6	100.0	1.2	72.9	3.5	0.4
35-39	100.0	23.1	67.5	7.9	100.0	1.4	66.8	13.0	100.0	2.3	68.2	3.3	0.6
40-44	100.0	20.5	72.3	6.7	100.0	0.5	70.8	9.1	100.0	1.0	73.6	4.6	0.1
45-49	100.0	22.8	61.8	13.9	100.0	1.6	53.3	20.4	100.0	3.0	68.7	8.5	0.5
50-54	100.0	21.1	60.4	12.5	100.0	6.0	56.8	10.3	100.0	12.1	63.3	14.2	1.2
55-59	100.0	15.9	55.6	19.5	100.0	9.0	50.0	15.3	100.0	15.8	59.8	22.6	4.0
60-64	100.0	15.7	48.2	27.3	100.0	8.8	43.0	31.2	100.0	8.0	51.7	24.6	9.4
65-69	100.0	13.5	38.4	27.6	100.0	20.5	39.9	28.0	100.0	16.4	37.5	27.4	23.0
70 >	100.0	11.4	29.9	30.9	100.0	27.9	27.0	32.1	100.0	23.3	8.9	30.4	29.7
Kopā • Total	100.0	15.9	54.8	20.4	100.0	9.0	52.7	22.6	100.0	9.2	56.4	18.6	8.7

Lauki • Rural

Vecums • Age.	Kopā • Total	pēc izglītības • education			Vīrieši • Men	pēc izglītības • education			Sievietes • Women	pēc izglītības • education			
		augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic		mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary		pamata • basic	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary
15-19	100.0		18.6	69.8	100.0	11.6	11.3	75.7	100.0	13.0	26.4	63.4	10.2
20-24	100.0	4.5	43.5	36.5	100.0	15.6	29.7	42.0	100.0	26.7	7.7	30.2	3.1
25-29	100.0	9.9	68.9	20.2	100.0	0.9	67.3	26.7	100.0	0.8	70.6	13.6	1.1
30-34	100.0	10.2	75.0	13.4	100.0	1.3	73.7	17.4	100.0	1.8	76.4	9.2	0.8
35-39	100.0	12.6	71.0	13.8	100.0	2.6	72.6	16.5	100.0	2.1	69.3	10.7	3.2
40-44	100.0	17.8	63.4	17.4	100.0	1.4	62.3	21.4	100.0	1.5	64.7	12.9	1.3
45-49	100.0	14.1	54.1	28.0	100.0	3.8	47.0	36.4	100.0	3.7	61.7	18.9	4.0
50-54	100.0	7.3	45.7	40.2	100.0	6.8	43.8	46.7	100.0	5.6	47.6	33.9	7.9
55-59	100.0	10.7	32.5	43.1	100.0	13.7	24.5	52.3	100.0	15.3	39.4	35.1	12.4
60-64	100.0	7.5	29.1	44.9	100.0	18.4	27.0	43.8	100.0	23.8	30.8	45.8	14.2
65-69	100.0	4.0	21.3	39.7	100.0	34.9	22.0	41.3	100.0	30.9	20.9	38.7	37.5
70 >	100.0	1.7	12.1	39.3	100.0	46.9	17.5	41.5	100.0	39.4	1.8	38.3	50.2
Kopā • Total	100.0	8.6	46.4	33.4	100.0	11.6	44.6	37.6	100.0	11.3	48.2	29.3	11.9

Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa pa vecumgrupām (2004. gads) • Distribution of Latvian Population by level of education

Pilsētas • Urban

Vecums • Age	Kopā • Total	pēc izglītības • education			Vīrieši • Men	pēc izglītības • education			Sievietes • Women	pēc izglītības • education					
		augstākā • higher	vidējā • second- dary	pamata • basic		mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary		pamata • basic	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary	pamata • basic	mazāk par pamata • less
15 – 19	100.0		32.7	63.2	4.0	100.0		30.2	64.8	5.0	100.0		35.4	61.6	3.0
20 – 24	100.0	7.8	68.6	21.2	2.5	100.0	6.4	63.5	27.2	2.9	100.0	9.2	73.8	15.0	2.0
25 – 29	100.0	26.3	47.6	23.3	2.9	100.0	22.0	41.3	33.1	3.6	100.0	30.4	53.6	13.8	2.2
30 – 34	100.0	21.6	66.9	8.9	2.5	100.0	18.4	66.4	12.2	3.0	100.0	25.1	67.5	5.4	2.0
35 – 39	100.0	20.0	70.8	6.7	2.5	100.0	16.4	70.4	10.2	3.0	100.0	23.6	71.3	3.1	2.0
40 – 44	100.0	20.9	70.7	7.0	1.5	100.0	16.2	71.7	10.1	2.0	100.0	25.0	69.8	4.2	1.0
45 – 49	100.0	21.9	70.0	7.6	0.5	100.0	20.3	68.4	10.3	1.0	100.0	23.3	71.3	5.4	0.0
50 – 54	100.0	25.4	64.1	8.6	2.0	100.0	28.4	58.7	9.7	3.2	100.0	23.0	68.3	7.7	1.0
55 – 59	100.0	18.5	63.4	14.6	3.5	100.0	19.8	64.3	12.9	3.0	100.0	17.5	62.8	15.8	3.9
60 – 64	100.0	16.3	53.6	23.2	6.9	100.0	18.3	44.9	28.3	8.5	100.0	15.0	59.4	19.8	5.8
65 – 69	100.0	15.9	46.4	27.1	10.6	100.0	16.3	42.9	29.5	11.3	100.0	15.7	48.5	25.6	10.2
70 >	100.0	13.0	36.6	26.4	24.0	100.0	17.2	34.6	27.5	20.7	100.0	11.2	37.5	25.9	25.4
Kopā • Total	100.0	17.1	57.1	20.0	5.8	100.0	16.1	55.4	23.2	5.2	100.0	17.8	58.4	17.4	6.3

Lauki • Rural

Vecums • Age	Kopā • Total	pēc izglītības • education			Vīrieši • Men	pēc izglītības • education			Sievietes • Women	pēc izglītības • education					
		augstākā • higher	vidējā • second- dary	pamata • basic		mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary		pamata • basic	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary	pamata • basic	mazāk par pamata • less
15 – 19	100.0	0.0	23.2	72.8	4.0	100.0		13.9	81.1	5.0	100.0		32.7	64.3	3.0
20 – 24	100.0	5.3	51.0	40.6	3.1	100.0	2.3	45.4	48.2	4.1	100.0	8.5	56.9	32.6	2.0
25 – 29	100.0	10.4	48.1	39.2	2.3	100.0	5.2	43.2	48.9	2.7	100.0	16.1	53.6	28.4	1.9
30 – 34	100.0	11.3	65.7	20.5	2.5	100.0	8.2	62.0	26.9	2.9	100.0	14.5	69.5	14.0	2.0
35 – 39	100.0	11.1	74.9	11.5	2.5	100.0	8.0	76.1	12.9	3.0	100.0	14.4	73.6	10.0	2.0
40 – 44	100.0	18.3	62.3	17.9	1.5	100.0	12.4	62.3	23.3	2.0	100.0	24.7	62.4	11.9	1.0
45 – 49	100.0	14.8	67.8	16.8	0.6	100.0	12.3	66.3	20.3	1.1	100.0	17.5	69.4	13.1	0.0
50 – 54	100.0	9.7	54.3	33.8	2.3	100.0	5.5	46.3	44.9	3.3	100.0	14.0	62.4	22.4	1.2
55 – 59	100.0	14.7	42.3	39.0	4.0	100.0	9.5	36.2	50.8	3.5	100.0	19.4	47.8	28.4	4.4
60 – 64	100.0	9.2	37.7	44.9	8.3	100.0	6.8	34.3	48.5	10.4	100.0	11.0	40.3	42.1	6.6
65 – 69	100.0	5.8	32.2	48.7	13.3	100.0	7.1	28.1	51.4	13.4	100.0	4.9	35.0	46.9	13.2
70 >	100.0	2.8	19.6	45.1	32.6	100.0	1.9	28.0	44.3	25.8	100.0	3.1	16.3	45.4	35.2
Kopā • Total	100.0	8.8	46.9	36.9	7.4	100.0	6.4	45.8	42.0	5.8	100.0	11.0	47.9	32.3	8.8

Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa pa vecumgrupām (2009. gads) • Distribution of Latvian Population by level of education

Pilsētas • Urban

Vecums • Age	Kopā • Total	pēc izglītības • education			Vīrieši • Men	pēc izglītības • education			Sievietes • Women	pēc izglītības • education			
		augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic		mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary		pamata • basic	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary
15 - 19	100.0	0.0	37.2	60.3	2.5	100.0	38.0	59.1	2.9	100.0	36.4	61.6	2.0
20 - 24	100.0	8.8	71.8	16.9	2.5	100.0	66.9	22.5	3.0	100.0	76.8	11.1	2.0
25 - 29	100.0	30.3	45.6	21.6	2.5	100.0	28.8	27.8	2.9	100.0	50.8	15.4	2.0
30 - 34	100.0	28.7	49.5	19.2	2.6	100.0	26.9	26.2	3.1	100.0	30.5	12.5	2.1
35 - 39	100.0	22.3	64.6	10.5	2.5	100.0	18.7	15.8	3.0	100.0	26.1	5.0	2.0
40 - 44	100.0	18.0	73.8	5.7	2.5	100.0	74.1	7.9	3.0	100.0	20.9	3.5	2.0
45 - 49	100.0	22.1	68.8	7.6	1.5	100.0	69.8	11.2	2.0	100.0	26.4	4.6	1.0
50 - 54	100.0	23.7	71.1	4.8	0.4	100.0	70.8	4.7	0.9	100.0	23.8	4.8	0.0
55 - 59	100.0	21.8	66.5	10.0	1.8	100.0	24.2	11.3	2.9	100.0	20.0	9.0	1.0
60 - 64	100.0	18.9	60.1	17.5	3.5	100.0	55.4	22.7	2.9	100.0	63.2	14.1	3.9
65 - 69	100.0	16.8	53.0	23.3	6.9	100.0	46.6	27.4	8.8	100.0	56.8	20.9	5.8
70 >	100.0	16.2	46.6	26.3	10.8	100.0	39.4	30.5	11.8	100.0	49.8	24.5	10.4
Kopā • Total	100.0	19.1	58.9	18.4	3.6	100.0	56.3	21.9	3.8	100.0	61.1	15.5	3.5

Lauki • Rural

Vecums • Age	Kopā • Total	pēc izglītības • education			Vīrieši • Men	pēc izglītības • education			Sievietes • Women	pēc izglītības • education			
		augstākā • higher	vidējā • secondary	pamata • basic		mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary		pamata • basic	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • secondary
15 - 19	100.0	0.0	25.9	71.5	2.6	100.0	18.5	78.4	3.1	100.0	33.7	64.3	2.0
20 - 24	100.0	6.3	57.0	34.1	2.7	100.0	2.9	42.6	3.2	100.0	9.8	25.4	2.1
25 - 29	100.0	11.9	47.8	37.8	2.6	100.0	7.3	44.1	3.2	100.0	16.6	31.2	2.0
30 - 34	100.0	13.2	43.6	40.8	2.4	100.0	10.5	50.8	2.8	100.0	16.2	29.8	1.9
35 - 39	100.0	12.3	67.4	17.8	2.5	100.0	9.2	20.0	3.0	100.0	15.4	15.6	2.0
40 - 44	100.0	16.4	66.7	14.4	2.6	100.0	11.8	18.7	3.1	100.0	21.0	10.0	2.0
45 - 49	100.0	15.0	66.8	16.6	1.5	100.0	10.1	21.6	2.0	100.0	20.2	11.4	1.0
50 - 54	100.0	10.4	68.5	20.6	0.6	100.0	5.5	26.0	1.1	100.0	15.4	15.0	0.0
55 - 59	100.0	18.4	47.6	32.0	2.1	100.0	12.4	47.4	3.1	100.0	24.0	17.4	1.1
60 - 64	100.0	11.9	46.9	37.4	3.8	100.0	7.8	42.7	3.2	100.0	15.2	33.1	4.3
65 - 69	100.0	6.6	40.1	45.7	7.7	100.0	7.9	50.5	9.4	100.0	5.7	42.5	6.5
70 >	100.0	4.4	29.2	53.5	12.9	100.0	2.1	51.8	12.5	100.0	5.3	54.2	13.1
Kopā • Total	100.0	9.9	49.8	36.3	4.0	100.0	6.9	41.3	3.9	100.0	12.5	31.9	4.0

Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa pa vecumgrupām (2014. gads) • Distribution of Latvian Population by level of education

Pilsētas • Urban

Vecums • Age	Kopā • Total	pēc izglītības • education			Vīriši • Men	pēc izglītības • education			Sievietes • Women	pēc izglītības • education			
		augstākā • higher	vidējā • second- dary	pamata • basic		mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary		pamata • basic	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary
15-19	100.0	0.0	37.7	59.3	3.0	100.0	37.9	58.1	4.0	100.0	37.4	60.6	2.0
20-24	100.0	9.8	74.9	12.7	2.5	100.0	8.8	70.3	3.0	100.0	79.8	7.3	2.0
25-29	100.0	35.5	44.9	17.1	2.5	100.0	33.9	40.5	2.9	100.0	49.5	11.3	2.0
30-34	100.0	32.1	48.3	17.2	2.4	100.0	31.3	43.9	2.9	100.0	52.7	12.5	2.0
35-39	100.0	29.8	46.0	21.6	2.5	100.0	27.9	36.8	3.0	100.0	54.7	11.6	2.1
40-44	100.0	20.3	68.1	9.1	2.6	100.0	17.5	67.0	3.1	100.0	69.2	5.7	2.0
45-49	100.0	19.1	72.2	6.3	2.5	100.0	15.8	72.4	3.0	100.0	72.0	3.8	2.0
50-54	100.0	23.8	70.2	4.5	1.4	100.0	20.0	72.9	2.0	100.0	68.0	4.1	1.0
55-59	100.0	20.4	73.6	5.6	0.4	100.0	19.9	73.8	0.9	100.0	73.5	5.7	0.0
60-64	100.0	22.1	63.3	12.7	1.8	100.0	23.4	53.6	3.0	100.0	69.8	7.9	1.0
65-69	100.0	19.7	59.3	17.5	3.5	100.0	17.9	57.2	2.9	100.0	60.5	14.9	3.9
70 >	100.0	17.0	53.6	22.6	6.7	100.0	19.4	43.2	8.9	100.0	58.2	20.0	5.8
Kopā • Total	100.0	21.7	59.6	15.9	2.9	100.0	20.7	55.9	3.4	100.0	62.5	12.5	2.5
Lauki • Rural													
15-19	100.0	0.0	26.4	70.5	3.0	100.0	18.6	77.4	4.0	100.0	34.7	63.3	2.0
20-24	100.0	7.3	63.1	26.9	2.7	100.0	3.6	57.3	3.2	100.0	69.0	17.7	2.1
25-29	100.0	15.1	50.7	31.6	2.6	100.0	9.2	48.9	3.2	100.0	52.5	24.5	2.1
30-34	100.0	15.2	44.4	37.8	2.6	100.0	13.0	38.5	3.1	100.0	17.5	30.0	2.0
35-39	100.0	15.3	44.9	37.3	2.5	100.0	14.0	41.0	3.1	100.0	16.7	32.4	1.8
40-44	100.0	17.7	58.4	21.5	2.4	100.0	12.9	56.5	2.9	100.0	22.3	15.5	1.9
45-49	100.0	13.3	70.9	13.3	2.5	100.0	9.6	70.2	3.0	100.0	17.0	9.5	2.0
50-54	100.0	11.2	67.2	20.2	1.5	100.0	4.5	66.4	1.9	100.0	17.9	13.1	1.0
55-59	100.0	19.7	59.8	19.9	0.6	100.0	13.1	56.8	1.2	100.0	25.9	11.4	0.0
60-64	100.0	15.1	53.4	29.5	2.0	100.0	10.1	47.2	3.1	100.0	19.3	20.9	1.1
65-69	100.0	8.4	49.5	38.2	3.9	100.0	9.0	43.4	3.2	100.0	8.0	33.8	4.4
70 >	100.0	5.1	37.0	50.4	7.4	100.0	2.3	38.2	9.2	100.0	6.3	50.5	6.7
Kopā • Total	100.0	11.8	52.0	33.2	3.0	100.0	8.4	49.4	3.4	100.0	14.8	28.3	2.7

Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa pa vecumgrupām (2019. gads) • Distribution of Latvian Population by level of education
Pilsētas • Urban

Vecums • Age	Kopā • Total			Vīrieši • Men			Sievietes • Women			pēc izglītības • education			pēc izglītības • education			
	augstākā • higher	vidējā • second- dary	pamata • basic • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary	mazāk par pamata • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary	mazāk par pamata • basic • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary	pamata • basic • less	augstākā • higher	vidējā • second- dary	mazāk par pamata • basic • less	
15-19	0.0	38.8	58.7	2.5	100.0	3.0	40.1	56.9	3.0	100.0	37.4	60.6	2.0	37.4	60.6	2.0
20-24	10.8	78.1	8.6	2.5	100.0	3.0	73.7	13.3	3.0	100.0	82.7	3.6	2.0	82.7	3.6	2.0
25-29	38.9	45.9	12.7	2.5	100.0	2.9	40.5	17.8	2.9	100.0	51.5	7.4	2.0	51.5	7.4	2.0
30-34	37.8	45.7	14.0	2.5	100.0	2.9	42.7	17.8	2.9	100.0	48.7	10.2	2.0	48.7	10.2	2.0
35-39	32.0	46.1	19.5	2.5	100.0	3.0	39.5	27.5	3.0	100.0	52.5	11.6	2.0	52.5	11.6	2.0
40-44	27.9	49.6	19.9	2.6	100.0	3.2	42.0	27.0	3.2	100.0	56.6	13.3	2.1	56.6	13.3	2.1
45-49	21.4	66.3	9.9	2.5	100.0	3.0	65.1	13.7	3.0	100.0	67.4	6.1	2.0	67.4	6.1	2.0
50-54	20.5	73.4	3.6	2.4	100.0	2.9	74.9	3.9	2.9	100.0	72.0	3.4	2.0	72.0	3.4	2.0
55-59	20.7	72.6	5.3	1.4	100.0	2.0	75.4	5.9	2.0	100.0	70.4	4.9	1.0	70.4	4.9	1.0
60-64	21.4	71.1	7.1	0.4	100.0	1.0	68.4	10.1	1.0	100.0	73.0	5.0	0.0	73.0	5.0	0.0
65-69	23.0	62.7	12.5	1.7	100.0	3.0	55.5	19.4	3.0	100.0	67.0	8.4	1.0	67.0	8.4	1.0
70 >	20.1	59.4	16.9	3.6	100.0	3.0	53.5	23.1	3.0	100.0	61.9	14.2	3.9	61.9	14.2	3.9
Kopā • Total	24.1	59.0	14.6	2.3	100.0	2.8	55.2	19.0	2.8	100.0	62.0	11.1	2.0	62.0	11.1	2.0
Lauki • Rural																
15-19	0.0	27.2	70.3	2.5	100.0	3.0	20.0	77.0	3.0	100.0	34.7	63.3	2.0	34.7	63.3	2.0
20-24	8.5	69.8	19.1	2.7	100.0	3.2	64.0	28.5	3.2	100.0	75.8	9.3	2.1	75.8	9.3	2.1
25-29	17.2	55.2	24.9	2.7	100.0	3.2	52.8	32.7	3.2	100.0	57.7	17.0	2.1	57.7	17.0	2.1
30-34	19.3	45.1	32.9	2.6	100.0	3.2	40.5	39.9	3.2	100.0	49.6	26.1	2.1	49.6	26.1	2.1
35-39	16.7	46.2	34.5	2.6	100.0	3.1	45.0	36.5	3.1	100.0	47.5	32.5	2.0	47.5	32.5	2.0
40-44	20.3	36.3	41.2	2.3	100.0	2.7	29.7	50.5	2.7	100.0	43.1	31.5	1.8	43.1	31.5	1.8
45-49	14.6	62.8	20.1	2.4	100.0	2.9	60.6	25.8	2.9	100.0	64.9	14.9	2.0	64.9	14.9	2.0
50-54	9.8	71.5	16.1	2.5	100.0	3.1	70.8	21.8	3.1	100.0	72.1	10.9	2.0	72.1	10.9	2.0
55-59	20.4	58.4	19.7	1.5	100.0	2.0	56.7	30.6	2.0	100.0	59.9	9.7	1.0	59.9	9.7	1.0
60-64	15.9	65.8	17.8	0.5	100.0	1.1	66.8	22.3	1.1	100.0	65.0	13.9	0.0	65.0	13.9	0.0
65-69	10.9	57.4	29.8	1.9	100.0	3.1	44.1	41.1	3.1	100.0	67.1	21.5	1.1	67.1	21.5	1.1
70 >	7.2	46.6	42.1	4.1	100.0	3.2	50.6	43.6	3.2	100.0	44.9	41.5	4.5	44.9	41.5	4.5
Kopā • Total	13.7	52.6	31.1	2.5	100.0	2.9	49.6	37.5	2.9	100.0	55.3	25.6	2.1	55.3	25.6	2.1

Summary

Introduction.

This edition is devoted to the expectable labour supply and human capital in Latvia during the next 20 years taking into account eventual reproduction of generations and inevitable ageing of the population.

Results of the research on interaction among growing demand for high quality of labour force, dynamics of its age composition, possibilities to rise children, enrollment in different levels of education and employment could be used for working out action plans and draft of laws on promotion of employment and social protection.

Actual features of labour potential in Latvia.

The share of working age population (15-64 years) in Latvia does not differ from the most of European countries: 67% at the beginning of 1999 (Table 1). Nevertheless actually employed are only 48% of total population, the employment rate greatly differs by age and gender (Table 3). Rather low employment of the older groups is caused by their comparably low qualification (Table 4) as well as poor state of health (Table 6). Prospects of employment are proportional to level of education (Table 7) and it has positive impact on enrollment in secondary and higher education (Table 5).

Most of Latvian employees – both men and women – are working full time (Table 9), while a great share of self employed in rural areas (mostly small farmers) and unpaid family members work only part time and less hours a day (Table 10). Nevertheless employed of this kind usually work 7 days a week and it means limited possibilities to attend additional vocational training and other public activities.

Average monthly wages in rural areas also are less than in towns (Table 11) and might also limit learning activities of the younger generation. It may be one of reasons for lower average educational level in rural areas (Table 12) which in turn is important factor of development in all the region.

Characteristics of the Unused Labour Potential of Latvia

The article reviews and analyses the qualitative and occupational discrepancy between labour supply and labour demand (vacancies), ascertains the most frequent and the most wanted occupations in every age and educational group of the male and female job seekers of Riga, as well characterises the possibility of realisation of these wishes and its influence on decreasing of potential unemployment.

Attention has been paid to the fact that more qualified population is more often employed, but unemployment predominates among lower qualified population (table 1.2.). Craft and related trades workers, professionals, technicians and associate professionals, plant and machine operators and assemblers are prevalent among employed population, but elementary occupations, service workers and shop and market sales workers – among registered unemployed of Latvia (table 1.4.).

Research shows that car drivers, by-workers and loaders (manual labour) are the most frequent previous occupations of the male job seekers registered by State Employment Service of Riga, but sales-women, office-cleaners and by-workers – of the female job seekers (Tables 2.2. and 2.3.). the share of unspecified persons are very high among registered job seekers of both sexes (12% among males, 13.5% among females).

Judging by ascertained occupational structure, the unused labour potential of Riga is not perspective and competitive in the new conditions of the labour market of Latvia. It could not be job placed without training or retraining courses.

Professional education and labour market.

The number of vocational schools and institutions of secondary specialised education in Latvia is hardly changed during 90-ties (Table 1). Enrollment in this level of professional education is rather constant up to now (Table 2). Nevertheless the popularity of higher education has begun to increase and due to this the enrollment in the lower levels of professional education could probably decrease (Table 3. and 4.). It may be caused also by rather small demand for graduates from vocational schools and alike on the labour market: a significant share of these graduates were registered as unemployed (Table 7. and 8.), the share of unemployed is comparably high among graduates from vocational schools and institutions of secondary specialised education under supervision of Ministry of Agriculture (Table 9. and 10.) and especially in districts of the most distant region of Latvia – Latgale: Daugavpils, Kraslava, Ludza, Preili, Rezekne (Table 11.).

The mentioned small demand for graduates under discussion is caused by their inevitable lack of professional experience; the common high unemployment rate in the country due to collapse of its manufacturing, inherited from the planned economy; out of date training programmes and also the occasional choice of school by new enrollees: usually the nearest one. the mentioned phenomena result is rather high share of persons with professional education among unemployed (Table 13.).

To improve the situation the offered training programmes ought to be linked with visions about regional development and discussed with employers. the latter would also take part in supply of schools with modern training facilities and employment of students during their practice. As the skilled labour force is a precondition for the region's and country's development, the professional education would be a priority.

Projection of labour potential in Latvia up to 2020.

Projection of labour potential consists of 2 parts: demographic and that of human capital. For the 1st the usual component method is used and 2 scenarios: constant – with age specific fertility and survivorship rates the same as in base year – 1998; and probability scenario – with age specific fertility rates up to the level of 1989 in 2019.

By both scenarios a decrease in number of residents is expectable (Table 2. and 3.), but by the probability scenario the ageing of the population could be less (Table 4).

For the project of human capital distribution of each 5 years age group by the level of education is used – disaggregated by gender and type of residence (Table 1 and appendix). According to actually growing educational activity (see Table 2 in chapter on actual features of labour potential) the share of persons with secondary and higher education among younger generations would increase and slightly exceed the level of currently the most educated generations.

Due to this the average years of schooling per 1 working age person would increase from 12.1 to 13.2 years. there is no great difference between average schooling years by the two scenarios of the demographic projection as in both scenarios only the number of the youngest generation of working age population in 2019 slightly differs.

There is made also an integrated account of all the labour potential in expected life and schooling years according to the age composition of working age population. In spite of growing educational level the total amount of years to put into use the gained education will decrease because of inevitable ageing (Fig. 3.).

The state's investments in reproduction of labour potential.

A growth of the nation's human capital and its renovation is hardly possible without reproduction of generations. Pity enough in Latvia during 90-ties the net reproduction rate has dramatically decreased (Table 1). The results of several surveys show that the decrease of birth rate is caused mainly by increase in consumer price indice while real wages and most of the state's allowances for families did not change up to 1997 (Fig. 1.). These state's investments cover only 27% of the cost of a child in family with 2 of them but together with state's financed basic education – 37% (Table 2).

Rather slow growth of the state's total expenditures for child rearing in families (Table 3) is partly caused by the decrease in numbers of children under school age while the number of pupils during the last 8 years was almost constant (Table 4). Due to this the share of expenditures for all kinds of education has increased from 64% to 84% of total investments of the state in reproduction of labour potential. Promotion of the reproduction and renovation of human potential demands for activities in 4 the main directions:

- strengthening of family and increase in birth rate,
- promotion of employment,
- promotion of health,
- rise of educational level and cultural development of the population.

These goals and primary set of activities are formulated in the National program for improving the demographic situation, accepted by the government in October 1998. Nevertheless there is an urgent need for some additional – rather essential activities (mentioned in the text) not speaking about political will to implement them.

LIBRARY

Rather slow growth of the state's total expenditures for child rearing in families (Table 1) is partly caused by the decrease in numbers of children under school age while the number of pupils among the last 5 years was almost constant (Table 4). Due to this the share of expenditures for all levels of education has increased from 64% to 84% of total investments in the state in reproduction of labour potential. Promotion of the reproduction and reactivation of labour potential depends on activities in 4 the main directions:

- 1. increase of birth rate and decrease in birth rate,
- 2. provision of employment,
- 3. provision of health,
- 4. the intellectual level and cultural development of the population.

These main and primary set of activities are formulated in the National program of activities for development, accepted by the government in October 1977. It is necessary to do it in order not to lose additional - rather essential activities (mentioned in the program) and to do it in order to implement them.

OBLIGĀTAIS
EKSEMPLARS

1,86

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0302013906

2005-6

L 193